

Kl. 09.00–15.54

18.00–20.42

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:706

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:706 Riksdagens tillkännagivande om dödsolyckor i arbetslivet

av Johanna Haraldsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 21 augusti 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 juni 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Ulrika Söderqvist

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:707

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:707 Ratificering av ILO:s konvention 190

av Johanna Haraldsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 21 augusti 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 juni 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Ulrika Söderqvist

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:709

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:709 Gula fackförbund

av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 21 augusti 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 16 juni 2025
Arbetsmarknadsdepartementet
Nina Larsson (L)
Enligt uppdrag
Ulrika Söderqvist
Expeditionschef

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2024/25:3435–3437 och 3439 till kulturutskottet
2024/25:3431 till trafikutskottet
2024/25:3433 till socialförsäkringsutskottet

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkanden
2024/25:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken
2024/25:FiU24 Uppföljning och utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2024

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Kapital-
tillskott till Apotek
Produktion &
Laboratorier AB*

§ 4 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU33
Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB (prop. 2024/25:185)
föredrogs.

Anf. 1 EVA LINDH (S):

Fru talman! Vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Det kräver stora insatser från vårt samhälle. Att bygga ett starkare militärt försvar är för många en självklarhet. Att bygga upp det civila försvaret för att skydda vårt svenska samhälle i händelse av kris eller krig borde vara lika självklart.

Att stärka vår gemensamma motståndskraft kommer att kräva resurser, och att bygga vårt samhälle starkare spelar en helt avgörande roll. Den underfinansiering av vården och dess verksamheter som vi nu ser drabbar Sveriges befolkning i form av sämre vård och riskerar dessutom att äventyra vår beredskap.

Sverige borde i stället vara i full gång med att bygga upp en bättre läkemedels- och sjukvårdsberedskap som fungerar i fredstid och som rustar för kris eller krig. I dag bygger systemet för läkemedelsförsörjning på att

enbart ha till det som behövs och inte mer. Även i normaltider uppstår brister och restnoteringar smärtsamt ofta.

Tillgången till läkemedel är en avgörande faktor för att kunna bedriva en god sjukvård i händelse av kris eller krig. Vi vet att vi inte har den beredskap som vi borde ha, ens i fredstid. Det blev tydligt under pandemin.

En gång i tiden byggde vi nämligen upp en beredskap för läkemedel och medicinskt teknisk utrustning. Men vissa partier i riksdagen röstade bort apoteksmonopolet. Flera varnade då just för detta att någon måste få ansvar för att bygga upp en beredskap för tider av kris eller krig. Det skulle marknaden lösa var svaret då. Ansvaret försvann.

När apoteksmarknaden avreglerades försvann också det övergripande ansvaret för läkemedelsförsörjningen som Apoteket AB haft även vid kriser och höjd beredskap. Det skulle ordna sig av sig självt, sa ansvarig minister. Nu har vi sett hur det gick. Det är ännu ett exempel på marknadsmisslyckande.

Den situationen hamnade vi i då, och därför måste något göras nu. I vår socialdemokratiska budget fanns resurser för arbetet med att förbättra läkemedelsberedskapen, bygga upp läkemedelslager och säkerställa att den del av distributionskedjan som regionerna ansvarar för fungerar i kristid. Vi föreslår också 300 riksapotek för att säkra läkemedelsförsörjningen i hela landet.

Nåväl, nu står vi här. Vi är i dag beredda att fatta det beslut som vi debatterar här och nu: att riksdagen gör det möjligt med kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB.

Sverige behöver kunna tillverka och säkerställa tillgången till särskilt kritiska läkemedel under fredstid, kriser, höjd beredskap och krig genom att köpa en verksamhet som tillverkar vissa särskilt kritiska läkemedel som vi behöver. Det är bra. Därför ställer vi oss bakom förslaget som nu lagts fram.

(Applåder)

Anf. 2 DAVID PEREZ (SD) replik:

Fru talman! Vi börjar dagen på ett väldigt speciellt sätt när vi får höra att problemen inom svensk sjukvård är marknadsmisslyckande, och tillgången till läkemedel är också marknadens fel. Allt var guld och gröna skogar när Socialdemokraterna var vid makten.

Gör man en snabb överslagsräkning för vem som haft makten de senaste 45 åren framkommer det att Socialdemokraterna har haft makten i 31 av de 45 senaste åren.

Jag var tidigare sjukvårdspolitiker. Jag såg hur pandemin slog mot vårt land. Jag såg hur illa rustat Regionsverige var och inte minst Socialdemokraterna som styrde många av dessa regioner. Att landet inte var tillräckligt väl rustat för att stå emot krig och kris är någonting som i synnerhet Socialdemokraterna bär ansvaret för.

Vi har tidigare haft beredskapslager, som ledamoten var inne på, som man har monterat ned med berått mod. Vi har fasat ut produktion av viktiga mediciner och annan sjukvårdsmateriel till Kina, Asien och andra länder. Vi hade tidigare krigsföretag. Ett väldigt stort företag, Mölnlycke, tillverkade en stor del av bland annat munskydden. Det gör man inte längre i Sverige.

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Kapital-
tillskott till Apotek
Produktion &
Laboratorier AB*

Fru talman! Vi ser en konsekvens. Man försöker peka på marknadsmisslyckanden. Jag skulle säga att det är ett socialdemokratiskt misslyckande att vården ser ut som den gör i dag. Hur ser ledamoten på det?

Anf. 3 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten David Perez för att han tar upp den här frågan. Det är viktigt att vi diskuterar förutsättningarna för vården och också beredskapen, som vi gör här och nu.

Det är lätt att alltid skylla på någon annan. Det som hände var att beslutet att ta bort apoteksmonopolet fattades när vi inte hade majoritet i kammaren. Vi kan ha diskussioner om huruvida det var bra eller inte. Det tycker vi olika om.

En av de saker som man då varnade för var att ingen fick och skulle ta ansvaret för läkemedelsberedskap och medicinskteknisk beredskap. Det varnades det för. Men ingen gjorde någonting, utan det skulle marknaden lösa.

Nu såg vi hur det gick. Marknaden har inte tagit ansvaret. Därför står vi nu i det här läget. Finland tog efter Sverige såsom vi hade det en gång i tiden. Nu behöver vi titta på hur vi ska kunna stärka läkemedelsberedskapen i Sverige. Detta är ett steg. Det tycker vi är bra. Men mer behöver göras för att stärka det civila försvaret.

Jag hör ganska ofta från sverigedemokratiska politiker att sjukvården var dålig förr också. Vi hade skäl att se till att stärka sjukvården. Men det gör vi inte genom att försvaga den ytterligare, som den SD-styrda regeringen gör. Det är precis det den gör. Den försvagar sjukvården ytterligare. Det är ett problem för sjukvården här och nu. Det är också ett problem i tider av möjlig kris eller krig.

Anf. 4 DAVID PEREZ (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Vi får återigen höra att det är apoteksmonopolet som är problemet här. Givetvis finns det andra aktörer som också har en skyldighet att ha beredskap. Det gäller inte minst våra sjukhus.

Ledamoten nämnde bland annat att Finland går i Sveriges fotspår. Vi minns mycket väl hur vi i Sverige under pandemin avundades Finlands beredskap inte minst när det kom till munskydd, gasmasker och mediciner.

Finland har en institution och en beredskap som vi saknade under pandemin. Det var ett av skälen till att svensk krishantering under pandemin var så bristfällig.

Vi hade inte ens ett huvudmannaskap som kunde förhandla om mediciner på ett korrekt sätt, utan det gjordes av enstaka regioner. Från min hemregion Region Uppsala fick man flyga till Kina för att upphandla munskydd, annan nödvändig utrustning för medicinska behov och produkter.

Är det så här vi ska ha det? Ska enstaka regioner konkurrera med varandra och trissa upp priser och annat? Nej, vi behöver ett statligt huvudmannaskap. Det är också en fråga som vi driver.

När det kommer till krishantering har den varit bristfällig. Där måste man peka på det parti som har haft makten under flest år, och det är Socialdemokraterna. Jag skulle säga, innan man blickar på det här som ett marknadsmisslyckande eller ett misslyckande från det moderata partiet eller något annat parti, att den som bär skulden för att Sverige inte stod tillräckligt

rustat inför kris, inför krig och inför pandemi är Socialdemokraterna och ingen annan.

Prot. 2024/25:134
17 juni

Anf. 5 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Det är väl uppenbart att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna inte delar vare sig politik för lösningar eller verklighetsbeskrivning. Det blev ett problem när ingen fick ansvaret. Det ser vi som ett marknadsmisslyckande.

Vi har också tagit initiativ i den här vårbudgeten och även tidigare för att hantera det här. Men vi ser att det behövs insatser för att stärka beredskapen, läkemedelsberedskapen, den medicintekniska utrustningen och sjukvården. Då tar vi vårt ansvar. Vi ger resurser till sjukvården därför att den kräver det i dag och i tider av kris eller krig, både för att bygga upp en stark sjukvård under så kallad fredstid och för att stärka beredskapen om det skulle hända att vi hamnar i krig eller i kris igen. Vi tar vårt ansvar. Vi ser verkligheten; vi blundar inte för den. Vi ser att marknaden inte klarade av detta och att vi behöver göra politiska insatser för att stärka den.

I dag fattar vi beslut i vad vi tycker är en god riktning för att göra det möjligt att köpa upp en verksamhet så att man kan hantera en viss del av den läkemedelsberedskap som vi behöver. Det tycker vi är en bra väg. Men vi beklagar att vi inte var där vi borde ha varit under covid-19-pandemin, det vill säga där Finland var när de efterliknade det som vi hade före apoteksmonopolets avskaffande.

Anf. 6 DAVID PEREZ (SD):

Fru talman! Jag skulle säga att det efter det här replikskiftet är tydligt att Sverige behöver rusta upp sin beredskap när det kommer till krig, kris och pandemier.

Det är också ett steg i det beslut som vi väntas fatta i dag – 700 miljoner kronor ska gå till Apotek Produktion & Laboratorier AB för att de ska kunna säkerställa att svensk beredskap inom framtagandet av behjälpliga och nödvändiga mediciner ökar. Det finns ingen annan politisk inställning här. Samtliga partier i Sveriges riksdag är överens om att det här är en viktig och bra sak.

Nu är det faktiskt så att det här är en konsekvens av den ganska problematiska situation som vi befann oss i under covid-19-pandemin, där Sverige saknade beredskap att på ett fullgott sätt ta sig an en kris på det sätt som vi såg i våra nordiska grannländer.

Jag är inte av uppfattningen att det här är ett marknadsmisslyckande på grund av att vi tog bort apoteksmonopolet. Jag skulle tvärtom säga att många där ute är nöjda med hur apoteken fungerar eftersom öppettiderna för dessa faktiskt har ökat efter att monopolet avskaffades.

Såklart finns det olika uppfattningar om det här, men jag är glad att den här regeringen – ivrigt påhejad av Sverigedemokraterna – fattar viktiga beslut för att se till att vi inte hamnar i den situation som vi befann oss i under covid-19-pandemin.

Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag till beslut.

Anf. 7 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Regeringen har föreslagit att vi ska omfördela resurser inom statens budget, alltså att vi ska flytta medel från ett budgetområde till

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Kapital-
tillskott till Apotek
Produktion &
Laboratorier AB*

ett annat. Vi vill göra det för att göra det möjligt för det statligt ägda bolaget Apotek Produktion & Laboratorier AB att köpa tillverkningsindustri.

År 2023 beslutade regeringen att utöka Apotek Produktion & Laboratorier AB:s samhällsuppdrag. Oavsett vad min socialdemokratiska kollega försökte ge sken av här är det denna regering och ingen annan som har fattat beslut om att det statliga bolaget ska få ett större samhällsuppdrag än man har haft historiskt sett.

Man har länge haft i uppdrag att kunna tillverka, utveckla, kvalitets-säkra och sälja läkemedel, särskilt sådana läkemedel som behöver anpassas och tillverkas efter vissa individer. Det kan handla om personer som har allvarliga sjukdomar, personer som tar väldigt mycket läkemedel eller personer som har exempelvis allergier som gör att man inte kan ta de vanligaste preparaten. Man kanske är allergisk mot ägg eller en substans som finns i de läkemedlen. Det kan också handla om svårt sjuka barn som behöver ta läkemedel i flytande form som normalt sett oftast ges till vuxna.

Det uppdraget har detta statliga bolag haft länge. Det är ett särskilt samhällsuppdrag. Men vår regering – och det här är jag stolt över – beslutade 2023 att utveckla det statliga ansvaret till att även kunna upprätthålla den här produktionen och de här uppgifterna, den här utvecklingen, i fredstida kriser och i krig. För att kunna göra det behöver man utveckla och vidga sin verksamhet.

Nu finns det möjlighet att köpa ytterligare tillverkningsindustri. För att man ska kunna göra det vill vi flytta medel från det som vi har budgeterat i posten för civilberedskap inom hälso- och sjukvård till ett annat budgetområde där man har pengar för kapitaltillskott för att kunna köpa exempelvis sådan här verksamhet. Det är alltså inga nya pengar som regeringen tillför. Det är en omfördelning, och det är en omfördelning av pengar som hela tiden har varit tänkta att gå till att höja civilberedskapen inom hälso- och sjukvården. De flyttas nu för att det här statliga bolaget ska kunna använda pengarna till att köpa verksamhet.

Det här handlar om att ge oss ett ökat grundskydd. Det gör oss lite säkrare i händelse av fredstida kriser men också ytterst i händelse av krig. Det handlar inte om en tro att staten borde göra alla läkemedel eller att den gör läkemedel bättre än andra. Det vill jag verkligen understryka. Det handlar om ett grundskydd. Det handlar om civil beredskap, att inte ha alla ägg i samma korg och att vara bättre förberedd.

Pandemin visade att alla länder i händelse av kris prioriterar sitt eget land före ingångna internationella avtal. Det visade oss behovet av industriell kunskap och behovet att kunna producera fler kritiska läkemedel själva. Gör vi det kommer vi att börja inte på ruta ett eller två utan kanske snarare på ruta tre eller fyra.

APL har som sagt sedan tidigare ett särskilt samhällsuppdrag, men det är vår regering som har utökat det uppdraget för att bättre kunna vara förberedda i händelse av kris och krig. Jag är glad och stolt över att det nu också finns en möjlighet att utveckla denna verksamhet.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU7

Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (skr. 2024/25:77)
föredrogs.

*Det handlar om livet –
nationell strategi inom
området psykisk hälsa
och suicidprevention*

Anf. 8 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Det finns många människor där ute som mår dåligt. Den psykiska ohälsan i vårt land är omfattande och i delar också växande. Fler barn, inte minst unga tjejer, upplever ökad ångest och oro. Det här påverkar livets alla områden. Det blir svårare att fullfölja studier, etablera sig på arbetsmarknaden och bilda familj. För alltför många människor ter sig tillvaron så mörk att de inte ser någon annan utväg än att avsluta sitt liv.

Under 2024 fick SOS Alarm ta emot 24 800 samtal där någon hade tankar på att ta sitt eget liv. Det är en lavinartad ökning.

Den psykiska ohälsan slår brett och drabbar hela familjer. Många föräldrar känner förtvivlan över att deras egna barn, de som de älskar allra mest, mår så dåligt att de säger att de inte längre vet om de orkar leva. Samtidigt känner man en brutal maktlöshet när man upplever att hjälpen till ens barn inte sätts in i tid.

Vårdköerna till BUP tredubblades under den föregående regeringens styre. Enligt siffror från SKR stod över 7 200 barn runt om i landet i kö till barn- och ungdomspsykiatri i januari. Ojämligheten mellan de 21 självstyrande regionerna är också förödande. I Västerbotten, som ligger i botten när det gäller tillgänglighet, var det över 1 000 barn som väntade i kö, men endast 11 procent fick ett första besök på BUP inom vårdgarantins 30 dagar. I Sörmland var det 18 procent. Samtidigt var det i Uppsala fullt möjligt att erbjuda 75 procent av barnen vård i tid.

Dessa regionala skillnader och denna regionala ojämlikhet duger inte. Sverige behöver verkligen en kraftsamling för psykisk hälsa.

Vi behöver fortsätta att stärka psykiatri och den psykiatriska kompetensen i primärvården. Elevhälsan behöver också stärkas. Men sanningen är att hela samhället behöver vara med och arbeta för att fler människor ska må bra och för att den som inte mår bra ska kunna få stöd i tid. Därför är jag glad över att som ordförande för socialutskottet under den här våren ha fått ta emot regeringens skrivelse *Det handlar om livet – nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention*.

I januari 2025 publicerade regeringen sin handlingsplan för genomförandet av den nationella strategin för perioden 2025–2026. Det är unikt att så många myndigheter har varit involverade i framtagandet av den nya strategin. Det är unikt i en svensk kontext och också unikt inom EU och internationellt.

Kristdemokraterna och regeringen har sett till att satsa stort på primärvård och den första linjens psykiatri så att fler kan få vård i tid och på rätt vårdnivå. Vi avsätter 1,6 miljarder kronor extra årligen till kommuner och regioner för att utveckla vården vid psykisk ohälsa, korta köerna till vården och utveckla det förebyggande och främjande arbetet. Vi genomför även en förstärkt satsning på tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatri,

den så kallade bup-miljarden. Vi tar just nu också fram förslag för att stärka vårdgarantin.

Den 12 december öppnade den nationella stödlinjen för psykisk hälsa, Hjälpplinen, och vi har dessutom ökat stödet till civilsamhällets hjälptelefoner och stödverksamhet.

Till den som framför allt efterfrågar mer resurser på detta område kan också sägas att vårändringsbudgeten 2025 innebär att ytterligare 500 miljoner kronor avsätts under 2025 för att bland annat utöka antalet vårdplatser inom vuxenpsykiatri. Socialstyrelsen får även i uppdrag att genomföra ytterligare insatser för att stödja regionerna när det kommer till övergången mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. I vårändringsbudgeten finns också en förstärkt satsning om 50 miljoner kronor på att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri. Detta ska möjliggöra för regionerna att öka remitteringen till högspecialiserad vård för barn och unga med ätstörningsproblematik i syfte att minska trycket och korta köerna till bup så att fler sjuka människor kan få vård i tid.

Men allt handlar inte om mer resurser. Det handlar också om att använda resurserna rätt.

Vi har därför inrättat nationella utvecklingsteam för att hjälpa regionerna att öka tillgänglighet, effektivitet, produktivitet och kvalitet i den specialiserade psykiatrien så att fler ska kunna dra nytta av de goda exempel som faktiskt finns och så att de som ligger efter får möjlighet att lära av de bästa.

Vi har också tillsatt en nationell samordnare för det suicidpreventiva arbetet i form av Karin Schulz.

Det bästa är förstås om vi kan förebygga psykisk ohälsa. Vi kan inte bara bota bort vårdköerna till psykiatri. Min förhoppning är därför att den nationella strategin ska utgöra ett rejält avstamp för att stärka såväl det förebyggande arbetet som psykiatrien i hela Sverige.

Den nationella strategin, handlingsplanen med regeringens prioriterade insatser samt uppdraget till Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen att samverka med cirka 25 myndigheter har goda förutsättningar att göra skillnad. Det förebyggande och främjande arbetet ska stärkas, köerna ska kortas och vården och omsorgen ska förbättras. Fler ska få möjlighet att må bra och se på framtiden med hopp och framtidstro. Sverige ska bli ett mer välmående land. Förhoppningen är att färre människor i Sverige ska behöva må dåligt och att fler ska få stöd i tid.

Jag vill därför tacka så mycket för det arbete som har banat väg för den nya nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention. Jag vill också tacka för den breda uppslutningen här i riksdagen bakom regeringens strategi.

Det handlar trots allt om livet.

Anf. 9 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! I en undersökning uppger ungefär varannan flicka och var femte pojke i åldern 13–15 år att de känt sig nere mer än en gång i veckan under de senaste sex månaderna. Bland personer över 65 år uppger drygt 40 procent av kvinnorna och knappt 30 procent av männen att de har lätta eller svåra besvär av ångslan, oro eller ångest.

Psykiska sjukdomar och syndrom, främst i form av diagnostiserade tillstånd såsom depression och ångestsyndrom, tillhör de stora folksjukdom-

arna och ligger bakom drygt 40 procent av alla sjukskrivningar. Det är bra att regeringen tar den förra socialministern Lena Hallengrens uppdrag från 2020 vidare med en nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention.

Den nationella strategin syftar till att ge en långsiktig inriktning för arbetet under perioden 2025–2034 baserat på en tvärsektoriell ansats som skapar förutsättningar för en gemensam inriktning för hela samhället i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention. Visionen för strategin är ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord.

De fyra målen är:

- en förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
- färre liv förlorade i suicid
- minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa
- minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd.

Det har varit ett brett arbete med att ta fram underlag för strategin. Ett stort antal organisationer, 26 myndigheter, patienter, brukare, anhöriga, SKR och kommuner har medverkat. Det är mycket imponerande och positivt, och jag vill instämma i tidigare talares tack till alla dessa deltagare.

Vi ställer oss bakom innehållet i skrivelsen och har inga andra yrkanden. Att ta fram denna strategi är som sagt ursprungligen ett förslag från en socialdemokratisk regering.

Fru talman! Vi ser dock en tydlig motsättning mellan en del av innehållet i skrivelsen och regeringens politik på olika områden, och jag ska ge några exempel på det.

Det står att barn och unga som växer upp med goda levnadsförhållanden har bättre förutsättningar att utveckla psykiskt välbefinnande, vilket också minskar risken för psykisk ohälsa och suicid senare i livet. Det står också en hel del om vikten av jämlika levnadsvillkor och att det ger bättre förutsättningar för till exempel barn att utveckla psykiskt välbefinnande. Det står även i skrivelsen och strategin att människors psykiska hälsa ofta är sämre ju lägre socioekonomisk status de har i samhället.

Men vad är regeringens politik på senare år? Jo, att öka ojämlikheten i samhället med stora skattesänkningar för höginkomsttagare. Regeringen har tagit bort bostadsbidraget från de mest behövande, man höjde inte barnbidragen under krisen och man har inte heller agerat kraftfullt när matpriserna har skenat. Nu senast höjdes högkostnadsskyddet för läkemedel, vilket också kommer att drabba psykiskt sjuka.

Ojämlikheterna har ökat i samhället. Rikare blir rikare, och barnfattigdomen har ökat. I stället för att minska den psykiska ohälsan och risken för suicid riskerar denna politik att öka riskerna.

Det står att arbetslösheten är en riskfaktor för psykisk ohälsa, och det står också om vikten av att öka deltagandet i arbetslivet. Det stämmer. Men arbetslösheten ligger på rekordnivåer, och Arbetsförmedlingen har inte getts förutsättningar att klara sitt uppdrag. Arbetslöshet är särskilt allvarligt för unga – det finns forskning som har visat att mer än 24 veckors

arbetslöshet i ungdomen kan dubblera risken för psykisk ohälsa senare i livet under en lång tid efter denna period av arbetslöshet.

Det står i strategin om vikten av att förebygga kriser i livet som kan utlösa en suicidhandling, till exempel ekonomiska kriser och överskuld-sättning. Därför är det allvarligt att inflödet av ärenden till Kronofogden har fortsatt att öka liksom antalet personer med skuld hos Kronofogden. Ansökningarna om skuldsanering ligger på en historiskt hög nivå.

Skrivelsen nämner också behovet av ökat stöd till civilsamhällets organisationer, som har en viktig roll. Vi håller med. Men regeringen fortsätter ändå på inslagen väg med neddragningar, bland annat för studieförbunden med 500 miljoner.

Vården ska enligt strategin förbättras inom en rad områden. Vi håller med om det också. Men det vi ser hända är i stället neddragningar inom psykiatrin, där 11 av 21 regioner har gjort besparingar. Det är svårt att få en exakt bild av omfattningen av dessa neddragningar, men när 50 läkare inom psykiatrin skriver ett gemensamt brev där de menar att patientsäkerheten är hotad efter neddragningarna i Region Östergötland finns det anledning att bli orolig.

Att det finns riktade statsbidrag till psykiatrin är viktigt. Det hade vi också. Men regeringen har nu låtit sjukvården gå på knäna i flera år med varsel och neddragningar av personal som följd, och då har riktade statsbidrag inte lika stor effekt.

Fru talman! Sammanfattningsvis är strategin bra, men regeringens politik inom strategiska områden för att den ska bli verklighet är det inte. När det gäller regeringens handlingsplan för genomförandet av den nationella strategin, något som också har nämnts, tycker jag att den är lite mer historiskt tillbakablickande än framåtsyftande. Jag räknar till åtminstone tio utredningar och förslag som togs fram av vår regering.

Vi socialdemokrater kanske ska känna oss smickrade, men jag tycker ändå att det är lite konstigt med så många äldre förslag. Var är de nya förslagen som gör att den här strategin blir verklighet?

(Applåder)

Anf. 10 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Det är inte alltid vi har nöjet att vara ganska överens i så här viktiga frågor, men när vi i dag diskuterar strategin om psykisk hälsa och även ska fatta beslut står vi ändå ganska enade. Det är såklart en styrka i det här viktiga arbetet, även om de olika partierna har egen politik på området i övrigt. Det handlar om livet, vilket är en väldigt bra rubrik som speglar strategins helhetssyn på frågan om psykisk hälsa.

Psykisk hälsa är långtifrån alltid ett tillstånd eller, när det handlar om psykisk ohälsa, ett tillstånd som går att bota med bara medicin, utan det är ofta väldigt många komplicerade pusselbitar ur livet som kan vara orsaken men också lösningen när någon mår dåligt. Likaså kan själva ohälsan påverka livets alla delar. Det är därför en väldigt bra rubrik och ett bra ingångsvärde.

Förutom ingångsvärdet är det här också en strategi som är fylld med konkreta mål, vilket andra redan har redogjort för, och den följs av konkret politik som ska förbättra situationen i Sverige för dem som lider av psykisk ohälsa och även förebygga att psykisk ohälsa uppstår i den grad som den gör i dag.

Fru talman! När man jobbar med den här sortens produkter är det väldigt viktigt att man har mål som går att konkretisera och att man faktiskt konkretiserar dem. Vem ska göra vad och med vilka resurser? Därför kompletteras strategin av den redan nämnda handlingsplanen med cirka 50 konkreta åtgärder som kommer att genomföras. Det är såklart ambitiöst, men det är också realistiskt. Flera av punkterna är redan påbörjade. Det kan röra konkreta budgetsatsningar som är väldigt relevanta, exempelvis att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri, öka resurserna till suicidprevention och stödja en meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Det handlar också om kunskapssammanställningar kring exempelvis äldres psykiska hälsa, ofrivillig ensamhet som ett växande problem och det alltmer aktuella problemet med hälsoeffekterna av användning av digitala medier. Något som har blivit verklighet och som Sverigedemokraterna har drivit väldigt länge är den återupprättade nationella stödlinjen som är öppen dygnet runt och kan vara avgörande för dem som mår dåligt.

Det är klart att handlingsplanen innehåller både äldre, nuvarande aktuella och framtida förslag. Men det här är heller inte något slags skrytprojekt för Tidösamarbetet utan en handlingsplan som ska ge en tydlig överblick över vad som faktiskt sker på området och vad som ska ske.

Därutöver, fru talman, ska varje berörd myndighet också identifiera och adressera de specifika frågor som rör psykisk hälsa och som finns inom myndighetens område, vilket är en viktig egenskap i strategin. Ännu en viktig egenskap är att de berörda myndigheterna också måste följa upp målen och ge besked om vad som ytterligare krävs för att nå dem. Det finns alltså ytterligare betoning på att konkretisera.

Fru talman! Jag vill också lyfta fram några positiva sekundäreffekter som vi kan vänta oss att få av det här och som, bland mycket annat, kanske är extra viktiga för Sverigedemokraterna.

En fördel som vi sverigedemokrater ser är minskningen av psykofarmaka som förskrivs till framför allt barn och unga men även generellt. Man brukar prata om att mer än tre gånger så många barn, ungefär 50 000 barn och unga, får ett recept utskrivet i dag jämfört med för 15 år sedan. Det är såklart inte hållbart.

Det får absolut inte ses som ett substitut för annan behandling bara för att det går fort, är billigare eller är enklare. Det får inte heller användas i stället för att göra de förändringar som faktiskt krävs för att en person ska må bra och få hjälp.

En annan fråga är psykisk ohälsa som också drabbar andra. Den värsta sorten kan resultera i våld och mord. Det har vi sett även i Sverige. Den ska också fångas upp i god tid, innan den kan göra skada. Satsningarna på psykiatri är kanske det uppenbara, men jag tänker även på samhällets för många att känna igen signalerna på olika nivåer. Det är därför det är en sådan betoning på just kunskap i strategin.

Fru talman! Den här strategin är unik. Jag tror att den kan göra skillnad på riktigt. Tidigare har just helhetsgreppet om psykisk hälsa från det oförliga samhället saknats och insikten att det inte är bara vården som har ansvar för att hantera detta utan hela samhället.

Det finns tusentals skäl till att någon mår dåligt. Vissa av dem kan vi i den här kammaren helt enkelt inte påverka, men det är verkligen hopp-

ingivande att det finns väldigt mycket som vi kan göra och som inte har gjorts tidigare.

Socialminister Jakob Forssmed konkretiserade just helhetsperspektivet kopplat till myndigheterna med Kronofogdemyndigheten som exempel. Vi vet att människor som är överskuldsatta och hamnar hos Kronofogden löper större risk att drabbas av psykisk ohälsa, och han klargjorde då att det inte var på grund av själva mötet med Kronofogden utan på grund av livssituationen.

Poängen här är att myndigheten i det här fallet får ansvar för att titta på vilka insatser de kan göra för att undvika att något händer. Det ansvaret läggs på alla berörda myndigheter. Det är verkligen viktigt, fru talman.

Avslutningsvis kan jag konstatera att det är en mycket ambitiös strategi som kommer att kräva mycket arbete. Men jag tror att det är värt att göra de här insatserna – som rubriken lyder: Det handlar om livet.

(Applåder)

Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Även vi ställer oss bakom skrivelsen. Jag vill tacka specifikt Emma Henriksson, som har råddat ihop det här.

Men det handlar också om vad man gör med den här skrivelsen. Det handlar om politik. Jag tror på ett samhälle som håller ihop. Då ska man inte fattiggöra människor. Och jag tror på ett samhälle som ser till att barn har det så bra som möjligt. Med en tickande arbetslöshet riskerar barn att få det sämre. Ojämligheten skenar i Sverige. Det får inte samhället att hålla ihop. Det kommer inte heller att öka den psykiska hälsan.

När det gäller psykisk hälsa är det dags att lyfta på stenarna. Att förhindra självmord börjar väldigt tidigt. Det handlar om att se nyanser och att lyssna.

Psykiatri mår dåligt. Det är det område inom hälso- och sjukvården som det har satsats minst på, och så har det varit ganska länge. Psykiska diagnoser måste likställas med fysiska. Så är det inte i dag. Väldigt många faller mellan stolarna, både barn och vuxna. Det saknas personal inom psykiatri. Det kan vi se med det som nu händer i Östergötland. Där har man just skurit ned på psykiatri. Det är en moderatstyrd region, kan jag säga.

Det här handlar också om att om jag kommer in med ett psykiskt tillstånd och mår väldigt dåligt psykiskt kan jag bli hemskickad. Det skulle aldrig hända om jag kom in med en begynnande hjärtinfarkt. Man måste likställa den psykiska hälsan med den fysiska.

Området är eftersatt. Fokus inom psykiatri ligger ofta på korta behandlingar i dag, och tillgången till vård är väldigt ojäm mellan regionerna. De som har pengar går ofta till en privat terapeut. Det är inte ovanligt.

Vår utgångspunkt är att förebyggande och tidiga insatser behöver kombineras med adekvat vård som är tillgänglig och jämlik över hela landet. Därför måste det finnas möjligheter till psykologisk behandling för fler.

Vänsterpartiets förslag innebär att individuellt anpassad psykologisk behandling erbjuds inom primärvården genom remiss för att på sikt bli en del av regionernas reguljära verksamhet. Endast aktörer som inte är vinstdrivande ska kunna omfattas av förslaget. Det har vi lagt in i vårt budgetförslag.

I grunden handlar det om att likställa den fysiska med den psykiska och att inte bara satsa på piller. Socialstyrelsens statistik från 2023 visar att 1,2

miljoner patienter hämtade ut antidepressiva läkemedel. Det är 11 procent av befolkningen. Det är ingen bra siffra. Den största ökningen de senaste fem åren finns bland barn och unga. Det är en stor varningsflagga på det.

Fru talman! Det här kräver att vi hittar fler dörrar att öppna för barn men även för vuxna förstås med olika sviktande psykiska tillstånd. Visst kan läkemedel hjälpa till, men speciellt om man också får andra förutsättningar och andra verktyg. Man ska inte bara gå hem med sin burk, och sedan hoppas vi att det ska bli bättre. Det funkar inte. Används de farmakologiska behandlingarna i stället för andra behandlingsterapier på grund av resurs- eller kompetensbrist? Det kan vi fundera på.

Vi vill också utreda hur medicineringen av depression har utvecklats under en tioårsperiod och hur medicineringen har bidragit till bättre psykisk hälsa i befolkningen. Förskrivningen av psykofarmaka, i synnerhet ångestdämpande och antidepressiva medel, till barn och unga har som sagt ökat markant i Sverige. Det är väldigt oroande. Det finns ingen forskning på området som säger att det här blir bättre för barnen. Det är väldigt skakigt.

Vi anser att regeringen borde göra en översyn av förskrivningen till barn och unga och säkerställa att de farmakologiska behandlingarna inte sker på grund av resursbrist inom barn- och ungdomspsykiatri eller skolhälsovården. Blir det piller i stället för en fungerande skola eller samtal med kurator? Utvecklingen har pågått under en längre tid med ökad förskrivning av ångestdämpande läkemedel och en korrelerande ökning av diagnostiserade depressions- och ångesttillstånd. Det måste vi helt enkelt titta närmare på.

Ungdomsmottagningarna är en viktig aktör för att tidigt upptäcka missbruk och beroende samt psykisk ohälsa. Det är en dörr man borde öppna lite vidare. Ungdomsmottagningarna har hög trovärdighet hos unga personer och är en välkänd instans. Men ungdomsmottagningarna bör uppgraderas. De är helt enkelt för olika över landet.

Elevhälsan finns i skolorna och följer eleverna i deras miljö, från förskoleklass till gymnasieskolan, för att säkerställa att de mår bra och stödja deras utveckling mot utbildningens mål. Det handlar om att ha svåra samtal och att följa upp dem. Det ska vara förebyggande och hälsofrämjande, omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Men är det så i dag? Nej, det är det ju inte. Det sker ofta på konsultbasis. Exempelvis kan en frilansande kurator ringas in till skolan när det skett något akut. Det var inte meningen. Jag trodde att en kurator skulle finnas där hela tiden och vara med i teamet. Dessutom har personalen ofta ansvar för alldeles för många elever. Möjligheten till stöd och hjälp varierar också, beroende på vilken skola man går i. Det är som ett lotteri.

Vänsterpartiet vill stärka elevhälsan och se över organisationen för elevhälsan. Vi kan inte bara hänvisa till BUP hela tiden. Det måste finnas andra dörrar att öppna.

Genom regeringens åderlåtning av hela hälso- och sjukvården drabbas också barn och unga som behöver handfast stöd av varierande grad. Till er som säger att resurser inte spelar någon roll vill jag säga att jag nog anser att de gör det. Resurser spelar roll.

Anf. 12 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkande SoU7 *Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Som moderat är jag väldigt glad att denna strategi nu finns på plats, eftersom just psykisk hälsa har varit ett prioriterat område för vårt parti under lång tid. Jag är också glad att alla övriga partier står bakom denna strategi, vilket borgar för att den ska bli ett styrdokument som genomsyrar vården. Styrkan i strategin är att den är kopplad till sju delmål med handlingsplaner för hur arbetet ska genomföras.

Fru talman! Att drabbas av psykisk ohälsa är både stigmatiserande och marginaliserande för den enskilda individen. Man pratar inte gärna om sin sjukdom. Många uppfattar att övriga samhället ser ned på dem. Tyvärr finns det i samhället attityder som gör att man blir än mer isolerad i sin ohälsa – även inom svensk hälso- och sjukvård, vilket marginaliserar ytterligare. Om det finns en psykiatrisk problematik i bakgrunden är somatiken snabbt att koppla olika symtom till den psykiatriska problematiken. Därmed tas symtomen inte alltid på allvar. De plötsligt insatta andningsproblemen kopplas direkt till tidigare ångestproblematik, och så missas basala undersökningar som direkt hade visat att patienten har en akut hjärtinfarkt.

Fru talman! Än värre är det för gruppen som lider av samsjuklighet där psykisk ohälsa och missbruk finns i bilden. Här är det än lättare att peka på orsaker till symtom och problem utan att göra de undersökningar som man normalt sett genomför när någon söker för en specifik symtombild. Just därför är detta en mycket viktig strategi som kan bli grunden för ett bättre patientomhändertagande i hela vårdkedjan.

En annan reform, som kommer att debatteras senare i dag, är införandet av fritidskortet. Sambandet mellan fysiskt och psykiskt välbefinnande är väldokumenterat. Att skapa förutsättningar för att alla ska kunna delta i fysiska och kulturella upplevelser kommer förhoppningsvis att innebära att en större andel av våra barn och unga upplever bättre hälsa på alla områden.

Fru talman! Varje år väljer ett antal människor i vårt land att avsluta sitt liv. Varje sådan händelse är en tragedi för den enskilde och för dennes anhöriga och vänner. Det är också ett misslyckande för samhället. Jag är medveten om att det är oerhört svårt att förutse och förhindra att det sker. I juni 2008 antogs propositionen *En förnyad folkhälsopolitik*, och i den finns ett avsnitt om det suicidpreventiva arbetet med tillhörande handlingsprogram. Detta arbete har inte uppnått sitt syfte i tillräcklig grad, och därför är det bra att vi nu skruvar ytterligare på detta område för att träffa mer rätt.

Fru talman! Psykisk ohälsa kan drabba vem som helst. Jag tror att alla här vill vara säkra på att det finns en fungerande vårdkedja som tar hand om oss om detta skulle ske, att samverkan mellan verksamheter inom hälso- och sjukvården är fungerande och att övriga myndigheter som är eller kan bli involverade är en del av denna vårdkedja.

Inte sällan är polisen den myndighet som träffar patienten för första gången, och då måste regelverk och kontaktvägar vara upparbetade för ett så smidigt handläggande som möjligt. Vi från hälso- och sjukvården är alltid ansvariga för dessa patienter. Det är i grunden inte polisens arbete

att hantera denna typ av ärenden om det inte finns stora risker för våld, men det finns tydlig lagstiftning för hur detta ska hanteras.

En ny företeelse som dykt upp de senaste åren är psykiatriambulanser. De har betytt väldigt mycket för patientgruppen. Men med den geografi och de befolkningstal som vi har på olika ställen i landet måste vi bygga organisationen utifrån de förutsättningar som råder, vilket innebär att vi inte kommer att ha tillgång till denna specialistkompetens på alla ställen i Sverige. Det vore orimligt både utifrån marginalnyttoeffekten och ur ett rent ekonomiskt perspektiv. Vi kan dock nå långt med en bättre samverkan mellan samhällets alla resurser, och en nyckelfunktion i samhället är primärvården.

Fru talman! Suicid ska givetvis inte ske över huvud taget. I debatten pratas det ofta som om unga tjejer skulle vara överrepresenterade i statistiken. Men så är inte fallet, utan det är ensamma äldre män som är överrepresenterade. Här ser man vikten av sociala kontakter, vilket vi alla i samhället kan bidra med. Har man en granne som verkar väldigt ensam är det ingen stor uppoffring att bjuda på en kopp kaffe eller bara prata lite över staketet. Vem vet – det kanske räddar ett liv.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Hultberg och Jesper Skalberg Karlsson (båda M).

Anf. 13 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Under 2023 dog fler än 1 300 personer till följd av suicid i Sverige. Varje förlorat liv är en tragedi för den enskilde, men det är också ett trauma för dem som lämnas kvar med frågor om vad som gick fel och vad som kunde ha gjorts annorlunda: familjemedlemmar, vänner, klasskamrater, arbetskollegor och andra personer i personens omgivning. Varje liv räknas, och varje självmord är ett misslyckande för samhället.

Därför är det väldigt viktigt att arbeta strukturerat för att motverka psykisk ohälsa och förebygga självdestruktivitet och suicid. Detta är också själva syftet med den strategi som vi debatterar nu och kommer att anta senare i dag och vars vision är att ingen ska behöva hamna i en så utsatt situation att självmord upplevs vara den enda utvägen.

Vi i Centerpartiet välkomnar den nya strategin, eftersom den psykiska ohälsan, inte minst bland barn och unga, är ett område som vi under mycket lång tid fokuserat på och lyft. Vi har av den anledningen lagt fram en rad förslag i riksdagen om att förstärka det preventiva arbetet, fokusera på särskilt utsatta målgrupper, stärka kompetensen inom området, stärka anhörigstödet och öka samarbetet med civilsamhället.

Att ta ett samlat grepp kring den psykiska ohälsan i allmänhet och suicidfrågorna i synnerhet har varit prioriterat för oss. Vi ser därför väldigt positivt på den här nya strategin. Sett till helheten är vi nöjda med både upplägg och innehåll. Vi väcker därför ingen följdmotion inom området. Jag vill ändå göra några nedslag.

På det övergripande planet, fru talman, menar vi att det är bra att strategin har en tvärsektoriell ansats och ett långsiktigt perspektiv. Arbetet med de här frågorna kräver nämligen stabilitet och långsiktighet. Därför är det bra att strategin sträcker sig över tio års tid. Samtidigt finns det en inbyggd fara i att man efter några år kanske slår sig till ro och inte bedriver

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Det handlar om livet –
nationell strategi inom
området psykisk hälsa
och suicidprevention*

det förändringsarbete som sannolikt kommer att behövas under hela perioden. Det är naturligtvis någonting som vi kommer att bevaka.

Vidare ser vi positivt på strategins uppdelning i de fyra övergripande målområdena och de sju delområdena med prioriteringar. De övergripande områdena anger själva riktningen för arbetet, att förbättra den psykiska hälsan och minska antalet liv som går förlorade i suicid. Under de sju delområdena konkretiseras vad som behöver göras för att vi ska nå dit.

Ett av de områden som lyfts fram handlar om att investera i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet. Detta är ett område som är särskilt viktigt eftersom psykisk ohälsa som utvecklas i barndomen riskerar att finnas kvar under resten av livet. Samtidigt vet vi att många barn och unga också lever i en särskilt utsatt situation där de inte alltid vet vart de ska vända sig om de mår dåligt. Vi har dessutom sett hur självskadebeteenden och självmord har triggats och uppmuntrats via forum på internet.

I det förebyggande arbetet spelar förskola och skola en viktig roll liksom civilsamhällets olika aktörer, som studieförbund, föreningsliv och samfund. Vidare har vi från Centerpartiets sida under mycket lång tid lyft fram hur viktigt det är med snabb tillgång till barn- och ungdomspsykiatri för att få professionell hjälp i samband med psykisk ohälsa. Där finns mycket kvar att göra.

Ett annat område som lyfts fram i strategin handlar om att utveckla bemötandet från företrädare för offentliga verksamheter som möter personer med ökad risk för psykisk ohälsa eller suicid. Erfarenheter visar att vissa myndigheter oftare än andra kommer i kontakt med människor som kan vara suicidala, vilket gör det extra viktigt för dem att arbeta proaktivt med bemötandefrågorna. Det kan exempelvis handla om personal vid kommunens socialkontor eller hos länsstyrelserna. Det kan vara djurskyddshandläggare eller personal hos kronofogden.

Att nekas ekonomiskt bistånd, få barnen omhändertagna, bli av med sina djur eller få egendom utmätt kan naturligtvis vara oerhört dramatiskt i den enskildes liv, men det ska inte behöva leda till att man försöker ta sitt eget liv. Därför är det också viktigt att rikta utbildningsinsatser specifikt mot de yrkesgrupper som möter dessa personer och kan arbeta preventivt och försöka förmedla kontakter till vården.

Ytterligare ett område som Centerpartiet har lyft fram vid flera tillfällen är behovet av att utveckla stödet till efterlevande. Erfarenheten visar att den situation man hamnar i med obesvarade frågor, funderingar på om man kunnat göra någonting annorlunda och tankar kring den ensamhet man försatts i ökar risken för dåligt psykiskt mående. Därmed ökar risken för suicid även bland närstående.

Vanligtvis har stöd bara riktats till den närmaste familjen, men nu vidgas den gruppen något i strategin, vilket är mycket bra. Stöd måste nämligen erbjudas även till mer perifera vänner, exempelvis klasskamrater eller en lite vidare kompisgrupp. Erfarenheten visar att personer även utanför den allra närmaste kretsen kan påverkas väldigt starkt vid ett självmord med förhöjd suicidrisk som följd.

Fru talman! Sammanfattningsvis ser Centerpartiet mycket positivt på den nya nationella strategin kring psykisk hälsa och suicidprevention. Den utgör ett viktigt steg på vägen mot ett samhälle där god och jämlik psykisk hälsa främjas. Det är ett samhälle där dåligt psykiskt mående kan förebyg-

Anf. 14 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Som ledamöter av denna kammare ställs vi då och då inför tanken: Varför engagerade vi oss i politiken? Vad var vårt syfte? Med vilken drivkraft gick vi in i det här uppdraget?

Under det senaste valet stod mitt valbudskap skrivet på min lilla vita elbil, mitt budskap till alla de människor och väljare som jag har mött genom livet. Där stod det med stora bokstäver: "FÖR VARENDA UNGE."

I min tidigare roll i församlingstjänst har jag tillbringat alltför många timmar på psykakuten tillsammans med unga människor som kämpar med psykisk ohälsa och suicidtankar – människor som egentligen vill leva men inte orkar med att kämpa. Då är det viktigt att man kan finnas där som stöd i samtal och leda dem till den rätta vården och hjälpen. Det var för dem som jag skrev "för varenda unge".

För mig är det viktigt med ett liberalt förhållningssätt som sätter individens frihet och egenmakt i centrum. Psykisk hälsa är en grundförutsättning för att människor ska kunna leva hela livet. Vi i politiken behöver ge de rätta förutsättningarna så att alla ska kunna leva livet hela livet, för det handlar ju om livet.

Jag är övertygad om att vi alla i den här salen har någon som står oss nära som på det ena eller andra sättet kämpar med psykisk ohälsa, för det är en av vår tids stora folksjukdomar. Därför ger det hopp att vi i alla partier här i Sveriges riksdag ställer oss bakom att det behövs en nationell strategi för perioden 2025–2034 för varenda unge, ja, för alla. Det finns såklart olika tankar om exakt hur detta ska genomföras, och dem får vi återkomma till.

Men det viktigaste är inte vi i den här salen, utan det är de som i dag behöver dessa förebyggande insatser för att leva med god psykisk hälsa. Visionen för strategin är att främja denna goda och jämlika psykiska hälsa där verkligen ingen ska hamna i tanken att den enda utvägen är att avsluta det egna livet.

De fyra övergripande målen pekar ut en riktning i de förflyttningar som vi behöver göra och som är viktiga. Målen är: en förbättrad psykisk hälsa för hela befolkningen, färre liv förlorade i suicid, minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa och minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd.

De fyra målen följs sedan upp av sju delmål. Jag vill särskilt lyfta fram delmål 2, ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet.

Fru talman! Bland det viktigaste är att varje unge ska få en trygg uppväxt. När vi upptäcker att något inte är som det ska behöver vi direkt arbeta med tidiga insatser. Därför är det i förskolan som vi som samhälle verkligen kan se hur det kommer att gå för barnen och de olikheter som finns. Det är där vi kan starta det goda förebyggande arbetet i god tid för en god psykisk hälsa.

Men även utanför skoltiden behöver barnen en meningsfull fritid. Här blir hela vårt civilsamhälle en viktig samhällsbärare, och det ger mig hopp. Det handlar om varje fotbollstränare som ser varje unge, om varje scoutledare som lyckas hitta vad varje unge verkligen tycker är roligt att göra

*Det handlar om livet –
nationell strategi inom
området psykisk hälsa
och suicidprevention*

och om att varje kyrka öppnar sina dörrar, där alla ungar kan komma in och vara precis som de är. Civilsamhällets öppna famn ger mig i dag hopp, stort hopp.

Fru talman! För två veckor sedan hade jag förmånen att hemma i Jönköping besöka Frälsningsarméns arbete Vårsol. Det är ett samtalscenter för barn och unga som inte mår bra. De ger även stöd till unga som blivit sexuellt utsatta på nätet. Där fick jag sitta ned och fika med ett underbart gäng kuratorer som visade ett stort hjärta för varenda unge som de möter. I sina egna ögon såg de sig kanske inte som särskilt märkvärdiga, men i mina ögon var de samhällets hjältar. De mötte barn vars föräldrar missbrukar. De mötte barn vars föräldrar hade avlidit. De mötte barn som hade en nära anhörig som blivit frihetsberövad, barn som blivit sexuellt utnyttjade på nätet och barn som lever i familjer med våld.

De här människorna, kuratorerna, är inget annat än vårt samhälles hjältar. Deras verksamhet, berättade de, byggde till stor del på ett idéburet offentligt partnerskap – IOP, som det heter – tillsammans med regionen.

Vi agerar i den här salen. Anslagen förmedlas sedan till civilsamhället och till de här hjältarna. De når faktiskt ut till de barn som behöver hjälp. Det ger hopp – hopp för en nationell strategi där Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ska samordna och följa upp och där våra regioner och kommuner ska jobba tillsammans med civilsamhället. De ska samverka med den av regeringen utsedda nationella samordnaren för ett suicidpreventivt arbete.

Fru talman! Mitt i det mörker och i den dödsskuggans dal som en människa kan befinna sig i finns det en väg ut, ett ljus i mörkret och ett ljus på andra sidan tunneln. Många får just den hjälp de behöver, men fler behöver finnas där med sina hjälpare händer. Det är det som den här nationella strategin måste landa i.

Fru talman! Jag utmanar oss alla i den här salen, inklusive mig själv, att i dag kanske lyfta luren eller gå till den där människan och ställa den fråga som det ibland kanske tar emot att ställa, nämligen ”Hur mår du i dag?” och sedan också vara beredd på svaret.

(Applåder)

Anf. 15 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag minns när jag var med på ett seminarium här i riksdagen tillsammans med representanter för Jägareförbundet. De berättade om sitt målmedvetna arbete med suicidprevention. De hade nämligen sett att det fanns en stor överrepresentation av deras medlemmar bland dem som hade valt att avsluta sitt liv. De insåg att just jakten var ett av få sociala sammanhang som en hel del av deras medlemmar hade. De började då jobba proaktivt med just det som man behöver göra mer i vårt samhälle: våga fråga och våga prata om hur vi mår.

De började samverka med regioner och en del andra organisationer för att försöka ge samtalsstöd i tid för att motverka att personer i sin ensamhet väljer att avsluta sitt liv.

Det där med att våga fråga och våga prata om hur vi mår återkom också när jag var med i ett projekt under Länsstyrelsen i Västerbottens län. Vi som hade ansvar för folkhälsoarbetet i kommunerna runt om i Västerbotten åkte tillsammans upp till Bodö och fick följa deras väldigt framgångsrika arbete. De jobbade målmedvetet – det gällde människor genom hela

livet, från barn och unga – med att göra precis samma sak: aktivt våga fråga och våga prata samt jobba suicidpreventivt.

Det handlar inte bara om hur vi bemöter människor i vårt samhälle. Det handlar också om hur vi kan planera vårt samhälle och förebygga suicid – många gånger sker det faktiskt oplanerat och i affekt. Det här är någonting som vi behöver bli bättre på.

Vi är väldigt glada att den här nationella strategin läggs fram. Sammantaget är det en bra strategi med en hög ambitionsnivå och med väldigt tydliga konkreta mål och delmål. Det finns ett helhetsperspektiv, som behövs. Vi ser samspelet för att främja psykisk hälsa – ett samspel mellan förskolan, skolan, socialtjänsten, sjukvården, psykiatrin och civilsamhället och dess aktiva roll.

Vi i Miljöpartiet välkomnar givetvis strategin. Men vi har skrivit ett särskilt yttrande, för vi har vissa saker som vi vill belysa.

Det som oroar oss är att det saknas resurser för att kunna arbeta just målmedvetet och konkret utifrån den här strategin. Det handlar om kommunernas förutsättningar att jobba. Vår budget hade kunnat stärka de ekonomiska förutsättningarna för dem. Då hade de kunnat jobba mer proaktivt i våra förskolor och skolor, i socialtjänsten, i kulturen och i fritidslivet. Men det handlar också om satsningar på sjukvården. Vi har i vår budgetmotion och även i vårändringsmotionen presenterat vår satsning när det gäller barn- och ungdomspsykiatrin. Det handlar om att stärka stödet när det gäller övergången från barn- och ungdomspsykiatrin till vuxenpsykiatrin. Det behöver göras mycket för att förbättra stödet när det gäller psykiatrin.

En annan aspekt som jag vill lyfta är givetvis den som vår socialdemokratiska ledamot lyfte här tidigare. Det står väldigt mycket i den här strategin om att jämlika samhällen skapar bättre förutsättningar för att jobba med psykisk hälsa och välmående i vårt samhälle. Det är sorgligt att se hur vårt samhälle blir alltmer ojämnt och splittrat. Det sätter tyvärr käppar i hjulet för det främjande och förebyggande arbetet när det gäller psykisk hälsa.

Det är bra att strategin särskilt identifierar olika grupper som har större problem med psykisk ohälsa. Men en av de grupper vi saknar i strategin är transpersoner. Vi har sett – Folkhälsomyndigheten har uppmärksammat detta – att 40 procent av unga transpersoner har försökt ta sitt liv någon gång. Detta är någonting som vi skulle vilja ha med i den här strategin.

Sedan är det otroligt viktigt med ett jämställdhets- och genusperspektiv. Vi pratade ju med Jägarförbundet, och några av ledamöterna här i rummet har lyft att det finns en väldigt stark överrepresentation av äldre män när det gäller fullbordade självmord. Det är tyvärr så att vi i vårt skandinaviska samhälle, med de maskulina normer som finns, kan vara väldigt dåliga på att faktiskt prata med varandra om hur vi mår. Det finns en stor ofrivillig ensamhet som det behöver arbetas med.

Något annat är givetvis att vi ser att det finns en överrepresentation av unga flickor och kvinnor när det gäller psykisk ohälsa. Det är någonting som vi behöver jobba med.

Vi måste alltså ha ett jämställdhets- och genusperspektiv för att kunna jobba aktivt med att främja en bättre psykisk hälsa.

Avslutningsvis: Det är i ett öppet, tolerant och inkluderande samhälle som vi på allvar kan skapa förutsättningar för att jobba för en bättre psy-

*Det handlar om livet –
nationell strategi inom
området psykisk hälsa
och suicidprevention*

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

kisk hälsa för alla samhällets grupper, även våra minoriteter, där vi ser en ökad problematik med psykisk ohälsa.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Berglund (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 6 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU29

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (prop. 2024/25:157)
föredrogs.

Anf. 16 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Varje barn förtjänar en fin barndom och goda uppväxtvillkor i en familj där föräldrarna går till jobbet och försörjer sig själva och familjen, men där det också finns tid att se och bekräfta barnen.

Barn behöver naturligtvis att det ställs krav och sätts gränser, förmedlas normer och värderingar om vad som är rätt och fel och hur man behandlar andra. Men framför allt behöver alla barn växa upp i ett kärleksfullt hem med engagerade föräldrar, i ett hem där det finns utrymme att växa.

Trygghet i det lilla ger också trygghet i det stora. Trygga familjer och föräldrar med tid för barnen, goda värderingar och hopp om framtiden lägger mer än något annat grunden för det trygga och goda samhället.

Men det finns många fler viktiga skyddsfaktorer i våra barns liv, både när det gäller att skapa förutsättningar för trygghet och när det gäller att främja fysisk och psykisk hälsa. Det handlar om positiva förebilder, venskapsrelationer och en meningsfull fritid. Våra barn behöver erbjudas ett sammanhang där de kan känna glädje, gemenskap och att de har en självklar plats där de får vara någon.

”Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna något slags känsla. Själen ryser för tomrummet och vill kontakt till vad pris som helst.”

Så skriver Hjalmar Söderberg i Doktor Glas.

”I wanna be somebody” sjunger Blackie Lawless i W.A.S.P. i låten med samma titel.

Att få känna gemenskap och vara någon i relation till andra är djupt mänskligt. Vårt samhälle behöver mer av samhörighet och gemenskap. Vi vill att våra barn och unga ska finnas i sammanhang där de får frihet att växa och känna att de är någon. Det är bland annat mot den bakgrunden som riksdagen i dag ska fatta beslut om helt ny reform, det så kallade fritidskortet.

Fritidskortet om 500 kronor per år ska ge alla barn och unga mellan 8 och 16 år ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och engagemang i barn- och ungdomsorganisationer. Verksamheten ska vara kontinuerlig

och ledarledd. Fler unga kan på så vis få del av en meningsfull fritid som vi vet är en skyddsfaktor när det kommer till att förebygga att unga begår brott, men syftet är också att motverka psykisk och fysisk ohälsa bland barn och unga.

Var fjärde förälder har dragit ned på sina barns fritidsaktiviteter till följd av de höga kostnaderna för dem, och det är förstås ett problem om föräldrarnas ekonomiska utsatthet eller utanförskap utgör ett hinder för att barnen ska kunna delta i en aktivitet. Kopplingen mellan minskad fysisk aktivitet och psykisk ohälsa är numera välbelagd.

Därför kommer fritidskortet att differentieras. Det kommer att innebära hela 2 000 kronor till de barn som växer upp i ekonomiskt utsatta familjer och som behöver stödet allra mest. Att införa ett fritidskort där vi varierar beloppet på det sättet är ett nytt sätt att försöka nå de barn som föreningslivet inte når i dag, de som inte kommer med i idrottslaget eller som slutar för att det kostar mer än vad familjen klarar av.

Fru talman! Mot bakgrund av hur kriminella söker tillskansa sig offentliga medel har det riktats en viss oro mot förslaget. Jag har stor respekt för det och tycker att det är bra att sådana farhågor lyfts fram. Sådant måste tas på största allvar, och jag har själv ställt den typen av frågor. Det nya systemet ska naturligtvis inte kunna missbrukas så att pengar som ska gå till barns fritidsaktiviteter i stället hamnar i de kriminella gängens fickor. Det har vi sett alldeles för många exempel på. Därför är det bra att regeringen har tagit extra tid på sig och att man lämnat beskedet att man nu har byggt en genomtänkt modell för att minimera sådana risker.

Alla de föreningar och verksamheter där fritidskortet kan användas ska samlas i ett utförarregister, och för att ingå i utförarregistret måste verksamheten ha funnits i ett antal år. Alla föreningar som ingår behöver vara godkända mottagare innan de kan komma i fråga som utförare. Det innebär att de har genomgått en extra kontroll för att kunna göra det. Det är alltså inte möjligt att skapa en förening i syfte att skaffa snabba pengar med medel från fritidskortet.

Fru talman! Avslutningsvis anser jag att det är bra att regeringen vågar pröva nya vägar för att fler barn ska få goda uppväxtvillkor. Vi har sett att det som har gjorts tidigare inte har varit tillräckligt. Idrotts- och föreningslivet ger nämligen inte bara barnen rörelse och förutsättningar för en fysisk och psykisk hälsa utan också gemenskap som fostrar, stärker och förmedlar viktiga värderingar om hårt arbete, att göra sitt bästa, om samarbete och respekt för andra, om att tro på sig själv och vikten av att bidra till det gemensamma bästa.

I går hade jag förmånen att följa med min fyraåriga son till fotbollsträningen. Det är första fotbollssäsongen för honom, och som pappa är det en av veckans höjdpunkter att få följa med och se den glädje som idrotten ger.

Jag vill att fler barn ska få uppleva samma sprudlande entusiasm och förväntan på väg till träningen, att fler barn ska få möjlighet att få höra sina namn ropas upp och göra high five med tränaren vid uppropen. Jag vill att fler barn ska få fira tillsammans när bollen har hamnat i det ena eller det andra målet.

Om fler barn får uppleva samma glädje tack vare fritidskortet – aningen för att man i dag avstår därför att man inte har råd, eller för att fler föräldrar får upp ögonen för hur viktig en meningsfull och ledarledd fritid

och fysisk aktivitet faktiskt är – vore reformen en stor framgång med stor betydelse för de enskilda barnen och positiv inverkan på samhället.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande.

Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag ersätter Anne-Li Sjölund i den här debatten.

Jag tackar för anförandet, Christian Carlsson. Jag instämmer i mycket av intentionerna som ledamoten lyfte fram, och jag tvivlar inte en sekund på att det här handlar om att man vill barns bästa, stärka glädje och gemenskap, stärka rörelse, stärka utveckling, motverka psykisk ohälsa och få fler att må bra.

Däremot tvivlar jag på intentionen vad gäller civilsamhället och tilltron till civilsamhället. Det här är inte det första exemplet vi ser där Tidöregeringen misstror civilsamhället och på olika sätt vill kontrollera det eller dra in medel från det. Vi har sett det tidigare vad gäller studieförbunden, som har utsatts för neddragningar på 500 miljoner kronor. Det är pengar som hade kunnat gå till barns, ungas och funktionsnedsattas aktiviteter, men man har valt att dra in dem.

I det här fallet handlar det om att man bygger upp ett nytt system med en enorm kontrollapparat kopplad till det svenska föreningslivet, med stora kostnader förknippade med detta, en stor administration och en stor byråkrati.

Pengar som ska gå till barns fritid ska inte gå till kriminella, sa ledamoten i sitt anförande. Men det är uppenbarligen inget hinder att låta pengarna gå till administration och byråkrati, vilket de gör i hög grad i förslaget.

Fru talman! Varför misstror Kristdemokraterna civilsamhället?

Anf. 18 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Nej, Kristdemokraterna misstror inte civilsamhället. Vi är ett parti som för en aktiv politik för att just stärka civilsamhället. Men det är klart att när det förekommer felaktiga utbetalningar och fusk och när olika sektorer blir utsatta för kriminella aktörer som försöker sko sig på civilsamhällets bekostnad, som försöker roffa åt sig av skattebetalarnas pengar, behöver man vara beredd att vidta åtgärder för att säkerställa att skattebetalarnas pengar går till det de är avsedda för.

När vi inför den här reformen är det också viktigt att säkerställa att det finns en bra kontrollfunktion. Anledningen till att vi inte väljer att fortsätta i gamla hjulspår är att vi ser att det finns en stor klyfta mellan barn i dag. Många får ta del av viktiga fritidsaktiviteter, men alldeles för många andra får inte samma möjlighet. Det beror ibland på att man inte har de ekonomiska resurserna. Det beror ibland på att man helt enkelt inte har föräldrar som värdesätter det.

Vi är beredda att pröva något nytt för att fler barn ska få den här möjligheten. Det är därför vi inför ett specifikt fritidskort med pengar som kopplas till det enskilda barnet. Vi ger ekonomiskt stöd för att fler ska få möjlighet till en meningsfull fritid och visar också normativt att det är viktigt och något att prioritera.

Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag förstår att man vill bygga upp ett system där kriminella aktörer inte kan roffa åt sig av skattebetalarnas pengar. Det tycker vi väl

alla. Samtidigt har jag inte hört regeringspartierna och Kristdemokraterna uttala någon kritik mot exempelvis Riksidrottsförbundet, som ju i dag är den stora utbetalaren av pengar till stora delar av föreningslivet.

Nu bygger man upp en ny struktur där föreningar ska godkännas i ett krångligt, byråkratiskt system för att kunna ta del av pengarna till fritidskortet. Bara it-kostnaderna för detta har Försäkringskassan beräknat uppgår till nästan 300 miljoner kronor. Det är pengar som hade kunnat gå direkt till föreningslivet.

Den totala administrativa kostnaden för fritidskortet beräknas till – hör och häpna, fru talman – 1,8 miljarder kronor fram till 2031. Det är 1,8 miljarder som ska gå till byråkrati och administration, när de hade kunnat gå direkt till barns och ungas rörelse, scoutverksamheter, friluftsverksamheter, körsång, drama, skapande och så vidare. I stället ska vi lägga enorma summor på administration.

Som sagt: Jag tvivlar inte på den goda intentionen hos Tidöpartierna, men ibland måste man när man gör en utredning också se att detta kanske inte är det bästa sättet att använda skattebetalarnas pengar. Det bästa sättet att använda skattebetalarnas pengar för att öka möjligheten till fritidsaktiviteter i Sverige kanske är att skicka pengarna till föreningarna, som ju genomför aktiviteterna, och inte till byråkratin. Varför vill Kristdemokraterna lägga så mycket pengar på administration och byråkrati i stället för att skicka dem direkt till barnens fritidsaktiviteter?

(Applåder)

Anf. 20 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Nya reformer är ofta förknippade med kostnader. I det här fallet har två perspektiv varit väldigt viktiga när vi tagit fram reformen.

En sak är att fritidskortet ska erbjudas på ett sådant sätt att det är användarvänligt. Vi vill ju att människor ska nyttja den här möjligheten. Därför har man utvecklat en digital tjänst som i så stor utsträckning som möjligt ska innebära ett automatiserat förfarande. Det bidrar också till lägre kostnader över tid, även om de initiala kostnaderna naturligtvis blir högre.

Det andra perspektivet är just det som vi har pratat om, nämligen vikten av att säkerställa att systemet inte kan missbrukas utan är effektivt och rättssäkert.

Anledningen till att vi väljer att införa den här reformen har jag varit inne på tidigare, men jag upprepar den gärna igen. Det handlar helt enkelt om att om man tillför mer pengar till befintligt system kommer det visserligen att vara bra för civilsamhället. Det gynnar de barn som redan har en fritidsaktivitet. Men syftet med detta är att nå nya målgrupper av barn som i dag inte har möjlighet att ta del av föreningslivet och inte får möjlighet till en meningsfull fritid. Därför tar regeringen nu det här steget.

Vi hoppas att detta ska leda till att fler barn känner gemenskap och glädje som gör att de får växa och som hela samhället faktiskt också tjänar på.

Anf. 21 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Att skapa goda förutsättningar för barns fritid handlar om mer än pengar i handen. Det handlar om strukturer, sammanhang och människor. Därför menar vi socialdemokrater att den här reformen, fritidskortet, är att börja i fel ände.

Den svenska idrottsrörelsen fungerar inte som ett företag där en tjänst köps och levereras. Nej, idrottsrörelsen bygger på något helt annat: ideellt engagemang, lokal förankring och ledare som ger av sin tid på kvällar och helger för att barn och unga ska ha en meningsfull fritid. Det är föräldrar som tränar knattelag, ungdomar som dömer matcher och eldsjälarna som håller igång föreningslivet i hela vårt avlånga land.

Fru talman! Om det inte finns en tränare som väntar eller en hall att träna i spelar det ingen roll hur mycket ekonomiskt stöd ett barn får, för möjligheten att faktiskt delta finns ändå inte där. Fritidskortet ger inga nya anläggningar. Fritidskortet ger inga nya ledare. Det är utmaningar som idrottsrörelsen själv lyfter fram som extremt kritiska. Fritidskortet riskerar att bli en dyr återvändsgränd och att urholka fungerande strukturer.

Fru talman! Samtidigt som regeringen presenterar ett fritidskort som lösning för att göra barns fritid billigare för de en ekonomisk politik som slår hårt mot de familjer som har det svårast. Matpriser, elräkningar och hyror har ökat kraftigt. Föräldrar i låginkomstfamiljer kämpar varje månad för att få vardagen att gå ihop. Höginkomsttagare har kompensats för inflationen genom skattesänkningar, men för barn i socioekonomiskt utsatta hushåll har fritiden blivit ett privilegium snarare än en rättighet.

Det är dyrt att vara fattig, och i den verkligheten räcker inte ett fritidskort särskilt långt. Samtidigt påverkas även idrottsrörelsen av inflationen. Föreningar tvingas höja medlemsavgifter, hyror för hallar och planer stiger och materialkostnader ökar.

Verksamheterna har alltså också blivit dyrare, både för barnen och för föreningarna som ska ta emot dem. Det är ett dubbelt tryck som kräver strukturella lösningar. Mot den bakgrunden framstår fritidskortet som en dyr symbolhandling utan bärkraft.

Hur mycket pengar ska detta system sluka för att alls fungera när kostnaderna ökar på alla håll? Hur mycket måste staten skjuta till för att värdet av stödet inte ska urholkas år efter år? Och den viktigaste frågan av alla: Varifrån ska dessa pengar tas, om inte från breda, långsiktiga satsningar på hela idrottsrörelsen? Det är en farlig väg att låta ett administrativt system med höga fasta kostnader äta upp det utrymme som borde gå till verksamheterna själva – till hallarna, ledarna och föreningarna.

Fru talman! Vi socialdemokrater känner också en genuin oro för den kommersialisering som denna reform riskerar att driva fram. I grunden handlar det om en syn på barns fritid som något som kan styckas upp, prissättas och konkurrensutsättas, som om barn vore kunder och fritidsaktiviteter en marknadsvara. När stödet knyts till individen i stället för till verksamheten reduceras barnet till en prislapp. Olika aktörer, stora som små, förväntas konkurrera om samma hundralappar. Med den logiken gynnas de som redan har stark marknadsnärvaro, professionell administration och kapacitet att snabbt anpassa sig efter nya krav. Men det är sällan de aktörerna som verkar där behoven är som störst.

Det är ett systemskifte vi talar om – från solidarisk, folkrörelsebaserad föreningsidrott till ett marknadsstyrt stödsystem där det är barnets konsumentroll, inte dess delaktighet i en gemenskap, som står i centrum.

Vi socialdemokrater säger nej till den utvecklingen. Vi tror på gemenskap före marknad och på långsiktigt stöd till de verksamheter som når barnen där de är – inte på ett system där barn tvingas jaga stöd och föreningar tävla för överlevnad.

Fru talman! När regeringens fritidskortsreform fördröjdes och pengarna i stället tillfälligt fördelades direkt till föreningslivet uppnåddes ironiskt nog långt mer konkreta resultat på kort tid än vad fritidskortet som system kan leverera på lång sikt. Detta borde ha varit ett tydligt kvitto på vad som faktiskt fungerar. Men tyvärr var inte de satsningarna en del av regeringens långsiktiga politik. Dessa satsningar var engångsinsatser med medel som redan var avsatta för fritidskortet men inte kunde användas eftersom reformen inte var på plats.

Detta är, ärligt talat, absurt. Just dessa tillfälliga lösningar visade med all önskvärd tydlighet att verkliga resultat nås när vi börjar i rätt ände – när vi satsar på verksamheterna, människorna och platsen där fritiden faktiskt blir verklighet för barn och unga i stället för på symbolpolitik som läggs ovanpå strukturella problem.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill investera i det som bär: i människor, mötesplatser och möjligheter.

Vi vill, gärna tillsammans med övriga partier i denna kammare, hitta en långsiktig och blocköverskridande lösning på den växande anläggningsproblematiken i vårt land. Det är inte hållbart att denna för idrottsrörelsen avgörande fråga ständigt skjuts på framtiden. Det krävs ett nationellt grepp – en strategi som erkänner att tillgången till idrottsanläggningar är en förutsättning för att idrott för alla ska kunna bli verklighet. Här behövs en bred politisk samsyn och en gemensam vilja att agera.

Vidare föreslår vi socialdemokrater direkta satsningar på idrottsrörelsen där det behövs. Det är därför vi går fram med förslag om att öka stödet till idrotten med 645 miljoner kronor. Av dessa vill vi att 345 miljoner ska gå direkt till föreningslivet, med särskilt fokus på utsatta områden och landsbygd. Vi föreslår 100 miljoner till parasporten för barn och unga, 200 miljoner för att utbilda 1 000 nya ideella ledare samt ökade resurser till fritidsledare, friluftsliv och kulturskola.

Fru talman! Vi är övertygade om att det är så vi skapar en jämlik, meningsfull och inkluderande fritid för alla barn i Sverige – inte genom fritidskortet, som hotar att försvaga det ideella föreningsliv som i generationer har burit upp vår demokrati, sammanhållning och gemenskap.

Det är också därför jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservation 1.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lawen Redar (S).

Anf. 22 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Azadeh Rojhan, för ett, får vi väl säga, engagerat anförande! Men jag känner verkligen inte igen mig i din verklighetsbeskrivning. Jag är själv idrottsaktiv och föreningsförälder, men jag känner inte igen den verklighet du beskriver.

Ledamoten pratar om brister i Idrottssverige, i Föreningssverige, såsom problem och utmaningar när det gäller lokaler och ledare, och det hon säger stämmer. Det är en ständig utmaning att kunna mätta det behov och den efterfrågan som finns. Men detta är knappast ett nytt problem som har uppstått nu, utan det har varit så under väldigt lång tid.

Jag skulle vilja påminna ledamoten Azadeh Rojhan och Socialdemokraterna om hur det såg ut för bara några få år sedan – låt oss ta de åtta år

som Socialdemokraterna satt vid makten. Under den tiden minskade barns aktiva fritid. Antalet idrottstimmar minskade. Enligt Riksidrottsförbundet sjönk deltagandet från 37 till 28 procent under just dessa år samtidigt som stillasittandet ökade markant och skärmarna gjorde sitt intåg och tog våra barns tid.

Jag undrar: Tycker ledamoten Azadeh Rojhan och Socialdemokraterna att detta är en sanning som inte på något sätt kan kopplas till den politik man har bedrivit? Hur resonerar man kring att idrottandet gick ned om engagemanget är så stort som ledamoten påstår i sitt anförande?

Anf. 23 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag är inte förvånad över att Emma Ahlström Köster inte känner igen sig i den verklighet jag beskriver. Vi har två helt olika utgångspunkter. Ledamoten är moderat, och jag är socialdemokrat. Jag ser andra lösningar än ledamoten på de samhällsutmaningar som finns.

När det gäller det minskade deltagandet, som nämns här, vet vi allihop att pandemin hade en långtgående effekt på deltagandet i Föreningssverige överlag. Det är att trixa med siffrorna att nu hänvisa till det minskande deltagandet i den här debatten. Det är också ett sätt att förskjuta debatten till att handla om något annat än vad som görs här och nu för att faktiskt nå verkliga förändringar.

Om vi vill nå verkliga förändringar, och om Emma Ahlström Köster ändå håller med om den verklighet som idrottsrörelsen själv beskriver gällande bristen på ledare och en stor anläggningsproblematik över hela vårt land, borde man också vara villig att gå vidare med de satsningar som gjordes när pengarna inte användes för fritidskortsreformen. Vi ser ju vilka fantastiska resultat det har fått. Då hade Emma Ahlström Köster och Tidöpartierna kunnat stå här och vara väldigt stolta över de satsningar som de gjort för att öka antalet deltagare och för att nå nya barn och unga.

Men det är inte de satsningarna vi står här och pratar om i dag, tyvärr, för de var tillfälliga. I stället pratar vi om en administrativt väldigt tung reform, som kommer att kosta 2 miljarder i bara administrativa kostnader att få på plats. På sikt vet jag inte hur långt de pengar som faktiskt ska gå till själva reformen kommer att räcka när det gäller att nå fler barn och unga.

Kan Emma Ahlström Köster svara på frågan om varifrån pengarna ska tas i framtiden, om inte från den breda idrottsrörelsen?

Anf. 24 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Det stämmer att jag och Tidöpartierna har en annan lösning på de problem vi ser. Men det var inte det jag inledde min fråga med; det är problembilden vi inte delar. Vi är överens om att det finns problem och utmaningar med lokaler och att ledare behöver rekryteras för varje generation, men du glömmer en viktig del. Du glömmer den stora andel barn och unga som inte känner sig välkomna, som inte hittar till Förenings-sverige, som inte växer upp i en familj med en tradition av att idrotta och som inte känner att det finns något för dem – när vi har ett unikt föreningsliv i Sverige, som har förmågan, kunskapen, viljan och ambitionen att ta emot dem. Det är detta som är huvudproblemet, och det är därför vi har olika lösningar.

Fritidskortet är skraddarsytt för att nå just den här gruppen, den som Socialdemokraterna inte pratar om. Ni pratar brett om breda problem och utmaningar som vi alla är överens om, men vi pratar också om den här gruppen, för vilken det kanske är allra viktigast att hitta till idrotten.

Jag vill påstå att Socialdemokraterna har ganska svajig trovärdighet när det gäller idrottsfrågorna. Väldigt lite skedde under de åtta år som Socialdemokraterna satt vid makten. Jag förstår att man inte vill prata om det i dag, utan man vill prata om det som finns här och nu. Men det handlar om trovärdighet i den politik man bedriver.

Ingenting hade skett. Vi nådde inte den gruppen. Statistiken var tydlig. Pilen pekade rakt ned – antalet idrottstimmar blev färre. Den grupp som stod allra längst ifrån tog ytterligare ett kliv bort. Jag tycker att Socialdemokraterna ska vara lite ödmjuka och själva resonera kring om det finns något i ambitionen att nå den här gruppen. Kan det vara så att fritidskortet faktiskt kommer att lyckas eftersom reformer som redan har gjorts under de senaste två åren har lyckats vända trenden?

Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att vi tilltalar varandra med för- och efternamn eller ”ledamoten”.

Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Det är just på grund av att vi inte tror att den här reformen kommer att nå de barn och unga som står längst bort från idrottsrörelsen, från föreningsrörelsen över huvud taget, som vi inte tror på den. För vad spelar det för roll om barn och unga kommer och knackar på och säger ”Vi vill vara med, för nu har vi fått en reducerad föreningsavgift” om det inte finns någon ledare som kan ta emot dem, ingen anläggning som funkar och inga tider på anläggningarna? Vad spelar det då för roll?

Att nå de barn och unga som står längst från idrottsrörelsen löser man inte med reducerad föreningsavgift, utan det löser man genom att se till att det finns ledare som kan jobba uppsökande och vara verksamma i de områden där barn och unga finns. Fritidskortet löser inte det problemet över huvud taget. Fritidskortet är bara en reducering av medlemsavgiften – that's it. Sedan ska det sköta sig av sig självt.

På vilket sätt kommer ett fritidskort som ger reducerad medlemsavgift att göra att de familjer som Emma Ahlström Köster själv nämnde, som inte är idrottsvana och som inte har den kulturen, helt plötsligt får den kunskapen och erfarenheten? Nej, vi har strukturella problem, och det är dem som vi behöver möta.

Vi måste se till att det finns ledare som kan jobba uppsökande. Vi måste se till att det finns anläggningar där det finns tider för barn att idrotta. Vi måste se till att nya grupper nås av idrottande och finner glädjen i den gemenskap som det innebär. Det kan inte fritidskortet lösa.

(Applåder)

Anf. 27 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! I dag är i grunden en väldigt bra dag, när riksdagen fattar beslut om ett fritidskort för alla barn och unga i Sverige mellan 8 och 16 år och där de som finns i särskild ekonomisk utsatthet får extra mycket på sina kort. Men när jag lyssnade på Azadeh Rojhans anförande här var det

ingen hejd på felfinneriet och olyckskorpskraxeriet omkring detta, utan det är bara fel. Att 120 000 barn som lever i ekonomisk utsatthet får 2 000 kronor som bara kan användas för en aktiv och meningsfull fritid i det svenska föreningslivet är alltså fel.

Jag är förvånad över att Socialdemokraterna inte har hört de barnrättsorganisationer som pekar på att avgifter är ett stort problem för de här barnen. Man har inte hört de personer som själva har sagt att det var helt uteslutet att hålla på med flera idrotter och att de hade en klump i magen varje gång medlemsavgiften skulle betalas. Detta har vi hört från svenska elitidrottare. Jag är förvånad över att man inte har pratat med de föreningar som säger att de kommer att kunna använda det här i sin rekrytering för att peka på möjligheter för dem som finns i ekonomisk utsatthet.

Också anläggningar och utbildade ledare nämndes. Hur mycket extra satsade Socialdemokraterna på anläggningar under sina åtta år vid makten? Vi har lagt 130 miljoner kronor extra på det. Runt om i Sverige har vi rustat upp, renoverat, byggt ut, lagt till och gjort anläggningar redo för att fler ska komma till.

Det är samma sak med utbildning av ledare. Vi har satsat flera hundra miljoner på att förbereda för fritidskortet så att alla barn kan vara med. Men nu hotar det alltså föreningslivet att 120 000 barn får en större möjlighet att vara med. Detta undrar jag genuint över.

(Applåder)

Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Att det inte finns något hejd på mig när det gäller att hitta fel kan ju inte vara mitt ansvar, utan problemet ligger hos reformen som har så många fel som kan påpekas.

Att vi inte har hört barnrättsorganisationerna eller hörsammat de problem som de lyfter fram stämmer inte. Vi är kritiska till förslaget just av den anledningen – att barnrättsorganisationerna pratar om hushållens ansträngda ekonomi och hur det drabbar barnen. Men de problemen har Jakob Forssmed inga svar på. De problemen adresserar regeringen inte över huvud taget, utan tvärtom för man en politik som gör att hushållens ekonomi krymper alltmer. Man drar ned på bostadstillägget men ger barnen ett fritidskort. Om man verkligen hade velat se barnens utsatta situation hade man inte sänkt bostadstillägget på det sättet. Barnfamiljer går nu in i sommaren med mindre pengar.

Jag har besökt idrottsdistrikt som berättar för mig om sin farhåga när det gäller fritidskortet, nämligen att föreningarna nu kommer att höja medlemsavgifterna i och med att fritidskortet kommer. Även föreningarna har en ansträngd ekonomi som de behöver få ihop, och fritidskortet riskerar att leda till att de i stället höjer avgifterna för att möta de ökade kostnaderna, därför att det nu finns en möjlighet att göra det.

Min fråga är: Hur kommer statsrådet att möta den utvecklingen? Kommer det belopp som barnen får på fritidskortet att ökas för att möta de medlemsavgifter som nu i stället höjs? Vilka incitament har föreningar att inte höja dem?

Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Stödet syftar till att freda barns aktiva och meningsfulla fritid. Det handlar om att skapa ett stöd som inte konkurrerar med mat-

kassen eller elräkningen. Vi vet att barn som kommer upp i tio-, elva- eller tolvårsåldern börjar ta ansvar för familjens ekonomi, men det är ett ansvar som barn inte ska behöva ta.

Då kan man säga att alla familjer borde ha en mycket bättre ekonomi, och jag kan absolut tänka mig satsningar för att göra det möjligt, vilket regeringen också gör. Men vi vill freda detta, och vi vill skapa effekten att barnen känner: Det här är ett stöd som bara är till för mig. Det är jag som är med i föreningen. Det här stödet gör att jag inte behöver fundera på om mamma eller pappa har råd med detta.

Vi skapar stora möjligheter för föreningar att köpa in utrustning som de kan låna ut, genom de fritidskortsmedel som vi jobbar med. Vi satsar också på idrott i utsatta områden, och det är en permanent satsning, inte något projekt, för att stärka föreningslivet där det inte har varit tillräckligt starkt.

Det handlar om att bygga föreningsliv, rekrytera ledare och skapa strukturer som gör detta möjligt i lokalsamhällena. Sedan kopplar vi på fritidskortet utöver detta för att minska risken för att barn avstår därför att avgifterna är för höga. Vi vet att de är för höga för många, och därför gör vi detta.

Vi kommer förstås att följa avgiftsutvecklingen, och det gör vi redan i dag. Det är något som oroar oss. Här behöver föreningarna jobba. Vi bibehåller alla stöd till idrottsrörelsen. Vi har ökat dem och är inte främmande för att göra ytterligare satsningar, men fritidskortet för alla svenska barn mellan 8 och 16 år och det särskilda stödet till dem som är i utsatta situationer kommer att göra skillnad. Detta tror jag att även Azadeh Rojhan och Socialdemokraterna inser, bakom alla de fel som de hittar.

Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Vi i Socialdemokraterna upprepar att det här är att börja i fel ände. Det vidhåller jag, för infrastrukturen för att ta emot eventuella nya barn och unga finns inte på plats. Det saknas ledare i vårt avlånga land, och vi har en enorm anläggningsproblematik. Med de problem som i dag finns blir det väldigt svårt för idrottsrörelsen att ta emot nya barn och unga. Detta är inte något som jag säger, utan det säger idrottsrörelsen själv. Det är den kritik som de främst för fram.

Om man hade börjat i rätt ände och gjort stora satsningar för att få bukt med de strukturella problem som vi ser inom idrottsrörelsen och sedan kanske presenterat ett förslag som det här hade vi haft en helt annan diskussion. Detta är en enormt kostnadsdrivande reform, och det är väldigt svårt att se varifrån alla pengar ska komma.

Nu säger Jakob Forssmed att vi får följa prisutvecklingen, vilket betyder att den här reformen bara kan bli dyrare och dyrare. Varifrån ska pengarna tas? Behöver idrottsrörelsen vara orolig för att de breda satsningarna på att bygga en stark idrottsrörelse uteblir därför att den här reformen bara kommer att skena iväg och bli otroligt kostsam? Varifrån ska pengarna komma?

Nej, jag kan tyvärr inte göra annat än att konstatera att regeringen tar med ena handen och utarmar hushållsekonomin för dem som har det allra svårast, och sedan ger man lite grann med den andra handen genom en symbolpolitik i form av ett fritidskort. Man ser inte till de strukturella

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

problem som finns inom idrottsrörelsen, utan man kommer med ett förslag som plåster på såren. Det är fel väg att gå.

Jag håller med om att vi borde ha hittat lösningar på anläggningsproblematiken, men jag är beredd att göra detta tillsammans med övriga partier för att hjälpa idrottsrörelsen.

(Applåder)

Anf. 31 ANNA-LENA HEDBERG (SD):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till socialutskottets betänkande *Ett fritidskort för barn och unga*.

Att tillhöra en grupp, en förening eller ett lag eller att få möjlighet att lära sig spela ett instrument och hitta sin kreativa ådra gör att man får en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. I en drömvärld skulle varenda unge, oavsett var i landet de bor och oavsett avgifter till aktiviteterna, ha möjlighet att delta i det som just de är intresserade av. Tyvärr ser det inte ut så i vårt land.

Att vara en del av en meningsfull fritid motverkar psykisk ohälsa. Det bygger upp vår kreativitet och känsla av tillhörighet. Det är viktigt för oss alla men särskilt för våra unga. Deras fysiska hälsa, psykiska välbefinnande, sociala kompetens, självkänsla, identitet, kognitiva utveckling, skolprestation samt kunskap avseende struktur och tidsplanering är sådant som leder till livslånga vanor och nätverk som de förhoppningsvis tar vara på livet ut.

Det är inte alltid lätt att vara ung i dag och få möjlighet eller ha ekonomiska förutsättningar att delta i viktiga fritidsaktiviteter. Ekonomin i många familjer är i dag hårt ansträngd, och de har inte möjlighet att låta barnen delta i några fritidsaktiviteter alls.

Vi har länge sett att det är oerhört viktigt att unga har en meningsfull fritid i stark gemenskap med andra. Det är som sagt grundläggande för både fysisk och psykisk hälsa och för att unga ska växa in i den svenska gemenskapen med stolthet och självförtroende.

Fru talman! I dag rör sig fyra av fem barn för lite. Undersökningar visar att femåringar sitter still i nio timmar om dagen i snitt. Det kommer allt fler rapporter om svenska ungdomar som har mer stress, ångest och psykosomatiska besvär än någon gång tidigare, och det finns tydliga köns- och socioekonomiska skillnader.

Kliniska diagnoser och läkemedelsbehandlingar har fortsatt att öka, särskilt hos unga kvinnor. Samtidigt som suicidtalet bland unga män ligger still finns en oroande ökning bland unga kvinnor. Stigmat för att söka hjälp är fortfarande starkt, men fler använder stödlinjer och digitala tjänster. Skola, familj och ett tillgängligt första linjens stöd framhålls i forskningen som de mest effektiva arenorna för att bromsa utvecklingen. Detta och att unga har en meningsfull fritid stärker och bygger upp folkhälsan.

Fru talman! I regeringens proposition *Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra* föreslås en ny lag om ett statligt stöd i form av ett fritidskort, som ska administreras av E-hälsomyndigheten. Det här är den största satsningen på mycket länge för att få barn och ungdomar i rörelse och stärka deras möjlighet att få en meningsfull fritid.

Syftet är att öka barns förutsättningar att ha en aktiv och meningsfull fritid tillsammans med andra, något som både Folkhälsomyndigheten och

Barnombudsmannen lyfter fram som viktigt för psykisk och fysisk hälsa. Det är särskilt viktigt för barn i socioekonomiskt utsatta hushåll och för barn med funktionsnedsättning.

Sverigedemokraterna välkomnar därför regeringens ambition att öka barns och ungas deltagande i idrotts- och kulturaktiviteter. Fler deltagare betyder ökade intäkter för klubbar, kulturskolor och andra utförare, vilket i sin tur kan finansiera bättre ledare, utrustning och anläggning.

Regeringen har redan avsatt 256 miljoner kronor till Riksidrottsförbundet som förberedelse inför införandet av fritidskortet. Stödet till Riksidrottsförbundet används till fyra olika områden: förstärkt verksamhet i socioekonomiskt svaga områden, rekrytering och utbildning av ledare, ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt idrottsanläggningar och idrottsmiljöer. I 174 kommuner över hela landet kunde 432 anläggningsprojekt beviljas stöd under förra året, ett stöd som redan på kort tid gjort en enorm skillnad.

Förutom att fritidskortet ger ungdomar en chans att utöva en aktivitet de annars inte haft råd med kommer det att stärka föreningslivets roll runt om i landet. Svenskt föreningsliv, idrottsklubbar, scouter och kulturskolor är ovärderliga bärare av svensk kultur, tradition och demokratisk fostran. Med ett öronmärkt stöd ökar vi chansen att barn från hem med lägre inkomster får del av denna gemenskap i stället för att dras in i passivitet och kriminella miljöer.

Kravet på kortet är att det ska kunna användas för avgifter i organiserade, ledarledda verksamheter som ger trygghet, kvalitet och naturliga möten över socioekonomiska och kulturella gränser.

Förslaget att inkludera kortet i lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktig utbetalning är positivt. Sverigedemokraterna har länge drivit på för skarpare verktyg mot bidragsfusk och organiserad brottslighet.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill se ett Sverige där alla barn, oavsett postnummer, har råd att spela fotboll, att lära sig spela fiol, gitarr, trumma eller vad de brinner för eller att upptäcka friluftslivets äventyr tillsammans med en ny kompis. Ett väl utformat fritidskort kan bli en språngbräda till just den gemenskapen och samtidigt stärka svensk kultur och sammanhållning.

Vi ser fram emot en översyn av fritidskortet där det framgår vilken nytta det har gjort för våra ungdomar och att våra krav på en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra lever upp till våra föresatser i propositionen. Sverigedemokraterna ställer sig bakom propositionen så att vi tillsammans kan säkra en aktiv, meningsfull och tydlig svensk fritid för nästa generation.

(Applåder)

Anf. 32 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Anna-Lena Hedberg, för anförandet!

I valet pratade Sverigedemokraterna väldigt mycket om Sveriges landsbygd och hur de skulle förbättra för Sveriges landsbygd bara de kom till makten. Visst såg vi när valet var över att bensinpriserna sänktes för alla, inte bara på landsbygden utan i hela landet. Men därefter tog det slut.

Den stora ojämlikheten i vården har inte jämnats ut. Där har det inte gjorts några specifika satsningar som har lett till bättre vård på landsbygden. Ojämlikheten i skolan har inte jämnats ut. Där har det inte gjorts några

satsningar som har lett till större jämlikhet mellan stad och land i skolresultaten. Mötesplatser och kulturinsatser på landsbygden har aktivt motarbetats av regeringen genom neddragningarna på studieförbunden. Där drabbades just landsbygden tillsammans med funktionsnedsatta och pensionärer allra hårdast.

Kommer fritidskortet att hjälpa ungdomar och barn på Sveriges landsbygd? Vi vet att det på landsbygden finns färre aktörer inom föreningslivet. Mindre föreningar på Sveriges landsbygd har mindre möjlighet att hantera administration och byråkrati. Där finns färre anläggningar och längre avstånd.

Det som behövs är satsningar på att stärka möjligheten att bygga upp anläggningar. Man behöver stärka möjligheten till ledarskap i föreningar och ge pengar direkt till föreningslivet. Fritidskortet riskerar tvärtom att öka klyftorna mellan stad och land. Därför undrar jag, fru talman, varför Sverigedemokraterna vill öka dessa klyftor när de gick till val på att stärka Sveriges landsbygd.

Anf. 33 ANNA-LENA HEDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för frågan!

Det är tråkigt att Centerpartiet kritiserar en satsning som syftar till att ge fler barn och unga tillgång till en meningsfull fritid. Oavsett bakgrund eller föräldrarnas ekonomi finns det stora klyftor i och med stora avstånd på landsbygden, och vi gjorde en stor satsning där genom sänkningen av drivmedel.

Varenda räddad timme som ett barn får delta i en fritidsaktivitet anser jag vara en vunnit timme, och det ska vi se som en vinst. Ingen av oss vet vad just denna timme gör och vad den leder till.

Anf. 34 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag hoppas att talmannen, åhörarna i kammaren och alla ni som sitter framför tv-rutan hörde att landsbygdssatsningen för Sverigedemokraterna var sänkta drivmedelspriser. Det var liksom inget mer. Man sänker drivmedelskostnaderna, och så hoppas man att det löser alla problem på landsbygden. Det har inget med sjukvården, skolan, kulturaktiviteterna eller fritidsaktiviteterna att göra.

Ledamoten tycker att det är tråkigt att Centerpartiet kritiserar förslaget om ett fritidskort. Men det är väl klart att det ska kritiseras när det är ett dåligt förslag! Som jag sa i ett tidigare replikskifte tvivlar jag inte på ambitionerna. Jag tvivlar inte på att man faktiskt vill göra det bättre för barn och unga. Men fritidskortet är inte vägen till att få fler barn och unga in i fritidsaktiviteter. Och framför allt är det dålig hushållning med pengar, för man lägger så mycket pengar på administration och byråkrati.

De siffror som jag nämnde tidigare på 1,8 miljarder i administrativa kostnader fram till 2031 var kostnaderna för staten. Kostnaderna för föreningslivet var inte medräknade. Föreningslivet kommer ju också att drunkna i administration och byråkrati när man ska godkännas i systemet och återsrapportera till staten. Just den biten slår särskilt hårt mot de små föreningarna, och risken är stor att det är många föreningar på våra landsbygder och i våra glesbygder som helt enkelt ser det som hopplöst att anmäla sig som aktör och därför inte kommer att göra det. Då blir det en dubbel orättvisa, och man går miste om de här pengarna på landsbygden.

Jag har därför väldigt svårt att förstå hur Sverigedemokraterna, som påstår sig vilja värna Sveriges landsbygder och glesbygder, i praktiken inte gör det.

Anf. 35 ANNA-LENA HEDBERG (SD) replik:

Fru talman och ledamoten Bergenblock! Vår satsning på att sänka drivmedelspriserna är inte den enda satsningen. Det är en av satsningarna.

Jag vill bemöta påståendet att fritidskortet skulle vara en krånglig administrativ lösning. Det kräver en viss hantering, men det är ett svagt argument mot en reform som syftar till att ge alla barn och unga likvärdig tillgång till fritidsaktiviteter.

Vi ser redan i dag, efter våra satsningar på 432 anläggningar i 174 kommuner, att detta gör stor skillnad för idrottsföreningar runt om i landet. Det handlar inte bara om storstäderna utan även om landsbygden. Vi ser att fritidskortet kommer att vara till stor hjälp för föräldrar och barn när det gäller att få en enklare inkörsport till fritidsaktiviteter.

(Applåder)

Anf. 36 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Skillnaderna mellan barns livsvillkor är stora i dagens Sverige. Alltför många växer upp under knappa förhållanden och utan möjlighet till en aktiv fritid. I dag på morgonen rapporterade Sveriges Radio att 189 000 barn lever med minst en förälder som har skulder hos Kronofogden. Siffran har ökat med 9 procent sedan 2022. Det är alarmerande siffror.

Vänsterpartiet välkomnar engagemanget för att stärka barns tillgång till en meningsfull fritid. Vi tycker att det är viktigt att frågan debatteras och att vi kommer fram till lösningar. Fritidskortet är faktiskt den fråga jag har debatterat allra flest gånger under min tid här i riksdagen. Jag har hela tiden haft en försiktigt positiv inställning och hoppats att det utredningsarbete som nu har pågått under några år skulle leda till att fler barn skulle få möjlighet till en fritidsaktivitet.

Tyvärr måste jag stå här i dag och räkna upp alla de brister jag ser med fritidskortet, så som det är utformat i reformförslaget. Det har förekommit omfattande kritik från olika håll både under arbetets gång och inför det färdiga resultatet. Kritiken har bland annat gällt att systemet är alltför krångligt utformat och att det inte omfattar alla barn. Kritiken handlar också om att flera olika typer av föreningar hamnar utanför systemet och att stora delar av de medel som avsätts för reformen kommer att behöva användas till administration i stället för direkt verksamhet. Bara Försäkringskassans del i systemet beräknas kräva 160 medarbetare för att kontrollera organisationer som redan är godkända i andra delar av vårt föreningslivssystem.

Jag tycker som sagt att grundtanken är god. Från Vänsterpartiet vill vi sänka de ekonomiska trösklarna för en föreningsaktivitet, men vi tror att det hade varit möjligt att lösa detta på ett annat sätt.

Fru talman! Utformningen av systemet innebär, som vi har hört tidigare, att barn som bor i hushåll som hade bostadsbidrag under förra året ska få ett högre belopp, 2 000 kronor i stället för de 500 kronor som gäller för andra.

Vänsterpartiet ser positivt på möjligheten för familjer med mindre ekonomiska resurser att få ett större stöd i och med att man gör denna differen-

tiering. Samtidigt ska det sägas att det föreslagna beloppet är så lågt i relation till de ekonomiska försämringar som den sittande regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har genomdrivit för de sämst ställda hushållen att dessa ändå kommer att få det betydligt sämre än tidigare.

Från den 1 juli förändras bostadsbidraget rejält. Bostadsbidraget är inte heller någon perfekt indikator på var behoven är som störst, då människor ibland tvingas välja att inte söka bostadsbidrag trots att de har rätt till det. Det är ett krävande bidrag, och risken att bli återbetalningsskyldig är stor och avskräckande. Det finns också de som trots en svag ekonomi inte har bostadsbidrag av andra skäl, till exempel för att deras boendesituation inte tillåter en ansökan.

Antalet mottagare av bostadsbidrag har dessutom minskat successivt genom åren, och prognosen säger att det kommer att fortsätta att minska. Det beror på att inkomstgränserna i systemet är för låga och inte heller räknas upp. Det innebär i förlängningen att den grupp som har rätt till det särskilda fritidskortet kommer att minska över tid, och jag tror inte att det var regeringens tanke.

Regeringen har i budgeten för 2025 trappat ned och fasat ut tilläggsbidraget i bostadstillägget. Under årets första sex månader minskas det från maximalt 2 100 kronor per månad till 1 300 kronor per månad. Från den 1 juli, alltså om några veckor, kommer det att avskaffas helt. Den som får det särskilda fritidskortet kommer alltså att få en mycket sämre ekonomisk situation än tidigare till följd av regeringens politik.

Samtidigt har kostnaderna för att delta i idrott ökat markant de senaste två decennierna, som vi har hört tidigare i debatten. Kostnaden för en huvudidrott har ökat med i snitt 68 procent sedan 2009 och ligger runt 9 400 kronor per år. Som ni förstår kommer man då inte jättelångt med fritidskortet. Kostnaderna skiljer sig förstås åt mellan olika idrotter och mellan var i landet man bor. Riksidrottsförbundet säger att det skiljer mellan 5 000 kronor och 25 000 kronor per år beroende på var man håller hus.

Av rapporterna från Riksidrottsförbundet framgår också att medlemsavgifter generellt är låga och att det är kostnaderna för resande och träningsavgifter som är höga. Inom vissa idrotter är det utrustningen som sticker ut, och läger och cuper står för en stor del av kostnaderna. Jag kan konstatera att det föreslagna systemet med fritidskort för 500 eller 2 000 kronor underlättar kostnadsbördan men är helt otillräckligt för en stor del av hushållen i dag.

Fru talman! Jag vill också säga någonting om bristen på idrottsytor och lokaler för att utöva idrott eller andra aktiviteter samt om bristen på ledare. Regeringen har delvis försökt hantera detta under de år som har gått av mandatperioden, men jag ser också att man har hållit tummarna för att det ska finnas stora mängder outnyttjade idrottshallar på skolorna.

Man har efterfrågat en rapport från Centrum för idrottsforskning. När den presenterades visade det sig – vilket många av oss som har varit kommunpolitiker redan kunde säga – att tillgängligheten till dessa idrottsytor generellt redan är god för idrottslivet. Däremot är de inte alltid anpassade efter de olika idrotternas behov, och det är svårt att hitta lediga tider för barnaktiviteterna.

Vad behöver vi mer ta upp? Det finns så många bekymmer med det här. Nu har vi pratat mycket om idrott. Vi behöver också prata lite om kultur, för den andra stora verksamheten som förväntas ingå i detta system

är de kommunala kulturskolorna. Många av dessa dras också med strukturella problem med långa köer och brist på pedagoger.

De partier som i dag utgör regeringsunderlaget stoppade faktiskt redan under förra mandatperioden utbyggnaden av utbildningsplatser för kulturskolepedagoger inom det så kallade Kulturskoleklivet. Risken är därmed stor att de avsätta medlen för reformer för fritidskortet kommer att gå till barn som redan har en plats i en idrottsförening eller en plats i en kulturskolekurs.

Detta innebär att man kommer att stärka ekonomin för de hushåll som redan i dag har råd med fritidsaktiviteter, men man kommer inte att kunna släppa in andra grupper som man säger sig vilja nå.

Fru talman! En annan brist i förslaget är att det inte gäller för alla barn utan bara för barn mellan 8 och 16 år. Det gäller inte heller för alla barn som är placerade i familjehem, eftersom man utgår från att barnet ska bo med sin vårdnadshavare. Den föreslagna åldersgränsen får bland annat effekten att barn som går i samma klass har olika rätt till fritidskortet. Det är ett bekymmer.

Vi ser också att utformningen är dåligt anpassad till kulturföreningarna, och jag tycker att regeringen inte riktigt har svarat på hur man ser på deras roll. Med tanke på att studieförbunden har tvingats skära ned mycket i sin musikverksamhet, som har nått en ung målgrupp, tycker jag att det är extra olyckligt att den frågan inte adresseras.

Sammantaget hör ni att bristerna i förslaget är för omfattande i förhållande till fördelarna. Därför landar jag i att Vänsterpartiet behöver yrka avslag på propositionen. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Fru talman! Nu börjar tiden rinna ut, men jag tycker att jag också behöver säga någonting om våra förslag. Man kan inte bara stå här och klaga på regeringen om man inte har någon egen politik att kontra med, tycker jag. Vi har en mängd förslag. Jag kommer inte att hinna räkna upp allihop. Vi ser dock att ekonomiskt svaga hushåll framför allt behöver få förbättrade möjligheter till arbete med goda arbetsvillkor och rimliga löner.

För den som inte kan arbeta, eller av andra skäl har en svag ekonomisk situation, behöver det finnas robusta trygghetssystem för att säkerställa en god tillvaro och möjligheter för barn att ha en aktiv och meningsfull fritid. Vi ser att vi behöver höja bostadsbidraget och barnbidraget. Det är några av de förslag vi ser skulle ha större betydelse för barns livsvillkor och fritid än det föreslagna fritidskortet.

Vi ser också att dåligt fungerande marknader – som dagligvaruhandeln, elmarknaden och banksektorn – behöver regleras för att sänka de orimliga kostnader som hushållen i dag tvingas betala.

Jag sitter i kulturutskottet till vardags och får hoppa in här i socialutskottets debatt. I kulturutskottet gör vi en rad satsningar inom kultur och idrottslivet. Civilsamhällets villkor överlag behöver förbättras.

Jag hinner inte räkna upp alla förslag, men det finns många satsningar i vår budget som både når kulturskolan och idrotten och som även ser till att vi gör riktade satsningar till en barngrupp som står utanför på grund av otillgängligheten. Det gäller riktade satsningar till parasporten. Detta vill jag också lyfta fram, för det har inte nämnts tidigare i debatten att vi behöver se till att den gruppen får ökad tillgång till både kultur och idrottsaktiviteter.

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

Jag avslutar med att säga att jag också hoppas att vi ser en ökad dialog mellan staten och Riksidrottsförbundet när det gäller dessa höga avgifter, för föreningslivet behöver också göra sitt för att fler barn ska kunna vara med i idrottslivet.

(Applåder)

Anf. 37 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag uppskattar Vasiliki Tsouplakis resonerande ton i anförandet. Vi landar i olika slutsatser. Jag, regeringen och samarbetspartierna tycker att det här är väldigt angeläget. Vi har svårt att se det negativa i att alla barn får detta stöd – inte minst att 120 000 barn som finns i ekonomisk utsatthet får ett extra stort stöd, då vi vet att det här är ett reellt hinder för många barn i dag.

Vi kan diskutera den allmänna ekonomiska inriktningen och olika typer av stöd. Regeringen ser ju den utsatta situationen för familjer och har också sagt att vi följer detta noga och är beredda att återkomma med insatser. Men om vi diskuterar just fritidskortet så kommer vi – oavsett situation i övrigt – att freda de här medlen just för barn som verkligen behöver vara med och där kostnaden i dag är ett hinder.

Jag delar uppfattningen att idrottsrörelsen och idrottsklubbar alltid behöver fundera på detta: Vem har vi inte med i gemenskapen, och hur kan vi förändra verksamheten så att vi inte bygger upp onödiga hinder? Har vi en app som kräver den senaste Iphonen kanske vi ska fundera på det. Var lägger vi cuperna? Behöver vi åka till Köpenhamn, eller kan vi åka till grannkommunen för att ge alla möjlighet att vara med?

Det är inte alltid barnen som driver den här utvecklingen, utan det kan finnas andra motiv bakom också. Det här är viktiga saker att fortsätta diskutera.

Jag vill säga några saker. Ledamoten nämnde 160 medarbetare på Försäkringskassan. Det har också nämnts en uppgift om 1,8 miljarder. Det är gamla siffror från mars 2024. Efter det har vi gjort en hel del förändringar som har kunnat pressa ned de löpande förvaltningskostnaderna med hälften, så det innebär att de siffrorna är inaktuella.

Min fråga till ledamoten är om det inte är bra, även med de här bekymren, att 120 000 barn i utsatthet får 2 000 kronor som de kan använda i det svenska föreningslivet?

Anf. 38 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tänker att det skulle vara jättebra om det verkligen var så att dessa barn också kunde få en plats i en aktivitet. Det är det både vi och Socialdemokraterna lyfter här i debatten. När vi ser ut över Föreningsverige och Kulturskolesverige är vi väldigt fundersamma över hur detta egentligen kommer att gå till. Att man har rätt till någonting innebär ju inte att möjligheten alltid finns.

Det är därför jag lyfter fram bekymret med till exempel idrottsytor, där jag tycker att regeringen borde ha gjort mer. Vi hörde i tidigare inlägg att de 250 miljoner som Riksidrottsförbundet fick under den här perioden har gjort jättestor nytta. Det vi kan se när pengarna direkt går ut till organisationerna är att man gör väldigt mycket för ganska små summor.

Men när pengarna i stället binds upp i dyra it-system för att administrera kortet – olika it-system som ska prata med varandra och prata med föreningarnas system – är det självklart väldigt dyrt. Där hade vi velat se en annan konstruktion, där mer pengar hade kunnat gå ut i föreningslivet och gynna barnen och där mindre hamnade i de byråkratiska systemen.

Det gläder mig att ministern uttrycker att man har lyckats få ned de kostnader som tidigare har beskrivits i de underlag som vi har kunnat ta del av inför behandlingen av den här reformen. Mitt bekymmer är att man kan få motsatt effekt när det visar sig att det faktiskt är fullt i föreningarna och när köerna är så stora i kulturskolan.

Skulle ministern kunna säga någonting om det? Kommer ni att utöka satsningarna på Kulturskolelivet så att vi får fler pedagoger? Kommer det att fortsätta satsas pengar så att man kan utbilda fler ledare? Friluftslivet vill till exempel ha ett annat upplägg när det gäller de sociala avgifterna så att de får lika villkor som till exempel idrottsrörelsen och kan rekrytera ledare på samma villkor. Det är sådana här saker vi saknar i reformen.

Anf. 39 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! De frågorna saknar verkligen inte poänger. Det gäller ju att vi skapar långsiktiga, bra villkor för det svenska föreningslivet. De stöd som har funnits tidigare ligger ju fast. Skillnaden är att vi kunde addera 130 miljoner extra till anläggningsytor och anläggningar och till att rusta upp, renovera, bygga ut och bygga nytt.

Det är samma sak med ledarrekrytering, som både Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv – men också Kulturrådet – har kunnat använda sig av för att förbereda för fritidskortet. Det går naturligtvis inte att utesluta att det behövs olika typer av insatser.

Jag har också nämnt idrott i utsatta områden. Idrott i utsatta områden bidrar verkligen med att just kunna stärka föreningslivet där det inte har varit lika starkt som i andra områden.

Med det vill jag också säga att jag tycker att den här bilden av att det inte finns några föreningar i Sverige som är beredda att ta emot fler barn är helt fel. Det är massvis av föreningar som vill ta emot fler barn och som har möjlighet att ta emot fler barn.

Har vi problem med för få anläggningar? Ja. Har vi problem med för få ledare? Ja. Men det är klart att det finns möjligheter i detta, när fler barn – inte minst i utsatta områden – får möjligheten, och när vi nu stärker föreningslivet. Det finns massor av föreningar som nu har helt andra möjligheter än för ett par år sedan att finnas på plats, att finnas superlokalt och att kunna välkomna barn in i verksamheterna.

Med fritidskortet får de ytterligare ett verktyg. Jag har den senaste veckan pratat med flera klubbar som säger att det här är jättebra och att de kan använda det i sin rekrytering av nya barn. De vill använda sig av fritidskortet i rekryteringen. De säger inte att de inte kan ta emot ett enda barn till för att de inte har kapacitet, utan de säger: Vi vill ta emot fler barn, för vi ser vad föreningslivet innebär för dem.

De barn som inte har den föreningsanknytningen i dag kan få den via fritidskortet. Det är väl inte så dåligt?

(Applåder)

Anf. 40 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Det finns jättemycket bra intentioner i det här, vilket jag också sa i mitt anförande. Problemet är väl att man inte får med helhetsbilden och inte bygger kedjan hela vägen.

Jag fick inget svar när det gäller sociala avgifter och kulturskolan. Jag som har kommit i kontakt med mycket kulturföreningar vet att man tycker att det är bra att kulturskolan är med. Men hur ser det ut med barnen som har ett kulturintresse? Det blir väldigt mycket fokus på idrotten både i regeringsarbetet och i ministerns inlägg här. Jag skulle vilja veta lite mer om detta, för många barn vill inte idrotta och tävla. De vill i stället göra något annat. Det här har ju varit kronjuvelen i ministerns arbete under mandatperioden, och risken är att andra satsningar inte får plats utan trängs ut – bland annat av de it-system som jag har beskrivit.

Jag vill också påpeka att det stöd som gick till RF för att bland annat utbilda ledare och rusta upp anläggningar var överskött med tre gånger pengarna. Behoven är alltså helt enorma, och jag skulle vilja se initiativ från regeringen när det gäller anläggningsfrågan. Det här har tröskats i många år, och det har som jag uppfattar det funnits en bred politisk samsyn kring att vi skulle ha en lokal anläggningsfond liknande den som finns i Danmark.

Frågan har utretts av flera ministrar, och nu finns det ett litet center som ska sprida information och kunskap. Men varför kan man inte få muskler och resurser att stötta kommuner och föreningar att utveckla nya anläggningar? Det behöver inte vara jättestora summor – vi ser att 250 miljoner kunde hjälpa till – men det vore ett smörjmedel från statlig nivå ut till kommunerna och föreningarna för att få fler anläggningar på plats som är tillgängliga och passar det framtida idrottandet. Det är där vi behöver se förändringar.

Jag saknar alltså fortfarande några svar från regeringens sida. Jag hoppas att de kommer i ministerns anförande senare i debatten.

Anf. 41 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Tusentals ledare, nya anläggningsprojekt, stöd till socioekonomiskt svaga områden, utrustning och utbildning för att stötta idrottande för personer med funktionsnedsättning och rörelseinspirerande skolprojekt. Detta är några av de insatser när det gäller idrott som hittills har gjorts under innevarande mandatperiod.

Totalt handlar det om 250 miljoner kronor som har använts inom fyra utpekade, viktiga områden: verksamhet inom socioekonomiskt svaga områden, rekrytering och utbildning av ledare, tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt idrottsanläggningar och idrottsmiljöer. 250 miljoner kronor är en stor summa, fru talman, och pengarna är riktade. Varför? Och varför just nu?

Under perioden 2014–2022, då Socialdemokraterna satt vid makten i Sverige, minskade barns och ungdomars idrottande. Enligt Riksidrottsförbundets egna siffror sjönk deltagandet hos unga från 37 procent till 28 procent under dessa åtta år. Samtidigt ökade stillasittandet markant, och mer tid ägnades åt skärmar.

Man ser i huvudsak tre orsaker till detta. Det handlar om ökade kostnader och höga drivmedelspriser, om förändrade intressen där individuell träning ibland puttade ut föreningsidrott och om socioekonomiska skillna-

der där barn från familjer med lägre inkomster har haft en lägre deltagandegrad. Samtidigt ser vi oroande tendenser när det gäller den psykiska hälsan hos barn och ungdomar, liksom även hos unga vuxna, och skillnader i hälsa och livsvillkor mellan grupper med olika utbildningsbakgrund.

Efter bara två år med Ulf Kristerssons regering har man faktiskt vänt den nedåtgående trenden. Det är nu något fler barn och unga som idrottar. Framför allt är det fler unga tjejer och flickor, och bland dem som bor i socialt utsatta områden är det nu något fler som deltar i en aktivitet. Som förälder värmer detta mitt hjärta.

Fru talman! Jag är runt om i Sverige och besöker olika föreningar och grupper som jobbar med barn och unga, och de bekräftar den vändande trenden.

Jag besökte bland annat Ystads Simsällskap, en simförening som har funnits länge men som också ligger i framkant. Där fick jag träffa en tjej som var rullstolsburen men som precis hade gjort ett träningspass tillsammans med sina jämnåriga kompisar. Hon var trött men nöjd med att ha klarat av dagens utmaning och var på väg hem för att äta middag. Hon är en i gänget och tränar tillsammans med jämnåriga som inte är rullstolsburna. Representerar för klubben säger: Vi har valt den här modellen. Den ger en stark gemenskap och breddar ungdomars förståelse för olikheter.

Jag besökte också Vätternrundan här i veckan och träffade ungdomar som cyklar BMX. Två systrar, en sjuårig tjej och hennes syster på nio år, berättade: Det är superkul att cykla BMX, men det visste vi inte innan. Man måste prova först, innan man vet vad man gillar!

Det borde vara politikens prioritet att aktivt verka för att fler ska hitta hem – för att fler ska upptäcka någonting i vårt Föreningssverige. Att vi nu har vänt trenden något visar att målmedvetet arbete gör skillnad, att det spelar roll vem som styr och att det spelar roll vilka åtgärder som vidtas.

Fru talman! Om man vill vända en negativ trend kan man inte göra mer av det man redan gör. Om man kör åt fel håll hjälper det liksom inte att gasa, utan då måste man stanna upp och våga ta en annan väg. Under innevarande mandatperiod har regeringen gjort flera satsningar på idrottsområdet – inte en satsning utan flera.

Bland annat har man infört Idrottsklivet, som är en treårig satsning som startade hösten 2023 med ett årligt anslag om 100 miljoner kronor för att skapa fritidsaktiviteter i utsatta områden, det vill säga för den grupp som står allra längst från idrotten. I samarbete med polisen och med låga trösklar in till att få vara med är det fler som via detta projekt har hittat en ny sport och en ny gemenskap.

Fru talman! Jag nämner detta för att påvisa och återigen understryka att fritidskortet inte är den enda satsningen som regeringen gör utan en fortsättning på en redan utstakad väg.

Även om de flesta redan har hört talas om kortet och vet om att det kommer att lanseras nu i höst finns det kanske de som fortfarande undrar vad detta fritidskort är. Där är mitt korta svar: Det är regeringens budskap till Sverige att barns och ungas fritid är viktig.

Det något längre svaret är att fritidskortet är ett erbjudande om stöd för att bekosta en fritidsaktivitet. Fritidskortet är en riktad satsning till barn och unga mellan 8 och 16 år, med särskilt stöd till och fokus på dem som lever i ekonomisk utsatthet. Fritidskortet är också en noggrant granskad

reform med en genomtänkt modell. Bland annat måste man som utförare vara godkänd och sedan ett antal år finnas med i ett register för att kunna vara med.

Fru talman! Låt oss tänka en kort stund på de barn som inte har hittat till Föreningssverige eller som under den förra mandatperioden stod utanför. Att stå utanför en aktiv fritid är mycket mer än att inte idrotta eller inte lära sig ett instrument. De barnen har inte haft möjlighet att utvecklas tillsammans med andra. De har inte haft möjlighet att upptäcka en ny aktivitet.

De kanske har missat att få växa upp och fostras i en demokratiskt organiserad verksamhet, vilket är viktigt för att förstå hur demokrati fungerar. De kanske har missat möjligheten att hitta förebilder eller att själva bli en förebild för andra. De har inte fått uppleva känslan av ett vi i ett lag eller att kanske få vinna. De har också missat möjligheten att få nya vänner i olika åldrar och från andra delar av landet. Kanske har de inte fått utveckla sin fysik eller andra förmågor på det sätt de kunde ha gjort.

Fru talman! Barndomen är, liksom ungdomsåren, en oerhört viktig tid och fas i våra liv. Här formar vi vilka vi är och lägger grunden för fortsatt utveckling.

Jag är stolt över att företräda en regering som ser och handfast tar tag i det idrottsliga utanförskapet. Jag är stolt över att företräda en regering som tydligt visar att barns hälsa och sociala tillvaro är en prioriterad fråga här och nu men också för all framtid. Med fritidskortet kan fler barn välkomnas till Föreningssverige.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Hultberg, Malin Höglund, Thomas Ragnarsson och Jesper Skalberg Karlsson (alla M).

Anf. 42 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Emma Ahlström Köster för anförandet.

Jag håller med om mycket av det som sades. Jag vet att ledamoten har ett stort engagemang för friluftsliv, idrott, kultur och funktionsrättsfrågor. Detta är väldigt viktigt för att ge barn och unga möjlighet att leva ett aktivt fritidsliv. Jag förstår att det här är frågor som Moderaterna prioriterar i regeringsarbetet.

Något som Moderaterna däremot inte brukar prioritera är administration och byråkrati och att lägga statens pengar på saker som ibland kanske kostar mer än vad de ger. Jag förstår att Moderaterna inte styr själva; om de hade gjort det hade det kanske inte varit just ett fritidskort som lanserades. Vi känner ju till Sverigedemokraternas förakt för civilsamhället och vet vad de står för. Vi vet också att Kristdemokraterna gärna ser att saker administreras via staten, men Moderaterna brukar ju inte gå den vägen.

Ledamoten pratade nyss om att 250 miljoner har gått till Riksidrottsförbundet och gett effekt direkt i form av pengar till anläggningar och stärkt ledarskap. De administrativa kostnaderna för fritidskortet beräknas till ungefär 250 miljoner kronor per år. Även om kostnaderna skulle bli något lägre än så är det väldigt mycket pengar som kommer att läggas på administration.

Varför, fru talman, vill Moderaterna lägga så mycket pengar på administration och byråkrati i statens regi?

Prot. 2024/25:134
17 juni

Anf. 43 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Christofer Bergenblock för frågan.

Det är helt rätt att Moderaterna vill verka för reformer som är effektiva. För Moderaterna och regeringen är det viktigt att de pengar vi gemensamt puttar in i ett system ska göra att vi får ut någonting i andra ändan.

Det är otroligt viktigt att den här reformen landar rätt. Det är därför regeringen har förberett dess ankomst med många riktade och förberedande satsningar.

Det är klart att det är tråkigt när saker och ting kostar mycket i administration, men det är också viktigt för Moderaterna och regeringen att vi har ett system där kriminella inte kan nyttja de pengar som ska gå till våra barn. Det är viktigt att det är väl förberett. Det är också därför det har tagit lång tid att få detta på plats. Vi vill förbereda och gå före, och vi vill ha ett system som är rättssäkert. Men ibland tar det tid när man gör nya saker och inför nya reformer, och det kostar i början. Anledningen är att det ska landa rätt och bli effektivt på sikt.

Den här reformen har som viktigaste och största syfte att nå dem som är allra längst bort. Om det hade varit så att vi kunde nå dem genom att göra det vi redan gör hade inte fritidskortet behövs. Men som jag lyfte fram i mitt anförande finns det en stor del som står väldigt långt bort och som vi inte når på det vanliga sättet, med de vanliga satsningarna och med de vanliga pengarna. Vi behöver göra någonting annat.

Jag vet att regeringen följer införandet. Vi kommer också att följa detta och uppdatera vad det får för effekt. Självklart kommer man att skruva och utvärdera för att det ska bli ännu effektivare framöver.

Anf. 44 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Visst är det bra att prova nya idéer, men det är också bra att titta på de strukturer som redan finns. Vi hörde i anförandet hur man använder de befintliga strukturerna genom att peta in pengar till Riksidrottsförbundet för att kunna bygga upp blandanläggningar och stärka ledarskapet. På samma sätt är det såklart möjligt att peta in pengar för att minska de socioekonomiska klyftorna i samhället och minska klyftorna mellan stad och land utan att bygga upp en byråkratisk koloss i form av ett fritidskort.

Jag har förståelse för att det alltid är roligt att kunna lyfta fram ett helt nytt namn, ett helt nytt begrepp och en helt ny reform, men även från regeringens sida måste man ibland backa, lyfta blicken lite och fundera på om det blir bra i slutändan. Läger vi statens pengar rätt i slutändan? Använder vi skattebetalarnas medel på ett klokt sätt i slutändan?

När man lyfter blicken och tittar på fritidskortet blir svaret att man inte gör det. Man bygger upp en ny modell som, precis som ledamoten säger, ska se till att kriminella inte kan komma åt pengarna. Med denna modell finns det alltså risk för att kriminella kan komma åt pengarna, och därför behöver man bygga upp en ännu större administration kring det hela.

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

Vi har dock ett fungerande system i dag – via Riksidrottsförbundet, LSU, Folkbildningsrådet och friluftsförbunderna – som vi hade kunnat utnyttja. Vi hade kunnat ge pengarna direkt till dem för att det skulle bli verkstad på samma sätt som det blev med de 250 miljonerna. De här pengarna ska inte läggas på byråkrati utan på att bygga upp anläggningar och på att stärka barns och ungas möjlighet till ett fritidsliv.

Anf. 45 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Jag tackar åter Christofer Bergenblock för frågan.

Jag tycker att frågan är befogad. Det är viktigt att avväga. Gör vi rätt sak, och uppnår vi det syfte som vi vill uppnå?

Jag kan informera ledamoten om att det rör sig om 35 000 utbildade ledare i 5 000 föreningar samt om 432 anläggningsprojekt. Det har köpts in specialanpassad utrustning till idrott för personer med funktionsnedsättning. Jag kan också nämna samverkansprojekt i samband med införandet av fritidskortet. Jag har nu lyft fram några av de saker som regeringen gör. Genom till exempel de här satsningarna nyttjar vi de strukturer som Christofer Bergenblock och Centerpartiet menar redan finns.

Det är helt rätt att vi ska nyttja de kanaler som finns och ta vara på de goda krafter som redan finns i Föreningssverige, men utöver detta måste vi kunna göra någonting annat.

Fritidskortet är ett tillägg som förhoppningsvis kommer att göra störst skillnad för dem som behöver det allra mest. Från regeringens sida menar vi att vi kommer att behöva tänka annorlunda. Det räcker inte med det vi redan gör, även om det finns fantastiskt många goda människor, föreningar och organisationer där ute som gör ett gott arbete. Vi behöver göra både och. Vi behöver nyttja det som finns och samtidigt våga tänka nytt. Därefter behöver vi skruva och utvärdera.

Det viktigaste är att varje unge där ute, och varje ung vuxen, känner sig välkommen till föreningslivet och till Föreningssverige. Det är faktiskt detta som är hjärtat i vårt land.

Anf. 46 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Varje dag gör idrottsrörelsen, ungdomsrörelsen, kulturskolorna, det organiserade friluftslivet och många fler enorma insatser för att barn och unga ska ha en fritidsaktivitet att längta till. Konkurrensen med skärmarnas förföriska algoritmer är en utmaning, men det finns också andra hinder. För en del barn och unga som inte finns i föreningslivet i dag är det andra faktorer, till exempel ekonomi eller kännedom om vilka aktiviteter som finns, som är hindret.

Vi vet att skolan är en otroligt viktig skyddsfaktor för barn och unga. Den som upplever att skolan fungerar och klarar sig i skolan löper mindre risk att drabbas av de problem man som ung kan behöva tampas med. Även fritiden och sociala sammanhang spelar roll för ungas välbefinnande och känsla av sammanhang.

Vi har länge talat om vikten av att bryta utanförskap och att ge varje barn möjlighet att lyckas. Men nu gör vi mer än att bara tala, både på skolområdet och för att stärka ungas möjlighet till fritidsaktiviteter att längta till.

Fritidskortet är en av de största satsningarna på barns och ungas fritid på mycket länge. Det handlar om cirka 800 miljoner kronor per år. Som

en jämförelse satsas drygt 500 miljoner årligen på Idrottslyftet. Vi gör denna satsning för att vi vet att en meningsfull fritid där barn får delta i idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv bygger starka individer, och starka individer bygger tillsammans starka samhällen. Det förebygger både psykisk ohälsa och fysisk inaktivitet. Det stärker självkänsla och delaktighet, och det minskar risken att unga söker sig till destruktiva miljöer.

Men fritid ska inte vara ett privilegium för vissa. Trösklarna behöver sänkas för att fler ska kunna delta. Enligt en rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, är unga med funktionsnedsättning mindre nöjda med sin fritid jämfört med jämnåriga utan funktionsnedsättning. De är också mindre benägna att delta i kulturella aktiviteter, vilket kan påverka deras sociala och emotionella välbefinnande negativt. Rapporten visar att hinder för deltagande inkluderar ekonomiska begränsningar, bristande tillgänglighet och en känsla av att inte vara välkommen.

Därför har vi från början byggt in ett fokus på tillgänglighet och inkludering i fritidskortet. Redan i det förberedande arbetet satsades pengar för att öka möjligheterna för barn med funktionsnedsättning att delta. Vi har gett stöd till Riksidrottsförbundet för att man ska skapa fler och bättre idrottsmiljöer, och Fritidsbanken har fått resurser för att tillhandahålla fritidshjälpmedel och parasportutrustning.

Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv har fått medel för att genomföra insatser för att stärka, tillgängliggöra och öka kännedomen om verksamheter för barn och unga i kommuner över hela landet med en stor andel barn i ekonomiskt svaga hushåll. De har även fått stöd för att rekrytera och utbilda ledare och för att öka möjligheterna för barn och unga med funktionsnedsättning att hitta till och delta i fritidsaktiviteter.

Utöver det har Kulturrådet fått medel och uppdrag att förbereda och kapacitetsstärka den kommunala kulturskolan, och MUCF har fått medel att fördela till barn- och ungdomsorganisationer.

Tanken är att barn och unga genom bredden av aktiviteter de kan använda fritidskortet till också ska kunna upptäcka nya intressen.

Till skillnad från tidigare satsningar på barn och unga är fritidskortet något som öronmärks till alla barn mellan 8 och 16 år, med en tydlig förstärkning till dem som behöver det mest. Alla barn mellan 8 och 16 år får 500 kronor medan barn i ekonomisk utsatthet får 2 000 kronor. Detta är en reform som kan minska klyftor.

Fru talman! Jag är lite förvånad över att oppositionen är så starkt emot denna reform eftersom det handlar om ett reellt försök att minska klyftor. Det är 120 000 barn och unga som lever i ekonomisk utsatthet, och vi tar nu bort ett av hindren för dem att delta. För den elvaåring som hör sina föräldrar oroa sig för om pengarna ska räcka till mat är tröskeln oöverstiglig att föra fram en önskan om att dansa på kulturskolan, delta i scouterna eller spela fotboll. Den elvaåringen får nu ett riktat stöd just för att han eller hon ska få möjlighet att delta.

Fru talman! Fritidskortet är ett nytt verktyg som vi vill pröva för att skapa just det vi liberaler kämpar för, nämligen ett samhälle där varje människa, oavsett bakgrund eller förutsättningar, får möjlighet att delta, växa och påverka sitt eget liv. Vi river nu hindren för deltagande och ger alla barn och unga möjlighet till en fritidsaktivitet att längta till.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 47 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Malin Danielsson för anförandet.

Fritid ska inte vara ett privilegium för vissa, säger ledamoten, och så är det givetvis. Vi måste se till att alla barn och unga i Sverige ges möjlighet till ett aktivt fritidsliv, oberoende av om de bor i Stockholms innerstad, i ett socioekonomiskt utsatt område, på landsbygd eller i glesbygd och oberoende av vad de har för personliga egenskaper.

Ledamoten lyfter fram unga med funktionsnedsättning, och jag vet att Liberalerna som parti historiskt har engagerat sig i funktionsnedsattas situation och att ledamoten själv har ett starkt engagemang i dessa frågor. Ledamoten säger också att man i fritidskortet har byggt in ett fokus på tillgänglighet och inkludering kopplat till just funktionsnedsatta. Men de exempel ledamoten tar upp handlar inte om fritidskortet utan om andra satsningar för att bygga upp miljöer och strukturer i syfte att öka tillgängligheten för funktionsnedsatta.

Fritidskortet har faktiskt kritiserats av funktionsrättsorganisationerna för att det inte specifikt hjälper funktionsnedsatta eftersom de inte kommer att få det högre beloppet trots att de ofta är ekonomiskt utsatta. De har också svårt att få tillgång till anläggningar och aktiviteter, och pengarna kommer ju inte att vara till hjälp om dessa individer inte kan delta i aktiviteterna.

På vilket sätt stärker just fritidskortet möjligheten för funktionsnedsatta barn och ungdomar att få delta i aktiviteter?

Anf. 48 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan. Jag älskar att vi pratar om hur personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till fysiska och kulturella aktiviteter, för detta har vi pratat alldeles för lite om genom åren.

Jag tror att det förberedande arbete och de satsningar som görs på parasport, fler fritidshjälpmedel, ökad information om aktivitetsutbud och ökad tillgänglighet till anläggningar för kultur och idrott med mera ökar diskussionen om att också göra mer aktiviteter tillgängliga för barn och unga med funktionsnedsättning. De utbildningssatsningar som görs handlar också om att bredda perspektiven och ge en mer inkluderande idrott och kultur där man har förmåga att möta personer oavsett om de har en NPF-diagnos eller en fysisk rörelsenedsättning, exempelvis inte ser eller inte hör. Samhället behöver bli mycket mer inkluderande.

Fritidskortet gör att vi får upp denna fråga på agendan i större utsträckning än tidigare. Vi ställer ju krav på att alla ska inkluderas när fritidskortet kommer. Vi ska ha öppna klubbar och kulturskolor och ett öppet friluftsliv där alla kan delta. Det är en förutsättning för att det ska fungera.

Den ekonomiska utsatthet barn och unga med funktionsnedsättning ofta lever i träffas också av detta. Bland de 120 000 barn och unga som kommer att få det ökade stödet finns nämligen en hel del med just funktionsnedsättning med.

Anf. 49 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Ledamoten säger att fritidskortet ställer krav på att alla ska inkluderas. Innebär det att en förening bara kan bli godkänd om där också bedrivs aktiviteter för funktionsnedsatta? Vi vet att många av Sveriges

idrottsanläggningar inte är anpassade, så kommer dessa föreningar att vara exkluderade från fritidskortet? Det står inte i propositionen, men det kanske är på det viset.

Eller handlar det mer om munväder och att fritidskortet inte alls tar hänsyn till funktionsnedsattas situation och att funktisrörelsen, som kritiserar fritidskortet, därmed har rätt i sin kritik?

Ledamoten talar om att det finns funktionsnedsatta i socioekonomiskt utsatta områden. Ja, visst är det så. Men det funktionsrättsrörelsen efterfrågar förutom direkta satsningar på ombyggda anläggningar och tillgänglighet är det högre beloppet generellt för funktionsnedsatta barn och unga. Där har inte regeringen svarat upp, utan man har sagt att det är för de socioekonomiskt utsatta områdena.

Frågan om merkostnadsersättning har också lyfts fram. Som funktionsnedsatt har man möjlighet att få merkostnadsersättning, exempelvis för sina extra kostnader för fritidsaktiviteter. Frågan är om det kommer att räknas bort från fritidskortet. I propositionen står det att så kommer att ske.

Man kommer alltså inte att kunna få merkostnadsersättning för sådant som myndigheterna anser att fritidskortet täcker. Det är för all del rimligt. Men resultatet blir att man kanske inte får ut några pengar som funktionsnedsatt. Dessutom lyfter man fram en rädsla för återkrav, något som har drabbat många funktionsnedsatta redan tidigare.

Varför satsar inte regeringen tydligare på just de funktionsnedsatta, särskilt när Liberalerna sitter i regering?

Anf. 50 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för engagemanget i de här frågorna! Jag uppskattar verkligen det.

Är det ett villkor, och är det ett krav? Nej, men så ser inte heller vår bidragsgivning till idrottsrörelsen eller Kulturskolan ut i dagsläget. Där emot är det en morot. Det är ett sätt att välkomna in fler i idrottsrörelsen, i kulturaktiviteter och i svenskt friluftsliv som vi behöver ta till vara.

Jag uppskattar verkligen att vi nu har diskussionen om att det också ska inkludera personer med funktionsnedsättning. Väldigt ofta jobbar vi bara med särlösningar i stället för de stora penseldragen och att välkomna fler in i den ordinarie verksamheten.

Det finns otroligt mycket som vi behöver göra för att få en högre delaktighet för personer i samhället i dag och i fritidsaktiviteter, och det gäller inte minst barn och unga med funktionsnedsättningar. Vi jobbar tillsammans med de frågorna i olika sammanhang.

Det handlar om att ge möjlighet att ta färdtjänst till sin aktivitet, vilket flera kommuner drar in. Det handlar om att kunna få ledsagning, så att man som Nicolina Pernheim Goodrich kan fortsätta att tävla på hög nivå. Det handlar om merkostnadsersättningen, som ledamoten också tog upp.

Det finns väldigt mycket mer saker som vi behöver göra än att bara införa fritidskortet. Det är inte det som löser allt för den här gruppen. Men när vi gör en sådan satsning ska vi också inkludera barn och unga med funktionsnedsättning.

Vi har tryckt särskilt på det, inte minst i informationsaktiviteter inför införandet, både gentemot dem som arrangerar alla dessa fritidsaktiviteter och gentemot barn och unga med funktionsnedsättning: Här ska ni vara välkomna in och få en fritidsaktivitet att längta till.

Anf. 51 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1.

Jag tänkte berätta lite om min bakgrund och om hur jag växte upp med två föräldrar som båda invandrat till Sverige. Jag växte upp i ett svenskt område. Jag utsattes under de första åren för väldigt mycket mobbning och hade inte en enda svensk vän.

Nu hade mina föräldrar i och för sig ett brinnande musikintresse. Det var kanske det som gjorde att jag en gång kom in i musikskolan och bestämde mig för att jag ville börja spela fiol.

Jag minns de första åren när jag kämpade med fiolen. Vi hade inte en katt som sprang i trädgården. Jag är imponerad av mina föräldrarnas tålamod när jag stolt ville visa upp de första låtarna jag lärt mig, som Spanien är ett land där man dansar tango. Fiol är verkligen ett instrument som kan låta fantastiskt när man bemästrar det och rent fruktansvärt när man inte gör det.

Det var först när jag växte upp och kom in i tonåren som jag fick mina första svenska vänner och upptäckte ett brinnande idrottsintresse. Jag älskade ishockey och fotboll och ville så gärna spela, men då var det för sent. Då kunde jag plötsligt inte vara med i någon förening eller något idrottslag. Det gick inte då, utan man skulle börja i unga år.

Vad jag försöker att visa med den här historiken är just hur vår omgivning, barnen där vi växer upp, föräldrar och annat påverkar vårt intresse och vår vilja att engagera oss i idrottsrörelse eller kulturliv.

Jag tänkte berätta lite om Umeå, min hemkommun. Jag tycker att det är intressant. Umeå är en av de kommuner i Sverige som har valt att satsa enormt på kultur och fritid. Det är en av de kommuner som satsat mest på det. Det ses som en del av den sociala hållbarheten. Det är en viktig och starkt rotat del av Umeås historik med ett starkt civilsamhälle.

Det finns till just för att vi har bestämt oss för att vartenda barn – oavsett bakgrund, oavsett bostadsområde och oavsett föräldrar – ska kunna ta del av och ha rätt till en meningsfull fritid. Där kan barnen vara med i det ideella föreningslivet, möta vuxna förebilder, vara aktiva och röra sig eller få upptäcka kulturens skatter.

Verksamheten är bred och omfattande. Det finns uppsökande verksamhet som också anpassas för att kunna nå fler målgrupper. Det är också en del av samhällsbygget med en stark kommunal skola och en stadsplanering som jobbar för blandade boendeformer för att just motverka segregation.

Genom allt detta samhällsbygge spelar kulturen och fritiden en viktig roll. Det är så vi kan se till att våra barn och unga mycket mer naturligt, oavsett bakgrund, bostadsmiljö eller föräldrar, blir en del av fritid och kultur.

Jag vill härigenom belysa vikten av arbetet med kultur och fritid genom hela livet och vikten av att involvera våra föräldrar såväl som de allra yngsta barnen.

Kultursektorn spelar en avgörande roll. Men det är inte så att vi inte mött något motstånd när vi i Umeå precis som i många andra kommuner – till exempel Skellefteå, Luleå, Östersund eller andra – valt att satsa på kulturen.

Tvärtom har sverigedemokrater och även moderater återkommande varit de som vill skära ned framför allt på kulturen. Vi får ibland höra raljerande ordalag som: Vi ska inte skattesubventionera nöje för eliten, och andra dumheter.

Vi ser också nationellt den nu pågående kulturslakten. Man förstår till exempel inte studieförbundens viktiga roll i det livslånga lärandet. Det som oroar mig är att vi någonstans i helheten lite grann raserar det som var Sveriges styrkor: folkrörelsen, civilsamhället, studieförbunden och det livslånga lärandet. De sakerna är viktiga för att kunna få fler barn och unga att engagera sig och aktivera sig.

Jag förstår att man menar väl med fritidskortet. Det finns en god intention. Men vi måste också se till helheten. Det är där vi menar att det träffar fel.

Vi behöver givetvis arbeta mer aktivt för att fler barn ska vara aktiva i fritidslivet, i idrottsrörelsen. Det är kanske det positiva med intentionen. Mer rörelserikedom behövs, mer kultur behövs och fler barn behöver få ta del av det.

Men fritidskortet, om än man menar väl med det, har stora brister. Det har också flera talare belyst, och även min partikollega kommer att belysa det efter mig. Det är utöver det faktum att det leder till en stor administration.

Det tacklar tyvärr inte de större problemen som gör att vi misslyckas med att få med oss alla barn från samhällets olika skikt, olika grupper och olika bakgrunder in i en aktiv och meningsfull fritid och i idrottsrörelsen. (Applåder)

Anf. 52 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Vad ska du använda ditt fritidskort till? Runtom i landet kommer denna fråga att ställas bland tusentals barn och unga när fritidskortet införs i höst. Det är ett stöd till alla barn mellan 8 och 16 år som bara kan användas till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. De som har störst behov får extra mycket.

Skälet är enkelt: Vi behöver se till att fler barn och unga både stannar kvar i och hittar till en fritidsaktivitet, en idrottsförening, en kulturskola eller en annan förening i det svenska föreningslivet, till exempel scouterna.

Min målbild för fritidskortet är klar. Den är från ett besök där jag såg ungdomsledaren i en förening som stod i dörren och hälsade på en liten knatte på väg in till gymnastikträningen. Ledaren sa: Hej! Vad kul att du är här! Jag har inte sett dig på ett tag.

Jag vet ingenting om den här lilla knattens hemförhållanden i detta utsatta område. Men jag vet att det här barnet just där och då blev sett, fick höra att det var efterlängtat och blev välkomnat till sin gemenskap, till en tillhörighet som erbjuder någonting helt annat än gängens. Det är så mycket mer än en aktiv fritid. Det är gemenskap. Det är identitet. Och vi vet att den goda uppväxten ofta börjar i en förening någonstans i Sverige – i idrott, i scout, i körverksamhet – med närvarande vuxna och ledare som är beredda att ge en smula av sina hjärtan för att vägleda, peppa och fostra och vara de förebilder som vi så väl behöver.

Fru talman! Det finns många samhällsutmaningar som vi brottas med. Barn rör sig mindre under tyngden av skärmarna. Koordination försämras. Kondition försämras. Muskler och leder utvecklas inte som de ska – de

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

närmast förtvinar i unga år. Sjukdomar som åldersdiabetes och fettlever kryper ned i åldrarna, och kopplingen mellan minskad fysisk aktivitet och psykisk ohälsa är numera välbelagd. Det är därför det är så angeläget att så många som möjligt finns i sammanhang med aktivitet och rörelse.

Samtidigt har vi en situation där många barn och ungdomar slutar i tio- eller elvaårsåldern när de förstår att fotbollen, handbollen eller kulturskolan gör det svårare för mamma och pappa att betala matkassen eller elräkningen. Då säger de hemma: Det har blivit tråkigt på träningen. Jag vill sluta. Men i själva verket bär barnen den ekonomiska bördan. Inget barn ska behöva ha det så. Men många har det så, och pressen har ökat när kostnader för exempelvis deltagande i idrott har stigit. Det har Riksidrottsförbundet nyligen konstaterat i två rapporter.

Men kostnaden är inte hela problemet! ropar kritikerna. Vi har hört dem här i dag. Varför ger vi inte bara medel till organisationerna, som vi har gjort hittills?

Det gör vi ju också. Regeringen har fortsatt att ge stöd till idrottsrörelsen på över 2 miljarder och därtill satsat extra medel på idrott i utsatta områden.

Vi har satsat extra på friluftslivet, och vi har som första regering någonsin gett stöd till rörelsefrämjande organisationer som ligger utanför de ordinarie stöden till idrott och friluftsliv. Vi har som första regering gett stöd till Fritidsbanken så att de har kunnat skapa ett brett och behovsanpassat utbud av fritidshjälpmedel och parasportutrustning.

Regeringen har satsat över 300 miljoner kronor i förberedande satsningar inför införandet av fritidskortet för att stärka, tillgängliggöra och öka kännedomen om verksamheten för barn i kommuner över hela landet med en stor andel barn i ekonomiskt svaga hushåll.

Vi har satsat medel för att rekrytera och utbilda fler ledare och öka möjligheterna för barn och unga med funktionsnedsättning att delta i fritidsaktiviteter, exempelvis genom ökade möjligheter för klubbarna att köpa in parasportutrustning och hjälpmedel.

Vi har gjort en historisk extrasatsning på 130 miljoner kronor för att rusta, renovera, bygga ut och bygga om anläggningar och idrottsmiljöer för att förbereda för fritidskortet.

Vi har gett Kulturrådet medel för förberedande insatser i kulturskolan och MUCF medel att fördela till barn- och ungdomsorganisationer för att öka deras möjligheter att kunna vara med. Där återfinns också flera kulturföreningar eller organisationer med kulturverksamhet, för att svara på en tidigare fråga.

Med de utmaningar vi har som land är det inte ett alternativ, tycker vi, att bara fortsätta som vi har gjort förut – att bara köra på i de gamla hjulspåren och hoppas att det löser sig. Vi har alldeles för många barn som slutar med idrott och föreningsliv och för många grupper av barn som aldrig börjar, och dem når vi inte med de arbetssätt och de stöd som vi har använt hittills.

Men det kommer att vara krångligt att använda! ropar kritikerna. Det är inte ens ett fysiskt kort, säger andra.

Jag tror att de allra flesta i dag förstår att man enkelt kan logga in och att man inte längre behöver ha ett fysiskt kort i handen. Och vi gör en massa saker för att förenkla detta så att det inte ska vara krångligt.

Vi riktar vår satsning direkt till barnet och familjen för att det ska nå fler och bli en tydlig avlastning för den privata ekonomin för barn i ekonomisk utsatthet. Det är därför vi differentierar stödet med 500 kronor per år till alla mellan det år man fyller 8 och det år man fyller 16 men 2 000 kronor till dem som finns i ekonomisk utsatthet, ungefär 120 000 barn.

Det är klart att det kommer med en del kostnader, inte minst initialt, i form av både inledande utvecklingskostnader och löpande förvaltningskostnader för att nå fram med de här medlen. I utformningen av fritidskortet har flera viktiga principer varit vägledande, och det har förstås påverkat kostnaderna initialt att fritidskortet ska vara enkelt att använda, användarvänligt. Då har resurser behövts för att utveckla en digital tjänst för fritidskort som i så stor utsträckning som möjligt innebär automatiserat förfarande, vilket kommer att trycka ned förvaltningskostnaderna på sikt.

Vad innebär då detta? För det första inget kvittospring, inga krångliga ansökningar och inga utlägg för de hushåll som bäst behöver detta stöd, för vi vet att för mycket sådant – att gå med kvitton, göra krångliga ansökningar och ligga ute med medel – gör att resurssvaga hushåll inte nyttjar stöd. Därför vill vi bygga det på det sättet.

För det andra vill vi ha effektiva kontrollåtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet. En större andel av de medel som avsatts har därför inledningsvis behövts till myndigheter för att skapa ett effektivt och rättssäkert system mot bakgrund av den kunskap vi tyvärr har om de kriminellas förslagenhet i att tillskansa sig offentliga medel. Pengar som ska gå till barn och ungas fritid ska gå dit och inte hamna i kriminellas fickor.

Jag vågar påstå att fritidskortet är en av de mest noggrant granskade reformerna. Exempelvis kommer verksamheterna som ingår att samlas i ett utförraregister. För att kunna ingå i systemet måste en förening ha funnits i fem år. Det innebär att det inte är möjligt att skapa en förening enbart i syfte att tillskansa sig medel från fritidskortet. Alla föreningar behöver vara sedan tidigare godkända mottagare av statligt stöd och redan ha genomgått kontroll. Det är också väldigt viktigt att verksamheten är kontinuerlig, inte tillfällig, och att den är ledarledd för att vi ska kunna uppnå det här med att väva en stark samhällsväv runt våra barn. Det är en viktig princip när det gäller fritidskortets upplägg. Det kan också bara gå till föreningar i det svenska föreningslivet och i kulturskolan.

Alternativet som vi har hört här i dag är att bara fortsätta som vi alltid har gjort och inte göra någonting nytt – att luta oss tillbaka och säga: Så här har vi aldrig gjort, och därför ska vi inte göra det nu heller.

Med den inställningen är jag rädd att vi inte kommer att lyckas. Då finns det risk att vi aldrig kommer över den där närmast eviga elvaårspuckeln där idrotten tappar medlemmar. Då finns det risk att vi inte når dem som aldrig har fått uppleva friluftslivet och att fler inte får upptäcka glädjen i att lära sig spela fotboll eller fagott.

Fru talman! Är det lätt att skapa något nytt i Sverige? Nej, det är det sannerligen inte. Men det betyder inte att det inte behövs. Kommer allting att vara perfekt från början? Nej, det kommer det inte att vara. Men det här är så bra. Och det är en sådan bra dag, för vi skapar en ny möjlighet för fler att hitta till idrotten, musiken, friluftslivet och föreningslivet och stanna kvar där.

Vi behöver fler som får höra: Hej! Vad kul att se dig! Här kan du använda ditt fritidskort.

Vi behöver ge fler barn och unga möjligheter till rörelse, gemenskap och glädje, och fritidskortet bidrar till att skapa sådana möjligheter. (Applåder)

Anf. 53 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ministern för anförandet. Jag betvivlar inte ministrernas engagemang för att få fler barn och unga i rörelse. Det är just den här reformen vi har väldigt många frågor kring.

I vårt grannland Norge har man redan provat den här reformen. Det finns ett fritidskortssystem i Norge. Den slutsats som kan dras av detta är att reformen inte har lyckats nå de grupper som man hoppades kunna nå. Barn och unga i utanförskap och utsatta barn och unga har inte nåtts av den reform som man har genomfört i Norge.

Det är många saker som påverkar barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och i idrottsrörelsen. Ett sådant hinder är inte så mycket medlemsavgiften som alla kringkostnader som idrottandet innebär, som utrustning, transporter och tävlingsavgifter. De kostnaderna råder inte fritidskortet bot på.

Vill man på riktigt underlätta för barnfamiljer finns det andra och bättre vägar att gå – höja bostadsbidraget, höja barnbidraget, driva på för att få ned matkostnaderna och sluta sänka skatterna för de allra rikaste och i stället använda de pengarna till att skapa fler jobb, stärka välfärden och bygga ett starkare samhälle. Det kommer hushållsekonomin till gagn, och det kommer i slutändan också barnen till gagn.

Med det förslag man nu går fram med är det bara medlemsavgiften man kommer åt. Min fråga till ministern är: Räcker verkligen det för att få fler barn och unga i rörelse?

Anf. 54 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag känner väl till systemet i Norge. Det var ett kommunalt system som fanns i ett antal kommuner. Det var inte digitalt utan byggde på att man skulle ansöka, springa med kvitton och ligga ute med medel. Det var orsaken till att det inte träffade så väl som man skulle kunna önska.

Det fanns heller ingen differentiering i systemet. Det var lika mycket stöd till den som hade det gott ställt som till den som var i ekonomisk utsatthet.

Det är därför vi bygger systemet på ett helt annat sätt. Vi tittar på vad som fungerar och vad som inte fungerar. Vi tittar på hur man borde designa ett sådant här system för att det ska vara träffsäkert.

Är det tillräckligt för att vända trenderna kring barns och ungas rörelse? Nej, det är inte tillräckligt. Men det är nödvändigt. Det är nödvändigt för att fler ska få chansen, för att vi ska få en positiv situation för alla som ser att pengarna inte räcker, att de inte kan vara med för att de inte kan betala träningsavgiften, medlemsavgiften eller hyran för utrustning. Detta möjliggör vi nu med fritidskortet.

Kommer vi att behöva göra ytterligare insatser? Det är jag helt övertygad om. Vi satsar redan särskilt på idrott i utsatta områden. Det är väldigt angeläget för att bygga föreningslivet än starkare. Vi kommer också att

behöva ytterligare insatser för att till exempel dra ned barns skärmtid och skapa fler möjligheter till aktiva transporter så att man rör sig mer som barn och ung.

Hälsoläget för barn och unga i dag är besvärande. Vi behöver göra mycket mer.

Fritidskortet innebär en mycket kraftigt ökad möjlighet för barn i ekonomisk utsatthet att vara med, att få kostnaderna för att vara med och idrotta helt eller delvis täckta. Varför säga nej till detta?

Anf. 55 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag vill beröra en fråga som jag inte riktigt lyfte i mitt anförande, nämligen den administrativa bördan för föreningar.

Så som fritidskortet i dag är utformat lägger det en ökad administrativ börda på föreningar. Det kan leda till att föreningar som drivs helt ideellt med knappa resurser i stället väljer att ställa sig utanför systemet. Dessutom riskerar kostnaderna för föreningarna att öka om de exempelvis tvingas hantera fakturor på ett helt nytt sätt.

Ökade kostnader för föreningarna riskerar i sin tur att leda till att de barn som har störst behov av fritidskortet slås ut när föreningarna i stället tvingas höja avgifterna.

När man säger att man vill göra mycket mer och samtidigt har denna verklighet att förhålla sig till, att föreningarna kan komma att behöva höja sina avgifter, undrar jag fortfarande hur man ska bekosta reformen på sikt. Reformen kan alltså bli mer och mer kostsam om man måste bemöta kostnadsökningen på föreningarnas sida.

Och varifrån ska pengarna tas? Hur har ministern och regeringen råd att finansiera denna reform på sikt och samtidigt inte dra ned på satsningarna på idrotten? Jag tycker inte att vi får ett tydligt svar på den frågan. Detta är en väldigt kostsam reform, och ingenstans förklarar man hur den ska bekostas på sikt och varifrån pengarna ska tas om satsningen bara ska växa.

Regeringen vill ju samtidigt, som ministern själv sa alldeles nyss, göra mycket mer. Varifrån ska pengarna komma? Behöver idrottsrörelsen vara orolig för att de generella satsningarna kommer att dras ned till förmån för fritidskortet?

Anf. 56 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Nej, idrottsrörelsen behöver inte vara orolig för att vi ska dra ned de generella stöden. Det har vi inte gjort, och det kommer vi inte att göra.

Ledamoten frågar hur det ska betalas. Vi prioriterar detta. Vi prioriterar fram de 800 miljoner kronor som går till detta eftersom vi ser hur angeläget det är att vi får med fler. Hittills har jag inte hört någonting i debatten som inte är mer av samma, mer av det som vi alltid har gjort och som har lett oss hit – med elvaårspuckeln i idrottsrörelsen och med grupper som står utanför och inte kan vara med.

Vi vet att ekonomin spelar roll. Vi vet att barn börjar ta ansvar för familjens hushållsekonomi i tio- eller elvaårsåldern när de förstår att mamma eller pappa kanske egentligen inte har råd med den här medlemsavgiften eller träningsavgiften. Det är detta vi vill göra någonting åt.

Vi lägger 800 miljoner kronor i en av de största satsningar som någonsin gjorts för att få in fler i det svenska föreningslivet. Det kallar ledamoten Rojhan för en symbolhandling. Att 120 000 barn i Sverige får 2 000 kronor som de kan använda till att vara med i en förening, att vara med och träna, att spela ett instrument eller vad det nu kan vara skulle alltså vara en symbolhandling. Man häpnar.

En symbol är någonting som inte har något egentligt värde. Detta har ett egentligt och direkt värde som kommer att göra skillnad för många.

Vi kommer att jobba stenhårt för att det ska vara så enkelt som möjligt för alla att använda kortet. Det ska förstås också vara enkelt för föreningarna. Det är någonting vi arbetar med varje dag.

(Applåder)

Anf. 57 VASILIKI TSOUPAKI (V) replik:

Fru talman! Vi hann ju ha ett litet replikskifte här tidigare, men vi hann inte riktigt avhandla alla frågor. Jag återkommer därför nu till ministern med de funderingar jag har när det gäller de här flaskhalsarna, som jag är orolig för. Det är en av våra stora invändningar från Vänsterpartiet: Vi är oroliga för att det inte kommer att komma in nya barn i systemet, så att säga, utifrån att det finns flaskhalsar.

En del i detta är de långa köerna till kulturskolan – vi kan hålla oss till kulturen här i första vändan. Tre av fyra kommuner har kö till kulturskolan. Det saknas pedagoger, det saknas lokaler och det saknas resurser hos kommunerna. Jag skulle vilja se att regeringen gav höjda generella statsbidrag till kommunerna så att de kan säkra sin kulturverksamhet. När kommunerna har det knapert är det ju det som är lagstyrt som får fredas medan kulturen och fritidsaktiviteterna, som inte är lagstyrda, får stryka på foten. Det skulle vara intressant att höra om det finns några sådana planer hos regeringen.

Det andra jag funderar på är utbyggnad av Kulturskoleklivet. Som jag nämnde i mitt anförande var Tidöpartierna med och stoppade utbyggnaden av Kulturskoleklivet, som skulle ha genererat fler kulturskolepedagoger som kunde korta köerna och ta sig an fler barn som vill lära sig spela ett instrument, dansa, sjunga och så vidare. Finns det planer hos regeringen på att utöka Kulturskoleklivet eller på andra sätt se till att det blir fler pedagoger som kan korta köerna?

Jag träffar ofta kulturorganisationerna. Senast var det Amatörteaterns Riksförbund, och de undrade varför en kulturförening som ATR, som engagerar många barn över hela landet i teater, inte kan ingå i systemet. Vill ministern se en utbyggnad på sikt så att även kulturintresserade barn kan nås av den här reformen?

Anf. 58 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Det blir lite av ett generellt svar: Det finns många saker som skulle kunna fungera bättre i Sverige för att vi ska kunna bygga ut olika verksamheter och se till att de blir bättre anpassade för olika personer, liksom när det gäller att säkerställa kompetensförsörjning och sådana saker.

Fritidskortet är inte svaret på alla de frågorna, utan det behövs olika åtgärder för att kulturskolan ska fungera bättre till exempel för personer med funktionsnedsättning. Kommunerna kan arbeta med detta, men jag

vill också peka på de medel som vi har gett till Kulturrådet och kulturskolorna för att de ska kunna förbättra sin verksamhet och inte minst informera om verksamheten bland personer som normalt sett inte söker sig dit. Det handlar även om att kunna köpa in instrument och förbereda för fritidskortet. Fritidskortet har alltså redan betytt att man har kunnat utveckla sin verksamhet.

När det gäller fler föreningar konstaterar jag att kulturskolorna har en bred verksamhet i dag. Det är inte bara instrument, utan det är en bredd av verksamheter på olika platser. Därutöver finns det ett antal föreningar som antingen är rena kulturföreningar eller som har ett rätt rikt kulturutbud, och de kommer att kunna ansöka om att vara med.

Vi har redan från början sagt att vi inte stänger dörren för att utvidga detta på sikt. Vi har valt att begränsa det något i början för att få det på plats, men vi har sagt att vi kommer att följa utvecklingen och ser alltså att fler kulturföreningar skulle kunna vara med i detta. Vi skulle kunna bygga ut systemet på olika sätt. Jag är verkligen inte främmande för det utan ser gärna att vi kan fortsätta att utveckla detta så att olika typer och ännu fler föreningar ska kunna vara med.

Anf. 59 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag förstår att det är kulturministern och inte Jakob Forssmed som är ytterst ansvarig för en del av de frågor jag ställer, så jag önskar att Jakob Forssmed tar med sig frågan om fler pedagoger till kulturskolorna till Parisa Liljestränd. Det skulle verkligen behövas en statlig insats för att garantera både fortbildning för befintlig personal och att fler pedagoger kan komma på plats. De tillfälliga medel som har funnits nu har hjälpt lite grann i de delar som ministern beskriver, men för att få en långsiktig stabilitet och korta köerna behövs större insatser från regeringens sida för att stötta kommunerna i detta.

Min andra fråga berör ett område som ligger ministern närmare, nämligen anläggningsfrågan. Jag lyfte i mitt anförande att det har funnits en bred enighet här i riksdagen om att få på plats någon typ av fond eller ett stöd liknande det som finns i Danmark för kommuner och föreningar som vill bygga. Nu uppfattar jag att regeringen liksom har gjort en halvmesyr av det här som har hamnat hos Centrum för idrottsforskning, där man får ett kunskapsuppdrag men inte det rådgivande och stöttande uppdraget för att få fler anläggningar på plats. Det stöd som finns hos Riksidrottsförbundet gäller ju för föreningar. Det är jättebra och når ut på ett bra sätt och skulle också kunna utökas. Men många kommuner har kanske inte byggt anläggningar på decennier och står inför stora utmaningar att göra plats för fler barn, och de skulle behöva stöd i att tänka nytt och göra spännande saker. När kulturutskottet besökte Danmark kunde vi se vilka väldigt häftiga anläggningar man får till med expertis från arkitekter och rådgivare.

Jag skulle vilja höra hur ministern ser på utvecklingen av något som liknar det danska LOA. Man har alltså gett det här centret lite resurser, men det finns ju en rapport från Centrum för idrottsforskning om att man vill göra mer. Hur ser ministern på det?

Anf. 60 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack återigen för en bra diskussion, Vasiliki Tsouplaki! Jag uppskattar att vi kan ha den här diskussionen. Även om man inte är

överens med oss om att fritidskortet är den bästa lösningen utan ser en del bekymmer uppskattar jag att man också ser möjligheten till utveckling och hur man kan göra mer.

Det tycker jag är positivt, och jag uppskattar det väldigt mycket. Hjälp gärna till ändå och sprid möjligheterna, för nu kommer ju det här! Jag hoppas att många vill vara med och se till att så många som möjligt kan ta del av detta.

Vad gäller anläggningsfrågan har jag själv varit i Danmark och studerat deras fond. Jag tycker att de arbetar på ett jättespännande sätt för att inte bara bygga för det befintliga utan också tänka på hur man kan utveckla platsen och se till att olika verksamheter kan begagna sig av en viss idrottsmiljö. Hur kan man bredda det till att idrotten och kulturen samskapas på olika sätt? Jag ser gärna att vi funderar på vad staten kan göra ytterligare.

Ledamoten pekar på vårt uppdrag till Centrum för idrottsforskning. Vi har nyligen också gett ett uppdrag till Boverket att inte minst stötta kommuner som är i färd med att investera ytterligare kring hur man kan bygga på ett bra och effektivt sätt.

Jag är öppen för att diskutera ytterligare åtgärder i den här frågan. Det är helt uppenbart så att vi behöver fler anläggningar. Vi behöver bygga smartare och bättre och inte uppfinna hjulet i varje kommun utan också se det som ledamoten pekar på.

Anf. 61 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, socialminister Jakob Forssmed, för ett engagerat anförande!

Alla barn har rätt till en aktiv och meningsfull fritid, vilket jag tycker speglas väldigt väl i ministerns anförande. Jag delar helt och hållet ministerns engagemang när det gäller att möjliggöra en aktiv fritid för fler barn och unga.

Däremot, fru talman, delar jag inte ministerns engagemang just för lösningen att inrätta ett statligt fritidskort. Centerpartiets kritik mot detta kort är egentligen inte mot kortet i sig eller mot att vi kan sänka medlemsavgifterna, utan det handlar om den byråkrati och administration som det här bygger upp – för all del med den goda intentionen att vi måste pröva något nytt, men i praktiken innebär det att vi lägger pengar på byråkrati och administration som trots allt kunde ha gått direkt till civilsamhället och föreningslivet i form av sänkta medlemsavgifter, sänkta träningsavgifter, bättre anläggningar och ytterligare satsningar på parasporten och fritidsbanken som har nämnts här tidigare.

Vi talar alltså om en kostnad på ungefär 300 miljoner kronor bara för det digitala system som har byggts upp för att underlätta införandet av detta. Den administrativa kostnaden har beräknats till omkring 250 miljoner kronor per år. Nu säger ministern att det är något lägre än så; gott så, men även om det bara är 100–150 miljoner per år är det pengar som kunde ha gått direkt till civilsamhället i stället för till administration.

Min fråga är: Varför vill regeringen lägga alla dessa pengar på statlig administration och byråkrati i stället för att lägga dem direkt på barnen och de unga?

Anf. 62 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag vill inte lägga en enda krona på byråkrati eller på att staten ska anställa personer hos Försäkringskassan om det inte är nödvändigt för att uppnå syftet med detta. Det handlar om att skapa ett dedikerat stöd som endast kan användas för en aktiv och meningsfull fritid.

Jag tror säkert att ledamoten är medveten om att alla statliga stöd kommer med kostnader för hantering, administration och det som ledamoten kallar för byråkrati. Det är ju så när vi ska ha stöd: Det behöver vara en viss kontroll för att skattemedel inte ska betalas ut felaktigt. Vi behöver se till att det här riktas rätt. I det här fallet handlar det också om en differentiering så att personer med de största behoven får det största stödet. Har man ingen sådan ambition är det ju lätt att bara avfärda det här stödet och säga att vi ska göra som vi alltid har gjort, men där har vi ju inte lyckats med vår föresats att få med alla. Det är helt enkelt svaret.

Nu har jag kunnat redovisa att vi trycker ned förvaltningskostnaderna kraftigt i förhållande till det som redovisades från bland annat Försäkringskassan i mars 2024. Frågan till Christofer Bergenblock är om Centerpartiet, när vi nu minskar de administrativa kostnaderna så kraftigt, är berett att sluta upp bakom den här reformen. Jag känner ju Centerpartiet som ett parti som värnar barns och ungas fritid och som gärna jobbar för att fler ska kunna ta del av friluftsliv, idrottsliv och sådana saker.

Därför vore det fantastiskt om vi kunde välkomna Centerpartiet in i familjen som verkar för fritidskortet och jobbar för att fler barn och unga ska komma med i det svenska föreningslivet. Kanske kan vi enas om detta redan här i dag.

Anf. 63 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Om administrationen och byråkratin hade gått ned till noll hade vi kanske kunnat enas. Men skillnaden i synsätt mellan mig och ministern, och kanske mellan mig och Kristdemokraterna om vi pratar parti-beteckning, är väl synen på och tilltron till civilsamhället. Den sittande regeringen har dragit bort 500 miljoner kronor från studieförbunden. Det var pengar som gick direkt till seniorers verksamheter, funktionsnedsattas verksamheter och kulturaktiviteter på landsbygden. De 500 miljoner kronorna tas bort helt under tre års tid. Det säger väl något om tilltron till civilsamhället.

Jag tror att även fritidskortet säger något om tilltron till civilsamhället. Vi har ett fungerande system i dag där de övergripande organisationerna, som Riksidrottsförbundet, fördelar ut pengar till medlemsorganisationerna.

Nu ska det byggas upp ett nytt system vid sidan av, en byråkratisk, administrativ modell som kommer att kosta pengar. Det kommer kanske att kosta något mindre än vad som var sagt för några månader sedan, men det kommer likväl att kosta hundratals miljoner kronor de kommande åren.

Dessutom kostar det pengar för föreningarna som vill driva sina verksamheter. Eldsjälarna som vill hålla i träningen, sitta i styrelsen och driva kiosken ska nu lägga en massa tid på administration och byråkrati i stället.

Det här är i grunden en god ansats. Men ibland måste man lyfta blicken och titta på om det är det bästa sättet att använda pengarna. Vi har hört tidigare att 250 av de här miljonerna, som annars skulle ha gått till just fritidskortet, har använts för att stötta anläggningar och ledarsatsningar via

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

Riksidrottsförbundet. Där gjorde pengarna nytta direkt. Varför kunde inte alla dessa pengar som fritidskortet kommer att kosta gå direkt till föreningslivet?

Anf. 64 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Då hade vi ju gjort på samma sätt som vi alltid har gjort. Då hade vi inte fått möjligheten att differentiera stödet och ge fyra gånger så mycket till dem som befinner sig i ekonomisk utsatthet, till dem som vet att medlemsavgiften konkurrerar med familjens hushållsekonomi och därför säger att det blivit tråkigt på träningen och slutar. Då hade vi inte nått dem på det sätt som vi nu kan göra med fritidskortet.

Christofer Bergenblock säger att de administrativa kostnaderna måste komma ned till noll för att systemet ska vara värt att genomföra. Jag gör en helt annan bedömning. Jag tror att det här kommer att visa sig vara väldigt angeläget för väldigt många, inte minst personer som befinner sig i ett ekonomiskt utanförskap som faktiskt gör att de inte kan vara med i det svenska föreningslivet.

Föreningslivet är något som både jag och Christofer Bergenblock – det är jag säker på – älskar. Där frodas gemenskapen, där möter vi varandra, inte med hat utan med kärlek och respekt, och där växer de svenska och internationella goda värderingarna, som vi är så många som värnar, fram.

Det är handlingar vi gör mot varandra i civilsamhället som bygger grunden för den svenska tilliten och den svenska demokratin. Därför är det otroligt viktigt att vi värnar om civilsamhället. Det tänker vi försöka göra också i den här reformen genom att göra det enkelt att vara med och enkelt att administrera fritidskortet.

Jag vet att många föreningar längtar efter att få välkomna fler barn som i dag inte har möjligheterna men som kommer att kunna få det i och med fritidskortet.

(Applåder)

Anf. 65 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Den bästa valaffisch som någonsin har gjorts är SSU:s från 1948 med bilden på en pojke som står vid sin cykel och sneglar bort mot några studenter som hissar varandra. Budskapet lyder: ”begåvad men fattig, ge honom lika chans”. Den sammanfattar den socialdemokratiska ideologin på ett fantastiskt sätt. Ekonomiska hinder som utesluter människor från att nå sin fulla potential är orättvisa mot den som lämnas bakom och hindrar samtidigt ett samhälle från att komma framåt.

Att nå sin fulla potential genom föreningslivet behöver inte nödvändigtvis handla om att sälja ut Ullevi några gånger varje år, som Håkan Hellström, eller att ta tre OS-guld, som Sarah Sjöström. Det svenska föreningslivets största förtjänst är att barn och unga får möta ledare som bryr sig och att de får ett sammanhang och självförtroende. Det handlar om att få fira mål i klunga och att sjunga kör i samklang.

Fru talman! Jag fostrades av mamma, pappa, Roffe, Arne och Christer. När Vindhems pojkar födda 1981 nu är medelålders börjar det sjunka in vilka insatser våra tränare gjorde för oss. Trötta efter jobbet åkte de direkt till träning. Semesterveckor spenderade de på cuper. Och de gjorde det inte för pengar utan för oss.

Varje gång ett barn stängs ute från föreningslivet för att föräldrarna inte har råd är det en stor förlust – för barnet men också för samhället. Just nu blir det allt vanligare att barn inte kan vara med eller snarare sagt inte får vara med.

Det hade inte behövt vara så. När regeringen har suttit still och sett hur matpriserna rusat och arbetslösheten stuckit iväg har klyftorna vidgats i Sverige. Regeringen är så ivrig att sänka skatten för dem med högst inkomster att man till och med lånar pengar till det. Men samtidigt säger man nej till höjda barnbidrag. Man gör det dyrare att köpa mediciner men billigare att renovera kök. I stället för att försöka hålla ihop landet driver man en politik som vidgar klassklyftorna. För detta betalar barnen det högsta priset.

Fru talman! Mot den bakgrunden är det både oväntat och positivt att regeringen ändå vill ta initiativ för att öka möjligheterna för barn att delta i föreningslivet. Men tyvärr missar man målet. Man slösar bort enormt mycket pengar på administration. Det är som när min dotter skulle på kalas i helgen och vi köpte en present på vägen. Vi hittade en perfekt rosa badring på extrapris. Tyvärr hade affären inte något presentpapper. Vi fick därför köpa en presentkartong, som visade sig vara nästan lika dyr som presenten. Det var irriterande och kändes oansvarigt, även om det var mina pengar.

Men alla de hundratals miljoner som regeringen fördelar, när det kommer till satsningen på fritidskortet, är inte deras. Det är resultatet av att hårt arbetande svenskar betalat skatt. Då krävs bättre hushållning. Man hade i stället kunnat satsa pengarna direkt på föreningslivet, som själva hade kunnat hålla avgifterna nere och arbetat riktat mot barn vars föräldrar saknar pengar för att betala avgiften. Då hade administrationen blivit minimal, fru talman.

Ännu bättre hade det varit om vi därutöver hade kunnat satsa ännu mer på föreningslivet, vilket vi socialdemokrater föreslår. Vi måste nämligen ha fler mötesplatser mellan människor från olika bakgrunder. Vi måste se fler vänskapsband mellan människor. Vi måste rekrytera till samhällets goda krafter. Det gör föreningslivet på ett enastående vis.

Fru talman! Jag minns när jag satt som ungdomsrepresentant i Vindhemspojkarnas styrelse och förstod att föreningen alltid tog ut någon hundring extra på anmälningsavgiften för att se till att alla kunde åka till Gothia Cup. Man visste nämligen precis vilka barn som annars inte skulle ha fått följa med. Allt skedde mycket diskret, och allt var mycket självklart. I Vindhemspojkarna var vi medlemmar, inte kunder. Vi pratade mer om värdet än om priset.

Det finns mycket hjärta och solidaritet i svensk idrottsrörelse, och den samhällskraften ska vi vara rädda om. Den behöver vi när vi har en regering som inte missar ett tillfälle att skicka signaler om att vissa grupper inte hör hemma i vårt land.

Fru talman! Ledarna känner sina knattar. De vet hur hindren ser ut och hur man ska komma över dem. Ge uppdraget att alla ungar ska med, och klubbarna fixar det.

Men i stället ska det som alltid lekas affär, med checkar och listor, med krångel och tjafs. En lokal idrottsförening hade aldrig kommit på något så krångligt och ineffektivt. De vet att ta ansvar för pengar och medlemmar.

Lyssna på idrottsrörelsen i stället för att hänga fast vid servettskissen från Tidö slott! Ge Idrottssverige vad det vill ha och barn vad de behöver! Med det yrkar jag bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 66 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Leka affär, säger ledamoten Lantz. Att ha ett stöd som är direkt riktat till människor i ekonomisk utsatthet och som bara kan användas i det svenska föreningslivet är tydligen att leka affär. Ta ned retoriken!

Vi kan ha olika uppfattningar om den här reformen, men det vi vill göra är någonting vi inte gör i dag, nämligen att nå dem som inte är med. Jag tycker att Gustaf Lantz pekade på många bra saker i sitt anförande, såsom föreningar som tar ansvar för personer som inte har de ekonomiska möjligheterna. Det är alldeles utmärkt att det är på det sättet – att man tar in lite extra för att några som inte har de ekonomiska möjligheterna ska kunna vara med. Det är också det vi försöker göra här: fördela efter behov till personer som i dag inte har möjligheten.

När vi lanserade fritidskortet kallade Socialdemokraterna det för fattigvård, minns jag. Att personer som inte har ekonomiska möjligheter ska kunna vara med är alltså fattigvård, enligt Socialdemokraterna. Då är min fråga till ledamoten Lantz: När en förening gör det som ledamoten Lantz pekade på, är det också fattigvård? Vi hjälps åt så att de som inte har samma möjligheter som ledamoten Lantz och jag och våra barn också ska kunna vara med.

Anf. 67 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet så mycket för frågan.

Jag måste säga att den entusiasm för fritidskortet som statsrådet uppvisar är smittande. Det är härligt med en minister som verkligen vill någonting. Det här är den stora dagen, som han själv har sagt. Det är något viktigt som vi pratar om. I mitt anförande försökte jag förmedla hur viktigt det är att ungdomar kan vara med. Det är en fantastisk ansats statsrådet har. Därför känner jag att det blir ännu viktigare att det här blir rätt. Men jag tycker att det är synd att de pengar som statsrådet ändå har lyckats få loss i sin regering, som inte har varit känd för att satsa just på dem med små inkomster utan tvärtom, nu till stor del försvinner i onödig byråkrati.

Den här byråkratin hade man kunnat komma runt på ett väldigt lätt sätt genom att se till att det finns resurser för föreningarna att både motivera ungdomar och hålla avgifterna nere. Nu har man i stället ett system med checkar. Det ska lekas affär, som jag sa – det ska vara tydligt att det är individen som ska få det här stödet direkt. Vi har sett detta inom skolan med skolpengen, och det har sålts in med samma otroliga entusiasm av andra statsråd. Men vi har sett att det inte blir så bra i slutändan.

Jag förstår att man som statsråd vill visa på någonting väldigt konkret som syns och riktas mot individer – det är ett sätt att ta politiska poäng. Men det här är för viktigt för att ta politiska poäng på. Man konstruerar stora byråkratiska system som det läcker pengar från när det egentligen handlar om att ungdomar ska kunna idrotta och hitta till idrottsrörelsen. Det finns bättre sätt – fråga idrottsrörelsen själv!

Anf. 68 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag välkomnar i grunden den här debatten, och jag välkomnar Gustav Lantz stora engagemang för att fler barn och unga ska få möjlighet att vara med i föreningslivet. Jag för naturligtvis samtal med idrottsrörelsen om vad den behöver för att kunna göra ett så fantastiskt jobb som den i många avseenden redan gör.

Här försöker vi göra någonting nytt. Jag tycker fortfarande att det är slående hur lite nytt och hur lite förslag som Socialdemokraterna och oppositionen kommer med när det gäller att nå dem som inte redan har förmånen att få vara med i idrotten. Vi har rullat ut en särskild satsning på idrott i utsatta områden, Idrottsklivet, för att stärka föreningslivet där. Vi kopplar på fritidskortet för att ge större möjligheter att vara med genom att man får träningsavgiften täckt eller delvis täckt. Det här är nya saker som vi gör för att vi ser vad vi i dag saknar: att fler barn får chansen.

Vi gör detta på det här sättet för att försöka minimera riskerna för att stödet ska gå enbart till dem som redan är med. Det krävs en lösning som är enkel att använda för dem som inte är vana vid att göra ansökningar, springa med kvitton och ligga ute med pengar. Det är därför vi har valt att investera i ett robust system som möjliggör att kontrollen finns och att pengarna går till det de ska. Samtidigt undviker vi en del misstag som man har gjort i andra sådana här system.

Vi är förstås mottagliga för ytterligare synpunkter från dem som ser brister i systemet. Men vi kan inte fortsätta att göra som vi alltid har gjort. Jag skulle vilja höra ett förslag på någonting som är nytt och som verkligen kan åtgärda den problematik som vi pekar på från ledamoten Lantz.

Anf. 69 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Fru talman! Vem är bäst på att skapa nya innovativa sätt att få fler ungdomar att engagera sig i idrottsrörelsen? Det är idrottsrörelsen själv. Ta till exempel Bandykul i Uppsala! Många i Uppsala har följt med i bussen till Studenternas IP och tränat bandy som knattar. Man hade inte hittat dit själv. Det bästa vi kan göra är att ge resurser till idrottsföreningar som är på tårna och har idéer, så att vi kan ha Bandykul, Innebandycul och vad man nu kan kalla det på fler ställen.

Men när vi har ett brutalt klassamhälle, som blir allt djupare och alltmer omfattande, kanske vi inte alltid ska tänka ut nya roliga grejer. Jag kan komma med en favorit i repris som regeringen skulle kunna ta fasta på, även om den är gammal: att höja barnbidraget till anständiga nivåer för vår tid. Vi har, sett till köpkraft, ett lägre barnbidrag nu än vad vi haft på otroligt länge. Med högre barnbidrag har man kanske råd att gå och titta på en elitfotbollsmatch och inspireras av den. Kanske har man råd att betala avgiften eller att göra någonting meningsfullt på sommarlovet.

Det är också så att man har sänkt bostadstillägget, vilket med precision drabbar dem som har det svårast att ha en meningsfull fritid. Jag tycker att man måste se satsningarna och det regeringen gör i en helhet och i ett sammanhang. Här kommer man med ett förslag på ett system där väldigt mycket pengar försvinner i onödig administration. Samtidigt skär man ned för barnfamiljer, varav många har det svårt att hålla näsan över vattenytan. Jag hoppas på regeringsskifte och ny politik väldigt snart.

(Applåder)

Anf. 70 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Vi har debatterat fritidskortet en ganska lång stund nu. Jag är inte helt sist på listan, men kanske debatten klingar av. Jag vill ändå tacka statsrådet för att han har valt att vara med i den här debatten, delta i replikskiften, svara på frågor och också ställa frågor. Vi har ju debattregler som gör att jag själv inte har kunnat replikera hittills i just den här debatten.

Det är uppenbart att vi har väldigt olika syn på idén med fritidskortet och utformningen av det hela. Vi tycks vara överens om att syftena är goda. Det handlar om att underlätta ekonomiskt för föräldrarna, att göra det attraktivt och möjligt för fler barn och unga att delta i fritidsaktiviteter och att bredda rekryteringen. Det är gott så.

Men det finns en lång rad argument mot den modell som regeringen har valt att gå vidare med trots kritik från remissinstanserna. Det riskerar att bli väldigt ineffektivt. Man missar målet. Det finns också betydande risker med upplägget. Under våren har detta debatterats i olika sammanhang.

Jag har valt att skriva ned argument som har kommit upp i debatten som visar på problemen med fritidskortet. Det har blivit en ganska lång lista, även om den inte är fullständig. Dessutom tycker jag att det har framkommit ytterligare argument i debatten här i dag. Nu har jag anmält en talartid på bara sex minuter, och jag tänkte hålla mig till det. Vi får se om det lyckas. Men hela listan kommer jag inte att hinna med.

Herr talman! Det alldeles uppenbara stora problemet är ändå att en så stor del av kostnaderna rinner iväg i en administrativ överbyggnad för att skapa register och hantera varje förening, varje ansökan, varje unge och dess föräldrars ekonomiska situation. Det handlar om flera hundra miljoner kronor som försvinner iväg på det sättet. Ett betydligt mer effektivt sätt att använda summan på – totalt blir det nästan 1 miljard om året – hade varit att stärka infrastrukturerna kring fritidsaktiviteterna.

Miljöpartiet har valt att stärka kulturskolorna, Riksidrottsförbundet, friluftorganisationerna med mera med resurser för att göra just detta. Vi vill ha en kulturskolelag för att uppvärdera kulturskolläraryrket och säkerställa att det i alla kommuner finns bra kulturskolor som erbjuder en bredd av kurser som efterfrågas också av dem som inte lockas av det kursutbud som finns i dag. Vi vill ha fler replokaler och musikhus. Med regeringens kraftiga neddragningar på studieförbunden kommer 20 000, framför allt unga, att förlora sin replokal.

Miljöpartiet vill se satsningar på idrotts- och fritidsledare. Vi vill se särskilda satsningar på parasport och på barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning. Vi vill skapa en anläggningsfond – detta har vi diskuterat tidigare i dag – efter den danska modellen för att få fler idrottsanläggningar som passar och fungerar för fler.

Vi vill också stärka infrastrukturen för friluftslivet. Det har vi inte talat så mycket om i dag. Regeringen går just nu hårt in, skulle jag vilja säga, för att förstöra viktig och värdefull natur över hela landet. Skogsbruket får ökade möjligheter och incitament till kalhyggen i och med Skogsutredningen. Strandskyddet håller just nu på att inte bara inskränkas med lättnader, som det kallas, utan helt försvinna från hundratusentals vattendrag. Det är 1 miljon kilometer smala vattendrag, kanske en tiondel av Sveriges yta, som förlorar sitt skydd nu vid halvårsskiftet.

Vi vill i stället rusta upp leder, skogar, sjöar och stränder för rekreation men också för miljön, naturen och den biologiska mångfalden. Allt detta är bara några av de saker som vi i Miljöpartiet prioriterar i vårt förslag till budget. Tidöregeringen lägger i stället flera hundra miljoner kronor på E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan för att bygga register och hantera ansökningar.

Herr talman! Jag går vidare i listan. Det finns många anledningar för regeringen att backa och dra tillbaka propositionen och hitta andra vägar att uppnå syftena med fritidskortet.

Utöver att hela upplägget kostar väldigt mycket pengar blir det administrativt krångel, inte bara för myndigheterna utan också för föräldrar och föreningar. Trots vidtagna åtgärder kvarstår förmodligen risken för ekonomisk brottslighet och fusk. Målet om breddad rekrytering kommer med all sannolikhet inte att nås, utan medlen går till barn och unga som redan är aktiverade.

Här har Arenagruppen precis nu kommit med en rapport om Järfälla-modellen, som visar just detta. Läs gärna den rapporten om ni inte redan har gjort det! Arenagruppen har i stället för regeringens modell ett antal förslag som går ut på att satsa på befintliga strukturer inom idrotten och kulturskolan. Man vill stärka infrastrukturen och investera i fritidsanläggningar, kollektivtrafik och hjälpmedel för personer med funktionshinder. Man vill värna det ideella engagemanget: Gör inte en marknad av föreningslivet! Detta är precis de förslag som vi i Miljöpartiet har i vår budget och i våra motioner.

Vidare, herr talman, visar flera remissinstanser hur den föreslagna modellen gynnar vissa aktörer men missgynnar andra. Stödet är skraddarsytt för idrotten och kulturskolan, men andra verksamheter inom kulturen och friluftslivet riskerar att falla utanför.

Till exempel har STF barn- och ungdomsverksamhet, men den är gratis. Här hade det i stället varit efterlängtat med upprustade leder, vindskydd och grillplatser. Men där drar regeringen ned på stödet.

500 kronor eller 2 000 kronor kanske räcker för vissa aktiviteter. Det är bra. Men den som i dag inte har råd med till exempel ridning kommer inte att vara hjälpt ens av 2 000 kronor. Idrotten har blivit dyr. Visst kan en femhundring bidra på marginalen, men regeringen borde i stället oroa sig för kostnadsutvecklingen.

Risken är mer än överhängande att många verksamheter kommer att använda pengarna till att smyghöja avgifterna. Föreningarna har stora kostnader, och i stället för att skära i annat kan de nu hänvisa till fritidskortet.

Dessutom har vissa varnat för att avgifterna kan behöva höjas för att täcka de administrativa kostnaderna för föreningarna som kommer just med krånglet med fritidskortet. Här måste regeringen redan från start noga följa avgiftsutvecklingen.

Att föreningar med alla ideellt arbetande mammor, pappor och engagerade får tillgång till uppgifter om vilka barn som kommer från hem med låga inkomster är också en uppenbar integritetsrisk. Det innebär risk för stigmatisering. Flera har tagit upp det.

Nu har jag överskridit min talartid, herr talman. Min uppräknings kunde naturligtvis fortsätta.

Sammantaget är ambitionerna goda, men förslaget från regeringen är så dåligt att Miljöpartiet yrkar avslag på det. Vi vill använda pengarna till annat. Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation 2.

Anf. 71 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Mats Berglunds anförande har förstås sina förtjänster. Det har också några brister. En sådan brist är att han bara radar upp en lista på motargument och tycks mena att argumentens antal skulle vara ett slags argument i sig. Det går ju att argumentera mot vad som helst på det sättet. Anta att jag ska äta mat. Men det är jobbigt att gå till kylen och hämta maten. Fast jag kommer ändå att vilja äta mat. Det finns alltså ett motargument mot detta som helt enkelt är för svagt för att jag ska sluta äta.

På samma sätt är det med flera av de argument som Mats Berglund tar upp, till exempel integritetsargumentet. Vill man göra riktade satsningar till personer som i utsatthet behöver man ju identifiera vilka de är. Alternativet är att säga nej till alla riktade satsningar till människor eftersom detta riskerar att vara stigmatiserande på olika sätt. Det är ett svagt argument, tycker jag.

Här är det dessutom väldigt få som får reda på detta. Vi ger ju fritidskort till alla. Ingen i skolan vet vem som har vilken summa på sitt fritidskort. Alla får, men den som är i utsatthet kommer att ha mer pengar på sitt fritidskort. Detta är ett sätt att försöka möta den typen av frågor. Föreningarna vet dessutom ofta redan i dag, som vi kunde höra ledamoten Lantz vittna om, vilka barn det är som har det tuffare hemma.

Sedan tycker jag att Mats Berglund gör en sak här som förbluffar mig lite. Han säger att det inte kommer att bli någon breddad rekrytering med fritidskortet. Han är säker på sin sak. Det är verkligen inte jag. Jag tror verkligen att det här kommer att kunna vara ett redskap för att få med fler i föreningslivet.
(Applåder)

Anf. 72 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för repliken! Då får jag också vara med och debattera det här på ett roligare sätt.

Jag valde att lägga upp anförandet på det här sättet: rada upp argument och samla argument. Det är kanske inte det normala sättet när jag förbereder en debatt, men i just det här fallet var det motiverat. Det är nämligen otroligt många argument emot och egentligen få argument för.

Idén bakom det här står vi bakom – absolut. Det handlar om breddad rekrytering och om att få in fler unga i kulturlivet och friluftslivet, inte minst, men självklart också idrotten. Idrottsrörelsen jobbar hårt med det här. Jag vet att regeringen också har satsningar på andra sätt. Men vi skulle kunna använda de här pengarna på ett mycket mer effektivt sätt än att ha upplägget med fritidskortet.

Jag tycker att listan, kvantiteten, faktiskt har en kvalitet i sig. Det är så pass många argument, och de är inte svaga. Det finns en kvalitet i varje argument. Sedan kan man naturligtvis diskutera vart och ett för sig. Statsrådet lyfte integritetsargumentet. Det är inte många som kommer att få tillgång till de här uppgifterna. Men har vi verkligen kvalitetssäkrat detta? Vad händer när den här typen av uppgifter faktiskt läcker och sprids? Vi har sett i andra sammanhang att det kan vara stigmatiserande.

Statsrådet nämnde det jag sa om att det förmodligen inte kommer att bli breddad rekrytering. Jo, till viss del, men det är en väldigt liten del av pengarna som kommer att användas till det. Arenas undersökning av Järfällamodellen, som jag hänvisade till, visar precis på att det misslyckades.

Anf. 73 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Det är bra att ledamoten backar lite grann nu. Till viss del kan det nu gå till breddad rekrytering. Det tror jag också. Jag tror att det till ganska stor del kommer att kunna göra det. Men låt oss återkomma till det!

Jag tycker att det är bra att många av de här farhågorna har lyfts under diskussionen. Det har gjort att vi har kunnat utarbeta ett bättre förslag. Men man ska också komma ihåg att en del av de motargument som finns liksom står emot varandra. En del vill ha ännu mer kontroll. En del säger att kontrollen i sig tynger förslaget och gör det mer svårhanterligt. Ja, de argumenten står ju lite grann emot varandra. Man får försöka hitta en väg där emellan, om man nu vill nå fram till de här grupperna på ett nytt sätt. Det handlar om att nå fram till dem som vi inte når i dag. Det är det som vi vill göra.

Vad gäller personuppgifter är det väl beskrivet i propositionen hur vi ser på detta och också att det är en säker personuppgiftsbehandling som vi ser framför oss kring det här.

Jag tycker att det är bra att Mats Berglund lyfter friluftslivet. Här gör vi någonting som faktiskt kommer barn som engagerar sig i friluftslivet till del i lika stor utsträckning som barn som engagerar sig i idrotten. Så är det inte alltid. Här blir det faktiskt en stor möjlighet.

Jag har noterat att man i friluftslivet ser positivt på detta. Man lyfter förstås en del invändningar och farhågor som man kan ha kring det här. Men grundanslaget hos friluftslivet är att man ser att det här erbjuder nya möjligheter för barn att vara med i det svenska friluftslivet. Jag tycker att det vore fantastiskt om fler barn än i dag fick chansen att uppleva det svenska friluftslivet, inte minst barn från utsatta områden, där vägarna ut inte alltid är så raka som vi skulle kunna önska.

(Applåder)

Anf. 74 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Statsrådet lyfter det här med breddad rekrytering. Ja, till viss del kommer det naturligtvis att bli så. Får man 2 000 kronor är det många som kommer att använda dem. Men det hade varit mycket mer effektivt att lägga de pengarna på att stärka infrastrukturen, stärka strukturen, bygga fler arenor och, framför allt vad gäller friluftslivet, stärka vår natur så att man kommer ut i naturen på ett mycket enklare sätt. Det hade varit ett betydligt bättre och mer effektivt sätt att använda de pengarna.

Skapa en kulturskolelag, så att vi får stadga i kulturskolelärares yrkesstolthet och möjlighet, så att vi har starka kulturskolor över hela landet!

Att argument står emot varandra tycker jag faktiskt också talar för att det är modellen det är fel på. Hur man än vänder och vrider sig med den här modellen blir det fel.

Jag skulle också lite grann vilja bemöta det som har hänt i de tidigare diskussionerna här framme vid podierna. Statsrådet säger att oppositionen bara vill ha mer av samma.

Först och främst har vi ett väldigt starkt civilsamhälle, friluftsliv, idrottsliv och föreningsliv. Vi har en kulturskola. Där är Sverige unikt i dag. Ja, det är klart att vi vill ha mer av samma. Vi vill ha mer av det här starka kulturlivet och friluftslivet. Men självklart vill vi också tänka nytt.

Jag nämnde i mitt anförande att vi vill ha en kulturskolelag, till exempel, och att vi vill ändra skogspolitiken så att vi inte expanderar den totala arealen kalhyggen. Det är inget roligt att sitta och grilla korv på ett kalhygge. Och vi vill ha en anläggningsfond för att få fler anläggningar. Det är att tänka nytt. Fritidskortet är en återvändsgränd.

Anf. 75 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 1 i betänkandet.

Alla barn i Sverige förtjänar en aktiv och meningsfull fritid, där de får röra sig, upptäcka nya intressen, känna gemenskap och bygga självkänsla. Vi som människor ska få växa. Det är en fråga om folkhälsa, delaktighet och framtidstro.

Vi vet att behoven är stora. Fyra av fem barn rör på sig för lite, och vart fjärde barn i lågstadiet har övervikt eller obesitas. Därför behöver det satsas på barns och ungas aktiviteter. Men det förslag som nu ligger på bordet, om ett statligt fritidskort, är fel väg att gå. Det är dyrt, byråkratiskt och ineffektivt samtidigt som det inte löser grundproblemen.

För det första riskerar fritidskortet att inte nå de barn som behöver det mest. Tanken är att kortet ska användas för att betala aktiviteter hos av staten godkända utförare, men det förutsätter att det finns tillgängliga sådana i närheten och att barn kan ta sig dit.

På landsbygden eller i mindre orter eller om man har en funktionsnedsättning är det inte säkert att det finns några aktiviteter som passar. Det är inte heller säkert att föreningarna ens blir godkända. Resor till och från aktiviteterna täcks inte av kortet. Fritidsaktiviteter handlar inte bara om betalningslösningar. Det handlar också om de grundläggande förutsättningarna. I många delar av landet är just bristen på förutsättningar det som är det verkliga hindret. Därför borde regeringen fokusera på att bygga upp kapacitet i stället för att lägga pengarna på administration och byråkrati.

För det andra kräver fritidskortet digital registrering, inloggning och uppgiftslämnande för både barn och föräldrar. Det innebär att kortet ställer tekniska krav som kanske inte alla klarar av. Familjer utan bank-id, utan goda språkkunskaper eller utan digital vana kan hamna utanför. Det gäller inte minst barn i ekonomisk utsatthet, nyanlända eller barn med funktionsnedsättningar. Risken finns att familjer även drar sig för att hamna i ytterligare ett statligt register. Regeringen borde ägna sig åt att riva hinder för att möjliggöra en aktiv fritid i stället för att bygga upp en ny teknisk snubbeltråd.

För det tredje innebär fritidskortet en misstroendeförklaring mot civilsamhällets aktörer, som nu måste registrera sig som utförare, följa nya administrativa rutiner och hantera en ny form av betalning. Någon gång går kanske luften ur våra ideellt engagerade ledare, som inget annat vill än att skapa rörelse, gemenskap och utveckling för barn och unga men som i stället kommer att få lägga ännu mer tid och kraft på ytterligare administration och byråkrati. Regeringen borde ägna sig åt att underlätta för civilsamhällets aktörer, inte försvåra för dem.

Herr talman! I Centerpartiet tror vi inte att lösningen för barns fritid är mer administration och byråkrati. Vi tror på att stärka det som redan fungerar. Vi tror på att stödja civilsamhället direkt via Riksidrottsförbundet via Sveriges ungdomsorganisationer, via friluftorganisationer och via studieförbund. De hundratals miljoner som fritidskortet beräknas kosta i administration de kommande åren hade i stället kunnat gå direkt till barnens fotboll, dramalektioner, scoutläger eller friluftsliv. Där hade de gjort nytta direkt och på riktigt till mer glädje, mer rörelse och mer gemenskap.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 7 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om kritiska läkemedel

Socialutskottets utlåtande 2024/25:SoU30

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om kritiska läkemedel (COM(2025) 102)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 8 Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU22

Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar (prop. 2024/25:161)
föredrogs.

Anf. 76 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Vi moderater vill ha en migrationspolitik som möjliggör för oss att klara av integrationen av dem som kommer till och befinner sig i Sverige. Då krävs en stram migrationspolitik där färre asylsökande kommer till vårt land, men det krävs också att principerna om den reglerade invandringspolitiken efterlevs.

Asylsökande som har skyddsskäl ska snabbt få ett besked om uppehållstillstånd och ges goda möjligheter att integreras i det svenska samhället. Men asylsökande som inte har skyddsskäl och får avslag på sin asylansökan ska lika snabbt lämna Sverige i linje med sitt utvisningsbeslut.

Ett trovärdigt migrationssystem och Sveriges möjligheter att hjälpa dem som har störst skyddsbehov bygger på att de som utvisas faktiskt lämnar landet.

Dessvärre gör långtifrån alla det i dag. Ungefär tre av fyra som söker asyl i Sverige i dag saknar skyddsskäl och får avslag på sin ansökan. De är därmed skyldiga att lämna Sverige i enlighet med sitt utvisningsbeslut. Men många väljer att trotsa beslutet och olagligt uppehålla sig i Sverige.

Det har lett till att Sverige fått ett allt större problem med ett växande skuggsamhälle, där människor riskerar att fara illa och exempelvis utnytt-

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Ett fritidskort för barn
och unga – en aktiv
och meningsfull fritid i
gemenskap med andra*

*Förbättrad ordning
och säkerhet vid förvar*

jas av kriminella. Det finns också en risk att människor som är säkerhets-hot gömmer sig i skuggsamhället.

Den moderatledda regeringen genomför nu kraftfulla reformer inom flera politiska områden för att lösa de problem som växte i Sverige under Socialdemokraternas åtta år vid makten – problem som Socialdemokraterna uppenbarligen inte hade förmåga att lösa.

För att trycka tillbaka skuggsamhället har vi moderater vidtagit flera viktiga åtgärder.

För det första har vi minskat drivkrafterna att gömma sig i skuggsamhället efter ett utvisningsbeslut. Sedan den 1 april är det nämligen inte längre möjligt att gömma sig i skuggsamhället och sedan söka asyl på nytt efter fyra år. Nu måste en utlänning som fått avslag på sin ansökan och ett utvisningsbeslut först lämna Sverige innan preskriptionstiden på utvisningsbeslutet ens börjar löpa.

För det andra har regeringen gett Skatteverket i uppdrag att genomföra en nationell folkräkning för att ta reda på vilka som finns och verkar i Sverige samt ta reda på vem som bor var. I den lägesbild som presenterades så sent som i går uppskattar Skatteverket att mellan 110 000 och 185 000 personer lever och verkar i Sverige utan vare sig person- eller samordningsnummer. Det finns uppenbarligen mycket att göra för att få ordning på Sverige. Den minnes gode behöver i det här sammanhanget inte påminnas om att Socialdemokraterna år 2022 häpnadsväckande nog röstade nej till en nationell folkräkning. Men vill man lösa problem måste man såklart känna till omfattningen av dem. Det är en rimlig utgångspunkt.

För det tredje bygger vi ut Migrationsverkets förvar med fler platser. På förvaren vistas bland annat personer som vägrar lämna landet trots att de inte har rätt att vistas här i Sverige – i väntan på att Migrationsverket eller gränspoliserna ska säkerställa att man lämnar landet i enlighet med sitt utvisningsbeslut. Förvaren bidrar således till att fler som fått nej på sin ansökan återvänder hem och är därmed ett viktigt verktyg i arbetet mot skuggsamhället.

I förvar placeras även personer när identiteten eller rätten att vistas i Sverige behöver utredas och om det finns sannolika skäl för ett avslag på asylansökan och en risk att personen avviker.

Herr talman! Migrationsverkets förvar ska vara en trygg plats för både förvarstagna och personalen, men så är inte alltid fallet i dag. Det är problematiskt att det förekommer exempelvis narkotika och vapen på förvaren. Det skapar en otrygg situation för både förvarstagna och personalen.

Det har länge funnits problem med att utlänningar som vistas på förvar har rymt på mer eller mindre spektakulära sätt. Det har bland annat skett genom att besökare har smugglat in vapen och verktyg som personer i förvar använt för att ta sig ut. Personal har även utsatts för våld och hot i samband med fritagningar och rymningar. Så kan vi inte ha det.

Därför har den moderatledda regeringen nu lagt fram förslag för att öka säkerheten och tryggheten på förvaren, och det är dessa vi hanterar i kammaren i dag.

Förslagen innebär att Migrationsverkets personal får utökade möjligheter att använda sig av tvångs- och kontrollåtgärder vid förvaren, i syfte att förbättra möjligheterna att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Personalen får nu bland annat leta igenom en förvarstagens rum och slutna förvaringsställen, genomföra kroppsvisitationer i fler fall och vid en lägre misstankegrad än i dag samt undersöka försändelser, paket och brev som skickas till den förvarstagna vid en lägre misstankegrad än i dag.

Personalen ska kunna genomföra säkerhetskontroller av de förvarstagna med hjälp av metalldetektor eller andra hjälpmedel. Migrationsverket ska vid behov få införa allmän inpasseringskontroll på förvar, det vill säga kontroll också av besökare. Och det ska införas möjlighet till en ny form av besök, så kallat glasrutebesök.

Genom dessa åtgärder minskar vi risken för att otillåtna föremål såsom narkotika och vapen förs in på förvaren, och därigenom ökar vi tryggheten för både de förvarstagna och personalen.

Därutöver föreslås att det ska föras in en uttrycklig bestämmelse om att proportionalitetsprincipen ska återges i utlänningslagen, det vill säga att en ingripande åtgärd endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden, men att om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Vidare föreslås att väktare ska få bistå att utföra vissa bevakningsuppdrag när en förvarstagen utlännings vistas utanför förvarslokalerna, exempelvis vid transport.

Det här är viktiga förslag som bedöms göra stor skillnad och leda till att ordningen och säkerheten på förvaren förbättras.

Migrationsverket hemställde redan 2017 till den dåvarande S-regeringen om dylika ändringar för att kunna upprätthålla ordningen och säkerheten. Men Socialdemokraterna hade inte förmåga att lösa problemen då heller; men det har den moderatledda regeringen.

Herr talman! Nu står vi åter här. Vi fyra samarbetspartier har gemensamt lagt fram skarpa förslag för att ta ytterligare steg för att få ordning och reda på svensk migrationspolitik. Men, det så kallade alternativet i svensk politik, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet, är inte överens i dag heller.

Socialdemokraterna accepterar det mesta i regeringens proposition – Centerpartiet likaså. Miljöpartiet säger nej till nästan allt, och Vänsterpartiet yrkar sin vana trogen avslag till hela lagförslaget.

Det är bara en enda stor rödgrön röra. Vänsterpartierna är inte överens om någonting. Och det gäller genomgående i migrationspolitiken. På det viset kan man inte styra Sverige.

Det är lätt för Socialdemokraterna att rösta ja till de propositioner den moderatledda regeringen lägger fram för att få på plats en stramare migrationspolitik, men det är ett faktum att Socialdemokraterna aldrig skulle kunna lägga fram dessa förslag om de satt i regering ihop med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, en regering där Nooshi Dadgostar skulle kunna vara finansminister och Daniel Helldén migrationsminister.

Herr talman! Risken är mycket stor att många av de förslag som vi moderater tillsammans med våra samarbetspartier driver igenom för att få ordning på Sverige kommer att rivas upp om Socialdemokraterna får makten efter nästa val. Min uppmaning till svenska folket är därför: Låt inte en sådan kraftig vänstersväng bli verklighet. Låt oss i stället fortsätta arbetet med att få ordning på Sverige för en säkrare, rikare och tryggare morgondag.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis självklart yrka bifall till den moderatledda regeringens proposition, det vill säga bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Trygghet och säkerhet på förvar är såklart jätteviktigt. Inte minst för de människor som av samhället har blivit frihetsberövade och satta i förvar är det av största vikt att det inte förekommer olika typer av incidenter och våld på förvaren. Det är dock ganska anmärkningsvärt att regeringen föreslår insatser som handlar om integritetsinskränkningar för de förvarstagna snarare än att gå på kärnproblemet genom att införa inpasseringskontroller. Då kan man hitta om någon håller på att ta med sig till exempel en kniv eller narkotika in på förvaret, oavsett om det är en besökare, en förvarstagen eller till och med en anställd.

Vi från Miljöpartiet förordar en lösning med ordentliga inpasseringskontroller som täcker alla som passerar in på förvaret snarare än att sätta upp barriärer mellan barn och föräldrar eller vänner; när man är isolerad och frihetsberövad kanske man mer än någonting annat behöver något så enkelt som en kram.

Det är trots allt så att majoriteten av de människor som blir förvarstagna inte har begått något brott alls. De är inlåsta på obestämd tid. Att då inte ens få den grundläggande integriteten i sitt bostadsrum respekterad eller möjligheten att krama en besökare tycker vi är en helt oproportionerlig åtgärd när man i stället borde gå på problemets kärna genom att införa inpasseringskontroller.

Anf. 78 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Det Annika Hirvonen nu anför tycker jag med all önskvärd tydlighet visar på skillnaderna i svensk migrationspolitik. Vi har sett stora problem med förvaren. Vi har sett problem med narkotika och vapen inne på förvaren. Vi har också sett att förvarstagna personer i allt högre grad har missbruksrelaterade problem. Vi ser alltså en ökad problematik på förvaren. Detta har det larmats om sedan 2017, men varken S-MP-regeringen eller den rena S-regeringen gjorde någonting åt saken. Det ändrar vi på nu.

Det finns en proportionalitetsprincip inbyggd i detta. Det vet Annika Hirvonen. Den inför vi till och med uttryckligen i lagstiftningen, vilket innebär att den minst ingripande åtgärden ska tas till först. Men om det finns vapen och droger på förvaren måste personalen ha möjlighet att eftersöka och få ut dem. Något annat vore inte rimligt. Självklart ska det ske på ett integritetsmässigt korrekt sätt. Det ska göras en proportionalitetsbedömning, och en proportionalitetsprincip ska följas, vilket också stadfästs i lagtexten.

Med detta får man alltså fler verktyg för att få ordning på förvaren. Problemen har varit uppenbara under lång tid. Svaret kan inte vara: "Nej, vi gör inga ändringar alls – ni får en kram i stället."

(Applåder)

Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag är ganska trött på de här retoriska knepen där man medvetet missförstår, låtsas att man inte har lyssnat och sedan kammnar hem en applåd. Kan vi ha en seriös debatt om de förslag som faktiskt ligger på bordet, Viktor Wärnick?

Viktor Wärnick vet ju vad vi föreslår eftersom han har läst Miljöpartiets konkreta förslag, som jag dessutom redogjorde för precis innan Viktor Wärnick fick ordet. Det är två förslag som står emot varandra. Vi i Miljöpartiet föreslår inpasseringskontroller som träffar alla. Låtsas då inte att det handlar om en kram! Men det kramen handlar om är att Moderaterna vill sätta upp glasbarriärer mellan förvarstagna och besökare – kanske till och med mellan mamma och barn. Det kan inte anses proportionerligt i något fall.

Vill man komma åt problemet att det finns vapen eller narkotika på förvar måste man se till att vapen och narkotika inte kommer in från första början. Det räcker inte att bara gå på de förvarstagna, för vi vet ju att det förekommer att även andra personer för in saker som är otillåtna på förvar. Då måste det finnas inpasseringskontroller som träffar alla som rör sig här emellan.

Vi kan inte vara naiva och tro att till exempel narkotikahandeln inte också har möjlighet att nästla sig in bland anställda. Där tycker jag att regeringen missar målet helt och inte gör det som är proportionerligt och effektivt. I stället väljer de repression mot redan utsatta förvarstagna som enda lösning.

Anf. 80 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Jag har redogjort för vad våra förslag innebär. De innebär bland annat en allmän inpasseringskontroll, om behov skulle finnas. Det vill säga att också gäster ska kunna passera en inpasseringskontroll. De förvarstagna ska även i större utsträckning än i dag kunna kontrolleras vid ankomst till förvaren. Därutöver ska man få leta igenom de förvarstagnas rum och förvaringsställen, om det behövs.

Det finns en rad olika åtgärder i detta för att hitta föremål eller droger som inte ska finnas inne på Migrationsverkets förvar över huvud taget. Det är något som Migrationsverket har bett om sedan 2017. Det här är alltså på riktigt. Det kan ibland uppstå rent av farliga situationer för de förvarstagna men också för personalen. I detta har förvarspersonalen stått relativt tandlös när det gäller att komma åt problematiken.

Jag har nämnt att vi uttryckligen bygger in proportionalitetsprincipen. Den står där svart på vitt. Man ska inte ta till de kraftfullaste åtgärderna på en gång om så inte krävs. Det ska finnas en bredare verktygslåda för att komma åt problemen om man anser att det behövs. Dessutom finns domstolsprövning inbyggd i förslaget och därmed rättssäkerhetsmekanismer. Det här vet Miljöpartiet om.

Det Miljöpartiet har lyft fram i sin reservation och i sin motion tror jag man kallar för dynamisk trygghet. Det handlar om någon typ av utökad utbildningsinsats för de anställda för att förvarspersonalen ska vara tryggare och bättre.

Jag tycker att Miljöpartiet behöver besöka några fler förvar, prata med personalen och fråga om det är det man tycker att man behöver, det vill säga att säkra sin egen kompetens snarare än att få fler verktyg. Maken till

verklighetsfrånvända förslag får man ju leta efter! Detta är alltså det parti som Socialdemokraterna ska bygga sitt regeringsunderlag på. De vill inte ha skarpa verktyg utan mer av insatser på andra vis. Det här visar på skillnaderna i svensk migrationspolitik på ett tydligt sätt.
(Applåder)

Anf. 81 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! I grund och botten tycker vi att den här propositionen är bra, och därför har vi också ställt upp på i huvudsak allting. Men vi har två reservationer. Den ena handlar om att det är viktigt att säkra barnperspektivet. Röda Korset skriver i sitt remissyttrande att det är viktigt att kontakten mellan föräldrar och barn säkerställs. Det tycker vi är en viktig punkt att ta fasta på.

Den andra reservationen handlar om att vi motsätter oss privatiseringen. I propositionen finns nämligen en ny marknad insmugen. Att väktarbolag ska kunna ägna sig åt myndighetsutövning, vilket Fackförbundet ST påpekar i sitt remissyttrande, tycker vi är olyckligt och någonting som vi motsätter oss.

Skälet till det är först och främst att en hel del av de åtgärder som propositionen föreslår kommer att kräva mer personal, och de behöver mer kompetens. Det bra att man förstärker förvaren med mer personal, som också skulle kunna göra de insatser som de auktoriserade väktarna föreslås göra. Med tanke på den tidigare diskussionen om utbildning och liknande skulle detta också stärka kompetensen i alla led. Det skulle minska riskerna för att det till exempel kommer in extern påverkan på förvaren.

För oss är detta en onödig privatisering. Vi kan inte annat än se att den skulle vara ideologiskt motiverad. Det finns ingenting som talar emot att Migrationsverkets egen personal skulle kunna utföra de här tjänsterna och göra ytterligare andra uppgifter. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Jag vill också passa på att önska en trevlig sommar till talmanspresidiumet, till förvaltningen, till utskottets personal och till mina kollegor i utskottet också. Jag hoppas att ni får en lång och skön sommar.

(Applåder)

Anf. 82 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! I mars i år fritogs två män från Migrationsverkets förvar i Åstorp genom att en gaffeltruck rammade byggnadens fasad, varpå männen kunde ta sig därifrån. Vad jag vet har de här personerna inte gripits, utan de kan fortfarande röra sig fritt i Sverige.

Förutom att det var ett fullkomligt besinningslöst våldsdåd som orsakade direkt livsfara, eftersom förvaren i regel är bemannade även nattetid, är det en påminnelse om vilken typ av personer som den rättighetsbaserade migrationen tvingar oss att hantera. Det här är personer som fullständigt struntar i lagar och regler. De är fullkomligt likgiltiga inför att orsaka fara för annan, och de missbrukar och utnyttjar cyniskt de rättigheter som det svenska samhället ger dem.

Även om just den här fritagningen var särskilt spektakulär är det inte på något sätt en isolerad händelse. Enligt en sammanställning som tidningen Svenska Dagbladet gjorde för ett par år sedan rymde 257 personer från Migrationsverkets förvar mellan 2010 och 2017. Vad jag vet finns det ingen officiell samlad statistik från verket självt, men vi kan med ganska

gott självförtroende säga att situationen har blivit betydligt bättre. Enligt förra årets årsredovisning var antalet rymningar tre. Situationen är alltså betydligt bättre i dag, även om tre rymningar naturligtvis är tre rymningar för mycket.

Spektakulära rymningar är dessutom bara toppen på ett isberg. Andra problem som alkohol, narkotika, vapen och våldsamma intagna har länge varit väldokumenterade. Det har påpekats av både verket självt, fackföreningar, JO och olika intresserade parter.

Herr talman! Jag vill gärna säga någonting om varför migranter tas i förvar. Det kan vara intressant att veta för dem som tittar på debatten.

Förvar är inte en åtgärd som tillämpas generellt gentemot personer som inte har rätt att vistas i Sverige eller när man inte vet om personen har rätt att vistas i Sverige. Det sker i vissa specifikt utpekade fall, till exempel då utlänningens identitet är oklar eller om rätten att vistas i Sverige behöver utredas ytterligare. När det är frågan om personer som ska avvisas och utvisas får förvar också beslutas om det annars finns risk att personen begår brott, håller sig undan, avviker eller försvårar verkställighet av utvisningen.

Just den senare kategorin är särskilt problematisk. Det tenderar också att vara dessa personer som fastnar i förvaren lite längre. Det kan handla om att det finns hot mot säkerheten eller mot den reglerade invandringen.

Att Socialdemokraterna, trots att de bevisligen länge har känt till hur illa situationen är, struntat i att göra någonting åt dagens fullständigt undermåliga regler är ytterligare ett bevis i en lång beviskedja på att de är beredda att ge Miljöpartiet precis vad som helst för att kunna bilda regering. De gör det helt utan en tanke på att de utsätter allmänheten men framför allt de personer som arbetar på förvaren för direkt livsfara.

Det faktum att avdelningsstyrelsen för Fackförbundet ST, som Ola Möller nämnde i sitt anförande, har tryckt på under en längre tid för att modernisera reglerna och förbättra säkerheten och arbetsmiljön på förvaret är Socialdemokraterna fullständigt likgiltiga inför. Det är de även inför de hemställningar som Migrationsverket gjort angående till exempel säkerheten vad gäller transporter. Miljöpartiet kräver totalt kaos i migrationspolitiken, och det är Socialdemokraterna beredda att leverera.

Herr talman! Vilka regeländringar driver vi igenom i dag? Först och främst kommer kroppsvisitation att kunna genomföras i fler fall och vid en lägre misstankegrad jämfört med vad som gäller i dag. I dag kan kroppsvisitation genomföras vid skälig misstanke om att personen har föremål som de inte tillåts ha. Det kommer vi nog att ändra till ”om det behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet”. Skillnaden är att det inte kommer att behövas en konkret misstanke i det enskilda fallet, utan det räcker med att situationen är sådan att den här typen av ingripanden behövs.

Kroppsvisitation kommer också att kunna ske efter ankomst ”om det kan misstänkas att en utlänning som hålls i förvar bär på sig något som han eller hon inte får inneha”.

Det kommer också nya regler som gör det möjligt att försändelser ska få undersökas vid en lägre misstankegrad än i dag. Även om försändelser är ovanliga på förvaren, som det ser ut nu, är det här viktigt. Man kan misstänka att de som smugglar in narkotika kommer att använda försändelser i stället när det blir svårare att göra det på sin person.

De förvarstagnas bostadsrum och andra förslutna förvaringsställen ska få undersökas, och det ska få genomföras säkerhetskontroller med metall-detektorer eller larmbågar inne på förvaren.

Migrationsverket ska också få införa någonting som kallas allmän inpasseringskontroll, vilket innebär att alla personer som kommer till förvaren ska kunna kroppsvisiteras när man eftersöker otillåtna föremål. Den här regeln riktas framför allt mot personer som kommer som besökare. Det är en något udda situation vi har i dag i och med att man inte får undersöka dessa personer. Det saknas lagstöd för det i dag, vilket är fullständigt vansinnigt.

Det kommer också att införas en ny form av besök, så kallat glasrutebesök. Det innebär att besökstagaren skärmas av från den person som den besöker så att man inte kan lämna över otillåtna föremål.

Sist men inte minst kommer auktoriserade väktare att kunna utföra vissa bevakningsuppdrag tillsammans med Migrationsverkets personal och inte i stället för den, en uppfattning man kanske fick efter att ha lyssnat på Ola Möller. Det är fråga om personer som ska stödja Migrationsverkets egen personal i den rollen.

Det här görs för att det tidigare har förekommit att personer till exempel fejkar ett behov av läkare. När de sedan får gratis läkarvård i Sverige väljer de att få hjälp av beväpnade kriminella för att rymma från läkarbesöket. Så kan vi absolut inte ha det.

Det verkar finnas lite okunskap om syftet med väktare. Väktare har en helt annan utbildning än vad de personer som jobbar på Migrationsverket har när det gäller att bevaka detta slags transporter.

En sista fråga som måste ställas: Är detta tillräckligt? Ja, jag hoppas verkligen det. Det här är i och för sig bara det första delbetänkandet i Tidösamarbetets reformer av förvaren. Det andra delbetänkandet bereds just nu på Regeringskansliet. Det innehåller alternativ till förvar, till exempel fotboja i stället för att man sitter frihetsberövad, och utökade grunder för att kunna ta personer i förvar. Man ska kunna ta personer i förvar i fler situationer än i dag. Sist men inte minst kommer förvarstiderna att bli betydligt längre. Men det här kommer i nästa steg.

I tillägg till det ska också nämnas att den här regeringen, till skillnad från den förra, jobbar aktivt med att personer som inte har rätt att vistas i Sverige lämnar landet. Återvändandet har gått upp med ungefär 40 procent sedan 2022, samtidigt som invandringen överlag har gått ned väldigt kraftigt.

Min farhåga är dock att förvarsverksamheten står inför en kraftig ökning av de problem vi redan ser. I och med en annan utredning, som överlämnades tidigare i år och handlar om utvisning på grund av brott, kommer antalet personer som döms till utvisning att öka väldigt kraftigt – med upp till 600 procent, enligt en beräkning. Detta kommer naturligtvis i sin tur att leda till att fler personer som döms till utvisning sedan kommer att tas i verkställighetsförvar, det vill säga tas i förvar på vägen ut ur Sverige. Det rör sig generellt om farligare personer.

Mot denna bakgrund finns det anledning att anta att säkerhetssituationen på förvaren kan komma att bli än mer ansträngd under de kommande åren. Men vi bevakar naturligtvis situationen.

Avslutningsvis, herr talman, kan jag bara konstatera att det kommer att ta flera mandatperioder att hantera och städa upp i det migrationspolitiska

kaos som Miljöpartiet beställer och socialdemokratin levererar. Det finns inte ett enda område vad gäller migration och gränshantering där regelverket inte har varit och är pinsamt eftersatta. Det är dessutom uppenbart att det inte rör sig om ett förbiseende utan att själva syftet är att lämna Sverige fullständigt försvarslöst inför detta problemkomplex. Men vi kommer att få jobbet gjort – lita på det!

(Applåder)

Anf. 83 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Det är inte direkt roliga timmen här i kammaren. Moderaterna inledde med att under mer än halva sitt anförande prata om allt annat än just det som debatten ska handla om. Sverigedemokraterna är inne på kriminalpolitiska åtgärder och debatter, och det speglar deras syn på asylsökande generellt. Det är alltså inte särskilt mycket nytt här, herr talman.

Men att beröva en människa friheten är en av de mest ingripande tvångsåtgärder som staten lagligen kan vidta gentemot enskilda. Det är därför av största vikt att förvarstagna behandlas humant och att deras värdighet och personliga integritet respekteras. Asylrätten förutsätter ett mot-tagningsförfarande som är tryggt och värdigt och sker i enlighet med mänskliga rättigheter.

Detta är en anledning till den internationella flyktingrättens princip om att förvar av asylsökande bör undvikas och endast vara en sista utväg. Asylsökande och människor i situationer som uppstått till följd av så kallad irreguljär migration är dessutom, liksom alla andra, skyddade mot godtyckliga frihetsberövanden.

Men asylsökande som tas i förvar enligt de regler som finns i dag bör placeras under förhållanden som återspeglar syftet med frihetsberövandet och är lämpliga med hänsyn till den asylsökandes situation. Fängelseliknande förhållanden bör undvikas, och personal bör ha lämplig utbildning och exempelvis kunna identifiera trauman och så vidare.

Gemensamt för de förslag från regeringen som vi debatterar i dag är att de handlar om åtgärder som utgör en inskränkning av den enskildes rättigheter, och till skillnad från vid frihetsberövande på grund av brott handlar dessa frihetsberövanden om att säkerställa utredning eller verkställande av avlägsnandebeslut och så vidare. Men med regeringens förslag minskar skiljelinjen mellan fängelse och förvar.

Genomförande av förslaget kommer att innebära att vuxna förvarstagna utsätts för ingripande åtgärder, som exempelvis kroppsvisitationer, i större utsträckning än i dag. Även förvarstagna barn och barn som besöker förvaren kommer att utsättas för sådana intrång i den personliga integriteten.

Regeringen har som vanligt inte återkommit med någon utförlig analys av vilka konsekvenser genomförandet av förslagen skulle få för exempelvis barn och barns rättigheter. Inte heller har man återkommit med resonemang om alternativa metoder för att uppnå ökad trygghet och säkerhet i förvarsverksamheten. Jag ska återkomma till just detta med ökad trygghet och säkerhet och alternativ när det gäller det.

Nu är det som vanligt: Regeringen ska köra på med hårdare tag och ge Migrationsverket utökade möjligheter att använda sig av tvångs- och kontrollåtgärder vid förvaren. Förslagen innebär bland annat att kroppsvisita-

tion ska få ske i fler fall och vid en lägre misstankegrad än i dag, att försändelser ska få undersökas vid en lägre misstankegrad och att de förvarstagnas bostadsrum och andra slutna förvarsställen ska få undersökas. Migrationsverket ska vid behov få införa inpasseringskontroll, och det ska införas en ny form av besökskontroll med så kallade glasrutebesök.

Herr talman! Vi delar inte regeringens bedömning. Vänsterpartiet anser att förhållandena på förvaren behöver förbättras, men vi är kritiska till regeringens förslag. En rad remissinstanser delar vår kritik. Bland annat Sveriges advokatsamfund, Asylrättscentrum, Civil Rights Defenders, Barnombudsmannen, Röda Korset och Institutet för mänskliga rättigheter delar till stora delar Vänsterpartiets problembild. Man menar inte minst att det krävs tydliga motiveringar och underlag för denna typ av inskränkningar. Det krävs exempelvis statistik. Det är helt obegripligt att den här regeringen inte kan motivera förslagen bättre än den gör.

Om exempelvis Migrationsverket misstänker att du har föremål som du inte får ha har personal redan i dag rätt att kroppsvisitera dig och omhänderta föremål som inte är tillåtna. Ska vi vara ärliga sker visitation redan i dag i stor utsträckning. Om det är nödvändigt för ordning och säkerhet kan Migrationsverket också besluta att du ska hållas avskild från andra som bor på förvaret.

Vad gäller besök kan Migrationsverket i vissa fall fatta beslut om att besök ska övervakas, och man kan också neka besök. Detta med glasrutebesök är totalt onödigt, skulle jag säga, och innebär att förvarstagna inte får någon mänsklig kontakt. I dag kan besök exempelvis övervakas, som jag sa. Det här riskerar att göra att exempelvis en mamma eller en pappa inte får krama om eller hålla om sitt barn. Detta tycker vi är en helt obegriplig inställning från regeringens sida.

Mycket av det här görs redan i dag, helt enkelt. JO anför bland annat att personal i stor utsträckning genomför kroppsvisitationer, närvarokontroller och så kallade rumsronderingar i förvarstagnas boenderum. Det kan såklart ifrågasättas om detta är förenligt med regeringsformens krav på lagstöd för åtgärder och så vidare. Men i ärlighetens namn är det otroligt mycket av detta som sker, och det sker väldigt mycket visitationer. Det är väldigt rimligt att det ska finnas en skälig misstanke. Vi ser inte på detta som regeringen gör: att man bara ska hålla på och visitera och kan hoppa över den skäliga misstanken och så vidare. Så lät det framför allt på talaren före mig. Det är helt obegripligt, skulle jag säga.

Herr talman! Vi litar inte på den här regeringen, som är den värsta tänkbara för asylsökande och mänskliga rättigheter. Medan vi debatterar det här förslaget ser samma regering över ett nytt regelverk för förvar, där man vill göra det lättare att frihetsberöva barn och fördubbla den maximala tiden för barn i förvar. Man vill se fler tvångsåtgärder för barn. Man vill göra det lättare att separera barn och föräldrar, och man vill förlänga tidsgränsen för förvar från 12 till 18 månader och så vidare.

De förslag som regeringen lägger fram går åt det hållet, och det är helt enkelt inte den utveckling vi vill se. Vi tror på att värna människors fri- och rättigheter och människors värdighet och trygghet. För att uppnå detta krävs det helt andra förslag. Det är inget man får med den här regeringen, utan den erbjuder bara repression och kortsiktighet.

Herr talman! Det vore mycket bättre om regeringen återkom med ett rättssäkerhetsperspektiv på detta och ett fokus på trygghet och säkerhet ur

ett långsiktigt perspektiv, vilket gynnar både förvarstagna och personal. Då handlar det naturligtvis om den psykosociala miljön och om dynamisk säkerhet, som Moderaterna, tror jag att det var, pratade om med djup okunskap. Det handlar om en närvarande, uppmärksam personalstyrka som verkar för att upprätthålla en god relation till de förvarstagna. Men det handlar också om att erbjuda aktiviteter, en rejäl behandlingsverksamhet, sysselsättningsmöjligheter, stöd, samtal, rådgivning och förbättringar som syftar till bättre utveckling och hälsa. Men inget av detta är den här regeringen intresserad av över huvud taget, eftersom de arbetar kortsiktigt och endast med repressiva åtgärder.

Med detta sagt, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 i betänkandet och avslag på regeringens förslag.

Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Jag noterade en delningsbild som dök upp på Socialdemokraternas Twitter häromdagen. Partiet skriver så här: ”Det är svagt att statsministern inte talar sanning. Ulf osanning 1: Ökad invandring skulle förhandlas i en vänsterregering. Fel! Fakta: S har redan sagt nej till att förhandla om detta.”

Socialdemokrater kan ju vara lite hala. Det känner ni i Vänsterpartiet till, utgår jag från. Jag tänkte bara höra om det här verkligen stämmer. Har Socialdemokraterna redan sagt blankt nej till att förhandla om migrationspolitiken i en kommande regering? Det borde Tony Haddou känna till i så fall.

Anf. 85 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Det är jättetråkigt – Ludvig Aspling måste vänta ett helt år, till efter valet.

Den här frågan dyker upp med jämna mellanrum i utskottet. Jag tycker att det till slut blir något slags patetisk diskurs eftersom regeringen inte vill tala om det som sker, exempelvis sitt låga stöd – att det inte finns så mycket stöd för det som regeringen sysslar med.

Sverigedemokraterna kanske ska vara ärliga med att de har lite problem i sitt eget underlag och att det finns partier där som säger att Sverigedemokraterna inte ska sitta i en regering. Hur ser Ludvig Aspling på det? Kommer han att sitta i en regering?

Det är jag inte särskilt intresserad av just nu när vi debatterar sakpolitik, men det kanske Ludvig Aspling inte är så intresserad av. Han vill prata om Socialdemokraterna. Det är något slags grej för den här regeringen att prata väldigt mycket om Socialdemokraterna, men jag är inte jätteintresserad av Socialdemokraterna. Jag är intresserad av Vänsterpartiets politik.

Anf. 86 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Vår ingång i den här frågan är väldigt enkel, och den känner Tony Haddou också till. Sedan är det inte så att den här frågan ”dyker upp”. Jag skulle inte ta upp detta om inte Socialdemokraterna själva hade lagt upp det på sitt Twitterkonto. Det är inte jag som lyfter upp det. Jag rattar inte deras Twitterkonto, utan det är något som de själva har gått ut och annonserat.

Tony Haddou ger ett undvikande svar. Om det här hade varit en intervju skulle svaret ha varit: ”Jag kommenterar inte det här.” Det är också ett

svar, men det kanske inte är precis det svar som Socialdemokraterna vill höra. Det betyder att det som står inte är sant. De kan ju inte ha sagt blankt nej till att förhandla med Vänstern, eller? Hur ligger det till egentligen?

Anf. 87 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag hade kunnat lägga två minuter på att prata om asylrätten just nu. Det är det jag menar med att det här blir otroligt oseriöst. Från talmanspresidiet brukar man emellanåt få höra att det är onödigt att komma upp här om man inte ställer frågor om det som debatten handlar om.

Precis som Ludvig Aspling sa ger jag ingen kommentar. Jag är ganska ointresserad av vad Socialdemokraterna lägger upp på sitt Twitterkonto. Vi i Vänsterpartiet står upp för vår migrationspolitik generellt, och det kan inte vara någon nyhet för Ludvig Aspling.

Däremot kommer vi självfallet att prata med Socialdemokraterna efter valet. Vi vill såklart göra allt som står i vår makt för att tillsammans med Socialdemokraterna och andra partier få bort den här regeringen. Precis som jag sa i mitt anförande är det den värsta tänkbara regeringen – den värsta som vi har haft i Sverige i modern tid. Vi har en regering som sparar på människor, som fullständigt havererar Sverige, som blundar och som kallar till en presskonferens om sossar, när vi har en arbetslöshet på 10 procent – nästan högst i Europa.

Det är fullständigt katastrofalt. Vi har en regering som skiter fullständigt i att människor inte har råd att bo kvar, som skiter fullständigt i att det sker fler vräkningar av barn och som skiter fullständigt i väldigt mycket. Den gör inte särskilt mycket åt de här sakerna, men den kallar till presskonferens om Socialdemokraterna.

Här i kammaren har vi en debatt som handlar om ordning och säkerhet vid förvar, men Sverigedemokraterna frågar – på allvar – om Socialdemokraterna. Det är väldigt patetiskt, herr talman.

Anf. 88 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill starta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och därigenom ge stöd till regeringens proposition, och då blir följden att jag yrkar avslag på reservationerna.

Att förbättra ordningen och säkerheten på våra förvar är inte bara en fråga om myndighetsutövning, utan det är en fråga om trygghet och rätts-säkerhet.

Regeringens proposition är ett viktigt steg för att skapa en mer fungerande och ansvarsfull förvarsverksamhet. Som kristdemokrat vill jag uttrycka mitt stöd för dessa reformer.

Sverige är ett land som präglas av öppenhet, medkänsla och ansvarstagande, men för att denna öppenhet ska kunna bestå måste det finnas ordning och tydlighet. Den som får skydd i Sverige ska känna trygghet, men den som får ett rättsligt beslut om att återvända ska också göra det. För att upprätthålla den reglerade invandringen är det en förutsättning att den som får ett utvisningsbeslut också lämnar landet. Det är en hörnsten i en ansvarsfull och fungerande migrationspolitik.

Herr talman! Förra året hade Sverige det lägsta antalet asylsökande sedan 1996. Antalet asylsökande har minskat med 42 procent sedan regeringen tillträdde, trots att den har ökat i övriga Europa. Men faktum är att

trots den lägre ansökningsgraden bedöms tre av fyra asylsökande inte ha skyddsskäl. Det är en väldigt hög andel. De ska alltså återvända hem. En del gör det – återvändandet har vänt uppåt under den här mandatperioden – men alldeles för många följer inte återvändandebesluten utan väljer att trots allt vara kvar i Sverige.

Vi ser i dag att det finns ett skuggsamhälle. Tiotusentals och kanske upp mot hundra tusen människor lever här i vårt land utan tillstånd, ofta under ovärdiga och rättslösa förhållanden. Detta är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Det är inte rätt mot någon – inte mot dem som lever så, inte mot det civila samhället som försöker hjälpa dem, inte mot dem som följer lagen och inte heller mot dem som arbetar inom våra myndigheter. Det undergräver också förtroendet för den reglerade invandringen. Därför måste återvändandeverksamheten fungera, och förvar är ett verktyg i detta arbete.

Förvar används bland annat för att säkerställa att en person är tillgänglig för myndigheterna så att ett beslut om utvisning kan verkställas. Ett välfungerande system för förvar är alltså en viktig komponent i arbetet med att bekämpa skuggsamhället och öka återvändandet för dem som har fått ett utvisningsbeslut. Regeringen genomför just nu genomgripande reformer som syftar till att förbättra och effektivisera förvarsverksamheten på en rad olika sätt.

Herr talman! Det handlar om tre viktiga steg, där en viktig del är att öka antalet förvarsplatser. Planen är att det ska finnas 1 000 förvarsplatser senast 2029. Nyligen överlämnades också slutbetänkandet från 2023 års förvarsutredning. Betänkandet innehåller en rad viktiga förslag och är nu ute på remiss. Och så har vi det som vi debatterar i dag och som bygger på förvarsutredningens delbetänkande. Det är alltså många förändringar på gång för förvarsverksamheten.

Herr talman! Förvar handlar inte om att straffa, utan det handlar om att säkerställa att beslut efterlevs, på ett humant, rättssäkert och tryggt sätt. Förvar ska inte vara en plats för rädsla, hot eller otrygghet, vare sig för dem som vistas där eller för dem som arbetar där, men tyvärr ser vi att ordningen på förvaren har urholkats.

Det förekommer att narkotika och vapen förs in. Personer påverkade av droger vistas tillsammans med andra förvarstagna, ibland även barnfamiljer. Det förekommer försäljning av narkotika. Personal vittnar om en tuff arbetsmiljö, bristande resurser och otillräckliga befogenheter. Personalen har i dag alltför begränsade möjligheter att till exempel visitera förvarstagna eller gå igenom paket som skickats till förvaret. De saknar också i många fall möjligheter att leta igenom de förvarstagnas rum.

Kombinationen av att det förs in narkotika och vapen på förvaren och att personalen inte har rätt befogenheter skapar en otrygg situation för personalen och för de förvarstagna. Det är inte värdigt, och det är inte hållbart. Man kan konstatera att en majoritet i utskottet till stor del delar denna syn.

Som har sagts i debatten efterfrågade Migrationsverket redan 2017 ökade möjligheter att visitera, söka igenom rum och hantera säkerheten på ett professionellt sätt. Det är alltså verkligen hög tid att lyssna till myndigheten.

I propositionen föreslås ett antal åtgärder som var och en för sig, men framför allt sammantaget, ger Migrationsverket betydligt bättre förutsätt-

ningar för att komma till rätta med problemen och på ett effektivt sätt kunna upprätthålla ordningen och säkerheten på förvaren.

Herr talman! Det är många förändringar på gång, och flera av dem har nu räknats upp av tidigare talare. Det handlar om större möjligheter till kroppsvisitation. Det ska kunna genomföras vid lägre misstankegrad än i dag. Det ska vara möjligt med rumsvisitation för att skapa trygghet på boendena. Det ska finnas möjlighet till säkerhetskontroller. Besök ska kunna ske i säkrade rum, vid behov även med glasruta. Man får rätt att införa allmän inpasseringskontroll och att använda auktoriserade väktare för transporter och bevakning av förvarstagna tillsammans med Migrationsverkets personal.

Allt detta bygger på viktiga grundprinciper. Det ska användas rättssäkert, proportionerligt och med respekt för människovärdet. Därför är det också viktigt att propositionen uttryckligen lagfäster proportionalitetsprincipen i utlänningslagen. En åtgärd får bara vidtas om den är rimlig i förhållande till syftet, och mindre ingripande alternativ ska alltid övervägas först. Detta är rättsstatens hjärta. Det är också i linje med den kristdemokratiska övertygelsen att makt alltid ska utövas med ansvar och medkänsla.

Herr talman! Jag vill också säga något om arbetsmiljön på våra förvar. Vi har i Sverige en offentlig förvaltning som präglas av professionalism och omsorg. Men vi kan inte kräva att våra tjänstemän ska ta ansvar för ordning och trygghet om vi inte ger dem rätt verktyg. Dagens proposition handlar till stor del om att stärka arbetsmiljön för de anställda. Det handlar om deras trygghet och deras förutsättningar att göra ett gott arbete.

Herr talman! Sammantaget är detta en nödvändig reform. Den är väl underbyggd, efterfrågad av myndigheterna och fullt förenlig med både rättsstatens principer och vår moraliska kompass. Det är inte åtgärder som syftar till att straffa utan till att återupprätta ordning, ansvar och trygghet. Lagändringarna föreslås träda i kraft i augusti 2025.

Man kan beklaga att dessa steg inte har tagits av tidigare regeringar. Under åtta år av socialdemokratiskt styre fanns möjligheten, men inte viljan eller handlingskraften. Nu står vi här i dag, till stor del med stöd av S och C medan Miljöpartiet och Vänstern som vanligt duckar för problemen och helst vill fortsätta med den hantering som vi alltid har haft.

Det är först nu, med nuvarande regering och genom Tidöavtalet, som nödvändiga reformer faktiskt börjar genomföras på många områden. Nu görs det när det gäller förvar. Den handlingskraften ser människor, och det skapar framtidstro.

Herr talman! Jag yrkar som sagt bifall till propositionen och utskottets förslag till beslut.

Sverige ska vara ett tryggt land, ett rättssäkert land och ett land som hjälper den som behöver skydd men som också upprätthåller lagar och beslut. Det är så vi skapar förtroende för vår migrationspolitik, för våra institutioner och för samhällsgemenskapen. De reformer vi beslutar om i dag är ett viktigt steg på vägen. Tidöpartierna ser till Sveriges bästa och verkställer förändring. Det förväntar sig Sveriges invånare, och det arbetet är nu under genomförande.

Så här i avslutningstider önskar jag talmannen och talmannens tjänstemän, utskottskollegor och även de tappra och engagerade medborgare som lyssnar på debatten en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 89 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Ingemar Kihlström talar om att makt alltid ska utövas med medkänsla. Om man vill utöva makt med medkänsla borde man aldrig skriva fram en lag som säger att personer som låsts in trots att de inte har begått brott dessutom ska förhindras med en glasruta att krama sina barn när de kommer på besök.

Den möjligheten inför Ingemar Kihlström här i dag. Jag kan inte se någonting som är längre bort från den medkänslans maktutövning som Kristdemokraterna talar om. Det är inte proportionerligt. Det borde inte gå in i lagen från första början.

Herr talman! Det finns många åtgärder som man kan vidta för att öka säkerheten och ordningen vid förvar som ändå upprätthåller en grundläggande mänsklig värdighet. Det här med glasrutor mellan föräldrar och besökande barn gör inte det.

Anf. 90 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman och Annika Hirvonen! Vi kan konstatera att Migrationsverket redan 2017 hade analyserat situationen. De riktade sig till regeringen och sa: Vi kan inte säkerställa tryggheten på förvaren.

På förvaren finns personer, familjer och barn. Barnperspektivet måste innebära att det finns en trygghet på förvaren. Vi i Tidögruppen har sett till att lyssna till Migrationsverket och utreda detta ganska grundligt. Utredningen har tagit sin tid, och nu presenterar vi ett förslag på en åtgärds-trappa, där man vid varje enskilt tillfälle fattar beslut utifrån situationen.

Vi kan konstatera att det i dag finns narkotika, narkotikapåverkade personer och vapen på förvaren. Vi hör att personalen säger sig sakna verktygen för att försöka upprätthålla ordningen.

Mitt barnperspektiv är att de barn som finns på förvaren och som hälsar på där ska ha en trygghet. För mig är det rättssäkert att proportionalitetsprincipen ger möjligheten att som yttersta åtgärd, när man har gått igenom åtgärds-trappan, ändå tillåta ett besök där en glasskiva skiljer personerna åt. Naturligtvis kan det i undantagsfall även inbegripa barn, men samtidigt finns barnperspektivet och proportionalitetsprincipen med i propositionen.

Jag ser till alla barns trygghet. Jag ser att de problem vi har behöver åtgärdas. Jag kör inte huvudet i sanden och låter bli att se problemen. Jag ser problemen, och vi åtgärdar dem. Jag är trygg med att det kommer att vara en rättssäker och barnfokuserad behandling.

(Applåder)

Anf. 91 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att man måste ha blundat för kritiken för att känna sig så övertygad som Ingemar Kihlström ger uttryck för att han gör. När till och med det oberoende MR-institutet, som ligger under regeringen, i sin remisskritik påtalar att underlaget inte är tillräckligt väl genomarbetat kan man rimligen inte stå här och hävda motsatsen.

Hur kan man lita till rättssäkerheten när både advokater och forskare och även JO har påtalat att man redan med nuvarande regler går längre med åtgärder som kroppsvisitation med mera än vad lagen ger utrymme för? Hur kan man då säga att man är trygg med rättssäkerheten?

Jag tycker att Kristdemokraterna i stället borde rösta ja till Miljöpartiets förslag om att stärka rättssäkerheten. Det blir ännu viktigare nu när de här extremt långtgående åtgärderna införs. Det här är åtgärder som vi i normalfallet aldrig ser ens på svenska fängelser, och nu talar vi alltså om människor som inte sitter inlåsta för att de har begått brott.

Jag tycker att det här förslaget måste göras om. Ja, det finns åtgärder att vidta för att öka säkerheten, men jag säger nej till dessa glasrutor mellan barn och deras mammor.

Anf. 92 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att våra verklighetsuppfattningar skiljer sig åt. Vi kan konstatera att det finns problem med vapen, narkotika och otrygghet på förvaren. Vi kan också konstatera att vi har ett stort skuggsamarbete. Människor har fått ett beslut men har – till skillnad från andra, som inställer sig och följer besluten – valt att vara kvar i vårt samhälle. Därav ökar behoven bland annat på förvar.

Vi kan också konstatera – som det anges i propositionen och i utskottets beslut – att regeringens förslag innebär en starkt rättssäkerhet för barn. Vi skriver tydligt in proportionalitetsprincipen och anger tydligt att det vid varje beslut som fattas ska göras en individuell bedömning utifrån situationen.

Jag upprepar: Glasrutebesöken är den absolut bastersta gränsen. Det finns stor möjlighet för besök och kommunikation – och en kram – även med de nya reglerna. Men vi ger verktygen till dem som efterfrågat det, för att skapa en trygghet för de familjer som finns på förvaren och för dem som tas in. Vi gör det för att se till att miljön så långt det går är narkotikafri, för att se till att vapen inte kommer in och för att i kombination med den ökade rättssäkerheten öka tryggheten.

Jag kan också konstatera att det står skrivet i de berömda stjärnorna vad vi får efter ett eventuellt val. Vi ser att Socialdemokraterna till stora delar ställer upp på det vi nu beslutar, medan andra delar av vänsteroppositionen säger blankt nej. För att få en trygghet behövs ett Tidösamarbete. Vi verkställer det som borde ha varit verkställt för åtta år sedan. Nu sker det. Det är så vi upprätthåller tryggheten på förvaren.

Anf. 93 JONNY CATO (C):

Herr talman! Det ska råda ordning och reda i svensk migrationspolitik. Den som enligt svensk lagstiftning och internationella konventioner har rätt att stanna i Sverige ska få bästa möjliga vägar in i samhället. Den ska få bästa möjliga vägar att lära sig det svenska språket och få sitt första jobb. Den ska helt enkelt få goda förutsättningar att bli en del av det gemensamma Sverige. När det gäller detta brister regeringen.

Den andra delen gäller att den som inte har rätt att vistas i Sverige ska återvända till sitt hemland. I den delen levererar regeringen bättre. I grund och botten tycker Centerpartiet att det är en rimlig proposition som regeringen går fram med i dag.

Mitt allra första besök som migrationspolitisk talesperson för Centerpartiet gick till förvaret i Åstorp. Det är helt uppenbart att förvar innebär en långtgående inskränkning av den personliga integriteten. Men det är också helt uppenbart att förvarsverksamheten behövs i Sverige 2025, om människor som inte har rätt att vistas i landet ska återvända.

På mitt besök i Åstorp och på besöken därefter blev det tydligt att personalen saknar ett antal viktiga verktyg. Det är verktyg som man kommer att få med den här propositionen. Till skillnad från andra partier menar jag att det kommer att bli säkrare både för medarbetare och intagna om exempelvis visitationer kan utföras i en vidare och bättre utsträckning.

Jag tycker också att det är helt uppenbart att förvarsverksamheten ibland faller lite mellan stolarna både i den politiska debatten och i den svenska lagstiftningen. Vi har stenkoll på våra fängelser. Vi har stenkoll på våra häkten. Men när det gäller förvaren, som ligger hos Migrationsverket, har vi inte riktigt samma koll och samma ordning och reda.

Jag tycker samtidigt att Migrationsverket gör mycket med de verktyg man har. Det är dock helt uppenbart att politiken behöver bistå med fler, och det gör vi med den här propositionen.

Det finns dock berättigad kritik, och den lyfter vi och Socialdemokraterna i en reservation som handlar om att barnperspektivet behöver stärkas. Jag vill därmed yrka bifall till reservation 3.

Alla barn har rätt till fysisk kontakt med sina föräldrar. Detta faller bort när det gäller propositionen från Tidöpartierna. Barnperspektivet behöver bli bättre i kommande förslag om förvarsverksamheten.

Herr talman! En viktig del av svensk migrationspolitik är att den som inte ska vistas i Sverige inte heller gör det. Väldigt många har dock rätt att vistas i det här landet, och för de människorna finns det inte några satsningar från regeringen. Man måste verkligen se båda sidorna av myntet. Ska vi ha en medmänsklig migrationspolitik med ordning och reda i måste man investera i de människor som har rätt att vistas här så att de lär sig svenska språket och får sitt första jobb – samtidigt som man är stenhård mot dem som inte har rätt att vistas här.

När det handlar om detta är regeringen väldigt bra på hårda tag men rätt mycket sämre på att säga till dem som faktiskt har rätt att vistas här: Välkommen till ditt nya hemland!

Anf. 94 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Vi talar i dag om förbättrad ordning och säkerhet vid förvar. Låt mig börja med att säga något om vad förvar innebär. På ett förvar förvaras människor i väntan på att utvisning ska verkställas. Det kan vara asylsökande som har fått avslag på sin asylansökan. De flesta av dem som förvaras på förvar är inte där på grund av att de har begått något brott. Majoriteten har alltså inte gjort det.

Hur är det då att vara på ett förvar? Ja, på många sätt liknar det faktiskt ett fängelse. Man är inlåst, och man har redan i dag olika typer av restriktioner. Man kan placeras i enskildhet, och man kan bli utsatt för kroppsvisitationer.

Nu vill regeringen införa ännu fler möjligheter till den här typen av kontroller. Det handlar om kroppsvisitation, om att bostadsrummet man bor i gås igenom och om kontroller kopplade till besök. Ytterst ska man kunna sätta upp en glasskiva mellan den som är förvarstagen och en besökare. Detta gäller även om det är en förälder som får besök av ett litet barn.

På förvar kan man sitta på obestämd tid med en yttersta tidsgräns. Många kan sitta i ett års tid. Det är tyvärr väldigt vanligt att utvisningar av olika skäl inte kan verkställas och att man därför blir kvar väldigt länge.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är viktigt att människor som frihetsberövas behandlas med värdighet och respekt. Människor som låses in på förvar har precis som alla människor rätt till exempelvis personlig integritet. Den ska inte inskränkas mer än vad som är absolut nödvändigt. Det behöver finnas rimliga krav på effektivitet och proportionalitet när man inskränker människors integritet. Detta gäller även om de redan är inlåsta – kanske särskilt när man redan är inlåst. Flera av de här förslagen lever inte upp till det.

Vi i Miljöpartiet är kritiska till att det redan i dag förekommer brister i rättssäkerheten för människor som är tagna i förvar. Jag har själv hört vittnesmål från både advokater och forskare som menar att man rutinmässigt vidtar åtgärder som man inte får vidta rutinmässigt, till exempel kroppsvisitation. Nu ges ökade möjligheter att vidta de åtgärderna samtidigt som majoriteten i kammaren röstar nej till Miljöpartiets krav på ökad rättssäkerhet.

Några av de mest långtgående åtgärderna handlar om att förvägra människor möjligheten att ha fysisk kontakt med besökare. Det kan handla om nära familjemedlemmar och som sagt även små barn som besöker en mamma eller en pappa. Det kan per definition inte vara proportionerligt att förhindra ett barn att krama sin förälder. Andra åtgärder måste vidtas i stället.

En viktig åtgärd som man borde vidta i stället för regeringens förslag är att se till att kontrollera all inpassering på förvaren. Vill man komma åt att någon till exempel tar med sig en fällkniv eller narkotika in på förvaret måste man ju lägga fokus på just inpasseringen. Det är där man kan fänga upp de här föremålen, och då kan man inte göra skillnad på vem det är som passerar in.

Herr talman! För mig är det här det kanske tydligaste exemplet på när man går väldigt långt i retoriken och talar om invandrare och asylsökande som om de var kriminella. Låt oss därför återigen komma ihåg att de allra flesta som sitter i förvar inte har begått något brott. Med det här förslaget går regeringen längre än vad man gör på svenska fängelser, där glasrutebesök i princip inte förekommer. Jag tycker inte att regeringen lever upp till den paragraf om proportionalitet som den själv vill skriva in i utlänningslagen.

Vi i Miljöpartiet tycker dock att det är bra att tydligt skriva in proportionalitetsprincipen i lagen, och därför yrkar vi inte avslag på hela regeringens förslag till lagändring.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets förslag i det här betänkandet, men för tids vinning röstar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 95 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Miljöpartiet skriver så här i reservation 4:

”De säkerhetsfrämjande åtgärder som införs måste vara både träffsäkra och proportionerliga i förhållande till varje individs grundläggande rättigheter. Åtgärderna bör riktas in mot det faktiska problemet, själva införseln av otillåtna föremål vid inpassering till förvaren snarare än mot de förvarstagnas privatliv inne på förvaren. Jag anser därför att allmänna och effektiva kontroller vid inpassering, t.ex. genom larmbågar och röntgenkontroller av väskor och jackor, skulle förebygga mycket av problematiken som Migrationsverket och JO uppmärksammat. Det kan anses som en mindre

ingripande åtgärd i den personliga integriteten än t.ex. manuell kroppsvi-
sitation. Regeringen bör låta utvärdera ett förslag om detta.”

Mot bakgrund av den här reservationstexten tänkte jag fråga Annika Hirvonen om hon i den proposition vi debatterar i dag har noterat något förslag som handlar om just inpasseringskontroll. Jag undrar också om hon är medveten om huruvida hennes eget parti Miljöpartiet yrkar avslag eller bifall till förslaget i den delen.

Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Vi vill se en annan lösning för inpasseringskontroller, en lösning som träffar alla som passerar in. Vi har därför valt att yrka avslag på alla delar i regeringens proposition som inte rör proportionalitetsprin-
cipen. Vi föreslår också ett tillkännagivande till regeringen i den här delen, där vi tycker att regeringen bör återkomma med ett bättre förslag.

Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! I så fall ska jag upplysa Annika Hirvonen om att avsnitt 5.2.9 i propositionen har rubriken ”Migrationsverket ska få besluta om all-
män inpasseringskontroll vid förvar”. Den allmänna inpasseringskontrol-
len ska sedan träffa alla, precis som Annika Hirvonen hade önskat. Men
nu är det ju så att Miljöpartiet yrkar avslag på propositionen i den här de-
len.

Den fråga jag skulle vilja ställa är: Varför yrkar man avslag på förslaget om allmän inpasseringskontroll när det är exakt samma förslag som det Miljöpartiet självt lägger fram i reservation 4? Det är alltså nästan orda-
grant samma sak som det står i er reservation, Annika Hirvonen. Ni skriver om larmbågar, röntgenkontroll av jackor och väskor och så vidare. Det är
exakt vad som står i propositionen.

Varför yrkar ni avslag på det här förslaget och lämnar exakt samma
förslag i er reservation?

Anf. 98 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Vår uppfattning är att allmänna inpasseringskontroller
även måste omfatta alla som arbetar på förvaren för att bli effektiva. Har
man tillräckligt effektiva inpasseringskontroller är det inte nödvändigt
med så långtgående mandat att i så många fall kroppsvisitera människor
och gå igenom människors boendetrymmen.

Det är mycket bättre att man fokuserar på att i entréerna få fatt i narko-
tika, knivar eller annat som inte får förekomma vid förvaren. Där bör krutet
läggas. De andra åtgärderna, exempelvis glasrutor mellan besökare och in-
tagen som på ett otroligt ingripande sätt påverkar människors integritet och
grundläggande rättigheter inne på förvaren, är inte proportionerliga om
man åtgärdar problemet vid dörren.

Anf. 99 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag.

Situationen på flera av Migrationsverkets förvar har under lång tid varit
ohållbar. Narkotika och vapen förs in på förvaren, vilket skapar en otrygg
miljö för såväl de intagna som personalen. Både Migrationsverket och

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Förbättrad ordning
och säkerhet vid förvar*

Justitieombudsmannen har upprepade gånger tagit upp behovet av kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med dessa problem.

För att ta ett exempel: Innanför väggarna på Migrationsverkets förvar i Märsta har det enligt anställda varit kaosartat, med insmugglade droger, vapenfynd och en allmänt farlig arbetsmiljö. Hot och våld mot personal är vanligt förekommande. I en incidentrapport beskrivs hur en förvarstagen till och med hotade att döda en anställd när han skulle släppas ut. I ett annat fall fungerade inte larmet när personalen hotades, vilket personalen påpekar ”utsätter oss för risker som inte är acceptabla på en statlig myndighet där vi tjänstemän har rätt att vara trygga”.

Vi har också sett rymningsincidenter som har äventyrat säkerheten; så sent som i maj förra året rymde fem personer från förvaret i Märsta. Tre personer greps igen, men två försvann. Under rymningen hotades personalen med våld, och förvaret utsattes för skadegörelse.

Herr talman! En av Liberalernas främsta prioriteringar i det här ärendet är faktiskt att ta arbetsmiljön för de anställda på förvaren på allra största allvar. Det är uppenbart att personalen under lång tid har tvingats arbeta under svåra förhållanden. Fackförbundet ST, som organiserar många av de anställda, har påpekat detta och välkomnar de här förslagen för ökad säkerhet. Man har också länge tryckt på för dessa lagändringar. Att regeringen nu agerar för att stärka säkerheten för Migrationsverkets anställda och dem som är intagna där är därför ytterst välkommet.

Lika viktiga som personalens säkerhet är tryggheten och ordningen för de förvarstagna. Förvaren är låsta boenden, inte kriminalvårdsanstalter. De flesta som hålls i förvar har inte begått något brott utan är där i väntan på utvisning, och de har såklart rätt till en trygg och säker boendemiljö under den tiden.

I dag riskerar dock även de förvarstagna att drabbas av den oreda som råder. När det florerar narkotika inne på förvaren riskerar de att dras in i missbruk, hamna i konflikt med varandra eller helt enkelt känna sig allmänt otrygga av att befinna sig i samma lokal som drogpåverkade.

Herr talman! Nu vidtar vi som sagt åtgärder för att vända den negativa utvecklingen. Två av de viktigaste åtgärderna är att vi utökar kroppsvisitationerna av förvarstagna och möjligheten att undersöka försändelser, även vid en lägre misstankegrad än i dag. Detta innebär att droger och andra farliga föremål kan upptäckas och hindras innan de orsakar skada. En annan viktig åtgärd är att Migrationsverket får möjlighet att anlita väktare för bevakning när en förvarstagen måste vistas utanför förvaret, till exempel vid sjukhusbesök.

Herr talman! Att vi stärker ordningen betyder inte att vi tummar på några principer – tvärtom. Vi skriver uttryckligen in en proportionalitetsprincip i utlänningslagen. Det innebär att varje tvångsåtgärd ska vara nödvändig och lämplig och utgöra en så liten inskränkning som möjligt. De nya befogenheterna får aldrig missbrukas eller användas oproportionerligt. De ska användas där de behövs, när de behövs och under tillsyn.

Med detta sagt vill jag passa på att önska alla en glad sommar.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

Trafikuskottets betänkande 2024/25:TU15
Sjöfartsfrågor (skr. 2024/25:87)
föredrogs.

Sjöfartsfrågor

Anf. 100 JOHANNA RANTSI (M):

Herr talman! Jag vill börja den här sjöfartsdebatten med att ta oss tillbaka till 1994.

År 1994 bodde jag, som fyraåring, ute på Donsö i Göteborgs södra skärgård. Jag drömde om att en vacker dag bli prinsessa. Om det var kalas med cowboytema kom jag som cowboyprinsessa. Om det var rymdtema var jag rymdprinsessa. Det var min stora dröm.

Jag hade ytterligare en dröm som barn. Det var att få jobba på bensinstationen på Donsö. Något av det roligaste jag visste var att få vara med min pappa och stå i fören och hålla i tampen till vår lilla utombordare när han tankade vår båt.

Herr talman! Jag har fortfarande inte blivit prinsessa, och jag har fortfarande inte jobbat på Donsös bensinstation. Men det är en ära att få stå här i riksdagens kammare i dag och debattera sjöfartspolitik.

Lite längre fram i tiden, 1997, gick jag i första klass. Jag lärde mig skriva. Jag kan inte påstå att det var snyggt, men jag kunde i alla fall skriva. Då gjorde jag min första politiska gärning. Jag skrev en insändare till GT, Göteborgs-Tidningen. Den var handskriven, för det här var före datorernas tid.

Jag skrev inte bara en insändare, herr talman, utan jag gjorde också en namninsamling. Min bästa vän Emelie, åtta år, skrev under. Min kusin Jonas, som var sex år, skrev sitt namn bak och fram.

Det här var min första politiska gärning. Jag skrev till GT för att få kungen att läsa min insändare och kanske ändra på detta. Jag skrev att jag tyckte att det var korkat att barn skulle behöva betala på båten när de åkte till gymnastik på en annan ö eller för att besöka sina vänner.

Herr talman! Min första politiska gärning handlade alltså om just sjöfart. Sjöfart är en otroligt viktig fråga både för människor i Sverige och för Sverige som land. Ungefär 1,6 miljoner människor i Sverige bor på en ö. Vi har ungefär 270 000 öar och en av Europas längsta kuster.

Sjöfarten är viktig såväl för oss människor som för Sverige AB. 90 procent av det Sverige importerar eller exporterar går någon gång i fraktkedjan via sjöfart. Sjöfarten är viktig i fredstid, för att få människors vardag att fungera, men den är också otroligt viktig i orostid. Vi behöver komma ihåg att vi endast har en fast förbindelse söderut mot kontinenten. Vi är väldigt beroende av en fungerande sjöfart.

Dessvärre har Sveriges handelsflotta minskat drastiskt de senaste 50 åren. De senaste 20 åren har flottan halverats. Men denna dystra trend, herr talman, ska den moderatledda regeringen nu bryta. Den moderatledda regeringen står för leverans efter leverans på sjöfartsområdet. Vi har räddat de viktiga järnvägsfärjorna från Trelleborgs hamn. Vi har sett till att Sverige är kvar i IMO för att ha internationellt inflytande. Sjöfarten stannar ju inte vid Sveriges gränser, utan detta är en fråga där vi verkligen behöver jobba internationellt.

Den moderatledda regeringen har också lyssnat på branschen. Vi har haft samtal med branschen för att få höra vad man behöver för att flagga fler fartyg svenskt.

Nyligen beslutade vi här i kammaren att inte bara sänka stämpelskatten för in-teckning i skepp utan slopa den helt.

Vi ser också över tonnageskattesystemet. Det är ett system som behöver – och kommer att – reformeras för att fler ska kunna ingå i detta.

Regeringen levererar dessutom en proposition om ett nytt register som ska förenkla inhyrning av obemannade skepp, så kallad skeppslega. På engelska kallas det bareboat charter.

Det här är sådant som har efterfrågats av branschen under många år.

För att sjöfarten i Sverige ska fungera behöver vi både svenska fartyg och svenskt sjöfolk. Den moderatledda regeringen ser till att det nu blir fler svenska studenter på World Maritime University i Malmö. Vi har sett till att fixa en flexiblere utbildning för att bli sjöbefäl klass VII. Glädjande nog kan vi se att söktrycket till sjöfartsutbildningar nu ökar.

Sverige behöver både svenskflaggade fartyg och svenskt sjöfolk. Vi behöver också göra myndighetskontakter enklare, och vi inför därför en inflaggningslots hos Transportstyrelsen. Vi har också sett till att sjöfartsavtal med länder utanför EU har kommit till för att ömsesidigt kunna godkänna behörigheter.

Glädjande nog, herr talman, välkomnar sjöfartsbranschen de här satsningarna. Sjöfartsbranschen välkomnar regeringens arbete, och flera rederier har meddelat att de avser att flagga in fartyg under 2025. Stena Bulk meddelade i april att man planerar att flagga in upp till fem tankfartyg på grund av regeringens sjöfartsvänliga politik. Vi förväntar oss att handelsflottan ökar under 2025 och 2026, vilket skulle innebära ett trendbrott i statistiken.

Jag har framtidstro när det gäller svensk sjöfart. Jag tror på grön omställning och på våra svenska rederier, som är världsledande inom grön teknik. Jag tror på innovation och forskning för en ännu bättre och mer miljövänlig sjöfart. Jag tror på morot i stället för straffskatter och piska.

Jag tror att vi i Sverige behöver införa en maritim strategi som kan se till att hela det maritima klustret ska leva. Sjöfarten är mer än bara handelsfartyg. Sjöfarten är våra varv, som ska serva våra båtar. Den är våra hamnar, som är viktiga för att sjöfarten över huvud taget ska kunna ta sig in i vårt land.

Jag tror alltså att Sverige behöver en maritim strategi. Jag tror också att vi behöver en hamnstrategi för att se till att sjöfarten fungerar.

Vi ser alla trafikslag, för alla trafikslag behövs – även sjöfarten.

Den moderatledda regeringen ställer inga trafikslag mot varandra, för alla trafikslag behövs.

Den förra regeringen lämnade en underhållsskuld i världsklass efter sig. Vi håller nu på att reparera dessa skador, och vi prioriterar alla trafikslag.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut. Jag tar också tillfället i akt att tacka alla medarbetare i riksdagen för arbetet under året och att önska herr talmannen en riktigt fin sommar. (Applåder)

Anf. 101 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att det har gjorts en del på detta område, vilket man förtjänar att få kredd för.

Jag vet att man inte hinner säga allt på åtta minuter och att man lägger upp sitt anförande så att det ska bli intressant att lyssna på, och det var intressant. Men jag har ett par frågor jag inte fick svar på.

I förra veckan hade trafikutskottet ett seminarium om inlandssjöfarten, men i Johanna Rantsis anförande hörde jag väldigt lite om inlandssjöfarten och de problem som togs upp på seminariet. Mot slutet av sitt anförande nämnde Johanna Rantsi att alla trafikslag behövs för att de samverkar. Det finns ju brister på både väg- och järnvägssidan, inte bara i underhåll utan också i kapacitet, och på seminariet sa Sjöfartsverket att 10 procent av godset, inte bara 3 procent som i dag, skulle kunna gå på sjön.

Jag förstår att man inte kan ta initiativ från torsdag till tisdag, men jag vet att det finns ett engagemang för inlandssjöfarten. Är Johanna Rantsi beredd att driva på så att det skapas incitament att använda vattenvägarna i större utsträckning och inte bara ropa efter en maritim strategi och en hamnstrategi? När kommer vi i så fall att kunna se riktiga förslag? Blir det under denna mandatperiod, där det nu har gått tre år av fyra?

Anf. 102 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Heie för relevanta frågor.

Trafikutskottet hade ett fantastiskt bra seminarium i torsdags. Vi ägnade då en hel förmiddag åt att lyssna till föredrag om och diskutera inlandssjöfarten. Jag valde att inte ta upp det i mitt anförande eftersom de flesta ledamöter som är i kammaren nu också var med på seminariet. Det kom då fram goda förslag på hur man på både enkla och svårare sätt kan underlätta för inlandssjöfarten, och mycket av det tog vi självfallet med oss.

Regeringen träffar ministern kontinuerligt, och vi kommer att träffa ministern eller åtminstone företrädare för departementet under morgondagen. Flera av de förslag som framkom under seminariet kommer jag och mina kollegor att diskutera med ministern och departementet.

Anf. 103 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Det gläder mig mycket att höra att ministern redan i morgon får möjlighet att ta del av detta, för det gavs ett väldigt bra underlag. Varje år skulle 165 000 lastbilar kunna ersättas med sjöfart, och vi vet ju att det är både brist på chaufförer och väldigt trångt på våra vägar. Jag ser fram emot att höra hur ministern avser att ta dessa frågor vidare.

Så till min andra fråga. Ledamoten nämnde IMO och vikten av att se att detta är en världsomspännande bransch. Kan ledamoten visa på några initiativ som har tagits? Även på EU-nivå behöver vi se över olika regelverk för att underlätta för sjöfarten. Det handlar om administrativa bördor och rapporteringar av olika slag. Vet ledamoten om den svenska regeringen har tagit några initiativ i EU-samarbetet för att underlätta för sjöfarten också på europeisk nivå?

Anf. 104 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Herr talman! För bara några månader sedan debatterade kammaren olika regleringar av EU-krav som skulle införas i Sverige, och både jag

och ledamoten Heie deltog i den debatten. Det händer alltså mycket även på det europeiska området, och vi tror att det kan hända ännu mer inom både EU och IMO. Jag är övertygad om att Sverige inte ska ha några specialkrav, utan detta behöver regleras internationellt.

Sverige är här en relativt liten aktör. Det är viktigt att vi går före och vågar, men vi behöver också driva på det internationella arbetet så att bestämmelserna för grön sjöfart blir lika bra internationellt som i Sverige. Jag tror att det är den vägen vi behöver gå för att få fler att ställa om och ta efter goda svenska exempel.

Anf. 105 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Även om Sverige inte är en ö fungerar vår logistik när det gäller handeln med utlandet som om vi vore en ö. Vi är också ett stort transitland för Norges och Finlands utrikeshandel, vilket är viktigt. Därför är sjöfarten extremt viktig, även om den säkert är ännu viktigare för Irland och Storbritannien som är öar på riktigt.

Sjöfarten kommer alltid att vara internationell. De flesta fartyg som kommer till Sverige är från något annat land, och vi har många fartyg som ägs av svenska rederier men som går under annan flagg. Andelen svenskflaggade fartyg skulle behöva öka, och det är viktigt av två skäl. Det ena är försörjningstryggheten. I tider av oro är det oerhört viktigt att vi som land kan försörja oss själva. Det är 80 år sedan andra världskriget tog slut, och krigsseglarna drabbades hårdast under kriget. Det var drygt 2 000 svenska sjömän som omkom. Det är alltså viktigt att vi har denna typ av trygghet. Det andra skälet är att skapa arbetsplatser för dem som utbildar sig till sjöfolk.

Regeringen har gjort en hel del, men det branschen säger är viktigast är att få en förnyad tonnageskatt på plats. Hur går det med det? När kommer den? Det börjar bli akut.

Anf. 106 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Ottosson för en mycket angelägen och aktuell fråga.

Jag är glad att vi har kunnat leverera när det gäller slopad stämpelskatt, vilket träder i kraft om ett par dagar. Jag hade gärna sett att detta trätt i kraft redan vid årsskiftet, men bättre sent än aldrig. Nu är det här, sex månader senare.

Förra året debatterade kammaren utredningen om tonnageskattesystemet. När utredningen kom insåg vi att vi delade mycket av det som stod i den men inte allt. Vi ville gå steget längre. Utredningen remitterades till berörda remissinstanser, och bland andra Svensk Sjöfart uttalade sig tydligt.

Vi vill se till branschens bästa och är inte beredda att genomföra förslag som inte gynnar branschen tillräckligt mycket. Det har tagit tid att få till det så bra som möjligt för branschen och att säkerställa att vi får de effekter vi är ute efter med ett förändrat tonnageskattesystem.

Även om utredningen och hanteringen har gått snabbt har det tagit längre tid än vi ville. Men det har gått betydligt snabbare under våra tre år än det gjorde under de åtta år Socialdemokraterna styrde och inte åstadkom något.

Förslaget ligger just nu hos Finansdepartementet. Såvitt jag vet kommer det före midsommar, men som ledamoten väl vet är det inte många dagar kvar till dess. Det ska ligga i pipeline, men jag har dessvärre inget närmare besked att ge här i dag. Jag har dock goda förhoppningar om att vi ska få veta mer under veckan.

Prot. 2024/25:134

17 juni

Sjöfartsfrågor

Anf. 107 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Det är inte bara viktigt för utrikessjöfarten. Det är också viktigt för inrikessjöfarten. Då tänker jag på den stora ö som vi har i Östersjön, Gotland. Många av oss riksdagsledamöter kommer i nästa vecka att befinna oss där.

Det är nu väldigt bråttom. Ett beslut när det gäller tonnageskatt behöver fattas det här året för att vi ska kunna behålla en svensk flagga där. Jag hörde till dem som tyckte att vi redan i upphandlingen skulle ställa krav på svensk flagga. Men där följer vi tydligen några konstiga regler som ingen annan än Trafikverket känner till.

Det är helt riktigt att det gjordes en snabb utredning. Skälet till det var att det var bråttom och att det behövde göras. Nu har det gått två år. I dag har det faktiskt gått 367 dagar sedan ledamoten och jag debatterade det här förra året.

Man är lite nyfiken på vad som har hänt under de 367 dagarna eftersom ingenting har kommit. Det är jättebra med bareboatregister och stämpelskatt. Allt annat som regeringen gör på det området tycker jag också är bra.

Det är det absolut viktigaste som är problemet. Hela tiden är svaret: Utredning pågår på departementet. Så var det också när finansministern kallades till skatteutskottet: Utredning pågår.

Jag känner att det nu skulle behöva komma ett besked. Ledamoten säger att det ska komma innan midsommar. Jag vet inte hur jag ska hantera det. Jag får väl hålla tummarna helt enkelt.

Jag vet inte om ledamoten kan utveckla lite mer vad som har gjorts under de 367 dagarna.

Anf. 108 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Jag berättade i vårt förra replikskifte ganska utförligt hur regeringen har jobbat med den här frågan och varför det har tagit längre tid än önskat. Vi vill anpassa det mer efter branschens behov för att det ska bli så bra som möjligt.

Moderaterna i trafikutskottet driver på mot departementet och vår infrastrukturminister Andreas Carlson. Vi jobbar hårt med detta. Jag delar Ottossons mening att det är en viktig fråga som behöver snabbas på. Jag gör också som Ottosson. Jag håller båda mina tummar för att det nu händer någonting.

Jag får be Ottosson att ställa frågan till vår ministers partikollega, som eventuellt har mer information än vad jag har. Jag har här i dag delgett min uppfattning om det och hur mycket jag vet i frågan i dagsläget.

Jag tackar Ottosson för en trevlig debatt och ett bra replikskifte om aktuella och viktiga frågor.

(Applåder)

Anf. 109 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Man kan börja sina anföranden på olika sätt. Vad sägs om: Så länge skutan kan gå, så länge hjärtat kan slå. Så länge solen, den glittrar på böljorna blå. Sedan måste jag ställa min fråga: Hur länge ska vi vänta då?, så har rimmet fullföljts.

Historiskt har sjöfarten haft en otroligt stor betydelse och varit extremt viktig. Det är den också nu.

Precis som många säger är Sverige lite av en ö sett till hur landet ligger. Sjöfarten är otroligt viktig för handeln med både när och fjärran.

Det handlar också om krig och försvar. Det handlar om nytta men också på senare tid alltmer om nöje, kopplat till hur sjöfarten på svenska vatten har utvecklats.

I dag är det cirka 3 procent av våra godstransporter inom landet som sker med sjöfart. Om jag förstår det hela rätt har EU här en målsättning att det ska öka med 25 procent inom en viss framtid.

Det var betydligt mer positivt att häromdagen höra Sjöfartsverkets generaldirektör säga att så mycket som en tiondel av godset i Sverige skulle kunna flyttas över från väg till sjöfart. Det är för låg andel som går på sjön i dag. Det är för dåligt, för att vara helt rakt på sak.

Fru talman! Från Centerpartiets sida vill jag särskilt fästa fokus på några delar i betänkandet. Det handlar om svensk sjöfarts konkurrenskraft. Här finns en lång lista på vad som behöver göras.

Den tidigare talaren ledamoten Johanna Rantsi lyfte fram några frågor som regeringen har arbetat fram. Men tyvärr är listan på återstående behov betydligt längre än det som man har lyckats leverera på dessa tre år.

Vi efterfrågar en översyn av möjligheterna till stärkt konkurrenskraft och en effektivare miljöstyrning inom sjöfarten. Det var bra att ledamoten Rantsi nämnde inte minst behovet av en grön sjöfart och att vi har en miljövänlig inriktning på den.

I fråga om inlandssjöfarten och även kustsjöfarten finns det mycket att göra när det gäller konkurrenskraften. Det har varit helt ohemula höjningar av avgifter av olika slag under de senaste åren. Det är klart att det drabbar konkurrenskraften väldigt hårt. Det finns gott om ledig kapacitet i många av de hamnar som vi har längs våra kuster och sjöar.

Moderaterna sa innan valet att man prioriterar infrastruktur för trafiken till och från våra hamnar. Man sa att inlandssjöfarten ska ges förutsättningar och få en tydligare lagstiftning. Man skulle se över Sjöfartsverkets finansiering och organisationsmodell. Allt detta skulle ske så fort som Moderaterna själva skulle leda eller ingå i en regering. Nu har man gjort det sedan snart tre år tillbaka.

Jag vet inte riktigt var propparna sitter i regeringen och om man ska vända sig till Moderaterna eller Kristdemokraterna med de här frågorna, eftersom besked dröjer om ett antal delar.

Hur blir det till exempel med Hjulstabron och slussarna i Trollhättan? Vi vet att det pågår ett arbete, men näringslivet behöver svar så fort som möjligt. Det är inga nya frågor.

Det blir väldigt märkligt om talet blir: Vi vet inte vad som kommer att finnas kvar i nästa plan. En del saker kanske kommer att få flytta på sig. Det finns en stor oro kopplat till stora investeringar för det som skulle främja en inlandssjöfart på ett helt annat sätt än i dag.

Det har snart gått tre år. Vi lyfter ofta fram tidsfaktorn. Tid är pengar. Accelerationskontoret lyfter också fram tidsfaktorn vid närmast varje tillfälle man lyssnar till det.

Det kan inte få vara så att man från regeringen får höra: Det tar den tid det tar att bereda de olika utredningar som varit, lägga till lite grann, lyssna in och så vidare. Det tar den tid det tar kan inte vara regeringens svar på att vi inte ser mer hända.

Fru talman! I förra veckan hade trafikutskottet ett mycket bra seminarium om insjöfarten. Det var allt från Trafikverket och Sjöfartsverket till hamnar, godstransportörer med flera. Budskapet var väldigt tydligt: Det finns mycket outnyttjad kapacitet på våra vattenvägar. Vi vet alla att det är trångt och närmast fullt på väg och järnväg. Använd vattenvägarna!

Trafikverkets samordnare var väldigt tydlig och sa: Vi måste inse fakta. Barriärerna för inlandssjöfarten är oöverstigliga. Det stod på en bild som är helt offentlig.

Överflyttning är nödvändig. Men det kräver att man är proaktiv. Det kräver att vi gör någonting och inte bara säger att vi behandlar alla transportslag lika och att alla är viktiga. Vi måste proaktivt göra saker som gör att vi använder den outnyttjade kapaciteten på ett annat sätt.

Jag nämnde det i ett replikskifte tidigare, och jag väljer att göra det igen. Sjöfartsverkets generaldirektör sa: Vi skulle omedelbart kunna flytta 10 procent av godset från väg till sjö. Det motsvarar 165 000 lastbilar.

Bara för att få en bild av det gavs bilden att om man tar och ställer alla de långtradarna i en kö sträcker den sig från Ystad till Haparanda och också en liten bit in i Finland. Det är väldigt många lastbilar som givetvis också sliter på våra vägar.

Vd:n för Mälarhamnar, Andreas Andersson, pekade på höjningen av avgifter och på att lotskostnader i Mälaren är en så stor andel som 25 procent av anlöpskostnaderna medan de bara är 4 procent av själva kostnaden ute vid kusten.

Kära moderater och kristdemokrater, som leder både regering och departement! När får vi se förslag som på riktigt bidrar till verklig överflyttning från väg till järnväg och sjöfart?

Det har tagits fram ett antal konkreta förslag. De bereds inom Regeringskansliet. Till exempel kom det en rapport i mars 2023, vilket nu är drygt två år sedan, där det pekades på att man skulle kunna helt avgiftsbefria inlandssjöfarten. Det skulle kosta 130 miljoner kronor. Det är mycket pengar, men man skulle också få väldigt mycket tillbaka om man gjorde en sådan insats. Varför hör vi ingenting om det?

I går kväll kom jag hem från en konferens i tyska Lübeck. Den handlade om Fehmarn Bält-tunneln, den fasta länken mellan Tyskland och Danmark som öppnar om cirka fyra år.

Vad har det med båt att göra? Det ska gå väg och järnväg genom den tunneln. Jo, jag tänker att regeringen är väldigt medveten om risken att det kommer att ytterligare öka trycket på våra vägar och järnvägar. Jag vet att ministern har identifierat några små åtgärder på den svenska sidan av sundet när det gäller Öresundsbron, men det skulle behöva göras betydligt mer.

Vi vet alla att regeringen stoppade nya stambanor. De hade ändå inte varit klara om fyra år, men de hade varit på väg. Vi vet också att vi behöver flytta över mer till sjöfarten, och nu finns möjligheten att flytta över mer till inlandssjöfarten. Det skulle kunna vara ett av delsvaren på hur vi möter

de ökade behoven av väg, alltså någonting att åka på, där också sjövägen blir en viktig del.

Centerpartiet ser vikten av alla transporter och alla transportslag. Men med de brister vi ser är vi beredda att utifrån transporteffektiviseringssynpunkt göra en rad insatser som handlar om att inte bara underhålla eller bygga ny infrastruktur utan verkligen se över incitamenten så att alla transportslag gör så stort transportarbete som möjligt, inte minst där det finns ledig kapacitet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 7, som handlar om farledsavgifter och lotsning med mera.

Jag vill passa på att tacka medarbetarna på kansliet, talmanspresidiet med flera medarbetare och såklart kollegorna i utskottet och önska dem en riktigt fin sommar.

Jag vill också passa på att fråga: När får vi se mer av regeringens politik när det gäller att göra insjöfarten till en tydlig del av transportarbetet i Sverige?

Anf. 110 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka avslag på alla motioner och liknande och bifall till förslaget i betänkandet.

Sjöfarten är en otroligt viktig del av svensk infrastruktur. Cirka 90 procent av alla varor som importeras och exporteras kommer vid något tillfälle att ha gått på en båt. Det är viktigt ur ekonomisk synpunkt. Det är viktigt ur ett säkerhetsperspektiv, även i sådana frågor som kosthållning och mat. Vi har tyvärr inte förmågan att försörja oss själva. Med tanke på det läge vi befinner oss i, där Europa inte längre är den trygga hamn som det en gång i tiden var, blir sjöfarten allt viktigare.

För Kristdemokraternas del är det viktigt att sjöfarten fungerar i hela landet. Göteborgs hamn omsätter 10 miljarder. Man håller på med ett muddringsarbete som ska vara färdigt 2027 eller 2028, vilket gör att man kommer att kunna ta emot ännu mer gods. Och man betjänar inte bara Sverige utan också Norge, som någon tidigare sagt. Svensk sjöfart är en del av hela den skandinaviska halvöns infrastruktur.

Men vi har också andra situationer. Luleå hamn omsätter 130 miljoner. Även där uppe pågår ett muddringsarbete. Det kommer att vara färdigt något senare, 2028 eller 2029. Det är extremt viktigt för den svenska industrin när det gäller malm och sådant.

Samtidigt vet vi, och den gamla hamnutredningen pekar också på, att när det gäller den här typen av infrastruktursatsningar behöver vi få till en bättre ordning mellan stat och kommun. Det är ofta kommunerna som äger hamnar. Vi kan givetvis lyfta det gentemot varandra hur vi vill, men faktum kvarstår att vi antagligen skulle behöva en ny hamnutredning som hjälper oss att få detta tydliggjort.

Det sker väldigt mycket på miljöområdet, där sjöfartens ägare gör stora teknikframgångar. Sverige är ett land i framkant när det gäller både elektrifiering och nya bränslen. Vi ser också att kommunerna tar ett stort ansvar. Nuvarande regering lyfter också upp de här frågorna. Det är alltså viktigt att vi hittar denna synkronisering av det statliga och det kommunala och näringslivet.

Ett annat exempel på en hamn där man känner stor frustration är Uddevalla, hemma hos mig. Det är en viktig hamn för oss med 200 miljoner i omsättning och 100 anställda. Men man kan inte byta personal. Jag vet att vi är många från olika partier som på olika sätt har legat på här. Jag pratade med hamn- vd:n så sent som i morse. Det finns en stor frustration över att polis och kustbevakning och i det här fallet även regeringen inte riktigt får fram en lösning på det här. Om vi ska ha en levande sjöfart är det oerhört viktigt att man kan byta personal på lämpligt sätt. För mig som kristdemokrat – alltså inte bara för att jag råkar bo i Uddevalla – är det såklart en viktig fråga, som jag kommer att bära med mig i de samtal som vi återkommande har med regeringen.

En annan viktig farled där jag tror att vi inom kort kommer att kunna ge positiva besked är Gotlandstrafiken.

I det läge som jag beskrev tidigare med risk för ofärd och krig och konflikter är det oerhört viktigt att fartyg flaggas svenskt, för det är bara de svenska fartygen som vi kan använda oss av vid ofärd. Ska då Gotlandstrafiken vara svensk eller dansk? Det är en rätt viktig fråga utifrån ett sådant perspektiv. Här pågår som sagt det arbete som redan har redovisats för att ta fram en ny tonnageskatt.

Jag tror att man måste ha med en fråga till när man diskuterar detta, och det är den om att lösa ut obeskattade reserver som gör att man helt enkelt kan flytta fartyg från annat land till Sverige. Frågan har ju varit uppe. Jag vill inte vara elak mot mina moderata vänner, men just den här frågan hanteras faktiskt av Finansdepartementet. Det är en skattefråga. Men jag lovar att idogt fortsätta ligga på, för jag delar uppfattningen att det här måste komma framåt. Ur mitt perspektiv hoppas jag att vi ska kunna ha besked redan till hösten.

Regeringen har gjort väldigt mycket, fru talman. Framför allt har man en ny attityd. Den här regeringen är noggrann med att signalera att alla trafikslag behövs.

Jag har vid flera tillfällen sagt att jag gillar Centerns lilla variant, där man säger att också bredband och internet är ett trafikslag. Jag tror att det är en rätt klok tanke eftersom digitaliseringen i dag är så stark och så nödvändig.

Bara för att ta ett exempel: Är det elledningen som är viktigast, eller är det bredbandet som styr elledningen? Slås den digitala styrningen ut kan man inte leverera el i dag, och slås elsystemet ut kan man inte leverera den digitala styrningen. Vi har byggt in oss i ett väldigt starkt samband.

Det här ser vi också på sjöfartsområdet. Pratar vi insjöfart och moderna lotstekniker kommer det att vara teknik. Och det handlar inte bara om insjöfart; det handlar om hela transportleden när man kommer utifrån Atlanten och går in i Östersjön. Hela den digitalisering som pågår, ja, den pågår även inom sjöfarten.

Regeringen har som sagt levererat när det gäller utredning av ny tonnageskatt, där jag hoppas att beskedet kommer skyndsamt, och slopad stämpelskatt. Jag är dålig på engelska, men bareboat är otroligt viktigt – alltså att man helt enkelt kan leasa fartyg och att de då ska räknas in i systemet.

Regeringen levererar också på en flexiblere utbildning, vilket bland annat innefattar sjöbefäl klass 7. Det kommer att underlätta exempelvis för sådant – det är inte alltid jag håller med, framför allt inte hemma i min

egen hembygd – som att bygga havsbaserad vindkraft. Det kommer att underlätta när man har insjöfart och olika former av turistfärjor och annat som jobbar med detta.

Sedan finns det stora önskemål från näringslivet. Man vill att vi säkerställer att sjöfartsstödet fungerar för alla, även sådana fartyg som man kan leasa in. Man vill ha ett besked om att tonnageskatten ska komma, och man vill att den ska gälla även den typen av fartyg.

De obeskattade reserverna har jag redan nämnt. Det är givetvis en stor fråga. På ett sätt är det ändå en liten fråga, för de kommer aldrig att realiseras så som systemet är i dag. Men de facto finns de ändå rent matematiskt.

Man vill ha ett underlättande för personal. Sjöfarten är ju internationell, och i dag har vi krav som går längre än EU, bland annat språkkrav. Jag kan förstå sjöfarten, som egentligen oftast bygger på engelska. Det skulle underlätta om vi lättade på våra regler. Generellt sett är det också det man säger: att vi ska ha mindre särregler i Sverige och snarare jobba mer med de internationella reglerna.

Många av dessa önskemål från sjöfarten tycker jag är kloka. Jag håller med om dem och kommer att fortsätta att argumentera för dem.

Sedan är det svårt, fru talman, att prata sjöfart utan att också reflektera över vad som händer i vår omvärld, i Persiska viken och i hela området runt Medelhavet. Vi har huthier som under en längre tid har beskjutit enskilda fartyg beroende på vilken flagg de har. Vi har somaliska jihadistiska kopplade till al-Shabab som är ute och bedriver sjörövarattacker. Periodvis har vi till och med haft svensk flotta på plats för att bekämpa detta.

Man kan ha många uppfattningar om situationen i Mellanöstern. Jag brukar ibland jämföra den med Europa och trettioåriga kriget. Shia och sunni håller på med en maktkamp. Det är väl helt uppenbart att det som hänt de senaste två åren är att shiasidan, alltså perserna, Iran, har fått rejält med stryk. De har tappat Syrien. De har tappat Hizbollah. De har tappat Hamas. Huthierna är rejält försvagade. Nu ser det även ut som, med lite tur, att man kan få en ny regering i Iran.

Skulle man få en ny regering i Iran som vill vara demokratisk innebär det i förlängningen att sjöfarten i hela området kommer att ha det säkrare. Fortsätter det som nu, fru talman, innebär det att sjöfarten kommer att ha det osäkrare, vilket driver upp kostnaderna.

Med de här enkla orden skulle jag vilja tacka utskottet, kansliet, kammarkansliet, de väktare och ordningsvakter som gör ett fantastiskt jobb för vår säkerhet samt övrig personal.

Jag vill avsluta med att travestera den politiska ledaren Cato den äldre: För övrigt anser jag att mullorna i Iran, Hizbollah i Libanon, huthierna i Jemen och Hamas bör förgöras.

(forts. § 13)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.23 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 juni

KrU11 Partipolitiska lotterier

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C)

Votering:

168 för utskottet

133 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 1 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 18 V, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Det ska vara tydligt att ett lottköp stöder partipolitisk verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

20 för res. 2

21 för res. 3

260 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Runar Filper (SD) och Annika Hirvonen (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

246 för utskottet

21 för res. 3

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 59 M, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 3: 21 C

Avstod: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Partipolitiska lotterier ska inte undantas från spelskatt)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

269 för utskottet

15 för res. 5

18 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 59 M, 2 V, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 5: 15 MP

Avstod: 18 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 7 (ATG)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

239 för utskottet

63 för res. 9

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 9: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Spellicenser för små föreningsdrivna lotterier)

1. utskottet

2. res. 13 (MP)

Votering:

191 för utskottet

16 för res. 13

95 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 19 V, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 13: 1 C, 15 MP

Avstod: 93 S, 1 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

281 för utskottet

21 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 2: 21 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Högskolan

Punkt 1 (Utveckling och styrning av högskolans verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

172 för utskottet

21 för res. 2

109 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 2: 21 C

Avstod: 93 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Yttrandefrihet m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

219 för utskottet

64 för res. 5

20 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 5: 63 SD, 1 -

Avstod: 20 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Samarbete med vissa länder)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

219 för utskottet

20 för res. 8

64 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 8: 20 V

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 5 (Utbildningsformer)

1. utskottet

2. res. 9 (S)

Votering:

188 för utskottet

94 för res. 9

21 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 9: 93 S, 1 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 11 (Studenthälsan)

1. utskottet

2. res. 23 (MP)

Votering:

173 för utskottet

15 för res. 23

115 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 23: 15 MP

Avstod: 93 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU19 Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter i högskolan

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

283 för utskottet

20 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 20 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 3 (Utformningen av bestämmelser på förordnings- och föreskriftsnivå)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

23 för res. 4

15 för res. 5

265 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Mattias Karlsson i Luleå (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

249 för utskottet

21 för res. 4

33 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 2 V, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 4: 21 C

Avstod: 18 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Livsmedelsförsörjning och sysselsättning)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

96 för res. 6

64 för res. 7

143 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Malin Björk (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:
125 för utskottet
94 för res. 6
84 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L
För res. 6: 93 S, 1 -
Avstod: 63 SD, 20 V, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni

KU11 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU22 Indelning i utgiftsområden

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU21 Nämndöskärgårdens nationalpark och naturvård

Punkt 2 (Genomförande av konventionen om biologisk mångfald)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

266 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 C

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Markus Wiechel (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Genomförande av naturrestaureringsförordningen)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

266 för utskottet

15 för res. 4

21 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 58 M, 20 V, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 4: 15 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 10 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Prot. 2024/25:134

17 juni

Punkt 6 (Nya siffrersatta mål för skydd av natur)

1. utskottet

2. res. 10 (V, MP)

Votering:

267 för utskottet

36 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 10: 1 S, 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Anna-Caren Säterberg (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha röstat nej.

Punkt 14 (Genomförande av vattendirektivet)

1. utskottet

2. res. 22 (SD)

Votering:

224 för utskottet

64 för res. 22

15 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 22: 63 SD, 1 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 18 (Återvätning av dikade våtmarker och andra restaureringsåtgärder)

1. utskottet

2. res. 29 (S, V)

Votering:

152 för utskottet

116 för res. 29

35 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 16 KD, 14 L

För res. 29: 93 S, 20 V, 1 C, 1 MP, 1 -

Avstod: 20 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU22 Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet

Punkt 1 (Tillgängliggörande av beslut för allmänheten)

1. utskottet

2. res. (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

35 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res.: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Ett nytt konkursförfarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU9 Explosiva varor – en ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU33 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU29 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

149 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 20 V, 20 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2 (Alternativ lösning)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

269 för utskottet

15 för res. 2

19 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 1 V, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 15 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

SoU30 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om kritiska läkemedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU22 Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

267 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 1 S, 20 V

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

267 för utskottet

16 för res. 2

20 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 2 -

För res. 2: 1 S, 15 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Anna-Caren Säterberg (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha röstat nej.

Punkt 3 (Kontroll på förvaret)

1. utskottet

2. res. 3 (S, C)

Votering:

153 för utskottet

115 för res. 3

35 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 3: 93 S, 21 C, 1 -

Avstod: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 13 (forts. från § 9) **Sjöfartsfrågor** (forts. TU15)

Sjöfartsfrågor

Anf. 111 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Jacobsson, för anförandet! I sitt anförande sa ledamoten att den här regeringen har en ny attityd som är efterfrågad. Samtidigt nås vi dock av väldigt oroande signaler.

I dag hanterar vi sjöfarten. Men vi vet ju att den nya attityden handlar om att ta bort sådant som man har kommit överens om med kommuner och regioner när det gäller stambanorna. Jag vet alltså inte riktigt vad som är positivt i den nya attityden.

I förra veckan hade vi ett seminarium om inlandssjöfarten. Där tog man från Thunbolagen i Lidköping upp att det finns en Väneröverenskommelse från början av 2000-talet som handlar om att främja inlandssjöfarten på ett positivt sätt. Där pekar man på avgifter för sjöfarten i Vänern och för sjöfarten upp genom kanalen.

Eftersom Magnus Jacobsson är från Västsverige är han nog väl förtrogen med de utmaningar som är förknippade med slussarna, som vi inte riktigt vet när de är färdiga. Betyder den nya attityden att man kommer att återta förtroendet för att lagt kort ligger, alltså att sådant som det finns överenskommelser om ska vara något som man följer upp?

Vi fick också beskedet att Transportstyrelsen nu har sagt att man behöver ta ut passageavgifter i Göteborg för alla båtar som ska gå upp i Vänern. Men sedan säger Trafikverket att det ju kan vara en nollavgift. På vilket sätt kommer man från Kristdemokraterna, som ju också innehar ministerposten, att jobba för att främja insjöfarten?

Anf. 112 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Det bästa exemplet på den nya attityden är nog flyget. Där jobbade den förra regeringen, ivrigt påhejad av Miljöpartiet, aktivt för att alla skulle känna flygskam. Nu har vi en regering som jobbar aktivt för att flyget ska uppfattas som vad det är, nämligen en del av den svenska kollektivtrafiken som gör att man kan resa långa sträckor. Det är kanske det bästa exemplet.

I övrigt tar ledamoten upp en viktig fråga. Jag har själv arbetat inom Kristdemokraterna med att ta fram en del förslag på hur vi vill jobba inför valet. Här finns en spännande grej. Jag kan ta Hjulstabron som exempel. Där hade myndigheter och regering en överenskommelse med kommunerna. Kommunerna runt Mälaren vidtog de åtgärder som de skulle, men bron blir inte byggd. Det är klart att sådana exempel leder till att kommuner inte kommer att våga göra den typen av investeringar. I min roll som kristdemokratisk politiker hoppas jag att Hjulstabron finns med när vi i vår kommer med den tolvåriga planeringen.

I vår hembygd Trollhättan är det ingen hemlighet att en av de stora förseningarna har haft att göra med en diskussion om hur man ska dra farleden: Var i Trollhättan ska man bryta ny mark? Tyvärr har vi sett liknande diskussioner på fler områden. Vi har sett det i diskussionerna om järnvägens stambanor.

Jag har varit kommunpolitiker i 16 år. Som kommunpolitiker är det helt rimligt att man ställer sig frågan var projekten ska gå fram. Men varje sådan fråga försenar projekten, och man får en helt ny kostnadsdiskussion.

Den här regeringen har varit tydlig med att om kostnaderna skenar – detta är en del av diskussionen när det gäller stambanor – kan det hända att ärendet kommer tillbaka till Trafikverket. Jag tror att vi alla i längden tjänar på den inställningen, alltså att man har kostnadskontroll.

Anf. 113 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Det är givetvis klokt att man bygger förtroende. Och när man runt Mälaren gör insatser för att främja Hjulstabron blir man såklart besviken när det dras i långbänk. Det är också många kommuner och regioner som är oerhört besvikna över de indragna stambanorna. När det handlar om att man ska kunna lita på staten har vi kanske ändå en gemensam uppförsbacke. Alla får väl ta åt sig lite när det gäller olika delar som inte har blivit gjorda från statens sida.

Men låt mig precisera. Ledamoten nämnde slussarna, som jag också nämnde i min fråga. Det är klart att det är viktigt att Vänersjöfarten inte ska läggas i malpåse under tre år utan att man samtidigt ser till att slussarna byggs nu, så att vi får möjlighet att utveckla inlandssjöfarten.

Man pekar på kommunernas och bolagens arbete runt Vänern, men man säger också att man uppskattar arbetet med Trafikverket i de här sammanhangen. På vilket sätt kan vi säkerställa att man nu följer Väneröverenskommelsen och ser till att kostnadsutvecklingen för sjöfarten i Vänern

inte blir så betungande att följden blir att inlandssjöfarten inte kan fortsätta? När lotsavgifter och andra avgifter har ökat med över 100 procent under en sex- till sjuårsperiod blir det ju oerhört kännbart för företagen. På vilket sätt kan man lita på Kristdemokraterna när det gäller sjöfarten och inte bara när det gäller flyget?

Prot. 2024/25:134

17 juni

Sjöfartsfrågor

Anf. 114 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag kan tycka att ledamoten Heie är lite vårdslös i sin historieskrivning. När det gäller stambanorna är det ingen hemlighet att det under förra mandatperioden skedde en politisk svängning där flera partier som befann sig i opposition landade i att det tidigare beskedet, som i princip var enigt, inte håller ekonomiskt. Från bland annat Kristdemokraterna var vi tydliga med att om vi vinner valet kommer arbetet med stambanan – jag talar främst om Göteborg–Jönköping – att avbrytas. Det var en information som vi var transparenta med till väljarna och som vi sedan också höll. Det var för övrigt ett av de första beslut regeringen tog för att frigöra resurser till annat. Det var ett politiskt medvetet ställningstagande. Det är en politisk förändring som man transparent har redovisat för väljarna.

Detta ska inte jämföras med exempelvis Hjulstabron eller slussarna i Trollhättan. Där är vi politiskt överens om att projekten ska genomföras, men ändå har de försenats. Det är inget parti som har svängt och inför val gått ut och sagt att man har ändrat uppfattning. I stället handlar det helt enkelt om försummelser, om jag får säga det brutalt, och jag skulle vilja säga att vi alla kanske bär ett visst ansvar.

Ledamoten tar upp Väneröverenskommelsen. Den riktigt stora investeringen i Vänern är trots allt slussarna. Där finns ingen annan uppfattning än att de ska byggas. När det gäller avgifterna finns en diskussion. Den för vi bland annat med vår kristdemokratiska minister Andreas. Men det finns också en diskussion med Finansdepartementet, för det handlar om hur vi ska finansiera Sjöfartsverket och mycket annat.

Så länge inställningen är att Sjöfartsverket ska bära alla sina egna kostnader – vilket jag personligen är tveksam till; det är bara att jämföra med Finland, som vi konkurrerar med – måste Sjöfartsverket också ta ut intäkter. Där har jag tyvärr inget annat svar än att det pågår en diskussion. Jag hoppas att man ska få besked som gör det enklare även för insjöfarten.

Anf. 115 MATTIAS OTTOSSON (S):

Herr talman! Efter gruppmötena är det dags att fortsätta debatten om sjöfartsbetänkandet.

Svensk sjöfart, eller sjöfarten till och från Sverige, är av väldigt stor vikt, framför allt för den svenska utrikeshandeln. Siffrorna har förekommit i debatten tidigare. Nästan 90 procent av det som exporteras och importeras går någon gång via köl till och från Sverige.

När man hör den procentsiffran förstår man också hur viktigt det är för svensk industri att det här fungerar. Det är viktigt för svensk skogs- och massaindustri, för svenska gruvor, för svensk stål- och järnindustri och naturligtvis för svenska jobb i hela Sverige att frakten fungerar. Det är det som skapar tillväxt. Men det är inte bara farlederna och hamnarna som ska fungera, utan hela kedjan behöver fungera. Det är viktigt att man bygger ihop hamnarna med järnväg och väg och med det övriga samhället. Det är

ju väldigt sällan båtarna eller fartygen kan gå ända fram dit de ska. De olika transportsätten hänger ihop.

Jag pratar om 80–90 procent. Det är klart att det också i ofred eller i kristider är oerhört viktigt att det här fungerar för att vi ska kunna försörja oss. Det är så vi försörjer oss. Historien har visat hur viktigt det är med sjöfart för att kunna hantera krigssituationer eller situationer som uppstår när vi blir avskärmade. Det är viktigt att det fungerar på ett bra sätt.

Efter de inledande orden ska jag beröra fyra områden som jag tycker är viktiga när vi behandlar sjöfartsbetänkandet.

Ett område handlar naturligtvis om svensk flagg. Man kan fråga: Varför är det viktigt? Varför ska det vara en svensk flagga? Ett fartyg seglar ju lika bra om det är en brittisk flagga eller om det är en tysk flagga eller om det är en dansk flagga.

Det har med försörjningstryggheten att göra. För att svensk försvarsmakt ska kunna skydda de här fartygen och garantera frakten behöver det vara en svensk flagga. Det behöver också många gånger vara det för att svenskt sjöfolk ska ha någonstans att jobba. Det är där man har de bästa arbetsvillkoren. Det är alltså också en insats för att det ska finnas en arbetsmarknad för alla som läser till sjöbefäl eller matros eller vad det nu är man vill göra när man ska jobba på sjön.

Då finns det några olika ekonomiska incitament som vi skulle behöva ha. Ibland låter det som att tonnageskatten inte finns. Den finns, men den skulle behöva uppgraderas till 2.0 eller utvecklas mer så att vi kan konkurrera med våra nordiska grannar – Danmark, Finland och Norge. Jag tror att det är det viktigaste.

Vi välkomnar nu att regeringen har tagit några steg när det gäller stämpelskatt och bareboatregister och sådana saker, men det är förändringen eller uppgraderingen av tonnageskatten som jag tror är viktigast. Jag hoppas att den kommer inom en snar framtid.

Jag vill också lyfta nettomodellen, alltså den ersättning som staten ger till rederier i sjöfartsstödet. Det är viktigt att den hanteras. Det är någonting som också hanteras av arbetsmarknadens parter, där man är överens.

Jag kan tycka att det var lite olyckligt att man när man införde tonnageskatten 1.0, eller vad den ska kallas, gjorde den här justeringen av nettomodellen.

Men jag tror att det är viktigt att vi gör detta. Som jag sa i något replikskifte tidigare är det också viktigt för att trafiken till Gotland ska fungera. Jag tror att beslutet om en ny tonnageskatt eller en utvecklad tonnageskatt behöver komma under året. Annars har vi nog en rödvit flagga på Gotlandsbolagets färjor. Det är oerhört viktigt att den trafiken fungerar och kan skyddas av den svenska Försvarsmakten för att vi ska kunna försörja Gotland och för att gotlänningarna ska känna sig trygga.

Jag byter fokus lite och går in på inlandssjöfarten. Mycket av det som trafikerar Mälaren och Vänern är också oceangående trafik som kommer från andra länder. Här tror jag att man skulle behöva göra något slags översyn av hur avgifterna ser ut, för det är någonting som drabbar den här trafiken väldigt mycket.

Vi pratar väldigt mycket om Mälaren och Vänern och så där, men det handlar också om kustnära trafik. Sträckan Oxelösund–Stockholm är ett exempel. Den tror jag skulle kunna fungera för att avlasta väg- och järnvägsnät på ett bra sätt. Ett annat exempel är prämtrafiken. Jag var nere i

Mannheim i Tyskland och tittade på hur de jobbade med pråmtrafik där. Det är någonting som vi skulle kunna ta in i Sverige på ett större sätt, tycker jag. Historiskt har vi gjort det. Det var så man fraktade ut malmen från gruvorna i Bergslagen förr i tiden. Det var via pråmtrafiken.

Jag ska sedan prata lite om hamnar. Jag tror att det är viktigt att vi får till en hamnstrategi, där vi drar upp riktlinjerna för hur vi ska få farleder men också järnvägar och vägar att bindas ihop med hamnarna och att de ska kunna erbjuda de energilösningar som behövs i framtiden.

Det är lite tråkigt. Åsa Torstensson, som för många år sedan var infrastrukturminister, tillsatte en utredning som tog fram ett förslag. Det hamnade tyvärr i byrålådan. Jag tror att man måste plocka fram det och börja fundera lite på det.

Det blir allt tydligare att finansieringsfrågan när det gäller hamnarna är svår. Det är klart att Göteborgs stad kan ta ett stort ansvar för Göteborgs hamn. I Luleå är det svårare. Och det finns ännu mindre kommuner. Kommunerna ska vara med, för ofta är det kommunen som äger hamnen och vattnet runt omkring.

Ett exempel är Landskrona och varvet där. Den farleden skulle behöva hanteras. Det är klart att det är en jätteinsats för Landskrona stad att vara med och medfinansiera det här. Men det är viktigt för svensk trygghet att vi ska kunna försörja oss själva och kunna hantera våra isbrytare och våra fartyg i ofredstider.

Jag ska nu säga någonting om Sjöfartsverket och den ekonomiska situationen. Det är rätt uppenbart att det krisar där och att man har problem med ekonomin. Regeringen sköt till extrapengar under året, framför allt för att man skulle kunna hantera sjöräddningen. Det är bra. Jag hoppas verkligen att man i framtida budgetbeslut hanterar det så att sjöräddningen är stabil. Nu pratar vi naturligtvis om helikoptrar. Det finns mycket annan sjöräddning, men det är den sjöräddningen som Sjöfartsverket ansvarar för. Om man ska vara ärlig är det väl så att man kanske i norra Norrland skulle behöva ha en åretruntnärvaro. Jag tror att det är viktigt, och då är det klart att det är utökade kostnader.

I det besparingspaket som Sjöfartsverket tog fram var också sjömätning och farledsunderhåll med. Det är klart att det också behöver fungera. Vi kan inte bara fokusera på sjöräddningen. Det gäller att få med sjömätning och farledsunderhåll när vi tittar på den ekonomiska situationen i Sjöfartsverket.

Sist men inte minst handlar det naturligtvis om isbrytarna. Vi vet att det inte fungerar när det blir en riktigt kraftig isvinter. Det betyder att industrin i Norrland stannar upp. Det är klart att vi måste hitta en lösning på det. Den naturliga lösningen är att man lägger in driften av isbrytare i en nationell plan, precis som man gör när det gäller underhåll av väg och järnväg under vintertid, och att vi börjar ta tag i frågan om investeringar i nya isbrytare. De är lika gamla som jag, så de behöver bytas ut, om man uttrycker sig så.

Då, herr talman, ska jag avsluta med att säga att av de reservationer vi har ställer jag mig bakom reservation nummer 14. Jag passar också på att tillönska talmannen och övriga en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 116 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Jag kan inte säga annat än att jag faktiskt myste ganska mycket när Mattias Ottosson stod i talarstolen. Det kändes lite grann som att jag hade kunnat stå där och uttrycka de fina orden om sjöfarten. Att sjöfarten har blivit en stor del av trafikutskottets område är helt underbart.

Någonting som slog mig, herr talman, var diskussionerna om inlands-sjöfart. Inlandssjöfart är någonting som jag har brunnit för ända sedan 2015, när intresset väcktes hos mig. Jag hade varit nere i Holland och tittat på hur det fungerade.

År 2014 infördes möjligheten att ha inre vattenvägar. Vid den tidpunkten satt Socialdemokraterna i regering. Tyvärr tog man inte vara på möjligheten att införa svenska särregler för europeiska vattenvägar, vilket vi kan göra eftersom våra vattenvägar inte korsar något annat lands vattenvägar. Det innebär att vi hade kunnat ha särregler som gör att vi inte behöver lotsar, vilka ju är fördyrande. Lotsarna är, som Mattias Ottosson själv sa, enormt kostsamma. Det beror på längden på kanalen de ska ta sig upp för till Vänern.

Är det nyfunnen kärlek, Mattias Ottosson, just när det gäller inlands-sjöfart? Om det inte är det, varför gjorde Socialdemokraterna ingenting under sina åtta år vid makten för inlandssjöfarten? (Applåder)

Anf. 117 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Det kanske kan uttryckas som att inlandssjöfarten är en nyupptäckt kärlek. Men så är det egentligen inte. Jag har mina absolut äldsta rötter uppe i Bergslagen, och där var förr i tiden inlandssjöfarten stor för att industrin skulle fungera.

Numera är jag östgöte och bor granne med Göta kanal. Det är också ett sätt att inomskärs frakta saker. Jag har besökt kanaldirektören vid Göta kanal. Man pratar seriöst om att ha godsfrakt på kanalen. Det verkar som att dessa frågor väcks hela tiden.

Det handlar om att det är trångt på vägarna, och det är trångt på järnvägen. Det finns olika typer av gods som på ett utmärkt sätt kan fraktas på det sättet. Spannmål fraktas oftast korta sträckor, och en pråm kan ta motsvarande 200 lastbilar.

Jag har nog ändrat uppfattning. När jag i början tittade på dessa frågor var jag inriktad på att det handlar om oceangående frakter. Det är saker som kommer från långt borta som ska gå via sjöfart. Men där har jag ändrat uppfattning. I dag anser jag att man behöver se över regelverket. När jag var ny i utskottet var frågan uppe, men det gick lite för fort. Du märker nog en ändring hos Socialdemokraterna i inställningen till inlandssjöfart, Jimmy Ståhl. Vi kan titta över regelverken så att sjöfarten kan fungera på ett bättre sätt.

Efter ett långt svar får du ett ja på din fråga. Så kan jag uttrycka mig.

Anf. 118 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Jag kan inget annat än tacka och buga. Det är underbara och glädjande besked.

Jag kan inte hålla mig längre: Det är inte oceangående fartyg, Mattias Ottosson, utan det är fråga om närsjöfart eller kustsjöfart som trafikerar älven. Oceangående fartyg hade över huvud taget inte fått plats i älven. De

hade fastnat på bredden, och fartygen är så långa att de inte kan svänga i första kurvan. Men det är mindre viktigt.

Herr talman! Mattias Ottosson pratar om nettomodellen. Det är också en skamfläck i tonnageskattens historia. Tonnageskatten instiftades mycket riktigt av Socialdemokraterna, men den har tyvärr inte tagits väl emot av sjöfolket. Få har valt att ansluta sig till tonnageskatten. Det är en frivillig skatt, och vi hade hoppats på att fler skulle ansluta sig.

Nu håller regeringen på att arbeta med frågan om tonnageskatten, och man är förhoppningsvis klar snart – i alla fall så pass snart att jag skulle säga att Destination Gotland inte behöver oroa sig. Det är de indikationerna som vi har fått.

Däremot var det tråkigt när vi diskuterade nettomodellen. Den var 100 procent. Men när tonnageskatten infördes tog man 1 procent av nettomodellen för att bekosta tonnageskatten. Vi pratar 15 miljoner, så det är ganska små summor.

Nu har jag lite problem med hur jag ska formulera en fråga, men vi går i stället snabbt in på Sjöfartsverket. Har Socialdemokraterna funderat över att göra om det till ett anslagsverk i stället för dagens affärsverk?

Anf. 119 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Låt mig börja med tonnageskatten.

Vi har fått lite olika bud under debatten, alltifrån innan midsommar till hösten, om när förslaget ska komma. Jag ska inte raljera eller göra mig lustig över den saken, utan jag hoppas att ett förslag ska läggas fram så fort som möjligt som kommer svensk sjöfart till godo så att man kan konkurrera på samma villkor som de nordiska konkurrenterna. Det är oerhört viktigt.

Det blir lite konstigt när vi diskuterar tonnageskatt. Det är precis som du säger, nämligen att det var Socialdemokraterna som införde skatten. Men nu ska 2.0 komma. Det blir lite konstigt i diskussionen när jag ställs till svars för vad den här regeringen gör. Det känns som att Jimmy Ståhl och Sverigedemokraterna har närmare kontakt med regeringen än vad jag har. Med tanke på hur väl du pratar om tonnageskatten 2.0 är jag lite förvånad över att den inte redan är genomförd. Du borde ha läxat upp regeringen och talat om för dem att göra det.

Sjöfartsverket är en lite udda fågel i den svenska förvaltningen. Det är Luftfartsverket och Svenska kraftnät som har den formen, och det sägs att det var Gunnar Sträng som en gång införde den för att spara lite pengar åt staten.

Det här visar att det inte riktigt fungerar, och Statskontorets rapport var tydlig. Jag tycker att man ska se över hur man finansierar detta. I första steget måste staten ta ett större ansvar för sina kostnader. Man har inte räknat upp anslagen på över 30 år, och där finns ett problem. Man måste börja med att ta ansvar för sina egna kostnader.

Man behöver se över detta eftersom det handlar om att finansiera framtidens isbrytning. I mitt anförande framförde jag att jag tycker att det ska in i plan, och det betyder en annan finansiering än genom avgifter. Jag svarar ja på den frågan också.

Anf. 120 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Den här debatten tenderar att utveckla sig till en insjöfartsdebatt. Det är lite roligt! Det är väl dilemmat när vi debatterar ett ämne där vi i många stycken är överens. Det blir ibland svårt att hitta den tydliga konfliktytan.

Jag drog över tiden när jag höll mitt anförande, men där finns ett stort dilemma utöver det som redan har nämnts i diskussionen om kostnadsbild, slussar och att Hjulstabron inte är färdig. De är hyfsat viktiga dilemman, men dem har vi redan berört.

Jag har försökt att lyssna på olika operatörer, och beskedet har varit att insjöfart i Sverige inte är så attraktivt för transportköparen. När jag har försökt att gräva lite i detta är svaret ofta att även om ett fartyg tar mer last – ett antal lastbilar och järnvägsvagnar frigörs när en pråm eller annan form av sjöfart används – blir det fråga om omlastningar.

Jag kommer mycket riktigt från Uddevalla, och där finns en hamn. Vi har vid olika tillfällen funderat över någon form av kustsjöfart från Göteborg, som förr i tiden. Men även där finns olika koncept. Det har egentligen inte varit kritik mot staten, oavsett regering, utan det har mer handlat om att få köparen att tycka att lösningen är intressant.

Det här är en ärlig och uppriktig fråga: Har ledamoten sett problemet, och har ni några goda grejer att skicka med oss in i regeringssamtalen?

Anf. 121 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har sett problemet med att det kostar mycket. Det handlar framför allt om den typ av gods som är volymkrävande. Jag tog tidigare upp exemplet spannmål, som oftast fraktas mellan svenska hamnar redan i dag. Det går att hitta ännu billigare lösningar.

Något jag kan skicka med är följande. Ett fartyg kommer från Europa till Karlshamn. Det finns en farledsavgift och en hamnavgift, men sedan kostar det inte mer att angöra flera svenska hamnar. Det skulle kunna vara en variant att det kostar att komma till Sverige men att kostnaderna sänks om man besöker fler hamnar. Då skulle man också kunna feedra mellan de hamnarna eller gå in vid flera ställen. Många redare och transportköpare säger att det är alldeles för dyrt i dag att gå in på flera ställen, men om man kunde göra det skulle man även sprida det på ett annat sätt. Det är en sak jag skickar med.

Anf. 122 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för den idén. Jag noterar den och kommer givetvis att ta den med mig. Jag tror också att det finns fler frågor i samma härad, till exempel om lotsavgifter. Man kanske har lots till ett ställe och sedan vill gå vidare till nästa. Det är klart att allt som underlättar är värt att bära med sig.

Jag har fångat upp en huvudsaklig kritik i diskussionen om sjöfart. I min hembygd kring Väneren har sjöfarten i princip halverats över tid, oavsett regering. Jag satt i den regionala utvecklingsnämnden i Västra Götaland i åtta år. Alla partier, från Vänstern till Sverigedemokraterna, var överens om att man ville underlätta för Vänersjöfarten. Alla kommuner runt Väneren var också överens om att man ville underlätta för Vänersjöfarten. Men den utvecklades inte utan gick snarare åt andra hållet.

I min roll som politiker har jag gjort studiebesök hos transportköpare för att få deras perspektiv på saken. Jag har frågat varför de inte köper den här tjänsten. Ett av svaren är att det beror på prisbilden, men det vanligaste svaret jag fått är att orsaken är omlastningstid. Det är mycket smidigare att lasta på tåg. Om man lyckas med Fehmarn Bält och får ett järnvägssystem som gör att man kan lasta i Norrland och köra hela vägen ned till Italien kommer det nog att bli en ännu tuffare diskussion om hanteringen av in-sjöfarten. Jag är alltså nyfiken på hur ledamoten ser på det här med omlastningstid.

Anf. 123 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med lotsavgiften, för jag tycker att det är intressant. Staten kan naturligtvis ta större ansvar för lotsavgiften, men jag tror också att man kan utveckla den tekniken på ett bra sätt. Med framtidens fartyg kommer det att gå ännu snabbare, för det är klart att digitalisering och AI kommer att bli del av sjöfarten precis som av luftfarten och vägtrafiken. Där tror jag att man kan sänka kostnader.

Ledamoten är från området nära Vänern. Där kommer nya slussar på plats, och de kan ge möjlighet till större fartyg.

Jag tror också att det är viktigt hur Göteborgs stad uppträder. Jag ska inte lägga mig i den inre planeringen i Göteborg eller hur det fungerar där, men det är klart att många broar över Göta älv inte är bra. Passageavgifter är inte bra. Är man stor ska man vara snäll! Jag tycker att man ska vara lite försiktig med att ta ut sådana. Det är ett sätt att få bättre ekonomi i det hela.

Jag vill avsluta med att säga att jag tror att det är viktigt att få lika konkurrensvillkor. Man tar ut en hel del avgifter för sjötrafiken. Men det är klart att om den ska kunna konkurrera med vägtrafiken måste det ske på liknande villkor. Det säger de flesta transportköpare som jag träffar.

Jag kommer från en pappersbrukstätt kommun på östkusten. Jag tror att vi har fyra bruk igång just för tillfället. De använder sjöfarten för att de tycker att det är viktigt och ger en bra bild av verksamheten. Men de säger också att det alltid är billigare att skicka med lastbil ut i Europa. Det måste man komma ihåg när man ska välja väg.

(Applåder)

Anf. 124 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! I dag debatterar vi sjöfartsfrågor. Det området har regeringen haft stort fokus på under den här mandatperioden.

Herr talman! Sverige har stora råvarutillgångar och världsledande företag som exporterar större delen av sin produktion till alla världsdelar. Sjöfarten står för 90 procent av vår export till utlandet. Det är därmed mycket viktigt för Sveriges företag och för vår välfärd att den fungerar. Kriget i Ukraina har samtidigt visat att vi måste stärka den svenska sjöfarten, både med svenskregistrerade fartyg och med svenska sjömän, för beredskapens skull.

Herr talman! Sjöfartens betydelse för våra svenska företag och för vår beredskap gör att vi liberaler vill ta bort hinder för inregistrering av fartyg till Sverige. Det gäller inte minst stämpelskatten för nya fartyg. Stämpelskatten har dessutom en negativ påverkan på utvecklingen för den klimatvänliga sjöfarten. Därför har vi i Liberalerna med samarbetspartier sett till att stämpelskatten tas bort den 1 juli i år.

I samband med beslutet i riksdagen fick vi direkt respons genom att Stena sa att de skulle flagga in minst fyra företag. Det är väldigt positivt. Det regeringen gör gör verkliga skillnad.

För att ytterligare underlätta för sjöfarten har regeringen utrett tonnageskatten. Det ska bli mer attraktivt att registrera fartyg i Sverige. Sverige kan inte ha radikalt annorlunda regler än våra närmaste grannländer. Danmark har till exempel regler som är mer attraktiva än dagens svenska regler. Utredningen är remitterad och behandlas just nu i Regeringskansliet, där förslag tas fram.

Det ligger samtidigt en proposition på riksdagens bord om så kallad bareboat charter. Den handlar om att bygga ut och ändra ett regelverk för inhyrning av utländska fartyg och uthyrning av svenska skepp. Syftet är att förbättra möjligheterna för svenska rederier att organisera sin verksamhet på ett rationellt sätt och finansiera nya skepp. Förslaget är att detta ska börja gälla den 1 februari 2026. Som ni ser tar regeringen med sitt samarbetsparti sjöfartens konkurrenskraft och betydelse för Sveriges välstånd och beredskap på allvar efter att den varit eftersatt i åtta långa år med en socialdemokratisk regering.

Sjöfartsverket har en central roll när det gäller att se till att sjöfarten utvecklas. Myndigheten finansieras i huvudsak av farleds- och lotsavgifter. Samtidigt är det viktigt att avgifterna man tar ut tar hänsyn till påverkan på svensk sjöfarts konkurrenskraft och inte skiljer sig markant från våra grannländers. Lotsavgifternas påverkan på olika hamnars konkurrenskraft behöver ses över. En utvecklad digital lotstjänst är central. Sjöfartsverket har dock en väldigt ansträngd ekonomi, vilket påverkar avgifterna. Regeringen tittar nu på verkets förutsättningar.

Herr talman! Det finns ett akut behov av att byta ut de svenska isbrytarna. De har en viktig funktion att hålla svenska hamnar isfria så att företag riskfritt kan planera för att året om föra ut sina produkter via svenska hamnar. Under ett besök i Karlskrona med Nordiska rådet i veckan fick jag även förståelse för isbrytarnas viktiga funktion när det gäller vårt försvar och i kristider.

Isbrytarna finansieras genom nationell plan. Liberalerna vill att fler isbrytare byggs för att säkra tillgången till våra hamnar och även stärka den svenska beredskapen. Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att inrätta en arbetsgrupp om isbrytning tillsammans med finska Trafikledningsverket för att undersöka förutsättningarna för att göra en gemensam upphandling.

Våra inre vattenvägar, som har varit uppe flera gånger i debatten, är en tillgång som inte utnyttjas tillräckligt. Bara 3 procent av våra inrikes transporter går på inre vattenvägar, trots goda förutsättningar. Därför ordnade trafikutskottet ett kunskapsseminarium för bara någon vecka sedan om möjligheterna för trafik på våra inre vattenvägar. Vi fick väldigt många bra inspel som regeringen nu ska titta närmare på för att se hur man kan effektivisera och öka utnyttjandet av de inre vattenvägarna.

Det talas också om överflyttning av gods från väg till sjöfart. Men för att det ska lyckas krävs ett ökat fokus på infrastrukturen till hamnarna. Vägar, järnvägar och torrhamnar är en förutsättning för att sjöfarten ska fungera. Vi vet att det går. Det finns ett lyckat exempel, nämligen Göteborgs hamn och kopplingen till Västra stambanan. Över 60 procent av det

som kommer in till Göteborgs hamn transporteras vidare på Västra stambanan.

Göteborgs hamn är Sveriges, Finlands och Norges viktigaste hamn, ett faktum som många inte känner till. Där ser man en ökning av godset med 80 procent till 2035 – redan om tio år. Sträckan Göteborg–Alingsås är redan i dag Sveriges mest trafikerade järnvägssträcka med 100 procents beläggning. Jag ställer mig frågan: Hur ska det fungera om vi inte bygger ut sträckan?

För att förebygga en infarkt när det gäller godstransporterna till hela Skandinavien vill Liberalerna att sträckan Göteborg–Alingsås byggs ut till fyrspar nu för persontrafikens, för företagens och för beredskapens skull.

Herr talman! En väl fungerande färjetrafik till och från Gotland är livsviktig både för invånarnas och för näringslivets transportbehov samt för vår beredskap. Det nya avtalet, som gäller 2027–2035, speglar detta. Destination Gotland kommer att fortsätta att genomföra transporterna. Men det är också viktigt att vi från regeringens sida fortsätter att följa prisutvecklingen för transporterna så att de fungerar för dem som lever och verkar på Gotland.

Tillgången på svensk sjöpersonal har minskat. Med alla de positiva åtgärderna från regeringen för sjöfarten är det därför glädjande att se att fler nu söker sig till sjöfartsutbildningarna, inte minst till högskoleutbildningarna för sjöbefäl på Chalmers och Linnéuniversitetet. Chalmers ser i år en ökning av ansökningar med 38 procent. Det är fantastiskt positivt.

Regeringen har också justerat behörighetskraven när det gäller däck-tjänstgöring för att fler ska kunna få behörighet att köra mellanstort tonnage. Det sker väldigt mycket på området också när det gäller utbildningsmöjligheter.

Herr talman! Sjöfarten står globalt för 3 procent av klimatutsläppen, och tyvärr är trenden ökande. EU går nu före och har beslutat om klimatpaketet Fit for 55 med fyra styrmedel som ger stor påverkan på utsläppen från sjöfarten. Ett utsläppshandelssystem för sjöfarten ska vara infört helt och hållet till 2026. Vi har ett förändrat energiskattedirektiv, i vilket skattefriheten för sjöbränsle togs bort 2023. Man har infört en ökande reduktionsplikt genom RefuelEU Maritime och krav på infrastruktur för alternativa bränslen och el.

Liberalerna välkomnar att vi nu får konkurrensneutrala regler i hela EU. Även detta stärker konkurrenskraften hos den svenska sjöfartsbranschen, som ligger väldigt långt framme i klimatomställningen.

Regeringen har också åtgärdat miljöfrågor inom sjöfarten, inte minst i fråga om tvättade avgaser som förs ned i havet och förorenar de marina ekosystemen. Från och med den 1 juli i år förbjuds öppna fartygsskrubbar, och från den 1 januari 2027 förbjuds alla skrubbar som har utsläpp till vatten i det svenska sjöterritoriet.

Alla dessa frågor jag har tagit upp låg på den socialdemokratiska regeringens bord under förra mandatperioden utan att det blev några resultat. Det är denna regering med samarbetspartiet Sverigedemokraterna som har vidtagit en lång rad åtgärder för att underlätta för den svenska sjöfarten, för företagens, klimatets och landets beredskaps och välbefindens skull.

Slutligen yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

Jag vill tacka för ett gott samarbete med alla partier i trafikutskottet under riksdagsåret. Jag vill tacka trafikutskottets kansli och även de fyra talmännen, som har lett våra olika debatter under året.

(Applåder)

Anf. 125 JIMMY STÅHL (SD):

Herr talman! Här står en glad sverigedemokrat som hade lyckan att vara med i debatten om stämpelskattens försvinnande. Det var en glädjens dag.

Vi sverigedemokrater har under lång tid lyft fram och belyst problemen och orättvisorna som svensk sjöfart har fått utstå. Det har funnits regler som inte bara gett konkurrensnackdelar utan även omöjliggjort för svensk sjöfart att konkurrera. Hur har det kunnat bli så illa, herr talman? Från att ha varit en stor sjöfartsnation med varv i stort sett i varje vik har vi gått till ett läge med näst intill hotfullt få svenska fartyg och knappt några varv.

Vårt samarbete med regeringen har dock gett ringar på vattnet, och det är nu det händer. Vi vänder skeppet och börjar se att fler vill flagga in fartyg med svensk flagg.

Herr talman! Jag vill passa på att säga förlåt till de svenska rederierna. Tidigare regeringars politik har tvingat rederier att byta till annan flagg än den svenska. Samtidigt kan jag passa på att välkomna de fartyg som så önskar tillbaka.

Samarbetsregeringen har arbetat och kommer att fortsätta arbeta för att möjliggöra för fartyg att flagga svenskt. Vi hoppas även på att fartygen stannar. Det är oerhört viktigt att vi politiker är tydliga med vad vi säger och håller det vi lovar.

Herr talman! Jag läste i tidningen Sjöbefälen att Stena Bulk flaggar in upp till sex av sina fartyg av Suezmaxstorlek. För att ge dem som följer debatten en känsla av vad ett av Stenas Suezmaxfartyg är kan jag berätta att de är 274 meter långa, har en bredd på cirka 48 meter och ett djupgående på 17 meter samt har en lastkapacitet på 81 000 ton. Det är riktigt stora fartyg. De kommer att bli de största fartyg som går under svensk flagg.

Varför gör Stena Bulk denna förändring? Jo, de ser att samarbetsregeringen jobbar för sjöfarten. Med de förändringar vi nu gör i och med borttagandet av stämpelskatten, kommande förändringar av tonnageskatten, bareboatimplementering, utbildningsförändringar med mera ger det ringar på vattnet. Rederier tror på Sverige igen.

En annan stor glädje, herr talman, är att söktrycket till sjöfartsutbildningar har börjat öka. De senaste två åren har antalet ansökningar där sjökaptens- och sjöingenjörsprogrammen varit förstahandsval ökat med 45 procent. Detta är ett absolut positivt tecken på att politiken men även rederierna själva har gjort ett jättejobb med att marknadsföra sjöfarten som ett framtidsyrke med många spännande utmaningar.

Herr talman! Tro inte att vi är nöjda med detta. Det finns tyvärr massor kvar att göra för sjöfarten, inte minst för de inre vattenvägarna, närsjöfarten och kustsjöfarten. Det finns stora möjligheter att flytta godsmängder till vattenvägarna. Hamnarna har kapacitet, och viljan finns bland rederierna. Men regler och kostnader står i vägen.

När det gäller skärgårdstrafiken finns det också en möjlighet att utöka flottan. Men även här finns hinder, herr talman. Att ställa om flottan till fossilfrihet medför problem med tillstånden. Det finns även svårigheter med att ladda fartygen ute i skärgården.

Innan jag avslutar, herr talman, vill jag lyfta upp något alldeles särskilt, nämligen inrättande av ett sjöfartsråd. Helst hade jag sett en sjöfartsminister som arbetar med sjöfartsfrågan, men man kan inte få allt – det hade dock varit en dröm. Men ett sjöfartsråd som tillsammans med representanter från olika departement träffas några gånger per år skulle kunna skapa möjligheter att stärka den svenska sjöfarten. Det handlar om allt från skattefrågor, utbildningar och infrastruktur till myndigheters agerande. Genom ett sådant råd skulle man öka möjligheterna att lösa upp knutar och arbeta framåt för att stärka svensk sjöfart. Det kan handla om allt från industri till butik och allt däremellan men även om framtidens sjöfart, med nya möjligheter.

Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen lutar sig inte tillbaka. Vi kör på och jobbar för en starkt svensk sjöfart. Vissa saker tar tid – men det kommer, och det ska bli bra.

Herr talman! Vi har massor av reservationer. Jag älskar dem alla, men jag yrkar inte bifall till någon av dem.
(Applåder)

I detta anförande instämde Rashid Farivar och Thomas Morell (båda SD).

Anf. 126 MALIN ÖSTH (V):

Herr talman och ledamöter! Det är många som har beskrivit sjöfartens betydelse här i dag. Vi håller helt med från Vänsterpartiets sida. Utan sjöfarten skulle Sverige stanna av. Svensk export och import är helt beroende av att sjöfarten finns och fungerar.

Sjöfarten är ett brett område med många olika delar. Men i dag skulle jag i stället för att använda den breda penseln vilja rikta in mig på två specifika områden: dels hur vi säkerställer en stabil finansiering av våra isbrytare, dels Gotlandstrafiken.

Herr talman! I november förra året fick jag möjlighet att besöka isbrytaren Frej när den låg i hamn i Luleå, redo för vinterns isbrytning. Isbrytning är ett viktigt och avancerat arbete som utförs av skicklig besättning på imponerande fartyg för att hålla våra vattenvägar öppna. Det är samhällsviktig verksamhet och ett måste för åretruntsjöfart. Basindustrin i Sverige är lika beroende av isbrytning som vägtrafiken är av en effektiv vinterväghållning; utan den kommer man inte fram.

När jag besökte Frej i november 2024 hade man vintern 2023 bakom sig. Det var en tuff vinter med det svåraste isläget på flera år. Då räckte den svenska isbrytarkapaciteten inte till. Av totalt sex isbrytare är tre över 50 år gamla. De är förvisso välhållna men omoderna och slitna efter alla år. Tillgången på reservdelar är dessutom mycket begränsad, och det gör läget väldigt pressat och sårbart.

Isbrytarflottan behöver förnyas omgående. Från Vänsterpartiet driver vi, och yrkar därför på, att fyra nya isbrytare ska finansieras inom ramen för nationell plan, där det också införs ett anslag med full kostnadstäckning för drift och underhåll av isbrytare.

Herr talman! Sverige är, som en tidigare talare också har varit inne på, det land i världen som har flest öar – fler än 250 000. Den största ön i Sverige är Gotland, där det bor ungefär 61 000 personer. Att bo, leva och verka på en ö innebär speciella förutsättningar och utmaningar.

Det är därför flera länder har arbetat fram och också antagit en särskild öpolitik. Men Sverige har ingen sådan än, och det behöver vi ändra på. Geografi – att bo på en ö som saknar landförbindelser – spelar roll. Menar vi allvar med att hela landet ska ha likvärdiga villkor för att utvecklas och fungera måste geografi, i Gotlands fall öläget, få genomslag i beslutsfattande och planering.

För Gotlands del är färjetrafiken det viktigaste transportsättet för gods och personer till och från ön, och dess betydelse går inte att överskatta. Färjetrafiken är Gotlands landsväg till fastlandet. På samma sätt som andra län behöver och också har ett fungerande vägnät till grannlänerna behöver Gotland sina färjelinjer.

Men färjetrafiken räknas inte som infrastruktur, utan den klassas som olönsam kollektivtrafik. I och med klassningen som olönsam kollektivtrafik sorterar färjetrafiken under trafikavtalen och upphandlas av Trafikverket med tioårsintervall, genom avtalsperioder på åtta plus två år. Varje ny upphandling innebär en risk för försämringar. Detta skapar en ryckighet och en oförutsägbarhet. Med jämna mellanrum riskerar förutsättningarna för resor till och från ön, men också för det gotländska näringslivet, för lantbruket och för Gotlands omfattande livsmedelsproduktion, att helt förändras. Det är inte rimligt.

Här behöver flera saker komma på plats samtidigt. Det första är att Gotlandstrafiken inte längre klassas som olönsam kollektivtrafik och i stället räknas som infrastruktur och hanteras inom ramen för infrastrukturplanering och infrastrukturfinansiering. Detta är ingen ny tanke. Vi har från Vänsterpartiet drivit det kravet under flera år.

Vi är inte ensamma om detta; det har lyfts av flera andra partier. Exempelvis beslutade Liberalerna, som är ett av regeringspartierna, på sitt landsmöte 2017 att Gotlandstrafiken ska räknas som infrastruktur. Men när man nu står inför ett skarpt förslag yrkar man avslag.

Också regeringens expertmyndighet Trafikanalys har landat i precis samma slutsats och skriver i en rapport från 2012 att Gotlandstrafiken bör ses som en ersättning för en landförbindelse och hanteras som andra infrastrukturfrågor. Trots Trafikanalys tydliga medskick står vi i dag, nästan 15 år senare, fortfarande kvar på samma ställe, med samma problem. Frågan har inte rört sig en millimeter. Det duger inte.

Herr talman! Jag skulle också vilja beröra färjetrafikens omställning och de klimatkrav som finns med i det nya avtal som gäller från 2027 – krav som vi anser är för lågt ställda. Regeringen har att förhålla sig till det som riksdagen beslutat, och riksdagen har som alla känner till beslutat om 2030-målet för inrikestransporter med en 70-procentig utsläppsminskning till 2030. Men det nya avtal för Gotlandstrafiken som börjar gälla 2027, som jag nämnde, innehåller inga krav på en 70-procentig utsläppsminskning, utan kravet gäller i stället en 30-procentig reduktion. Detta krav avser en period som är tidskritisk om vi ska klara våra klimatmål, inte bara 2030-målet. Eftersom avtalsperioden är lång har detta bäring och påverkan också på möjligheten att klara 2045-målet.

Denna kravnivå stimulerar inte det tekniksprång som hade behövts under de kommande åtta åren. Det tycker vi är olyckligt. Men det skickar inte heller de signaler från staten som behövs om att klimatmålen ligger fast och ska nås. Här hade man en möjlighet att visa hur statligt finansierad sjöfart tar ansvar och går före. Det hade varit en väldigt viktig signal. Rimliga priser på rimliga tider utan att tumma på klimatkraven borde ha varit vägen framåt.

Avslutningsvis, herr talman, vad gäller rimliga priser: Vi såg för ett par år sedan hur biljettpriset chockhöjdes, och i december 2022 gjorde alla partier på Gotland gemensam sak och lyfte frågan till regeringen. I september 2023 kom slutligen beskedet att Gotland skulle kompenseras för höga färjepriser, med 33 miljoner kronor – pengar som räckte ungefär ett halvår. Sedan dess har det varit tyst om statlig kompensation samtidigt som priserna fortsatt är för höga. Det här måste hanteras här och nu. Frågan är inte löst. En kompensation som garanterar rimliga priser fram till 2027 och därefter måste komma på plats.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 26. Jag vill tacka samtliga ledamöter i trafikutskottet och alla övriga för det gångna året och önska en trevlig sommar.

Anf. 127 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag tackar trafikutskottet, som jag har haft nöjet att lyssna till under en dryg timme här. Det har varit en givande stund med många olika perspektiv.

Jag ska inte försöka ersätta Linus Lakso, men jag kan ta hans plats här just i dag. Jag kommer kanske att prata om andra saker än vad många av er har gjort, men även om jag inte nämner Gotland eller Donsö specifikt betyder det inte att vi tycker att det är ointressant.

En siffra som återkommer hela tiden är 90. 90 procent av all handel sker via sjöfart, både internationellt och i Sverige. Det är enorma export- och importflöden som går via våra hamnar.

Sjöfarten har en central roll i vår omställning för att skapa ett fossilfritt samhälle, men ändå pratar vi väldigt lite om sjöfartens möjligheter att bidra. Stora volymer kan transporteras på sjön med mycket liten energianvändning per transporterat ton. Det finns alltså ekonomiska och klimatrelaterade skäl till att vi behöver värna sjöfarten. Det gäller både export och import med fartyg, som går långväga, och vi får inte glömma kust- och inlandssjöfarten, som har tagits upp här vid flera tillfällen. Om vi kan avlasta vägar och järnvägar där vi i dag har kapacitetsbrist nationellt är det en fördel.

Fru talman! Transportsektorn ska minska sina utsläpp med 70 procent till 2030. Det har vi också talat om vid flera tillfällen här. Detta mål har sju av åtta av riksdagens partier kommit överens om i denna kammare, men i den matchen har vi ändå bara kommit halvvägs. Hur vi ska ta oss i mål är regeringens ansvar, men trots att vi närmar oss halvtid finns det inte många lösningar i sikte. Regeringen behöver komma med en politik för hur sjöfartens omställning ska skyndas på, för i en värld där vi värnar om miljön och klimatet kan sjöfarten omöjligt fortsätta att ta sig fram med fossil bunkerdiesel.

Fru talman! Miljöpartiet har förslag för att påskynda omställningen. En av de viktigaste reformer som vi vill få på plats är någon form av produktionsstöd för elektrobränslen. Det skulle underlätta och skynda på sjöfartens omställning till hållbara bränslen.

På korta sträckor är elektrifiering ett bra alternativ, men för långväga transporter kommer vi att behöva producera hållbara bränslen, till exempel olika typer av elektrobränslen såsom vätgas, e-metanol och annat – därav Miljöpartiets förslag om ett produktionsstöd.

Ett statligt produktionsstöd för elektrobränslen skulle också komma extra lägligt i och med att EU äntligen har införlivat sjöfarten i EU:s utsläppshandelssystem och det stora reformpaket som rullas ut: Fit for 55. Från och med 2026 ska sjöfarten vara helt inkluderad i utsläppshandelssystemet, och infasningen har redan inletts.

Fartyg som färdas mellan EU och tredjeländer behöver köpa utsläppsrätter för 50 procent av de utsläpp som resan medför. Detta kommer att betyda mycket för sjöfarten och dess arbete för omställningen. Inom EU gäller 100 procent av utsläppen. Till att börja med omfattas koldioxidutsläpp, men efter 2026 omfattas även metan och kvävedioxid. Det vi behöver göra från riksdag och regering är att stötta sjöfarten i denna omställning.

Fru talman! EU har också tagit beslut om FuelEU Maritime-systemet, som innebär ett reduktionspliktssystem för sjöfarten. Det är otroligt glädjande att detta är på plats sedan den 1 januari 2025, med ett par undantag som handlar om EES-länderna Norge och Island. Det gäller, som sagt, att kunna producera hållbara bränslen.

Sjöfarten har, som nämnts, många fördelar när det kommer till miljön, framför allt genom att vara ett effektivt sätt att transportera stora mängder gods. Men det finns stora utmaningar på miljöområdet. Riksrevisionen har granskat regeringens politik på området, vilken lämnar en del övrigt att önska. Riksrevisionen konstaterar att miljön i svenska hav är hårt belastad, att god miljöstatus inte nås samt att negativa konsekvenser för både miljö och samhälle kan förväntas om vi inte vidtar omfattande åtgärder.

Ett problem som kommit att uppmärksammas alltmer är den så kallade skrubbingen, alltså tvättvatten som använts ombord och som släpps ut orenat i havet. Flera länder har redan förbjudit detta. Sverige har följt efter, men statens insatser för att minska sjöfartens utsläpp kan bli mer effektiva. Det behövs både tillräcklig reglering av utsläpp och tillräcklig mottagningskapacitet i hamnarna för att utsläppen i havet ska minska.

Fru talman! Jag vill betona att utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig samtidigt som tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet på många sätt är akut. Därmed är det ett kritiskt läge för att kunna vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen.

Jag kan konstatera att sjöfarten bidrar till flera belastningar på havsmiljön, bland annat genom utsläpp av skadliga ämnen såsom skrubbervatten, som jag pratade om alldeles nyss, alltså tvättvatten från rening av rökgaser samt tvättvatten från rengöring av lasttankar. Jag menar därför att regeringen så snart som möjligt bör införa ett förbud mot utsläpp av allt skrubbervatten i Sveriges hela territorialvatten. Detta har, som vi hörde, redan hänt. Förbudet mot utsläpp från alla skrubbrar börjar gälla något senare, 2029, men det bör införas så snart som möjligt, helst tidigare än 2029.

Även om regeringen uppger att Sverige har koordinerat förslaget med liknande förslag i Danmark och Finland menar jag att det svenska förbudet ska tidigareläggas i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer så att vi får förbud överallt så snart som möjligt.

Jag vill också peka på vikten av att verka för förbud även inom stora vattenområden som Östersjön och internationella vatten. Det är inte bara inom våra egna gränser som detta är angeläget. Jag menar att regeringen ska verka för strängare reglering av utsläpp från sjöfart generellt och att regeringen måste verka aktivt inom EU och internationellt för att utsläppen från marina aktiviteter ska minska både drastiskt och skyndsamt, för att på sikt upphöra helt. Det är också viktigt att regeringen driver på för en skärpning av Marpol så att det inte längre ska vara tillåtet att släppa ut lastrester i havet.

Fru talman! Mellan Danmark och Tyskland öppnas Fehmarn Bält-tunneln för järnvägs- och vägtrafik 2029. Som andra varit inne på kommer detta markant att ändra godsflödena in i och ut ur Sverige. Risker är överhängande att vi får stora mängder gods på vägarna, inte minst på E6 norrut mot Göteborg och Norge, om inte vårt järnvägssystem är anpassat till förändringarna. Detta bör genast utredas.

För att öka kapaciteten till och från Sverige och övriga Norden måste flera transportslag involveras, inte minst järnväg. Det är av klimatskäl nödvändigt att en betydande del av den tillkommande trafiken kan flyttas från väg till järnväg eller till kustsjöfart. Hamnarna i Göteborg och längs Hallandskusten, och såvitt jag förstår även hamnen i Uddevalla, arbetar med att förbättra förutsättningarna för sjöfart på kortare sträckor. Det kan bidra ganska mycket.

Vi menar att det behövs en svensk grön kustfartsstrategi som kombinerar de maritima frågorna och den nationella godshandlingsplanen. I Norge har en sådan redan tagits fram.

Med detta sagt står jag självfallet bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 13, som handlar om kustsjöfarten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

§ 14 Redovisning av skatteutgifter 2025

*Redovisning av
skatteutgifter 2025*

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU22
Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98)
föredrogs.

Anf. 128 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Skatteutgifter är inte ett ämne som brukar väcka några större rubriker men som jag ändå tycker förtjänar att lyftas fram. Låt mig förklara varför.

Till skillnad från de utgifter som syns i statens budget, till exempel utgifter till skola, sjukvård, infrastruktur eller försvar, är skatteutgifter ett slags dolt stöd. Det handlar om särregler i skattelagstiftningen som leder till att staten får mindre intäkter. Det är alltså inte pengar som betalas ut

direkt, utan pengar som aldrig kommer in. Men effekten är densamma: Det kostar samhället.

Skatteutgifter handlar alltså i grunden om vilka intressen vi som partier företräder, vilket samhälle vi vill forma och vilka angelägenheter som vi väljer att definiera som gemensamma.

Fru talman! Eventuella skatteutgifter kan man således utforma utifrån olika perspektiv. Tekniskt sett kan de användas för att stimulera vissa önskvärda beteenden eller för att bidra till ökad legitimitet för skattesystemet och att det upplevs som både enklare och mer rättvist.

Ur ett tillväxt- och effektivitetsperspektiv kan skatteutgifter motiveras för att främja innovation, investeringar och sysselsättning. Ta exempelvis rotavdraget, som i bästa fall kan minska svartarbete i byggbranschen men också, som en tillfällig åtgärd i lågkonjunktur, stimulera tillväxt.

Ur ett fördelningspolitiskt perspektiv kan skatteutgifter bidra till att jämna ut klyftor i samhället. En reducerad moms på livsmedel är ett klassiskt exempel; den gynnar i högre grad hushåll med lägre inkomster, som lägger en större del av sin budget på mat.

Men, fru talman, det omvända gäller naturligtvis också. Här ligger problemet med den politik vi ser från den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna. Regeringens samlade politik är ur ett fördelningspolitiskt perspektiv nästan uteslutande fokuserad på att prioritera de grupper och människor som redan har höga inkomster och stora tillgångar.

I stället för att hålla ihop landet, företräda breda löntagargrupper och jämna ut redan stora skillnader vidgar de medvetet klyftorna. Skattesänkningar riktas mot de redan välbeställda.

Fru talman! Det är förvisso föga förvånande att den förda politiken reflekterar en borgerlig samhällssyn, där de som redan har ska få lite till. Det är i grunden den här regeringens uppdrag. Men det är inte bara ett val av politik utan en samhällsmodell där var och en förväntas vara sin egen lyckas smed. Den är både orättfärdig och upprörande.

Fru talman! Vi socialdemokrater företräder helt andra intressen och står för en helt annan samhälls- och människosyn, vilket också gestaltas i vårt sätt att formulera politiken och skattepolitiken.

Vi vill ha ett skattesystem som är transparent, rättvist och begripligt – ett system som bygger på principen att alla bidrar efter förmåga och att resurser fördelas så att samhället håller ihop. Här kan skatteutgifter ha en roll att spela, men de ska användas klokt och sparsamt och med syftet att stärka samhällsgemenskapen, inte undergräva den.

Fru talman! Politik är att välja. Och vi socialdemokrater väljer ett Sverige som håller ihop, inte ett som glider isär.

Anf. 129 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse *Redovisning av skatteutgifter 2025*, där regeringen redogör för skatteutgifterna, det vill säga de effekter på skatteintäkterna som uppstår till följd av särregler i skattelagstiftningen.

Jag måste medge att min kollega Niklas Karlsson lyckas med konststycket att lyfta något som brukar vara en ganska teknisk debatt – de få gånger det över huvud taget blir debatt – till oanade ideologiska höjder.

Det får mig att vilja påminna ledamoten Karlsson om att om det ska finnas någon välfärd att fördela måste någon skapa denna välfärd. Det är de människor som arbetar hårt, som väljer att utbilda sig och som väljer att lägga många timmar på jobbet som skapar välfärden. Det blir alltid jobbigt när Socialdemokraterna försöker splittra samhället genom att utmåla poliser, sjuksköterskor och skolledare som "de rika".

Fru talman! Jag ska nu återgå till ämnet. Ordet skatteutgifter har olika betydelser beroende på perspektivet. För individer och företag är skatteutgift det man betalar i skatt, och det är oftast den största utgiften i ett hushåll. För mig är det egentligen det enda rimliga perspektivet.

Att benämna minskade skatteintäkter som en utgift är en något märklig ordning, som i princip alla verksamma utanför den skattefinansierade sfären skulle invända mer eller mindre kraftfullt mot. Men nu har vi den ordningen, och ibland får man helt enkelt acceptera att det är som det är.

Fru talman! Redovisning och transparens är en väsentlig del i en förtroendebransch som politiken. I Sverige har vi i dag det åttonde högsta skattetrycket i världen – cirka 7 procentenheter över OECD-genomsnittet. Även om skattetrycket fortfarande tillhör de högsta i världen är det i dag, tack vare den moderatledda regeringen, lägre än det någonsin varit sedan 1970-talet.

Som vi hörde i det tidigare anförandet görs det ofta en koppling mellan höga skatter och generös välfärd. Jag tycker fortfarande att det är fel. Den logiska kopplingen finns i stället mellan hög tillväxt och generös välfärd. Och hög tillväxt får man bara genom att uppmuntra arbete, utbildning och entreprenörskap, inte genom att brandskatta dessa.

Fru talman! Det ställs många krav på ett perfekt skattesystem. Det ska både vara och upplevas vara rättvist. Det ska vara enkelt, begripligt och transparent, och inte minst ska det ha inbyggda incitament som stimulerar till arbete och leder till god ekonomisk utveckling och tillväxt.

Nu är vårt skattesystem mycket långt ifrån att vara perfekt, och därför är det ännu viktigare att det är transparent. Skattebetalarna ska få veta hur mycket skatt som tas ut och vad skatterna går till. För skattesystemets legitimitet och effektivitet är det mycket viktigt med noggranna redovisningar av hur skattemedlen används.

Som sagt: Skatteutgifter kan definieras som stöd till hushåll och företag som uppstår genom särregler i skattelagstiftningen. För att synliggöra stödet krävs att en jämförelsenorm för skatteuttaget definieras.

En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen. Redovisningen av skatteutgifter kan sägas fylla i huvudsak två syften.

Det första syftet är att synliggöra de stöd till företag och hushåll som finns på budgetens inkomstsida och som helt eller delvis har samma funktion som stöd på budgetens utgiftssida.

Det andra syftet med redovisningen är att belysa graden av enhetlighet i skattesystemet. Genom att minska enhetligheten och öka komplexiteten i skattesystemet kan skatteutgifter sägas gå emot principen om att skatte-reglerna ska vara generella, enkla och tydliga.

Socialekonomisk effektivitet innebär att samhällets resurser används på ett effektivt sätt för att skapa så hög välfärd i samhället som möjligt. Skatter orsakar, oavsett om de är enhetliga eller inte, vanligen snedvridningar och en ineffektiv resursallokering i samhället. I vissa fall kan av-

vikelser från enhetlig beskattning – åtminstone teoretiskt sett – förbättra effektiviteten och därmed höja välfärden i samhället.

En vanligt förekommande förenkling är att en åtgärd antas leda till ökad välfärd om vinsterna för dem som vinner på en regelförändring kan kompensera förlusterna för dem som förlorar på den.

Även om det vore önskvärt att göra en kvalitativ bedömning av en skatteutgifts bidrag till förbättrad samhällsekonomisk effektivitet är detta oftast inte praktiskt möjligt, eftersom det ställer stora krav på data och metod.

En kvalitativ bedömning går dock ofta att göra. Ytterst måste det demokratiska beslutssystemet värdera förändringen och anse att den nya fördelningen är acceptabel. Och det är precis det vi gör i skatteutskottet.

Även om jag tycker att begreppet skatteutgift är märklig i sammanhanget tycker jag att det är en god princip att göra denna öppna och transparenta redovisning, och den är mycket intressant att ta del av.

Jag kan bland annat konstatera att den i särklass största post som förekommer i redovisningen är jobbskatteavdraget – nästan 200 miljarder kronor år 2025. Det är faktiskt över 200 miljarder om man räknar in jobbskatteavdraget för äldre. Det är 200 miljarder som hårt arbetande människor fått behålla som frukt av sitt arbete och som gett dem alla en bättre välfärd och bidragit till starkare incitament för arbete och ekonomisk tillväxt.

Fru talman! Redovisningen ger också en tydlig bild av ett allt annat än enkelt och enhetligt skattesystem. Inte mindre än 154 avvikande poster noteras. Det finns onekligen potential när det gäller att förenkla skattesystemet.

(Applåder)

Anf. 130 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! När ledamoten Åberg säger att jag lyfter en teknisk debatt till oanade ideologiska höjder ska jag erkänna att jag tar det som en komplimang. För att återgälda den ska jag säga att ledamoten Åberg inte heller hade så svårt att fånga den bollen.

Det är trots allt i detaljerna djävulen sitter. Låt oss fördjupa oss lite grann i dagens ärende om skatteutgifter. Fram till 2021 valde man att göra fördjupade analyser av enskilda skatteutgifter ur perspektivet samhällsekonomisk effektivitet. Efter det finns inte längre dessa redovisningar och fördjupade analyser, trots att utskottet vid ett par tillfällen har påpekat att man har välkomnat detta och vill att det ska finnas med.

Samtidigt hör jag ledamoten Åberg, Moderaterna, säga att det ska vara en öppen och transparent redovisning. Det pratas om arbete och tillväxt. Då tänker jag att om man vill att de skatteutgifter man föreslår ska bidra till ökad tillväxt, full sysselsättning och minskad arbetslöshet, varför vill man då inte redovisa hur detta slår och vilka effekter det får rent samhällsekonomiskt och på den samhällsekonomiska effektiviteten?

Då återstår bara frågan om man gör detta av andra skäl – kanske av fördelningspolitiska skäl – och att det här snarare handlar om någonting annat än att öka tillväxten och minska arbetslösheten. Det kanske snarare handlar om att genomföra åtgärder som redan gynnar de intressen som Moderaterna företräder – det vill säga de människor som redan har höga inkomster och stora tillgångar.

Min fråga – eller kanske till och med mitt påstående – till Moderaterna och ledamoten Åberg är: Vad är det som gäller, och varför tycker ni att detta inte ska redovisas?

(Applåder)

Prot. 2024/25:134
17 juni

*Redovisning av
skatteutgifter 2025*

Anf. 131 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Det är intressant att Niklas Karlsson tar upp just den analysen. Första gången den försvann var faktiskt under Stefan Löfvens regering. Detta föranledde bland annat en rapport från Riksrevisionen där man påpekade att den typen av analys kanske är bra att ha. Så vi är nog inte ensamma i detta.

När det gäller Niklas Karlssons påstående att skattesänkningar och åtgärder som regeringen vidtar skulle riktas för att gynna dem som redan har tycker jag att det är ett direkt amoraliskt påstående.

Varför säger inte Niklas Karlsson till exempel att en högavlönad person som tjänar fyra gånger så mycket som medianlönen i Sverige utan att klaga betalar mer än åtta gånger mer i skatt än en person med medianlön? Detta är alltså med de moderata skattesänkningarna inräknade.

Tycker Niklas Karlsson att det är rättvist eller inte att någon som tjänar fyra gånger mer betalar mer än åtta gånger mer i skatt? Hur uppmuntrar vi människor att ta ansvar och utbilda sig, starta företag och arbeta helger och nätter om de inte kan behålla åtminstone en liten del av den välfärd de genererar?

(Applåder)

Anf. 132 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! I vårt land råder massarbetslöshet. Den närmar sig 10 procent. Tillväxten ligger i Europas bottenliga. När regeringen står handfallen och vi har en arbetsmarknadsminister som tar sovorgon blir det såklart inte bättre av att man väljer att dölja effekterna av den politik man företräder. Jag vill snarare påstå att det i ljuset av detta är ännu viktigare och ännu mer angeläget att titta på vilka samhällsekonomiska effekter de politiska åtgärderna har.

Fru talman! I tre år har vi nu levt med en moderat, borgerlig, sverigedemokratisk regering. Det enda den moderata ledamoten förmår att tala om är tiden före regeringsskiftet – om Stefan Löfvens regering. Nej, det håller inte.

Det här visar bara på att den politik ni genomför inte syftar till att öka tillväxten – ni hoppas på det. Den syftar inte till att minska arbetslösheten – ni hoppas på det.

Det här genomförs av fördelningspolitiska skäl. Det här handlar om att ge mer till dem som redan har, och därför vill man inte tala om vilka effekter den förda politiken har när det gäller att öka tillväxten, öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Det är det besked vi får i Sveriges riksdag i dag av Moderaterna och Borian Åberg.

(Applåder)

Anf. 133 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Det är inte sant att jag inte har berättat om alla bra saker som regeringen har gjort för ökad tillväxt. Men vill Niklas Karlsson höra dem en gång till ska jag gärna upprepa dem. Avskaffad avtrappning av

jobbskatteavdraget – självfinansierat – får människor att arbeta mer. Vi har höjt jobbskatteavdraget för alla som jobbar – särskilt för dem med låga och medelhöga inkomster och för pensionärer som jobbar. Vi har avskaffat flygskatt, avskaffat plastpåskatt, avskaffat avfallsförbränningsskatt och höjt rotavdraget – visserligen temporärt, men väldigt hett önskat av byggbranschen.

När det gäller att underlätta för företag reformeras 3:12-reglerna. En del av detta är att 60 000 företag får sänkt skatt, men det viktigaste är att regelverket blir mycket enklare. En massa onödig redovisning försvinner. Detta kommer att göra att innovation uppmuntras och att fler vågar starta företag – och förhoppningsvis anställa fler.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

§ 15 En tioårig grundskola

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU17

En tioårig grundskola (prop. 2024/25:143 och prop. 2024/25:160 delvis) föredrogs.

Anf. 134 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag.

Sverige har under flera årtionden brottats med sjunkande kunskapsresultat i skolan. Vi har vant oss vid rubriker om Pisafall, bristande likvärdighet och elever som går ut nian utan att kunna läsa, skriva och räkna tillräckligt väl. Pisaundersökningen 2022 visade att nästan var fjärde svensk 15-åring inte uppnår grundläggande nivåer i läsning och matematik.

Det är ett skolpolitiskt haveri, fru talman, men det är också en väckarklocka. Det duger inte att stå och titta på när kunskapsrasen fortskrider. Därför tar regeringen, med Liberalerna som pådrivande skolparti, nu nästa steg för att återupprätta kunskapsskolan i Sverige.

Skolan måste tillbaka till grunderna, med en förstärkt lärarroll där läraren både instruerar och tillåts hålla ordning i klassrummen, med riktiga läroböcker framför skärmar och Ipadar och med nya läroplaner som lägger fokus på grundläggande kunskaper och anpassar sig efter barns faktiska kognitiva utveckling. Barn måste lära sig grunderna, det vill säga att läsa, skriva och räkna, i tidig ålder. Med en tioårig grundskola tar vi steg mot just detta.

Från höstterminen 2028, fru talman, kommer förskoleklassen att ersättas av en ny första årskurs i grundskolan. Det innebär mer sammanhållen undervisning, ett tidigare fokus på grundläggande färdigheter och en mer likvärdig skolgång för alla barn, oavsett var i landet de bor. Det här är ingen symbolreform utan en konkret och genomgripande förändring i den svenska skolans struktur som har stor betydelse för hur vi möter eleverna under deras allra första skolar.

Förskoleklassen infördes 1998 som en brygga mellan förskola och skola. Syftet var gott: att ge barnen en mjuk övergång. Men i praktiken har förskoleklassen blivit ett otydligt mellanting med stora variationer i undervisningens innehåll, kvalitet och syfte. I vissa skolor är förskoleklassen redan i dag väldigt lik grundskolan, med strukturerad undervisning och fokus på läsning och räkning. I andra är den mer en förlängning av förskolan, med mindre lärarstöd och en svagare koppling till skolans kursplaner.

Det här är ett problem ur ett likvärdighetsperspektiv, fru talman. Alla barn ska ha rätt till samma start, samma ambitionsnivå och samma möjlighet att lyckas oavsett hur många hyllmeter böcker de har där hemma. Skolans kompensatoriska kunskapsuppdag stärks när skolan nu går tillbaka till grunderna.

Därför inför vi nu en ny årskurs 1, integrerad i grundskolan och med ett tydligt kunskapsuppdag. Det innebär att eleverna får undervisning utifrån skolans ämnen och kursplaner från dag ett, och det innebär att de omfattas av samma regelverk som resten av grundskolan.

Att ta bort förskoleklassen och i stället utöka grundskolan kommer att leda till att skolans traditionella arbetssätt och pedagogik framträder starkare än vad som i dag är fallet i förskoleklassen. Mer traditionell undervisning förekommer på många håll i dag, men genom den här förändringen skapar vi större likvärdighet för alla elever.

Det är dock viktigt att påpeka, fru talman, att strukturerad undervisning inte betyder att vi tvingar sexåringar att sitta stilla i skolbänken hela dagarna. Den nya årskurs 1 ska självklart vara anpassad efter elevernas ålder och behov. Lek, rörelse, kreativitet och trygghet kommer att vara naturliga inslag, och det är fullt förenligt med ett tydligt kunskapsfokus.

En stor vinst med denna reform är att den minskar antalet övergångar i barnens skolgång. Att gå från förskola till förskoleklass och sedan till grundskolan innebär att ingå i tre olika verksamheter på tre år – med olika regelverk, olika pedagogik och ofta olika personal. Varje sådant skifte riskerar att störa barnets utveckling och progression. Genom att ta bort en skolform får vi en mer sammanhållen skolgång. Ytterligare en positiv konsekvens är att samma lärare kan följa en elev under en längre tid, vilket är bra för eleverna, lärarna och skolresultaten.

Vi gör dessutom reformen på ett ordnat och ansvarsfullt sätt. Den träder i kraft först höstterminen 2028, vilket ger tid för huvudmän och lärare att förbereda sig och för Skolverket att ta fram nya kursplaner och styrdokument.

Vi förstärker också den garanterade undervisningstiden med 534 timmar i grundskolan. För svenska elever, som har förhållandevis lite obligatorisk undervisningstid jämfört med många andra länder, är det bra att få mer undervisning i grundskolans ämnen. Det är värdefull tid som kommer att användas till att läsa, skriva och räkna och till att identifiera vilka elever som tidigt behöver stöd. Den här reformen kommer att hjälpa oss att sätta in stöd till de elever som verkligen behöver det och att sätta in det stödet tidigare. Det är bra.

Fru talman! Den här reformen är också viktig för barn som ska gå i anpassad grundskola, det vill säga det som tidigare kallades särskolan. I dag finns ingen förskoleklass för de eleverna, vilket skapar otydlighet och brist på likvärdighet. Med en tioårig grundskola får även dessa barn en tydlig skolgång från start, anpassad efter deras behov.

Liberalerna har länge drivit frågan om en tioårig grundskola. För oss handlar skolpolitiken alltid om att utjämna livschanser och om att ge varje barn, oavsett bakgrund, en ärlig chans att lyckas. Vi vet att nyckeln är kunskap – tidig kunskap. Grundläggande färdigheter är grunden för all annan inläring.

Den nya, tioåriga grundskolan är ett verktyg i det här arbetet, och den betyder att vi tar skolan tillbaka till grunderna – till läsning, skrivning och räkning samt till ordning, trygghet och en skolstart som rustar eleverna och inte lämnar dem i sticket. Jag är väldigt stolt, fru talman, över att Liberalerna i regeringsställning nu är med och genomför denna reform. Detta är helt rätt väg för svensk skola.

Avslutningsvis, fru talman: Detta är utbildningsutskottets sista debatt. Vi har visserligen en debatt direkt efter denna, men för den finns det ingen anmäld talartid. Jag vill verkligen tacka alla utskottets ledamöter för ett jättegott samarbete, och jag vill tacka vårt eminenta kansli på utbildningsutskottet. Självklart vill jag även tacka våra talmän, som leder våra debatter, och hela Riksdagsförvaltningen för det oerhört viktiga och professionella arbete som alla där utför. Det hjälper den svenska demokratin och hjälper oss i vårt arbete.

(Applåder)

Anf. 135 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Kommer du ihåg din första skoldag? Jag tänker att många gör det. Det är en stor och viktig dag, och det är en pirrig dag för de allra flesta.

För att göra den dagen – inträdet i skolans värld – så bra och smidig som möjligt för de allra yngsta skolbarnen skapades en frivillig sexårsverksamhet som skulle förena förskolans och grundskolans olika särarter och bygga en brygga mellan de båda verksamheterna. Förskolans undervisning, som bygger på barnens lek, skapande rörelse, lärande med eleven som utgångspunkt samt social och emotionell träning, skulle kombineras med skolans undervisning, som styrs av fastslagna kunskapsmål. På så vis skulle alla barn ges möjlighet att delta i en tioårig pedagogisk verksamhet som skulle ge bättre möjligheter att i slutändan nå grundskolans mål.

År 1998 blev förskoleklassen obligatorisk för kommunerna, men den var då fortfarande frivillig för barnen. Syftet var som sagt att stimulera varje barns utveckling och lärande och att underlätta integreringen mellan förskola och skola.

Förskoleklassen fick samma läroplan som grundskolan och fritidshemmet – Lpo 94 – och samma mål att sträva mot. Det fanns dock inga mål att uppnå för den enskilda sexåringen. I läroplanen Lgr 11 kvarstod den grundtanken oförändrad – förskoleklassen arbetade fortfarande med samma värdegrund och uppdrag som grundskolan men utan kursplaner och utan att underställa den enskilda sexåringen kunskapskrav.

År 2016 fick sedan förskoleklassen en egen del i läroplanen för att tydliggöra en annars rätt fritt hållen styrning.

År 2018 blev förskoleklassen obligatorisk för att fullfölja det ursprungliga syftet att varje barn ska ha möjlighet till en tioårig pedagogisk verksamhet som syftar till att uppnå grundskolans mål. Skolpliktens inträde tidigare lades ett år; sedan dess ska sexåringar normalt påbörja sitt fullgörande av skolplikten i förskoleklassen.

Fru talman! En ettårig skolform har samtidigt sina problem.

För det första har det som skulle bli en brygga blivit ett resursmässigt dike. Snittkostnaden för en elev i förskoleklassen motsvarar lite drygt en tredjedel av snittkostnaden för en elev i förskolan och knappt hälften av snittkostnaden för en elev i grundskolan.

För det andra är olikvärdigheten stor. Även om skolformen nu har ett eget avsnitt i läroplanen är den jämförelsevis svagt reglerad. Utformningen av verksamheten och ambitionerna med den varierar kraftigt mellan olika huvudmän, skolenheter och klassrum. På vissa håll sker ambitiös och påkostad undervisning. På andra håll kläms verksamheten ihop så att eleverna bara går halvdagar i skolan eller inte går i skolan varje dag i veckan. På vissa håll är verksamheten väldigt lik den undervisning som äger rum i lågstadiet. På andra håll verkar den fria leken prägla större delen av skoldagen.

För det tredje, fru talman, innebär en ettårig skolform att den kontinuitet som vi vanligtvis eftersträvar i utbildningsverksamheter, inte minst för små barn, är sämre än vad den skulle behöva vara. Förskoleklassen innebär en extra övergång mellan skolformer, i nya lokaler, med ny personal och med nya klasskamrater. Varje sådan övergång riskerar att leda till otrygghet och ett hack i elevernas kunskapsutveckling, men ändå upprepas det hela ett år senare.

Mot den bakgrunden står vi socialdemokrater bakom tillskapandet av en tioårig grundskola, men regeringen har nu ett ansvar att inte spola ut barnet med badvattnet. Den idé som bar fram tillskapandet av förskoleklassen är alltså en bra idé. Därför tycker vi att det är viktigt att regeringen i det fortsatta arbetet – när förordningstexter ska skrivas, när läroplaner ska revideras och när kursplaner och andra typer av styrning ska förändras – värnar att mötet mellan förskolans och grundskolans olika pedagogiska utgångspunkter och metoder fortsatt präglar arbetet i sexårsverksamheten, eller rättare sagt den nya årskurs 1, så att sociala och emotionella färdigheter får stå i fokus.

Majoriteten av den personal som bedriver undervisning i förskoleklassen är utbildade förskollärare. Det är viktigt att deras kompetens tas till vara och att det arbete med att erbjuda dem behörighetsgivande fortbildning som vi inledde 2021 får fortsätta. Men det räcker inte med att fortsätta med sådant som den socialdemokratiska regeringen inledde. Om reformens syfte att skapa större kontinuitet inte ska gå om intet behöver det komma på plats en valideringsprocess som leder till att den majoritet av förskollärarna som nu undervisar i förskoleklassen, och som har lång erfarenhet av det, så enkelt som möjligt kan bli behöriga att undervisa i hela lågstadiet.

Det räcker dock inte heller med det. För att den nya årskurs 1 även fortsättningsvis ska förena de pedagogiska utgångspunkterna i förskolan och grundskolan med varandra, förena lek och lärande, ta utgångspunkt i barnens förståelse av världen och i deras behov av rörelse samt bygga grunden för en livslång lust att lära behöver lågstadielärare få möjlighet till ett förskolepedagogiskt lyft i enlighet med det som föreslogs i den statliga utredning som föregick den här propositionen.

Sammanfattningsvis, fru talman: Ett längre kontinuum av kunskapsutveckling mot lågstadiets mål, färre verksamhetsövergångar, färre personal- och gruppförändringar och ökad likvärdighet är mervärden som den här reformen har kapacitet att ge. Fortsatt fokus på de minsta skolbarnens behov av lek och rörelse samt emotionell och social utveckling är dock nödvändigt, enligt vår mening. För att åstadkomma detta behöver fortbildningsmöjligheter, övergångsregler och valideringsprocesser möta de behov som finns hos förskollärare och grundskollärare som ska undervisa i lågstadiet efter 2028. För att möjliggöra detta behöver läro- och kursplaner och andra författningar nu revideras med det i åtanke.

Slutligen, fru talman, vill jag påpeka att vi socialdemokrater i varje budget sedan den här regeringen tillträdde har visat att vi tycker att det är viktigt att resurssätta skolan. I årets budget riktade vi 3 miljarder mer än regeringen till skolan, och utöver det föreslog vi en höjning av de generella statsbidragen med 6 miljarder.

Regeringen har gång på gång påstått sig göra historiska satsningar på skolan, men upprepade gånger har man avslöjats med att egentligen skära ned. Nu pekar tunga remissinstanser på att de medel som regeringen avser att tillföra inte kommer att täcka skolhuvudmännens tillkommande kostnader för den här reformen.

Meningen med den här ändå ganska stora reformen måste ju vara att höja kvaliteten under det första skolåret för alla elever utan att det går ut över kvaliteten i resten av lågstadiet. Om reformen inte ska leda till kvalitetsförsämringar är det viktigt att den inte är underfinansierad. Därför vill jag understryka, fru talman, hur viktigt det är att detta inte blir ännu en av den sverigedemokratiskt styrda och moderatledda regeringens besparings-attacker på skolan.

Vi socialdemokrater står givetvis bakom alla våra tre reservationer i betänkandet, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 3.

(Applåder)

Anf. 136 KENT KUMPULA (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i propositionen.

Vi tror att det här är ett riktigt bra och genomtänkt förslag av Tidöpartierna och en reform som kommer att göra skolan mer jämlik över landet, men det är såklart ingenting som per automatik förbättrar den introduktion till skolan som många barn får redan i dag i den nuvarande formen av förskoleklass. I vissa fall kommer det i praktiken nästan bara att fungera som ett namnbyte.

Det gäller dock de barn som i dag har turen att hamna på en bra skola och i en bra förskoleklass med ett väl anpassat fokus på kunskapsinläring. Med ett väl anpassat fokus menar jag att det varken ska vara för starkt eller för svagt fokus på kunskapsinläring, eftersom det är väldigt unga barn vi pratar om. Lek och rörelse ska vara en stor del av dagen för så pass unga barn.

Men, fru talman, det ska ju inte vara slumpen eller tur som avgör om ett barn får rätt förutsättningar. Det är något alla barn har rätt till, i alla fall i den målbild vi Sverigedemokrater har för Sverige och för svensk skola.

Har då verkligen inte alla barn redan i dag likvärdiga förutsättningar i sina respektive förskoleklasser oavsett vilken skola de går på? Svaret är

tyvärr nej. Det finns jättemånga bra skolor där denna reform kanske inte kommer att göra någon större skillnad över huvud taget. Men så ser det inte ut överallt. Reformen kommer att göra vissa skolor bättre, och det är positivt. Personalen kommer att vidareutbildas, och vissa skolor får kanske byta ut den personal som inte klarar vidareutbildningen. Det kommer att visa sig. Vissa skolor behöver kanske tänka om och kalibrera om fördelningen mellan lek och rörelse å ena sidan och kunskapsinläring å andra sidan.

Genom att inkludera förskoleklassen i den ordinarie grundskolan, sameskolan med flera som ett extra skolår kan vi på ett helt annat sätt säkerställa större likvärdighet över hela landet.

Fru talman! Genom denna reform kommer de barn som annars hade haft oturen att hamna i en förskoleklass som kanske inte var optimalt kalibrerad att få en bättre start på sin skolgång, och det är positivt. Jag ser egentligen ingen risk för att något blir sämre för barnen i och med reformen, och det är ju det viktigaste. Det blir helt enkelt en större likvärdighet och en större förutsägbarhet när det gäller hur det allra första skolåret för alla barn kommer att vara och fungera.

Jag tror att alla partier är ganska överens om att reformen för en tioårig grundskola är bra och ska genomföras. De motioner och reservationer som finns till propositionen känns nämligen lite konstlade och onödiga. Det framförs bland annat att man ska värna förskolans pedagogik och titta på behörigheter, kompetensutveckling och validering av befintlig personal. Men allt det är redan både uppmärksammat och omhändertaget i propositionen.

Jag läser innantill: ”Skolverket ska vidare ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner på så sätt att det bör framgå att det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning samt skapande. Undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt – men även ge en god introduktion till skolmiljön och en förberedelse för den fortsatta skolgången.”

Detta låter i mina öron som att man gör just det som efterfrågas. Man tar till vara och säkerställer förskolans pedagogik med utevistelse, lek, skapande och social träning. Allt det är alltså redan omhändertaget.

Vidare kan man läsa om de planerade möjligheterna till vidareutbildning och validering av befintlig personal: ”Utredningen föreslår att en behörig förskollärare som vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas genomförande har anställning i förskoleklassen och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår ska vara behörig att som lärare undervisa i alla ämnen årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan om han eller hon har kompletterat sin examen med fullgjord behörighetsgivande fortbildning.”

Vidare: ”Förskollärare som har undervisat i mindre än fem år ska enligt utredningens förslag kunna bli behöriga att undervisa i lågstadiet genom att läsa kompletterande behörighetsgivande högskoleutbildning.”

Detta med fortbildning och validering av befintlig och erfaren personal är alltså också omhändertaget i propositionen.

Jag känner mig trygg med att detta kommer att bli bra.
(Applåder)

Anf. 137 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte att det fanns en ganska stor samsyn partierna emellan om att denna reform är önskvärd och att det därför inte skulle bli några replikskiften. Men eftersom Kumpula inte kunde hålla sig utan kallade våra reservationer överflödiga krävs det att jag tydliggör varför jag inte tycker att de är överflödiga. Jag kanske också frågar Kent Kumpula om vilken riktning han ser att det fortsatta arbetet ska ta.

Frågorna om behörighet och kompetensutvecklingsinsatser är i propositionen helt förpassade till förordningsändringar. Det Kumpula citerade var från utredningen, men i den proposition som ligger på riksdagens bord finns inte dessa skrivningar. Skolministern skriver också i ett svar på en skriftlig fråga som finns med i betänkandet att förordningarna bereds i Regeringskansliet. Vi kan alltså inte få några svar på vilka förändringar som ska göras i behörighetsförordningen och vilka möjligheter som ska finnas för en förskollärare som har jobbat i många år i förskoleklass att snabbt bli behörig att undervisa i det nya lågstadiets alla fyra årskurser. Om Kumpula eftersträvar kontinuitet måste han hålla med om att samma lärare måste kunna följa med hela vägen. Annars är det väl ingen poäng att gå från förskoleklass och lågstadium till ett fyraårigt lågstadium.

De över 5 000 förskollärare som nu undervisar i förskoleklass är nog intresserade av om de kommer att kunna valideras på ett enkelt sätt och bli behöriga för alla de fyra åren eller om de ska söka sig annat jobb.

Vad säger Kent Kumpula om detta?

Anf. 138 KENT KUMPULA (SD) replik:

Fru talman! Det ska tas fram kursplaner och styrdokument. Det är inte förrän 2028 den tioåriga grundskolan ska införas, och givetvis tar man en sak i taget. Först ska vi besluta att grundskolan ska bli tioårig. Nästa steg är att ta fram styrdokument, kursplaner och så vidare. Först därefter slås det fast hur fortbildningen ska gå till. Att redan innan man har kursplaner och styrdokument i detalj ange hur fortbildningen ska gå till vore ett väldigt bakvänt sätt att göra saker och ting.

Anf. 139 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Kursplaner kommer inte att svara på den fråga jag nyss ställde: Hur kommer förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i förskoleklass enkelt att bli behöriga?

Vilken riktning har regeringen? Vilket inflytande kommer Kent Kumpula att ha över denna process, och vad är hans förslag om hur detta ska gå till?

Vi vill ju inte förlora en massa människor som nu är behöriga. Det handlar om människor som har erfarenhet av att jobba i arbetslag med behöriga lågstadielärare, och då borde man med ganska enkla medel kunna göra en snabbare valideringsprocess så att de inte måste gå en utbildning på tre och ett halvt år för att bli lågstadielärare. Vad är Kent Kumpulas och regeringens svar på detta?

När vi ändå pratar om kursplaner och styrdokument: Det förslag vi nu tar ställning till är att den nya årkurs 1 ska underställas samma regler som övriga grundskolan. Resten av arbetet, alltså det som eventuellt kan leda till att förskolans pedagogik får vara en del av den nya årskurs 1 och att

det kan finnas kvar en särart som handlar om social och emotionell utveckling, överlämnas helt till regeringen.

Då vore det intressant att höra om Kent Kumpula kommer att ta strid för att det ska vara så. Ska sexåringar få fortsätta att lära sig att stå i kö och att vänta på sin tur att få kasta tärningen? Ska de få fortsätta att jobba med sådana färdigheter, ta utgångspunkt för sitt lärande i leken och få sina rörelsebehov tillgodosedda? Kommer det att bli så? Kommer Kent Kumpula att ta strid för det i beredningen av de nya läroplanstexterna?

Denna process överlåter vi helt till regeringen, för det vi nu ska besluta om är bara att det ska vara samma regler för den nya årskurs 1 som för resten av grundskolan.

Anf. 140 KENT KUMPULA (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att Linus inte riktigt lyssnade. Jag får upprepa mig: Man ska göra rätt sak i rätt ordning. Först ska man besluta att någonting ska göras, och sedan tar man fram kursplaner och så vidare. Sedan tar man fram valideringssätt. Att redan nu i detalj säga hur det ska göras, vilka utbildningsvägar det ska vara, vilka krav det ska vara och hur detta i detalj ska styras upp utan att veta hur kursplanerna och styrdokumenterna kommer att se ut är jättekonstigt. Det är ett bakvänt sätt att göra det på.

Det finns ingen som har sagt att sexåringar ska sitta i skolbänken åtta timmar per dag och hårdplugga matematik, och jag tror ärligt talat inte heller att Linus tror det. Jag tror inte heller det. Vi behöver inte göra oss dumma här i talarstolen.

(Applåder)

Anf. 141 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om tilltalet i kammaren med både förnamn och efternamn.

Anf. 142 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 från oss och Miljöpartiet. Jag står självklart också bakom vår andra reservation, men den får en annan ledamot yrka bifall till senare i den här debatten.

Fru talman! I dag debatterar vi, som alla har hört, frågan om införandet av tioårig grundskola.

Förskoleklassen har spelat och spelar en central roll som övergång mellan förskola och grundskola. Det är tydligt att det svenska skolsystemet behöver fler insatser, och tioårig grundskola skulle kunna bidra till detta, förutsatt att reformen genomförs på ett genomtänkt och ansvarsfullt sätt. Men tyvärr väcker regeringens nuvarande förslag och hantering en del farhågor. Jag vill lyfta fram några av dessa.

Förslaget innebär att förskoleklassen upphör som egen skolform och i stället övergår till att vara första årskurs i grundskolan och motsvarande skolformer. En avgörande detalj i detta är vem som ska ha behörighet att undervisa i den nya årskurs 1 och de lägre årskurserna. Där menar jag att regeringens förslag får långtgående konsekvenser både för lärarförsörjningen i stort och för de individer som i dag arbetar som eller utbildar sig till förskollärare och lärare.

Behörighetskraven för den nya årskurs 1, liksom möjligheten att ge vidareutbildning och fortbildning, blir därmed avgörande. Regeringen behöver nu klargöra hur man tänker säkerställa att de yngsta eleverna kommer att mötas av lärare med rätt kompetens. Risken är annars att reformens ambition, som man menar är ökad kunskapsutveckling bland annat, inte kommer att uppnås. Det vore dessutom mycket olyckligt om lärare med lång erfarenhet av pedagogiskt arbete med sexåringar plötsligt anses vara obehöriga för just denna undervisning trots sin faktiska kompetens.

Vi får inte hamna i en situation där förskollärarnas kompetens går förlorad. Tvärtom måste den tas till vara och utvecklas inom ramen för den nya tioåriga grundskolan. Samtidigt behöver även grundskollärare som inte tidigare undervisat de yngsta eleverna kanske ges möjlighet att också bygga upp sin kompetens inom den lekbaserade pedagogiken, något som också är avgörande i undervisningen av just de yngsta barnen.

För höstterminen 2023 kunde man se i statistiken att endast 35 procent av de berörda lärarna i förskoleklassen hade den behörighet som enligt förslaget krävs för att kunna undervisa i den nya årskurs 1. Detta visar tydligt behovet av generösa övergångsregler och goda möjligheter för validering, vidareutbildning och kompetensutveckling, så att alla ges en rimlig chans att bli behöriga i god tid före reformens ikraftträdande.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet ser ett stort värde i att reformen kan skapa – jag säger *kan* skapa – en mer sammanhållen skolgång för barnen. Att slippa byta skolförhållanden efter ett år skulle kunna stärka känslan av kontinuitet och trygghet. Men det får inte ske på bekostnad av de styrkor som förskoleklassen i dag har och dess unika kombination av förskolans och skolans pedagogik.

Förskoleklassens uppdrag att främja barns lärande och utveckling är avgörande för att reformen ska bli framgångsrik. Därför måste undervisningen i den nya årskurs 1 fortsatt integrera arbetssätt och pedagogik från både förskola och skola. De som ska undervisa där måste kunna använda förskoleklasspedagogikens styrkor på ett ändamålsenligt sätt. Detta förutsätter dock att läroplanen för förskoleklassen också bevaras.

Kombinationen av lek och lärande är inte bara en pedagogisk framgångsmodell – den har också stöd i forskningen. Att bygga vidare på den läroplanen ger också bättre förutsättningar för barnens övergång mellan förskola och grundskola och säkerställer att de positiva erfarenheterna av förskoleklassen inte går förlorade.

Fru talman! Samtidigt som vi diskuterar förändringarna i grundskolans struktur måste vi tala klarspråk om det största problemet i dagens svenska skola, nämligen ett experiment som får dåliga konsekvenser oavsett om vi har en tioårig grundskola eller inte. Jag tror att alla här vet vad jag kommer att nämna, nämligen marknadsskoleexperimentet.

Det är inte bara antalet skolår eller huruvida vi har en sammanhängande grundskola eller inte som avgör skolgångens kvalitet. Frågan är betydligt större än så. Det handlar om hur vi fördelar resurserna, hur likvärdigheten säkras och hur vi garanterar att varje elev får den utbildning som den har rätt till. Det handlar om vilken arbetsmiljö som skolans personal har.

Dagens marknadsskolesystem, där skolor konkurrerar om skolpengen, har lett till segregation, betygsfusk och en djup ojämlikhet i den svenska skolan. Att privata aktörer dessutom obegränsat kan ta ut vinster ur den

skattefinansierade undervisningen är ett grundläggande systemfel som inte kommer att lösas med denna reform.

Vi i Vänsterpartiet anser att reformer som rör skolans framtid måste ha sin utgångspunkt i elevers behov, inte i marknadens logik. Att bygga ut grundskolan till tio sammanhängande år kan bli bra, men om vi inte samtidigt tar itu med de grundläggande strukturella problemen, framför allt skolsystemet, vars logik blivit marknadslogik, riskerar alla goda ambitioner att gå om intet.

Skolan ska inte vara en marknad – den ska vara en plats för kunskap, jämlikhet och trygghet för alla barn i hela landet. Därmed vill jag återigen yrka bifall till reservation 4.

(Applåder)

Anf. 143 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Läskunnigheten bland svenska barn sjunker. Läskunnigheten sjunker tillsammans med kunskapsresultaten i den svenska skolan. I dag kan var femte fjärdeklassare inte läsa ordentligt. Störst är problemen bland de elever som inte alltid pratar svenska hemma. Där ser vi ett ännu större behov av att förstärka fokus på läsundervisning tidigt.

Vi vet att förmågan att läsa är helt nödvändig för att man ska kunna klara av skolan men också för att man ska kunna ta aktiv del i vår samhällsgemenskap. Det är helt avgörande att man kan läsa ordentligt. Därför behöver vi göra vad vi kan för att vända denna utveckling.

Vi satsar på fler böcker, fler fysiska läromedel och fysiska böcker. Vi satsar på bemannade skolbibliotek, vilket kommer på plats den här sommaren, liksom på att lärarutbildningen ska innehålla något så självklart som undervisning för våra framtida lärare i vilken utlärningsmetod som fungerar bäst för att få våra barn att lära sig läsa.

Fru talman! I dag debatterar vi ytterligare ett av dessa förslag. Vi debatterar regeringens reform – faktiskt en av de mest omfattande reformerna av svensk skola på årtionden. Med propositionen om en tioårig grundskola tar vi nu viktiga steg för att stärka den svenska kunskapsskolan. Vi vill öka likvärdigheten och skapa bättre förutsättningar för alla barn att lyckas i skolan, oavsett bakgrund eller bostadsort.

Det handlar också om något så fundamentalt som varje elevs första möte med skolan, om den första kontakten med grundskolan och om att lägga grunden för ett livslångt lärande. Det handlar om att ta ansvar för Sveriges framtid. Det låter kanske högravande. Det är det också, för det handlar om att bygga en skola som ger varje elev det stöd som den behöver i vår skola. Det handlar om en struktur som skapar ett kunskapsfokus och möjlighet för varje elev att växa och bli sitt bästa jag.

För oss moderater är utbildningen vägen till frihet. Skolan är vägen till möjligheten att forma sitt eget liv, att bli sin egen lyckas smed eller att uppnå sina drömmar. Det ska man kunna göra oavsett bakgrund, uppväxtvillkor, vad ens föräldrar heter eller var de är födda någonstans. Det ska vara möjligt att bygga det liv man själv vill leva, och den resan börjar i skolan. En likvärdig och kunskapsfokuserad skola är en förutsättning för just detta.

Fru talman! Vi ser i dag att vart sjätte barn lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Vi vet att var fjärde elev i årskurs 6 har underkänt i minst ett ämne. Det är helt oacceptabelt. Dessa siffror representerar ju alla de tusentals individer som i dag riskerar att landa utanför och vars framtidsmöjligheter drastiskt begränsas redan i tidig ålder.

Med den tioåriga grundskolan tar vi avgörande steg för att bryta den här utvecklingen. Genom att ge barn en mer strukturerad undervisning redan från sex års ålder, med fokus på läs- och skrivinläring och tidig matematikundervisning, lägger vi grunden för en framgång i kommande skolgång. Vi vet att tidiga insatser är avgörande. Forskning visar att barn som får rätt stöd i tidig ålder har betydligt bättre förutsättningar att lyckas senare i skolan.

När vi nu ersätter förskoleklassen med en ny första årskurs i grundskolan får sexåringar tillgång till grundskolans personal, kompetens, läroplan och resurser på ett helt annat sätt. Det innebär att vi får möjlighet att stärka det pedagogiska innehållet och tydliggöra kunskapsuppdraget redan från start.

Fru talman! Som flera tidigare har varit inne på här i debatten bygger dagens skolstruktur på att du först går i förskola, sedan i en ettårig förskoleklass och sedan i grundskolan, och då börjar du i årskurs 1. Förskoleklassen blev som vi har hört obligatorisk först 2018. Men trots det fortsatte den att vara en separat skolform med en egen läroplan och egna regler. Det skapar problem i övergångarna mellan de olika stadierna.

Vi menar att vi inte kan ha ett skolsystem där övergångarna mellan skolformerna skapar den här typen av glapp i undervisningen. Det skapar en otydlighet i ansvarsfördelningen och skillnader i kvalitet. Vi menar att det inte är värdigt ett land som Sverige, som sätter kunskapen i centrum.

Låt mig därför vara tydlig med vad den här reformen faktiskt innebär.

För det första innebär den tioåriga grundskolan att vi ger alla barn möjligheter att få en längre och mer sammanhållen skolgång med fokus på kunskap. För det andra stärker vi läs- och skrivinläringen och även matematikundervisningen. Det skapar en avgörande möjlighet för eleverna att sedan klara av resten av sin skolgång. För det tredje handlar det om kontinuitet. De här eleverna får nu bättre förutsättningar att behålla samma lärare under fler år under den tidiga skolgången, vilket vi tror främjar progressionen också i lärandet.

Vi tror att det här är en tydlig och viktig signal, och vi tror att det skapar goda förutsättningar att tidigt möta de här eleverna.

Fru talman! Jag hör kritiken från oppositionen här inne i kammaren. De menar att förskoleklassens särskilda pedagogik riskerar att gå förlorad. Låt mig då vara tydlig. Det finns ingenting i den här propositionen som stärker den oron eller den farhågan. Den här reformen hindrar inte att vi också tar med oss det bästa från förskoleklassen. Det finns inget hinder mot det. Det finns inget som hindrar att man också kan använda förskoleklassens arbetssätt och ta med sig delar av det in i den nya första årskursen. Vi tror att undervisningen i nya årskurs 1 ska präglas av en variation av olika uttrycksformer och arbetssätt, där lek och rörelse är en naturlig del av skoldagen.

Men skillnaden, fru talman, är att vi nu ger barnen en strukturerad undervisning i ämnen. Framför allt skriv- och läsinlärning och matematik får ett mycket tydligare fokus redan för sexåringarna. Vi vet att det är avgörande för att ge barnen en stark kunskapsbas att stå på. Det är dessutom viktigt för landet Sverige och vår tillväxt och konkurrenskraft. Det handlar om hur vi ska stå oss i relation till andra länder.

Fru talman! Den här frågan har varit i ropet länge. Det är ganska talande att det nu är den moderatledda regeringen som sätter reformen – äntligen. Tidigare regering har varit oförmögen, precis som i så många andra frågor. Men denna regering har handlingskraften att leverera och att genomföra förändringar.

Med en tioårig grundskola stärker vi nu ytterligare kunskapsfokuset i skolan. Det är en kunskapsskola där varje barn ges möjlighet att nå sin fulla potential, där det finns höga förväntningar på alla elever, oavsett bakgrund, och där tydliga kunskapskrav går hand i hand med relevant och rätt stöd för att man ska kunna nå de uppsatta målen.

Fru talman! Vi går nu från ord till handling. Den tioåriga grundskolan är en reform som kommer att kunna göra verklig skillnad för framtidens barn, tillsammans med många andra centrala reformer som denna regering nu håller på att sätta.

Vi tror att reformen kommer att bidra till att ge sexåringar en starkare skolstart, och den stärker kunskapsuppdraget. Sverige ska ha en kunskapskola i världsklass, en skola där alla barn, oavsett bakgrund, får möjlighet att lyckas.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till propositionen och till utskottets förslag i betänkandet.

Även jag vill passa på att tacka för en trevlig termin. Jag vill tacka utskottets kansli för ett föredömligt arbete och mina kollegor i utskottet för ett gott samarbete under den gångna terminen.
(Applåder)

Anf. 144 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Precis som när det gällde Kent Kumpula tidigare hade jag inte tänkt begära någon replik – förrän vår politik blev omnämnd. Den omnämndes i det här sammanhanget av Josefin Malmqvist. Hon sa så här: Det finns inget hinder för att ta till vara den särart som förskoleklassens pedagogik har inneburit. Jag kan inte säga att det var ett exakt citat, men det var något i den stilen.

Det finns inget hinder för att ta med sig det bästa från förskoleklassen. Nej, det är mycket riktigt. Det finns det inte. Det finns inte heller några garantier för att det ska ske.

Det finns däremot garantier för att det ska vara strukturerad undervisning. Det har alla företrädare för regeringssidan länge uppehållit sig vid i sina anföranden. Och det finns garantier för att det kommer att bli undervisning i ämnen. Det kommer att bli kursplaner. Det kommer att bli kunskapskrav, som det enskilda barnet ska uppnå. Det kommer att bli en timplan. Alla de sakerna finns det garantier för i det förslag som vi nu ska besluta om.

Men det finns inga garantier för att man kommer att ta med sig det bästa från förskoleklassens pedagogik, från det som skulle bli bryggan mellan förskolan och grundskolan – det som är det lilla barnets insteg i en

ny skolverksamhet, det som handlar om social och emotionell träning och det som handlar om att ta barnens lek som utgångspunkt. Det finns inga garantier för detta.

Jag har en enkel fråga till Josefin Malmqvist. Kan hon ställa ut en sådan garanti? Kommer läroplanen att innehålla dessa värden? Kommer det att vara tydliggjort att de perspektiven ska finnas med i pedagogiken och i verksamheten i nya årskurs 1? Kan hon garantera det?

Anf. 145 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! I mycket av diskussionen låter det som att vi är överens, men nu lyser det igenom vad Linus Sköld och Socialdemokraterna egentligen tycker.

Reformen har inte kommit till av en tillfällighet utan av en anledning. Vi menar att dagens förskoleklass inte riktigt har levt upp till förväntningarna. Den har blivit ett slags mellanår, ett slags väntrum mellan förskola och skola, där många barn går miste om värdefull tid för lärande. Det gäller inte alla barn. På vissa håll fungerar förskoleklassen alldeles utmärkt. Där har flera skolor redan i dag valt att anställa grundskollärare som är utbildade i att lära barn läsning och matematik. Redan i dag bedriver de den typen av undervisning i förskoleklass, men andra barn får inte alls den typen av undervisning.

Det är detta vi vill komma åt med denna reform. Vi vill att alla sex-åringar ska bli fullvärdiga elever i grundskolan och ta vara på denna undervisningstid bättre. Det är målet.

Vilka metoder som används för att lära ut kunskap i grundskolan och i förskoleklass, och även i andra klasser, vilka metoder som används, är främst en fråga för professionen att ta ställning till.

Det är därför jag i mitt anförande sa att det inte finns något som hindrar att man tar med sig det bästa från det som i dag är förskoleklass när vi gör om och skapar en ny årskurs 1. Det är en förändring som vi välkomnar, och det är också en del i bakgrunden till reformen.

Jag har följande fråga till Linus Sköld. Står ni inte bakom utvecklingen att nya årskurs 1 kommer att ha ett ökat fokus på just kunskap?

Anf. 146 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Josefin Malmqvist slog sig för bröstet i sitt anförande och sa att det är den här fantastiskt handlingskraftiga regeringen som genomför reformen. Ja, utredningen har varit färdig sedan vi lämnade regeringsmakten. Vad har hänt de senaste tre åren? Varför kommer förslaget nu, om den här regeringen är så fantastiskt handlingskraftig? Det var vår regering som gjorde förberedelsearbetet så att den här regeringen kunde baxa det vi hade påbörjat i land.

Josefin Malmqvist kan inte heller ha hört mig – eller så hittar hon på för att vara emot saker jag säger – när jag påpekade att vi också har identifierat brister i förskoleklassen så som den är konstruerad nu. Det är fråga om bristande kontinuitet, ett resursmässigt dike och en stor olikvärdighet i verksamheten. Det var de tre huvudskälen jag gav för att vi står bakom införandet av en tioårig grundskola.

Men det finns förslag från utredningen som skulle kunna hjälpa professionen att bevara den del av förskoleklassens särart som vi pratar om – det bästa från förskoleklassen. Utredningen föreslog att ett förskolepedagogiskt lyft införs för de lågstadielärare som nu ska bli behöriga att undervisa sexåringar. Ett sådant förslag finns inte med i reformen.

Josefin Malmqvist undvek kategoriskt att svara på min fråga. Hon kan garantera att det kommer att bli ämnesplaner, kursplaner, kunskapskrav och timplan. Men kan hon garantera att vi kommer att ta med det bästa från förskoleklassen in i nya årskurs 1, när det inte blir något förskolepedagogiskt lyft?

Anf. 147 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Det blir kanske lite smått parodiskt för dem som lyssnar på debatten, när Linus Sköld väljer och vrakar bland de delar i inläggen som han vill lyssna på. Så må det vara.

Det stämmer att det finns en utredning som ligger till grund för reformen. En tidigare socialdemokratisk regering hade god tid på sig att sätta den, men man valde att inte göra det. Jag noterar det, och jag konstaterar nu att det är en moderatledd regering som säkerställer att vi får reformen på plats.

Det viktigaste för mig är att våra sexåringar nu får ett ökat kunskapsfokus i skolan och bättre möjligheter att rusta sig för sitt kommande studieliv och yrkesliv. Jag tror att detta att göra grundskolan tioårig är en första liten pusselbit för att komma dithän.

Det är ingen tillfällighet att vi pratar om ett ökat kunskapsfokus. Det är vad vi vill uppnå med reformen. Vi vill att det ska vara mer fokus på läs- och skrivinläring än det är i dagens förskoleklass. Vi vill att det ska vara fokus på tidiga matematikkunskaper för att lägga en god grund för kommande studier. Det Linus Sköld står här och beklagar är syftet med detta. Det är något vi eftersträvar med denna reform.

Jag kan upprepa igen att vilka metoder som lärarna väljer att använda i klassrummet främst är en fråga för lärarna att ta ställning till. Det vi säger, och det skollagen säger, är att undervisningen ska vila på evidens och beprövad erfarenhet, och det fortsätter vi att stå bakom. Det innebär att undervisningen kommer att bedrivas på ett annat sätt i årskurs 1 än i årskurs 9. Så sker redan i dag eftersom undervisningen är anpassad efter barns förmåga att ta till sig kunskap. Det här kan professionen väl, och vi ser fram emot att få detta på plats.

Anf. 148 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Skolan är den starkaste skyddsfaktorn mot kriminalitet, arbetslöshet och psykisk ohälsa. Det finns ingenting som minskar risken för utanförskap lika mycket som att gå ut svenska skolan med godkända betyg. Det är det bästa skyddet som Sveriges ungdomar kan få. Men tyvärr får en fjärdedel av ungdomarna inte det skyddet.

Var fjärde elev går i dag ut årskurs 9 utan fullständiga betyg, och 16 procent gör det utan behörighet till gymnasiet. Det är inte tillräckligt bra. Bakom varje procent finns tusentals barn och unga som går miste om en framtid full av möjligheter.

Vi måste gå till botten med frågan om hur antalet elever med gymnasiebehörighet kan öka. Vi har inte råd att låta en generation falla mellan stolarna. Sverige behöver en skola där ingen hålls tillbaka och ingen halkar efter.

Fru talman! Ett steg i detta är att regeringen nu inför en tioårig grundskola. Tanken med förskoleklassen har varit god. Den skulle skapa en mjuk övergång till skolan och påbörja lärandet i en lekfull form. Men i praktiken har utbildningen i förskoleklass inte fungerat som det var tänkt. Granskningar visar att det endast är i en fjärdedel av förskoleklasserna som eleverna får undervisning som verkligen utgår från läroplanens mål. Det pedagogiska samarbetet mellan förskoleklassens lärare och grundskolans personal brister ofta. Det leder till otydlighet för både barn och personal. Därför behövs en tydlig struktur redan från start med en gemensam skolform, en sammanhållen läroplan och ett gemensamt ansvar.

Med en tioårig grundskola får eleverna en sammanhållen skolgång där fokus tidigt ligger på att lära sig läsa, skriva och räkna. Det är de verktyg varje elev behöver för att erövra resten av skolan – och resten av livet. Det handlar inte om att ta bort lek, nyfikenhet eller kreativitet. Tvärtom handlar det om att bygga en tydlig ram där det finns plats för allt detta men där kunskapsutvecklingen alltid står i centrum.

Det handlar också om att skolan ska finnas där tidigare med tydlig undervisning, med höga förväntningar och med ett professionellt stöd som ser varje barns behov. Alla barn har rätt att lyckas i skolan, och det är vårt ansvar som lagstiftande politiker att skapa förutsättningarna för det.

Genom att tidigarelägga starten i grundskolan, med en sammanhållen läroplan och tydlig ämnesundervisning, stärker vi elevernas möjlighet att utveckla sin läs- och skrivförmåga från ung ålder. Och det är just där det börjar: med orden, meningarna och förmågan att förstå och göra sig förstådd. Språket är nyckeln till all annan kunskap. Den som har ett rikt ordförråd har större chans att hänga med i undervisningen, förstå samhällsinformation och ta del av samhällslivet. Ju tidigare vi börjar bygga det språkliga fundamentet, desto starkare blir det.

När vi stärker det tidiga lärandet i en sammanhållen skolform ger vi fler barn en bättre chans att klara kunskapsmålen. Vi vet att det är just i de tidiga åren som grunden läggs för skolframgång längre fram i livet. Det är i tidig ålder, innan problemen har hunnit växa sig stora, vi kan upptäcka vilka elever som behöver extra stöd. Det är då vi kan fånga upp signalerna, sätta in insatser och göra skillnad.

En tioårig grundskola skapar också större likvärdighet. I dag varierar förutsättningarna för elever i förskoleklass i alltför stor utsträckning mellan olika kommuner, skolor och klassrum. Det är inte rimligt att kvaliteten på barns första skolår ska vara beroende av vilken skola eller vilket klassrum de hamnar i.

Genom en gemensam skolstart med gemensam styrning av innehåll, mål och uppföljning kan vi säkerställa att alla barn möts av samma höga ambitionsnivå. Detta gäller också lärarna. Med en gemensam utbildningsform säkerställer vi att de som undervisar de yngsta eleverna har rätt kompetens, rätt verktyg och rätt uppdrag. Undervisning i språk, matematik och andra grundläggande färdigheter kräver skickliga pedagoger som vet hur man möter barns olika behov och hur man följer deras utveckling.

En annan fördel med en tioårig grundskola är färre övergångar mellan skolformer, vilket skapar större trygghet och bättre kontinuitet. Vi vet ju att varje byte, varje ny skola, varje ny lärare och varje ny miljö kan innebära osäkerhet eller otrygghet för vissa elever.

Med en sammanhållen grundskola kan samma lärare eller arbetslag följa eleverna under längre tid. Det ger bättre möjligheter att bygga relationer, anpassa undervisningen efter varje elevs behov och följa upp utvecklingen över tid. Det ger också en tryggare skolmiljö där elever får känna sig sedda och förstådda, inte bara som barn i mängden utan som unika individer med olika styrkor och utmaningar.

När undervisningen utgår från en gemensam plan och gemensamma mål blir det lättare för lärare att arbeta systematiskt, följa elevernas progression och sätta in rätt stöd i rätt tid. Det ger också en tydligare signal till elever och föräldrar om vad skolan är till för, nämligen att rusta barn med kunskaper, färdigheter och förmågor som bär dem genom livet.

Fru talman! Med denna reform, en tioårig grundskola, tar vi ett viktigt steg mot en skola som håller ihop från början till slut. Det är en skola som ger alla barn chansen att lyckas oavsett varifrån de kommer eller vilka förutsättningar de har med sig.

Jag skulle vilja passa på att tacka utskottets ledamöter, utskottskansliet och talmanspresidiet för gott samarbete under den gångna terminen, önska alla en trevlig sommar och yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 149 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Det här har varit en väldigt spännande debatt att lyssna på. Jag gläds åt att regeringspartierna känner sådan stolthet över att genomföra denna reform, som Miljöpartiet och Socialdemokraterna lade grunden till. Det var inte ens förra mandatperioden som vi började jobba med att utveckla förskoleklassen, utan förrförra. Det resulterade i att förskoleklassen blev obligatorisk. I maj 2021 kom utredningen som ligger till grund för reformen.

Det är klart att man kan tycka att vår tidigare regering, eller för all del Socialdemokraterna förra året efter det att Miljöpartiet lämnat regeringen, kunde ha lagt på ett kol. Jag vet inte om ni minns någonting annat som försiggick 2020 eller 2021, som var något av en ansträngning för vårt samhälle att hantera. Det pågick en pandemi, som upptog ganska mycket resurser här i riksdagen, på Regeringskansliet och i samhället i övrigt. Det är möjligt att det mest angelägna just då inte var att genomföra detta. Men vi har fått höra hur regeringspartierna brinner för denna reform, och de har ändå haft ganska lång tid på sig. Utredningen fanns där redo att hanteras när den här regeringen tillträdde.

Vi har också hört en ganska animerad debatt om poängen med oppositionens reservationer mot bakgrund av att alla ändå vill att grundskolan ska bli tioårig, av de skäl som har redovisats och som gjorde att S-MP-regeringen började arbeta med frågan. Det har låtit som om det skulle vara lite onödigt att oppositionen håller på och lägger sig i.

Miljöpartiet och jag känner ett ansvar för att vårda den här reformen. Det är därför vi påpekar vilka viktiga delar som behövs. Vi tror på den här reformen. Men, fru talman, jag ska erkänna att jag inte är säker på om jag

tror på den lika mycket som regeringspartierna. Det vi får höra är nämligen anföranden om att reformen kommer att lösa nästan allting som finns att lösa när det gäller svensk skola. Men det kommer den inte att göra under den här regeringen heller.

Det som behövs i svensk skola är skickliga lärare som har tillräckligt med tid för sina elever. Vi kan göra alla möjliga andra reformer, men om vi inte löser det spelar de ingen roll. Därför har jag lite svårt att tolka budskapen. Vill regeringen verkligen få till en riktigt bra tioårig grundskola, eller är det någonting som man bara bockar av?

Det är två saker som vi särskilt vill lyfta fram när det gäller den här reformen. De handlar om att värna förskolans pedagogik. Jag har reagerat lite på att det låter i debatten som om barns utbildning börjar i förskoleklassen, eller möjligtvis som om förskoleklassen är ett vakuum och att utbildningen börjar i det som nu är årskurs 1. Men svenska barns utbildning börjar ju när de börjar förskolan. I förskolan arbetar man systematiskt med språk, matematik, naturvetenskap och estetiska uttrycksformer. Förskoleklassens roll har varit att vara en brygga över till skolan.

Vi, eller i alla fall jag, har vid några tillfällen refererat till riksdagens forskningsdag, då vi pratade om framtidens kompetens. En sak som jag har noterat när jag tittat på till exempel STEM-ämnena, alltså matematik och naturvetenskap med mera, är att intresset för de ämnena sjunker. När barn börjar skolan är väldigt många av dem intresserade av de ämnena, men sedan sjunker graferna som en sten. Intresset sjunker brant tills de går ut nian.

Jag tycker nog att man ska ställa sig frågan om det är någonting i svensk skola som vi gör fel, som gör att barn tappar intresset för de ämnen som ger det vi bedömer som jätteviktiga kunskaper i samhället de ska leva i. Jag tror faktiskt att man kan säga att vi tar dem på lite för stort allvar. Vi kanske vill göra små universitetsstudenter av barn som fortfarande behöver lek, rörelse och estetiska uttrycksmöjligheter för att lära sig det de behöver.

När vi pratar om att värna förskolans pedagogik handlar det om att de som har jobbat i förskoleklass och erfarna förskollärare ska kunna fortsätta att arbeta i grundskolans tidiga årskurser, alltså inte bara nya årskurs 1 och 2. Man ska se till att det finns validering som är generös mot erfarna yrkesmänniskor. Det ska finnas lämpliga påbyggnadsutbildningar, så att de kan följa med genom hela lågstadiet.

Jag vill också lyfta fram, utifrån det jag sa tidigare, att svensk skola gör någonting med motivationen att lära. Det är viktigt att de som är lågstadielärare nu också anammar pedagogik på lekens grund. Jag tror att det kan vara en nyckel.

Vi har diskuterat vad som är rimligt att göra i reformen i fråga om övergångsregler för behörighet och legitimationer. Vi vill se verkligt generösa villkor. Vi vill nämligen värna reformens syfte att bygga ihop grundskolan så att det blir en kontinuitet för eleverna. Det behöver ske utifrån varje persons individuella kompetens. Man ska inte behöva läsa en hel utbildning om det inte finns kompetensluckor, utan man ska kunna följa med barnen längre upp i utbildningen.

Man kan fundera på om det är rimligt att göra ett sådant reformarbete redan nu. Mitt svar är ja. Jag tycker att det är helt rimligt. När man gör en sådan stor reform som påverkar många lärare bör man göra hela jobbet. Man kan inte säga att man ska göra det sedan och att vi får se hur det blir. Det handlar ändå om människors yrkesliv, och jag tycker att vi ska visa respekt för det. Det är rimligt att man har det klart för sig när man lägger en proposition som denna på bordet. Det finns inget som hindrar regeringen att göra så.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Miljöpartiets och Vänsterpartiets gemensamma reservation 2 om förskolans pedagogik och vikten av att den fortfarande är en bärande del i den nya tioåriga grundskolan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

§ 16 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2024

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU20

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning

2024 (redog. 2024/25:RJ1 och redog. 2024/25:RR3)

föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

§ 17 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2024/25:168 Höjd fastighetsskatt för vindkraftverk

2024/25:189 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp

2024/25:190 Ökade möjligheter att dela uppgifter inom Polismyndigheten

Skrivelse

2024/25:191 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelse skulle förlängas till och med *onsdagen den 17 september*.

EU-dokument

COM(2025) 259 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2024/1348 vad gäller tillämpningen av begreppet säkert tredjeland

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 31 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 70 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 107 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.54,
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 126 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 4 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till	
Apotek Produktion & Laboratorier AB	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU33	2
Anf. 1 EVA LINDH (S)	2
Anf. 2 DAVID PEREZ (SD) replik.....	3
Anf. 3 EVA LINDH (S) replik	4
Anf. 4 DAVID PEREZ (SD) replik.....	4
Anf. 5 EVA LINDH (S) replik	5
Anf. 6 DAVID PEREZ (SD)	5
Anf. 7 IDA DROUGGE (M)	5
(Beslut fattades under § 12.).....	6
§ 5 Det handlar om livet – nationell strategi inom området	
psykisk hälsa och suicidprevention.....	7
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU7	7
Anf. 8 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	7
Anf. 9 ANNA VIKSTRÖM (S).....	8
Anf. 10 LEONID YURKOVSKIY (SD)	10
Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V).....	12
Anf. 12 THOMAS RAGNARSSON (M).....	14
Anf. 13 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	15
Anf. 14 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	17
Anf. 15 NILS SEYE LARSEN (MP)	18
(Beslut fattades under § 12.).....	20
§ 6 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och	
meningsfull fritid i gemenskap med andra	20
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU29	20
Anf. 16 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	20
Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	22
Anf. 18 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	22
Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	22
Anf. 20 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	23
Anf. 21 AZADEH ROJHAN (S).....	23
Anf. 22 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik.....	25
Anf. 23 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	26
Anf. 24 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik.....	26
Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN.....	27
Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	27
Anf. 27 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	27
Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	28
Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	28
Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	29
Anf. 31 ANNA-LENA HEDBERG (SD).....	30
Anf. 32 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	31
Anf. 33 ANNA-LENA HEDBERG (SD) replik.....	32

Anf. 34	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	32
Anf. 35	ANNA-LENA HEDBERG (SD) replik	33
Anf. 36	VASILIKI TSOUPAKI (V).....	33
Anf. 37	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	36
Anf. 38	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	36
Anf. 39	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	37
Anf. 40	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	38
Anf. 41	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M).....	38
Anf. 42	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	40
Anf. 43	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	41
Anf. 44	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	41
Anf. 45	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	42
Anf. 46	MALIN DANIELSSON (L)	42
Anf. 47	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	44
Anf. 48	MALIN DANIELSSON (L) replik	44
Anf. 49	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	44
Anf. 50	MALIN DANIELSSON (L) replik	45
Anf. 51	NILS SEYE LARSEN (MP).....	46
Anf. 52	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	47
Anf. 53	AZADEH ROJHAN (S) replik	50
Anf. 54	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	50
Anf. 55	AZADEH ROJHAN (S) replik	51
Anf. 56	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	51
Anf. 57	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	52
Anf. 58	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	52
Anf. 59	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	53
Anf. 60	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	53
Anf. 61	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	54
Anf. 62	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	55
Anf. 63	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	55
Anf. 64	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	56
Anf. 65	GUSTAF LANTZ (S)	56
Anf. 66	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	58
Anf. 67	GUSTAF LANTZ (S) replik.....	58
Anf. 68	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	59
Anf. 69	GUSTAF LANTZ (S) replik.....	59
Anf. 70	MATS BERGLUND (MP)	60
Anf. 71	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	62
Anf. 72	MATS BERGLUND (MP) replik	62
Anf. 73	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD) replik	63
Anf. 74	MATS BERGLUND (MP) replik	63
Anf. 75	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	64
	(Beslut fattades under § 12.)	65
§ 7	Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag till	
	förordning om kritiska läkemedel.....	65
	Socialutskottets utlåtande 2024/25:SoU30.....	65
	(Beslut fattades under § 12.)	65
§ 8	Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar	65
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU22	65
	Anf. 76 VIKTOR WÄRNICK (M)	65

Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	68
Anf. 78 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	68
Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	69
Anf. 80 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	69
Anf. 81 OLA MÖLLER (S)	70
Anf. 82 LUDVIG ASPLING (SD)	70
Anf. 83 TONY HADDOU (V)	73
Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	75
Anf. 85 TONY HADDOU (V) replik.....	75
Anf. 86 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	75
Anf. 87 TONY HADDOU (V) replik.....	76
Anf. 88 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	76
Anf. 89 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	79
Anf. 90 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	79
Anf. 91 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	79
Anf. 92 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	80
Anf. 93 JONNY CATO (C).....	80
Anf. 94 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	81
Anf. 95 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	82
Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	83
Anf. 97 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	83
Anf. 98 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	83
Anf. 99 PATRIK KARLSON (L).....	83
(Beslut fattades under § 12.).....	84
§ 9 Sjöfartsfrågor.....	85
Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU15	85
Anf. 100 JOHANNA RANTSI (M)	85
Anf. 101 ULRIKA HEIE (C) replik	87
Anf. 102 JOHANNA RANTSI (M) replik	87
Anf. 103 ULRIKA HEIE (C) replik	87
Anf. 104 JOHANNA RANTSI (M) replik	87
Anf. 105 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	88
Anf. 106 JOHANNA RANTSI (M) replik	88
Anf. 107 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	89
Anf. 108 JOHANNA RANTSI (M) replik	89
Anf. 109 ULRIKA HEIE (C)	90
Anf. 110 MAGNUS JACOBSSON (KD)	92
(forts. § 13).....	94
Ajournering.....	94
Återupptaget sammanträde.....	95
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 juni	95
KrU11 Partipolitiska lotterier	95
FöU8 Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029	97
UbU14 Högskolan.....	97
UbU19 Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter i högskolan	98
MJU23 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk.....	99
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni	100
KU11 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse.....	100

KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser.....	100
KU22 Indelning i utgiftsområden.....	100
MJU21 Nämndöskärgårdens nationalpark och naturvård	100
MJU22 Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet	102
CU18 Ett nytt konkursförfarande	102
FöU9 Explosiva varor – en ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn	102
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	103
FiU33 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB	103
SoU7 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention	103
SoU29 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra	103
SoU30 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om kritiska läkemedel.....	103
SfU22 Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar.....	104
Ajournering.....	105
Återupptaget sammanträde.....	105
§ 13 (forts. från § 9) Sjöfartsfrågor (forts. TU15)	105
Anf. 111 ULRIKA HEIE (C) replik.....	105
Anf. 112 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	106
Anf. 113 ULRIKA HEIE (C) replik.....	106
Anf. 114 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	107
Anf. 115 MATTIAS OTTOSSON (S)	107
Anf. 116 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	110
Anf. 117 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	110
Anf. 118 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	110
Anf. 119 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	111
Anf. 120 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	112
Anf. 121 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	112
Anf. 122 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	112
Anf. 123 MATTIAS OTTOSSON (S) replik.....	113
Anf. 124 HELENA GELLERMAN (L)	113
Anf. 125 JIMMY STÅHL (SD)	116
Anf. 126 MALIN ÖSTH (V).....	117
Anf. 127 JAN RIISE (MP).....	119
(Beslut skulle fattas den 18 juni.).....	121
§ 14 Redovisning av skatteutgifter 2025	121
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU22	121
Anf. 128 NIKLAS KARLSSON (S)	121
Anf. 129 BORIANA ÅBERG (M).....	122
Anf. 130 NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	124
Anf. 131 BORIANA ÅBERG (M) replik	125
Anf. 132 NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	125
Anf. 133 BORIANA ÅBERG (M) replik	125
(Beslut skulle fattas den 18 juni.).....	126
§ 15 En tioårig grundskola.....	126
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU17.....	126

Anf. 134 FREDRIK MALM (L)	126	Prot. 2024/25:134
Anf. 135 LINUS SKÖLD (S)	128	17 juni
Anf. 136 KENT KUMPULA (SD)	130	
Anf. 137 LINUS SKÖLD (S) replik	132	
Anf. 138 KENT KUMPULA (SD) replik	132	
Anf. 139 LINUS SKÖLD (S) replik	132	
Anf. 140 KENT KUMPULA (SD) replik	133	
Anf. 141 TREDJE VICE TALMANNEN	133	
Anf. 142 DANIEL RIAZAT (V)	133	
Anf. 143 JOSEFIN MALMQVIST (M)	135	
Anf. 144 LINUS SKÖLD (S) replik	137	
Anf. 145 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	138	
Anf. 146 LINUS SKÖLD (S) replik	138	
Anf. 147 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	139	
Anf. 148 MATHIAS BENGTSSON (KD)	139	
Anf. 149 CAMILLA HANSÉN (MP)	141	
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)	143	
§ 16 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och		
årsredovisning 2024	143	
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU20	143	
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)	143	
§ 17 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	143	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 20.42	144	